

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

**KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ'NİN SOSYO-
EKONOMİK ETKİLERİNİN EKONOMİK COĞRAFYA PRENSİPLERİ
ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Hakan İNAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Okan YAŞAR

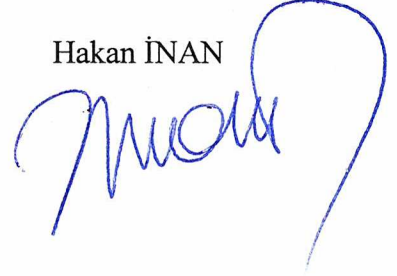
ÇANAKKALE_2014

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Kuruluşundan Günümüze Tahirova Tarım İşletmesi'nin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ekonomik Coğrafya Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir bunu onurumla doğrularım.

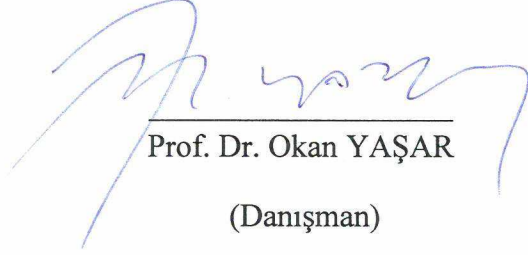
07/02/2014

Hakan İNAN



Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Hakan İNAN'a ait "Kuruluşundan G¼n¼m¼ze Tahirova Tarım İşletmesi'nin Sosyo-
Ekonomik Etkilerinin Ekonomik Coğrafya Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi" adlı
çalışma, j¼rimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya
Eğitimi Bilim Dalı Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.


Prof. Dr. Okan YAŞAR
(Danışman)



Doç. Dr. Cengiz AKBULAK


Doç. Dr. Mehmet Kaan DEMİR

Tez No : 10030063

Tez Savunma Tarihi : 07/02/2014

ONAY


Doç. Dr. Ajda KAHVECİ

Enstit¼ M¼d¼r¼

07/02/2014

ÖZET

Araştırma, Marmara Bölgesi'nde Balıkesir iline bağlı Gönen ilçesi sınırları içinde bulunan, Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, özelleşen adıyla Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nde yapılmıştır. İşletme; Marmara Bölgesini, İç Anadolu ve Ege Bölgesi'ne bağlayan yollar üzerinde bulunmaktadır. Bu özel konumu işletmenin günümüze kadar önemini korunmasını sağlamıştır. İşletme 1957 yılında 6963 sayılı kanun ve 9252 sayılı yönetmelikle, kuruluş ve geliştirme için gereken masrafların çoğunu Alman hükümetlerinin "Geliştirme yardımından" ödenmek ve arazisi Türk hükümetince verilmek üzere 20 yıl süreli olarak "Tahirova Türk-Alman Örnek Tatbikat Çiftliği" adı altında 10.012 dekar arazide kurulmuştur. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün 23.11.2012 tarihinde düzenlediği ihale ile işletme, Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri A.Ş. tarafından 06.02.2013 tarihinde kiralanmıştır.

Çalışma, işletmenin doğal çevre özellikleri, Türkiye'de Tarım İşletmeleri ve Tahirova Tarım İşletmesi'nin mekansal etkileri, özelleşme sonrası yeni işletme ile yapılan ve gelecekte yapılacak olan faaliyetler genel başlıkları altında, coğrafi metodolojinin temel ilkelerine bağlı kalınarak hazırlanmıştır.

Araştırma kapsamında çalışmanın evrenini; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı Tarım İşletmeleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini; Balıkesir ili, Gönen ilçesinde yer alan Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü oluşturmaktadır. İşletmenin sosyo-ekonomik etkilerini belirlemeye yönelik evreni çevre köylerde yaşayan çiftçiler oluştururken, örneklemini 84 çiftçi oluşturmaktadır ve araştırma evrenini temsil edecek güçtedir. Görüşmenin örneklemini ise Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ziraat mühendisi Hulusi Kıyı oluşturmaktadır.

Tahirova Tarım İşletmesi; geçiş ikliminin sağladığı avantajların yanında, su ve sulama imkanlarıyla tarımsal faaliyetler için oldukça elverişli doğal çevre şartlarına sahiptir. İşletme, kiralanma sürecine girmeden önceki hali olan Tahirova Tarım İşletmesi döneminde tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile uğraşırken; kiralanma süreci sonrasında Anadolu Etap Tahirova Çiftliği adı altında sadece meyvecilik faaliyetlerine yoğunlaşmıştır.

İşletme, yeni bir yapılanma süreci içinde olduğundan dolayı bazı düzenleme sorunları ile karşılaşmaktadır. İşletmenin işçi tedarik edememesi, alet ve makinelerin yetersiz kalması, toprak drenajının meyveciliğe uygun olarak tam anlamıyla yapılamaması, alanında uzman personelin yetersiz kalması bu sorunların başında gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Coğrafya, Anadolu Etap, Tarım, Hayvancılık.

ABSTRACT

This study was conducted in Directorate of Tahirova Agricultural Enterprise located within the border of Gönen district in Balıkesir Province in the Marmara region of Turkey. The name of the Directorate was changed as Anadolu Etap Tahirova Farm after privatization. This enterprise is located on the roads connecting the Marmara region with the Central Anatolia Region and Aegean Region. Thanks to its location, the enterprise has maintained its importance until today. The enterprise was established under the name of “Tahirova Turkish-German Cooperative Demonstration Farm” on a land of 10.012 decares in accordance with the Law No. 6963 and the Regulation No. 9252 in 1957 for a term of 20 years on condition that German government paid the expenses required for the establishment and development of the farm from “Development aid” and Turkish government provided the land.

The study was conducted following the basic principles of geographical methodology under these main titles; natural environmental features of the enterprise, spatial effects of Agricultural Enterprises and Tahirova Agricultural Enterprise in Turkey, activities done at the new enterprise after privatization and to be done in the future.

Target population of the study includes Agricultural Enterprises governed within the Ministry of Agriculture and Rural Affairs. The sample of the study is Directorate of Tahirova Agricultural Enterprise located within the border of Gönen district in Balıkesir Province. Whereas the farmers living in close villages constitute the population of the study aimed to determine socio-economic effects of the Enterprise, 84 farmers constitute the sample of the study and they have required qualifications in order to represent the population of the study. The sample of interview is Hulusi K1Y1, the agricultural engineer of Anadolu Etap Tahirova Farm.

In addition to advantages of transition climate, Tahirova Agricultural Enterprise has favourable natural environmental conditions for agricultural activities with its water and irrigation opportunities. The Enterprise dealt with agriculture and livestock farming activities in the period of Tahirova Agricultural Enterprise which was the previous name of

the Enterprise before renting process. However, after the renting process, the Enterprise has concentrated on only fruit growing activities under the name of Anadolu Etap Tahirova Farm. The Enterprise has been going through a restructuring process. These problems are concerned with in tools, equipment, special workers and can not been doing soil drainage in orcharding.

Key Words: Economy, Geography, Anadolu Etap, Agriculture, Livestock.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün ürettiği tohumluk ve damızlık faaliyetleriyle, Tahirova Tarım İşletmesi'nin sosyo ekonomik etkileri, çevreye ve ülkeye olan katkısını, son yıllarda üretimdeki düşüş ve işletmenin kiralama süreci ve sonrasında boyutları üzerinde durulmuştur.

Tez konusu belirlenirken, 6 yıl yaşadığım yöre olması, çalışanlarla sürekli irtibat halinde olmam, TİGEM'lerin işleyişlerini yakından takip etmem, konuya olan kişisel merakım etkili olmuştur.

Sertifikalı tohumluk, verimliliğin ve üretimin artırılmasında, üretim maliyetinin düşürülmesinde tarım sektörünün en temel ve en önemli girdisi durumundadır. Üretim ve verimin artırılması için yetiştirme tekniği metotları, arazi ıslahı, sulama, mekanizasyon, gübreleme, mücadele tekniklerinin uygulanmasıyla birlikte bölgeye uyumlu kaliteli tohum çeşitlerinin kullanılması gibi etmenleri en iyi uygulayan işletmeler devlet üretim çiftlikleridir. Kuruluşundan Günümüze Tahirova Tarım İşletmesi'nin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ekonomik Coğrafya Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi adlı bu çalışmada Tahirova Tarım İşletmesi'nin, tarımsal üretim ve hayvancılık sektöründeki tüm karakteristikleri, sorunları ve çözümleri üzerinde durulmuştur.

Araştırma süresince, birçok kişinin önemli desteği ve katkıları olmuştur. Tez çalışmam boyunca tüm sorularıma sabırla cevap veren ve çalışmamın her aşamasında bana destek olan ve emek harcayan danışmanım Prof. Dr. Okan Yaşar'a en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Eğitimimde emeği geçen Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyelerine de ayrıca teşekkür ederim.

Tez çalışmamın şekillenmesinde bana destek olan tüm dostlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hakan İNAN

Çanakkale, 2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xx

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Giriş	1
1.1. Problem Durumu	8
1.2. Çalışmanın Amacı.....	8
1.3. Çalışmanın Önemi.....	9
1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	9
1.5. Araştırma Soruları.....	10
1.6. Araştırmanın Tanımları.....	11
1.7. İlgili Araştırmalar.....	12

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli.....	15
2.2. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi.....	16
2.3. Verilerin Kaynağı ve Toplanması.....	16
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Analizi.....	18

BÖLÜM III

TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ'NİN DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

3.1. Jeolojik Yapı.....	19
3.2. Jeomorfolojik Özellikleri.....	20
3.3. İklim Özellikleri.....	23
3.3.1. Sıcaklık.....	23
3.3.2. Yağış.....	26
3.3.3. Basınç ve Rüzgarlar.....	29
3.4. Toprak Özellikleri.....	31
3.5. Hidrografik Özellikler.....	35
3.5.1. Yerüstü Suları.....	36
3.5.1.1 Gönen Çayı.....	36
3.5.2. Yeraltı Suları.....	37

BÖLÜM IV

TÜRKİYE'DE TARIM İŞLETMELERİ

4.1.	Türkiye'de Tarım İşletmeleri.....	39
4.1.1.	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Kurumsal Görevleri.....	43
4.1.2.	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne Bağlı İşletmeler.....	44
4.1.3.	Kiraya Verilen ve İştirakteki İşletmeler.....	52
4.1.4.	Hazineye Devredilen İşletmeler.....	57
4.2.	Haralar ve İnekhaneler.....	59
4.3.	Zirai Kombinalar Dairesi.....	60
4.4.	Devlet Ziraat İşletmeleri.....	61
4.5.	Devlet Üretim Çiftlikleri	61

BÖLÜM V

TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ VE BU İŞLETMEDE UYGULANAN TARIMSAL SİSTEMLER

5.1.	Tahirova Tarım İşletmesi'nin Kuruluşu ve Sonrası.....	63
5.2.	Tahirova Tarım İşletmesi'nin Görevleri.....	64
5.3.	Tahirova Tarım İşletmesi'nde Uygulanan Tarımsal Sistemler.....	66
5.4.	Üretimi Etkileyen Faktörler.....	67
5.4.1.	Arazi Yetenek Sınıflaması.....	69
5.4.2.	Sulama.....	72
5.4.2.1.	Toprakların Sulamaya Uygunluğu.....	73
5.4.3.	Zirai Mücadele.....	75

5.4.4. Gübreleme.....	78
5.4.5. Tarım Alet ve Makineleri.....	81
5.4.6. Ulaşım.....	84
5.4.7. Pazarlama.....	85
5.5. İşletmenin Yapı ve Tesis Varlığı.....	86

BÖLÜM VI

TAHİROVA TARIM İŞLETMESİNDE TARIM VE TARIMSAL FAALİYETLER

6.1. Tarım ve Tarımsal Faaliyetler.....	89
6.2. Üretim ve Verim.....	90
6.2.1. Bitkisel Üretim.....	91
6.2.1.1. Buğday.....	96
6.2.1.2. Çeltik.....	99
6.2.1.3. Mısır.....	103
6.2.1.4. Yonca.....	106
6.2.1.5. Fiğ.....	107
6.2.2. Meyvecilik Faaliyetleri.....	108
6.2.3. Hayvansal Üretim.....	110
6.2.3.1. Sığır Yetiştiriciliği.....	110

BÖLÜM VII

İSTİHDAM DURUMU

7.1. Teknik Eleman ve Memurların İstihdam Durumu.....	119
7.2. İşçi İstihdam Durumu.....	120

BÖLÜM VIII

TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ'NİN SOSYAL VE EKONOMİK ETKİLERİ

8.1. Yöre Çiftçisine Yönelik Eğitim Çalışmaları.....	121
8.2. Bakanlık Mensuplarına Yönelik Eğitim Çalışmaları.....	122
8.3. İşletmece Sertifikalı Tohum Tedariki Faaliyetleri.....	122
8.4. Damızlık Hayvan Temini Çalışmaları.....	123
8.5. İşletmenin İstihdama Katkısı.....	123
8.6. İşletmenin Yöre ve Ülke Ekonomisine Etkileri.....	123

BÖLÜM IX

ÇEVRE YERLEŞİM YERLERİNE UYGULANAN “TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ'NİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ” ADLI ANKET FORMUNUN SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

9.1. Anket Soruları.....	126
9.2. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri.....	126
9.3. Anket ile Elde Edilen Bulguların Yorumlanması.....	128

BÖLÜM X

ANADOLU ETAP YETKİLİSİYLE YAPILAN GÖRÜŞME İLE İLGİLİ BULGU VE YORUMLAR

10.1. Görüşme Soruları.....	141
10.2. Görüşme Soruları ile Elde Edilen Bulguların Yorumlanması.....	141

BÖLÜM XI

YAŞANAN SORUNLAR

11.1. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin Sorunları.....	146
--	------------

BÖLÜM XII

SONUÇ VE ÖNERİLER

12.1. Sonuç ve Öneriler.....	149
KAYNAKÇA.....	155

EKLER

Ek 1- İşletme Çevresi Yerleşim Birimlerine Uygulanan Tahirova Tarım İşletmesine Dair Anket.....	165
Ek 2- Anadolu Etap Yetkilisine Uygulanan Görüşme Formu.....	167
Ek 3- Anadolu Etap Yetkilisine Uygulanan Görüşme Formu İzin Yazısı.....	168
Ek-4- Anadolu Etap Yetkilisine Uygulanan, Görüşme Formunda Yer Alan Sorulara Alınan Cevapların Tezde Kullanılabilmesine İlişkin İzin Yazısı.....	169

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AKKS	: Arazi kullanım kabiliyet sınıfları
AR-GE	: Araştırma Geliştirme
AŞ	: Anonim Őirketi
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
C⁰	: Santigrat
Cm	: Santimetre
cP	: Kış d6nemi kuzeyden sokulan çok soğuk hava
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DGD	: Doğrudan Gelir Desteği
Diğ	: Diğerleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	: Devlet Su İŞleri
DTÖ	: D6nya Ticaret Örgütü
DÜÇ	: Devlet Üretme iftlikleri
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
Gr	: Gram
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HP	: Motor gücü
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülü

KAF	: Kuzey Anadolu Fay
KDK	: Katyon değişim kapasiteleri
KİK	: Kamu İktisadi Kuruluşu
Kg	: Kilogram
Km	: Kilometre
Lt	: Litre
Mm	: Milimetre
MÖ	: Milattan Önce
mP	: Kış dönemi kuzeyden sokulan soğuk hava
ÖYK	: Özelleştirme Yüksek Kurulu
pH	: Bir çözeltinin asitlik veya bazlık derecesini tarif eden ölçü birimi
Sn	: Saniye
STATİP	: Sorunlu Tarım Alanlarının Tespiti ve İyileştirilmesi Projesi
TAGEM	: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TİGEM	: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TL	: Türk Lirası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YPK	: Yüksek Planlama Kurulu
ZB	: Ziraat Bankası

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No.	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1.1	Türkiye'de Tarım İşletmeleri Yılı 1992.....	6
Tablo 2.1	Anket Yapılan Köyler ve Yapılan Anket Sayıları.....	16
Tablo 3.1	Tahirova Meteoroloji İstasyonunun 2002-2006 Yılı İklim Verileri.....	24
Tablo 3.2	Tahirova Meteoroloji İstasyonunun 2007-2011 Yılı İklim Verileri.....	25
Tablo 3.3	Yıllar İtibariyle Yağış Grafiği (2002-2011).....	27
Tablo 3.4	Bandırma Meteoroloji İstasyonu Rüzgar Verileri (1975-2003 Yılları Arası).....	30
Tablo 3.5	İşletme Arazisi İçinde Bulunan Delta Alanından Alınan Toprak Örneklerinin Analiz Sonuçları.....	34
Tablo 3.6	Pompalarla Çekilen Su Miktarları.....	38
Tablo 5.1	İşletmenin Arazi Varlığının Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı (2011)..	66
Tablo 5.2	Tarım Arazisi Sınıflaması Kapsamında Türkiye Arazi Varlığının Dağılımı (hektar).....	71
Tablo 5.3	Tahirova Tarım İşletmesi, Sulanan Bitkilerin Sulama Yöntemine Göre Su Tüketimi, Sulama Süresi ve Sulama Modülü 2011 Yılı Sulamaya Başlama ve Bitiş Tarihleri.....	73
Tablo 5.4	Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2011 Yılında Kullanılan Zirai Mücadele İlaçları.....	77
Tablo 5.5	Kimyasal Gübre Tüketiminde İthalatın Payı.....	78
Tablo 5.6	Tahirova Tarım İşletmesi'nin 2011 Yılı Güzlük Ekilişlerinin Gübre İhtiyacı.....	79

Tablo 5.7	İşletmede 2011 Yılında Kullanılan Kimyevi Gübre Miktarları.....	80
Tablo 5.8	2011 Yılı Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün Sahip Olduğu Tarım Alet Makine Parkı.....	83
Tablo 5.9	Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Yapı ve Tesis Varlıkları (2011).....	87
Tablo 6.1	Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2007-2011 Yılı Bitkisel Üretim Verileri.....	95
Tablo 6.2	Türkiye'de Buğday Üretimi (1995-2012).....	97
Tablo 6.3	Tahirova Tarım İşletmesi'nin 2011 Yılında Dağıttığı Buğday Tohumu Miktarları.....	98
Tablo 6.4	Türkiye'de Çeltik Üretimi (1995-2012).....	101
Tablo 6.5	Tahirova Tarım İşletmesi'nde 2011 Yılı Çeltik Tohumu Tahsis ve Hareket Cetveli.....	103
Tablo 6.6	Türkiye Mısır Üretimi (1995-2012).....	105
Tablo 6.7	Tahirova Tarım İşletmesi'nde Mısır Üretimi (2005-2011).....	105
Tablo 6.8	Tahirova Tarım İşletmesi'nin 2006-2011 Yılları Arasında Meyveciliğe İlişkin Hasat-Üretim ve Verim Değerleri.....	109
Tablo 6.9	Türkiye Sığır Varlığı (baş).....	112
Tablo 6.10	Tahirova Tarım İşletmesi'ne Ait Hayvan Sayıları ve Süt Üretim Durumları (2005-2012).....	116
Tablo 6.11	Tahirova Tarım İşletmesi'nde Satılan-Ölen-Kesilen Hayvan Sayıları (2005-2012).....	117
Tablo 7.1	Teknik Eleman ve Memurların İstihdam Durumu (1998-2012).....	119
Tablo 7.2	İşçi İstihdam Durumu (1998-2012).....	120
Tablo 9.1	Çevre Köylerde Ankete Katılan Çiftçilerin Demografik Özellikleri.....	127

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No.	Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1.1	Çalışma Alanı Lokasyon Haritası.....	7
Şekil 3.1	Gönen Çayı Deltası'nın Jeomorfoloji Haritası.....	22
Şekil 3.2	1966-1990 Yılları Arası Verileriyle Bandırma Rüzgar Gülü ve Hakim Yönü (Lambert devamlı, Rubinstein kesik çizgi).....	31
Şekil 4.1	Devlet Eliyle İşletmeleri Yürütülen Tarım İşletmelerinin Coğrafi Dağılımı.....	47
Şekil 4.2	Kiraya Verilen ve İştirakteki İşletmelerin Dağılımı.....	53
Şekil 5.1	Türkiye Tarım Arazilerinin Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıflaması'na (AKKS) Göre Dağılımı.....	70
Şekil 5.2	Tahirova Tarım İşletmesi Ulaşım Haritası.....	85
Şekil 6.1	Türkiye'nin Sertifikalı Hububat Tohumluğu Dağıtımında TİGEM'in Yeri.	93
Şekil 6.2	2011-2012 Sezonunda İşletme Arazisi Üzerinde Bitki Deseni.....	94
Şekil 9.1	Tahirova Tarım İşletmesi'nin Mal ve Hizmetlerinden Yararlanma Durumunun Oransal Dağılımı.....	128
Şekil 9.2	Tahirova Tarım İşletmesi'nden Alınan Tohumlukların Beklentileri Karşılama Durumunun Oransal Dağılımı.....	129
Şekil 9.3	Dağıtılan Sertifikalı Tohumluk Fiyatlarının Piyasaya Göre Uygunluk Durumunun Oransal Dağılımı.....	129
Şekil 9.4	Tahirova Tarım İşletmesi'nden Alınan Tohumluklardan Elde Edilen Ürün Satış Fiyatı ile Sertifikasız Tohumluklardan Elde Edilen Ürünün Satış Fiyatı Arasındaki Farka İlişkin Görüşler.....	130

Şekil 9.5	Tahirova Tarım İşletmesi'nin Yörede Örnek Teşkil Etme Durumunun Oransal Dağılımı.....	131
Şekil 9.6	Tahirova Tarım İşletmesi Tanıtım Faaliyetlerinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Oransal Dağılımı.....	132
Şekil 9.7	Tahirova Tarım İşletmesi'nin Özel Sektöre Devredilmesini İsteyenlerin Oransal Dağılımı.....	133
Şekil 9.8	TİGEM Çalışanlarıyla Kolayca Diyalog Kurabilme Durumuyla İlgili Görüşlerin Oransal Dağılımı.....	133
Şekil 9.9	TİGEM Bayilerinde Hangi Tür Tohumlukları Bulmak İsteyenlerin Oransal Dağılımı.....	134
Şekil 9.10	TİGEM'in Yaptığı Çalışmalardan Haberdar Olanların Oransal Dağılımı.....	135
Şekil 9.11	Tahirova Tarım İşletmesi Hayvancılık Konusunda Bölgede Örnek Teşkil Ettiğini Düşünenlerin Oransal Dağılımı.....	135
Şekil 9.12	Tahirova Tarım İşletmesi'nin Ürettiği Damızlık ve Hayvansal Ürünleri Sağlık Açısından Güvenli Bulanların Oransal Dağılımı.....	136
Şekil 9.13	Tahirova Tarım İşletmesi'nden İsteddiği Zaman Damızlık Hayvan Alabilenlerin Oransal Dağılımı.....	136
Şekil 9.14	Tahirova Tarım İşletmesi'nde Çalışanların Hayvancılık Konusunda Bölge Çiftçisine Eğitim Vermesini İsteyenlerin Oransal Dağılımı.....	137
Şekil 9.15	Tahirova Tarım İşletmesi'nde Satılan Damızlık Hayvan Fiyatlarının Uygun Bulanların Oransal Dağılımı.....	138
Şekil 9.16	Tahirova Tarım İşletmesi'nin Hayvan Yetiştiriciliği Konusunda Çiftçileri Bilgilendirme Durumunun Oransal Dağılımı.....	138
Şekil 9.17	Tahirova Tarım İşletmesi'nde Hangi Tür Hayvanın Yetiştirilip Dağıtılmasını İsteyenlerin Oransal Dağılımı.....	139
Şekil 9.18	Tahirova Tarım İşletmesi'nden Alınan Damızlıkların Verimi ile Piyasadaki Damızlıkların Verimine İlişkin Görüşlerin Oransal Dağılımı.....	139

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto no:	Fotoğraf Adı	Sayfa
Fotoğraf 1.1	Tahirova Tarım İşletmesi (İdari bina ve lojmanları).....	7
Fotoğraf 3.1	Toprak Profillerinden Kesitler.....	32
Fotoğraf 3.2	Gönen Çayından Çeltik Tarımı İçin Su Temini.....	36
Fotoğraf 5.1	Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği Broşür Kapağından Bir Görünüş.....	63
Fotoğraf 5.2	1963'de Tahirova Meslek Lisesi (Bugünkü Anadolu Etap Tahirova Çiftliği İdari Binası).....	64
Fotoğraf 5.3	Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Toprak Bakım ve Tarıma Uygunluk Çalışmaları.....	74
Fotoğraf 5.4	Çeltik Yetiştirilen Alanlarda Görülen Yabancı Otlar.....	75
Fotoğraf 5.5	İşletmede Düzenli Bir Şekilde Yabancı Ot İlaçlaması Yapılmaktadır.....	76
Fotoğraf 5.6	Hububat Yetiştirilen Alanlarda Görülen Yabancı Otlar.....	77
Fotoğraf 5.7	Çeltik Üretiminde Taban Gübreleme Çalışmaları.....	79
Fotoğraf 5.8	Çeltik Üretiminde Üst Gübreleme Çalışmaları.....	80
Fotoğraf 5.9	Buğday Tarlalarında Modern Makinelerle Üst Gübreleme Çalışması.....	81
Fotoğraf 5.10	Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün Vitrine Kaldırdığı Araçlardan Birisi; 4 Koltuklu, 4 Direksiyonlu, 1968 Model Çapa Traktörü.....	82
Fotoğraf 5.11	Çanakkale-Bandırma-Bursa/Gönen Yol Ayrımı.....	84
Fotoğraf 5.12	İşletmede Yer Alan Tahıl Ambarları.....	86
Fotoğraf 5.13	İşletme Merkezinin Kuşbakışı Görünümü.....	88
Fotoğraf 6.1	İşletme Arazisinde Biçerdöver ile Buğday Hasadı.....	97

Fotoğraf 6.2	Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Selektör Binası Buğday Çuvallama İşlemi.....	99
Fotoğraf 6.3	İşletme Arazisinde Lazerle Tesviye Yapılmış Çeltik Tavaları.....	99
Fotoğraf 6.4	İşletme Arazisinde Çeltik Ekimi Yapılırken.....	100
Fotoğraf 6.5	İşletme Arazisinde Hibrit Mısır Hasadı (2011).....	104
Fotoğraf 6.6	İşletme Arazisinde Fiğ Otu Hasatı.....	107
Fotoğraf 6.7	İşletme Arazisinde Kuruyan Fiğ Otu Balyaları Traktörlere Yüklenirken..	108
Fotoğraf 6.8	Sığırcılık Ünitesi Girişi.....	113
Fotoğraf 6.9	Sığırcılık Ünitesinde, Serbest Duraklı Ahırda Yemlenen Simental Cinsi İneklerden Bir Görünüm.....	113
Fotoğraf 6.10	İnek Sağım Odası.....	114
Fotoğraf 6.11	Saman Balyalarının Muhafaza Edildiği Sundurmalar.....	114
Fotoğraf 6.12	Buzağı Barınaklarından Bir Görünüm.....	115
Fotoğraf 8.1	2011 Yılı Tarla Günü Çalışmaları.....	121
Fotoğraf 8.2	1964 Yılında Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği'nde Yürütülen Çalışmalardan Örnekler.....	124
Fotoğraf 9.1	Anket Yapılan Köylerin Coğrafi Dağılışı.....	126
Fotoğraf 9.2	Çifteçeşmeler Köyü'nde Anket Uygulamasından Bir Görünüm (Haziran 2013).....	130

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Giriş

Tarım, insanoğlunun yeryüzündeki en eski ve önemini hiç yitirmeyen ekonomik faaliyeti durumundadır. Tarım dar anlamda, toprakların verimli bir biçimde işletilmesini içeren bütün etkinlikler olarak tanımlanırken geniş anlamda, bitkisel ve hayvansal ürünlerin yetiştirilmesi amacıyla yapılan bütün faaliyetler olarak tanımlanabilir (Doğanay; Özdemir; Şahin, 2003). Tarımsal faaliyetler sonucunda yetiştirilen ürünler insan tarafından doğrudan tüketilebildiği gibi çeşitli sanayi kollarında hammadde olarak kullanmakta ve ihracata konu edilmektedir. Bu bağlamda tarım, insanın hayatını sürdürebilmesi için hayati bir önem taşımaktadır. Son yıllarda, bir yandan dünyada görülen ekonomik sıkıntılar, diğer yandan açlık çeken insan sayısının artış göstermesi nedeniyle gıda arzına olan ihtiyaç daha fazla artmıştır. Tarımın önemine baktığımızda, günümüzde nüfusun çok yoğun ve kalabalık olduğu bazı gelişmekte olan ülkelerde, özellikle Sahra'nın güneyinde yer alan Afrika'da kuraklığın hüküm sürdüğü yıllarda yüz binlerce insan açlıktan ölmektedir. Bu durum dikkate alındığında dünyanın gündeminden hiçbir zaman düşmeyen ana sorun; insanların dengeli beslenmesidir. Bu da tarımla sağlanmaktadır. Bunun yanında tarım, aynı zamanda sanayinin gelişmesinde de etkili rol oynamaktadır. Başka bir anlatımla sanayi, tarım ürünlerini hammadde olarak kullanır ve bu sektörlerden sermaye sağlar. Bunun başında tekstil, konfeksiyon, yağ, deri, et, sigara ve şeker sanayi gelmektedir. Öyle ki bazı sanayi bitkileri, kendileri bir yiyecek olmanın yanında, insanların kullandıkları bir takım araç ve eşyaların yapımında önemli yer tutmaktadır (Atalay, 2001: 68).

Dünyada tarım önemini korumaktadır ve gelecekte de korumaya devam edecektir. İnsanlığın var oluş gerçeği bu önemin sürmesini sağlamaktadır. Stratejik önemi bulunan tarım sektöründe üretimin devamlılığı, kaynakların etkin ve verimli kullanımına bağlıdır.

Üretim kaynaklarının etkin ve verimli olarak kullanımının sağlanması için kıt unsurların planlı şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir (Güneş, 2004). Dünya üzerindeki 7,2 milyara ulaşan nüfusun yaşamını sürdürebilmesi için yeterli miktarda gıda ile beslenmesi ve bu gıdaların güvenilirliğinin sağlanması insan haklarının temelini oluşturmaktadır. İnsanın büyüme ve gelişmesi, verimli çalışması, dış etkenlere ve hastalıklara karşı dirençli olabilmesi için sağlığın temelini oluşturan yeterli ve dengeli beslenme büyük önem taşımaktadır. Yeterli ve dengeli beslenme ise ancak tarımsal faaliyetlerle elde edilen ürünler ile karşılanmaktadır.

Doğada hazır bulduğu yiyeceklerle yaşamını sürdüren insanoğlu, toplumsal gelişimin yerleşik hayata geçme aşamasında tarımı keşfetmiştir. Bu şekilde hazır bulamadığı veya tükenen ürünleri üretmeye başlamıştır. Tarım sadece ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda sosyal, bölgesel, kültürel, ekolojik ve sağlığın korunması konusunda büyük önem taşıyan bir toplumsal süreç olarak görülmektedir. Tarım halkın beslenmesi, kendine yeterlilik, sanayiye hammadde temini, gelir dağılımındaki dengesizliği giderilmesi ve ekonomik değer yaratılmasının yanında toplumsal yapının, kırsal mirasın ve çevrenin korunması, kaliteli üretim aracılığıyla yaşam kalitesinin artırılması gibi işlevlere de sahiptir. Bu kapsamda dünya, AB ve Türkiye açısından tarımın önemine işaret etmek mümkündür.

Dünya açısından; uluslararası tarımsal ilişkiler, ülkeler arasında tarım kesimini ilgilendiren çeşitli konularda yürütülen işlemleri ve bu işlemlerin düzenlenmesine yönelik sistemleri kapsamaktadır. Uluslararası tarımsal ilişkilerin konusu, uluslararası düzeyde tarımsal alanda mal ve para hareketleridir. Bu sistemi düzenleyen en önemli uluslararası platform Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'dür. DTÖ tarafından alınan kararlar ulusal tarım politikalarını yönlendirmektedir. Tarımsal dış ticaretin serbestleşmesi, 1994 Uruguay Turu, 2001 ve sonrası Doha Turu, 2004 Tarım Çerçeve Anlaşması, Aralık 2005 Hong Kong toplantıları, gerek uluslararası ve gerekse ulusal tarım politikaların uygulanmasını etkileyen tarımla ilgili karar ve düzenlemelerin olduğu süreçlerdir.

AB açısından; her ne kadar AB'de, tarımsal faaliyetle uğraşan nüfus toplam nüfusun sadece % 5,5'ini oluştursa da tarım AB için son derece önemli bir sektördür. Nitekim, Ortak Tarım Politikası (OTP), AB'nin ilk ortak politikasıdır. Tarımsal destekler AB bütçesinin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Toplam AB mevzuatının %35'i tarımla ilgili

düzenlemelerden oluşmaktadır (TUİK, 2008: 5).

Türkiye açısından; uzun yıllardan beri kentleşme alanında kaydedilen gelişmelere karşın, Türkiye nüfusunun yüzde 23,2'si (17.338.563) kırsal alanda yaşamaktadır <<http://tr.wikipedia.org>> (25.12.2013). 2013 TUİK verilerine göre tarım sektörünün en önemli özelliği, kırsal alanın birincil ekonomik faaliyet kaynağı olmasıdır. Bu nedenle tarım sektörü, genel anlamda ülke kalkınmasının önemli bir unsuru olmasının yanında, kırsal kalkınma çabalarının ana sürükleyicisi konumundadır. Türkiye için de önemli bir sektör olan tarımın, 2013 yılının ikinci dönemine ait verilerine göre tarımla uğraşan nüfusun iktisaden faal toplam nüfus içindeki payı ise yaklaşık %22,5'dir.

Türkiye, tarım ülkeleri arasında önemli bir yere sahiptir. Tarımsal üretimde ve özellikle bazı gıda maddeleri üretiminde dünyada kendi kendine yeterli az sayıdaki ülkelerden biridir. Ekonomik gelişmesini belli bir düzeye ulaştırmış olan Türkiye'de tarımsal üretimin artışı, endüstri sektörüne destek olmak ve toplumun beslenme düzeyini yükseltebilmek için önemli olmaktadır (Türkiye Ziraat Odası Birliği, 2003-2006: 85). Sektördeki üretim artışı özellikle 1963 yılında başlayan planlı dönemle birlikte hızlanmış ve yıllık büyüme hızı 1963 yılı içerisinde % 3,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran aynı dönemlerdeki ortalama yıllık nüfus artış hızının (% 2,2) üzerindedir. 1963 yılından sonraki üretim artışı, tarım teknikleri ve girdi kullanımındaki olumlu gelişmelere ve dolayısıyla verimlilikteki yükselişe bağlıdır. Verimlilik yıl içinde ikinci ürün alımı, üretim tekniğinin gelişmesi, kimyasal gübre, tarımsal ilaçlar, sulama, suni tohumlama, yem, damızlık hayvan sayısı ile mekanizasyon gibi üretim girdilerindeki artışa bağlı olarak zaman içinde artmıştır <<http://www.etimesgutarim.gov.tr>> (11.05.2013). Günümüzde GSYH'da tarımın payının hızla azalması; net ihracatçı olduğumuz bazı ürünlerde bir anda önemli bir ithalatçı haline dönüşmemiz; dünya ticaretinde işlenmiş gıdanın katma değer sonucu artan ağırlığı; Avrupa Birliği üyeliği sürecinde Türk tarımının, özellikle teşviklerin sürekli sorgulanması; üretimde verimlilik konusunda gelişime duyulan ihtiyaç ve bunun karşılığında insan sağlığı ile ilgili endişeler 2002'ten günümüze gelindiğinde ülkenin kendi kendine tam anlamıyla yetemediğini kanıtlamaktadır.

Türkiye dünyanın yüzölçümü açısından büyük ülkelerinden biridir. 2012 TUİK verilerine göre ülke topraklarının; 19.750 bin hektarı tarla tarımı alanı olup, bu alanın 15.464 bin hektarı ekilen alan iken, 4.286 bin hektarı nadas alanı olarak belirlenmiştir.

Sebze bahçelerinin alanı 827 bin hektar; süs bitkilerinin alanı 5 bin hektar; bağ alanı 462 bin hektar; meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı 1.937 bin hektar; zeytin ağaçlarının kapladığı alan 814 bin hektar; daimi çayır ve mera arazisi 14.614 bin hektar; orman alanı ise 21.537 bin hektar olarak hesaplanmıştır (TUİK, 2012a: 200).

Ekili ve dikili alanların yaklaşık 8.5 milyon hektarı teknik ve ekonomik olarak sulanabilir özellikte olup, DSİ'nin 2009 verilerine göre, bunun ancak 5.4 milyon hektarı sulamaya açılmıştır. 2012 TUİK verilerinden hareketle Türkiye'deki toplam ekili ve dikili alanların %20'sinde sulu tarım yapılırken, %80'inde kuru tarım yapılmaktadır. Halen işlenen tarım arazilerinin 4.3 milyon hektarı yağışların azlığı nedeniyle her yıl nadasa bırakılmak zorunda kaldığından üretim yapılamamaktadır. Tarla ürünleri ve meyve üretimi bitkisel üretimin yaklaşık dörtte üçünü kapsamakta, tarla ürünleri içerisinde buğday ilk sırada yer almaktadır.

Yakın yıllara kadar Türkiye'nin ekonomisi tarıma dayanmaktaydı. Ancak 1970'li yılların sonu ve 1980'li yılların başından itibaren diğer sektörlerin, özellikle de sanayinin büyük bir gelişme göstermesiyle tarım, toplam ekonomik faaliyetleri içerisinde giderek gerilemiş ve gayri safi yurtiçi milli hasılanın %8,1'ini teşkil eder duruma gelmiştir (TUİK, 2011).

Türkiye'de tarımın öncü kuruluşlarından olan tarım işletmelerinin varoluş nedeni incelendiğinde uzun dönemde kar sağlamak, topluma hizmet etmek, işletmenin yaşamını sürekli kılmak, sürekli olarak tüketicilere daha iyi ve kaliteli mal veya hizmet sunmak olarak sıralanabilir. Bunun yanında topluma veya devlete hizmet etmek, işletmede çalışmayı (istihdamı) sürekli kılmak, modern tarım teknikleri uygulanmak, tarım-sanayi bütünleşmesi sağlamak ve çiftçilere önderlik ve öğreticilik görevi yapmak amacıyla Atatürk'ün muhtelif tarihlerde kurduğu çiftlikleri bağışlamasıyla kurulmuşlardır.

Cumhuriyetin başlarında Türkiye'de devlete ait, üç tip üretim ünitesi vardı. Bunlardan en eskisi olan haralar ve inekhaneler geniş araziler üzerinde kurulu bulunan, hayvansal üretimi ön planda tutan kurumlardı. İkincisi Atatürk'ün millete bağışladığı çiftliklerden oluşan Devlet Ziraat İşletmeleri kurumuydu. Üçüncüsü ise Zirai Kombinalar kurumuydu. Devlet Üretim Çiftlikleri (DÜÇ): 01.03.1950 yılında 5433 sayılı kanun ile 3780 sayılı kanuna göre faaliyette bulunan Zirai Kombinalar ve Devlet Ziraat

İşletmelerinin birleştirilmesi suretiyle oluşturulmuştur. Zirai Kombinalar 12.02.1937 tarihli kanunla ziraat aletleri, ziraat makine ve vasıtaları ile zirai ilaçlar satın alarak önce çiftçinin faaliyetlerine yardım etmekle göreve başlamıştır. II. Dünya Savaşının başlaması ile yürürlüğe giren 3780 sayılı Milli Koruma Kanunu hükümlerinden yararlanılarak yurdun çeşitli yerlerinde boş, ıslaha muhtaç, verimsiz araziler üzerinde 14 adet çiftlik kurmuş ve 1950 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür. Devlet Ziraat İşletmeleri ise Atatürk'ün tarım alanında milletine önderlik ve eğitimcilik yapmak üzere kurduğu işletmeler olup bunların bir kısmı DÜÇ Genel Müdürlüğünün oluşumuna katılmışlardır (Altuntaş, 1999).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yeni tarım usullerini çiftçiye tanıtmak için numune çiftlikler kurulmuştur (Ankara Gazi Orman Çiftliği, Silifke Numune Çiftliği, Yalova, Tarsus ve Dört Yol'daki çiftlikler). Bunlar bitkisel üretimle birlikte, hayvancılığa da yer veren, bulunduğu yörede çiftçilere modern tarım örnekleri sunan işletmelerdi (İzbrak, 1984). 1937'de kurulan Zirai Kombinalar ise hayvancılık tesisleri olmayan, sadece tarla süren, tohum eken, hasat eden ve bol miktarda buğday ve arpa üreten işletmelerdi. Bunlar daha sonraki dönemlerde özellikler hayvancılık kollarını geliştirerek, tahıl üretiminden, birçok şubesi olan ziraat işletmesi durumuna geçtiler. 1950 yılında Atatürk'ün çiftlikleriyle Zirai Kombinalar, bir kanunla birleşerek Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğüne bağlandı. 01.03.1950'de yürürlüğe giren 5433 sayılı kanunla gelişen tarım teknolojisini, yurt dışısınin hizmetine daha rahat sunabilmek için, 1983'te Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğüne dönüştürüldü. 20.06.1983 tarihinde yayınlanan 60 sayılı kanun hükmünde kararname ile 1984 yılında, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)'in kuruluşu yeniden düzenlenerek günümüzdeki şeklini aldı. Türkiye'de 38 tarım işletmesinin bölgelere göre dağılımı gözden geçirildiğinde çoğunlukla İç Anadolu Bölgesi'nde yer aldığı görülür (Doğaner, 1992: 160). Bu tarım işletmelerinde geniş alanlarda kuru, daha küçük alanlarda sulu tarım sistemiyle tohumluk tahıl çeşitleri (genellikle buğday ve arpa), yem bitkileri üretimi, meyvecilik, fidancılık ve hayvancılık faaliyetleri yapılmaktadır.

Ülkemizde tarım işletmelerinin büyük bir kısmının işletmesi özel mülkiyetin elinde bulunmaktadır. Devlet mülkiyetinde bulunan, yakın zamanlara kadar kamu yararına çalışan işletmelerin arazi varlığı ve tarımsal üretim kapasitesi açısından ülkemizin tarımsal yapısı içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde devlet mülkiyetinde bulunan tarımsal işletmeler Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) bünyesinde bulunmaktadır. Tezin

konusu olan Tahirova Tarım İşletmesi de bu TİGEM'e bağlı bir devlet kurumudur. Tahirova Tarım İşletmesi kuruluşundan günümüze kadar Anadolu'nun tarım ve hayvancılığın gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Bundan sonra da çağın gereklerine uygun realist yaklaşımlarla bölge ve hatta ülke tarım ve hayvancılığı açısından önemini daha da arttıracak bir potansiyele sahiptir. Tahirova Tarım İşletmesi mülkiyeti devlete ait olmakla birlikte 2013-2043 yılları içerisinde özel bir şirkete kiralanmıştır.

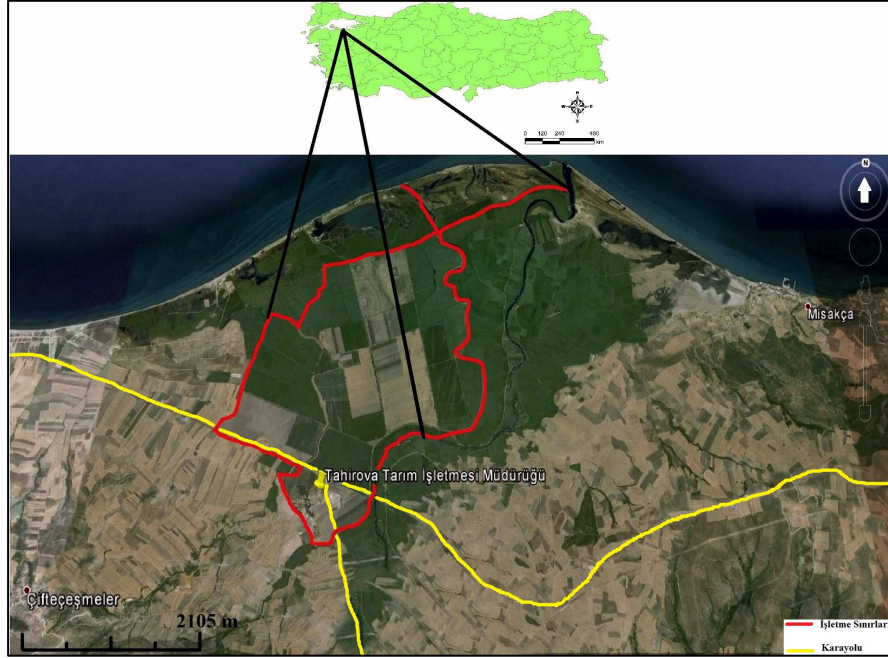
Tablo 1.1 Türkiye'de Tarım İşletmeleri Yıl 1992

Bölge Adı	İşletme Adı
İç Anadolu Bölgesi	Altınova, Gözlü, Konuklar, Anadolu, Polatlı, Hafik, Ulaş, Malya, Çiçekdağı, Bala, Koçaş, Merkez İmalat ve İkmal
Marmara Bölgesi	Türkgeldi, İnanlı, Karacabey, Tahirova, Kumkale, Gökçeada, Atatürk, Sakarya
Akdeniz Bölgesi	Boztepe, Acıpayam, Çukurova, Hatay, Turunçgiller, K.Maraş
Karadeniz Bölgesi	Karaköy, Gelemen, Gökhöyük, Kazova
Doğu Anadolu Bölgesi	Göle, K.Karabekir, Altındere, Sultansuyu, Alparslan
Ege Bölgesi	Manisa, Dalaman
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Ceylanpınar
Toplan İşletme Sayısı	38

Kaynak: Doğaner 1992: 161

Tablo 1.1'de 1992 yılı itibariyle devlet eliyle faaliyeti yürütülen işletmeler gösterilmektedir. 1992 yılında Türkiye genelinde 38 işletme tarım ve tarıma dayalı sanayi için tohumluk, damızlık ve hammadde üretmek, gen kaynaklarını korumakla yükümlüken günümüzde devlet eliyle bu faaliyetleri gösteren 15 tarım işletmesi kalmıştır. Günümüzdeki devlet eliyle faaliyet gösteren Tarım İşletmeleri Bölüm IV'de, Şekil 4.1'de gösterilmektedir.

Şekil 1.1 Çalışma Alanının Lokasyon Haritası



Çalışma yeri incelendiğinde, Tahirova Tarım İşletmesi'nin ulaşımı, işletme binalarının hemen kuzeyinden geçen Bandırma-Biga-Gönen karayolu ile sağlanmakta, en yakın liman olan Bandırma Limanı'na 43 km mesafededir. En yakın havalimanı ise Bursa havaalanıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere, İşletmenin ulaşım durumu ve civar il ve ilçelerle bağlantısı çok iyi durumdadır. Kış aylarında herhangi bir aksama söz konusu değildir.

Fotoğraf 1.1 Tahirova Tarım İşletmesi (İdari bina ve lojmanları)



2012 yılına kadar devlet eliyle üretim yapan Tahirova Tarım İşletmesi içerisindeki yanlış düzen ve uygulamalar nedeniyle çevresine ve ülkeye gereken yararı sağlayamamıştır. 2012 yılı itibariyle Anadolu Grubu'na kiralanana bu işletmenin devlet elindeki hali ve özel şirkete kiralanana sonrasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları ortaya koymak için işletme çalışma alanı olarak seçilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, faaliyet olarak birbirine benzer görünen, iki ayrı kuruluşu yapısında barındıran kurumların, bir çatı altında toplanmasıyla Kamu İktisadi Kuruluşu olarak kurulmuştur. Şekil olarak birbirlerine benzeyen, kuruluş amacı, görevi ve faaliyeti farklı olan bu kurumlar Devlet Üretim Çiftlikleri (DÜÇ) ile Hara ve İnekhanelerdir.

Tahirova Tarım İşletmesi kuruluşundan günümüze gelene kadar birçok tarımsal üretim ve hayvan yetiştiriciliği denemiş bir devlet üretim çiftliğidir. Son yıllarda hatalı arazi kullanımları, yetiştirilmek üzere Amerikan'dan getirilen Simental cinsi sığırların ülkemiz koşullarına ayak uyduramaması sonucunda 2012 yılı itibariyle işletmenin özel bir şirkete 30 yıllığına, yıllığı 7 milyon liraya kiralanması gibi olumsuz sonuçlanan durumlar çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Konu ile ilgili en önemli eksikliklerden birisi de ülkemiz için büyük katkılar sağlayabilecek olan tarım işletmeleri üzerine yeterli düzeyde çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Bu belirleme ülkemiz için önemi büyük olan tarım işletmeleri hakkında coğrafi perspektifle bilimsel araştırma yapmayı zorunlu kılmıştır. Araştırma neticesinde elde edilen bilgiler tarım işletmelerinin Türk tarımı içindeki yeri ve önemi, sorunlarının tespit ve kamuoyunun bilgilendirilmesine temel oluşturacaktır. Bununla birlikte, ortaya çıkan sorunların çözülebilmesi için geliştirilen önerilerin sıralanmasına olanak sağlayacaktır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Tahirova Tarım İşletmesi doğal çevre özellikleri tarım ve hayvancılığa elverişli örnekler göstermekte olup, geniş arazisi ve verimli topraklarıyla zengin bir ekonomik potansiyele sahiptir. İşletmede çeltik tarımının yapılması, son yıllarda Gönen ilçesi ve yakın çevresine önemli ekonomik gelir sağlamıştır. İşletmenin mevcut durumu ve geleceğe

dönük beklentiler Ekonomik Coğrafya açısından incelenmeye değer bir tablo yaratmaktadır. Tahirova Tarım İşletmesi'ni coğrafi metodolojiye göre araştırarak işletmenin mevcut durum, analizi, sorunları, kiralandıktan sonra geçireceği dönüşümü, çiftliğin bulunduğu yöreye ve ülke tarım ekonomisine sağladığı katkıları ortaya koymak amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır. Ayrıca işletmenin yeni hali ile çevre köylere ve ülkeye sağlayacağı yararları değerlendirmek, bununla birlikte bulunduğu yörede tarımda değişim ve gelişime önderlik etmesi ile sosyo-ekonomik değişime olan katkıları mercek altına almayı amaçlamaktadır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Tahirova Tarım İşletmesi, tarım bakımından Türkiye'nin gelişmiş bir bölgesinde olup, tarıma uygun durumda olan 7.946 dekar arazisinin tamamına yakın kısmı sulanmakta ve polikültür bir tarım uygulanmaktadır. Gerek üretim girdilerinin tedariki, gerekse üretilen ürünlerin satışı ve sevkiyatının kolay olması, işletmenin ekonomisini etkileyen önemli faktörler arasındadır. Civar il ve ilçelerde mevcut olan pazar, panayır ve fuarlar ile bölgede gelişmiş olan tarıma dayalı sanayi tesisleri (süt, yem, çeltik, sebze ve meyve işleme, TMO) yörede geniş ve canlı bir piyasanın varlığını göstermektedir.

İşletme; "Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği" döneminde Türk çiftçisine ve köylüsüne 20 yıl süresince yapılan fayda ve hizmetleri kendisine daima vizyon edinmiştir. İş ahengi ve çalışma prensipleri bakımından o dönemin izleri hem işletmede hem de çevrede halen dile getirilmektedir.

Araştırma konumuz olan Tahirova Tarım İşletmesi de kamu yararı sağlamak amacı ile kurulmuş bir işletme olmakla birlikte 2013 yılında özel bir şirkete kiralanmıştır. Bu çalışma söz konusu işletmenin tarım ekonomisi potansiyelinin belirlenmesinin yanı sıra işletmenin yöre tarımına olan etkilerin saptanması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamına; Marmara Bölgesi, Güney Marmara Bölümü, Balıkesir ili sınırları içerisinde yer alan, kiralanmadan önce Tahirova Tarım İşletmesi, kiralandıktan sonra Anadolu Etap Tahirova Çiftliği adıyla faaliyet gösteren işletme konu olmuştur. Çevre köylerde yaşayan halkın Tahirova Tarım İşletmesi'nin çevreye etkileri, halka sağladığı

yararlar gibi konular, çevre köylerde yapılan anketler ile, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin yapacağı çalışmalar ise bu çiftliğin görevlisiyle yapılan görüşme ile saptanmıştır. Araştırma Tahirova Tarım İşletmesi ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Araştırma Soruları

Araştırmada Çifteçesmeler, Denizkent, Misakça, Gebeçınar, Havutça, Kınalar, Ulukır köylerinde uygulanan anket ile halkın Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü'ne bakış açılarının ve araştırma sonucu elde edilen bulguların değerlendirilmesiyle Tahirova Tarım İşletmesi'nin çevreye ve ülkeye olan katkısı saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Tahirova Tarım İşletmesi'nin hangi mal ve hizmetlerinden faydalanıyorsunuz?
2. Tahirova Tarım İşletmesi'nin çevresine ve ülkeye olan katkısını biliyor musunuz?
3. Kuruluşundan günümüze, uygulanan tarımsal yöntemlerde gelinen durumu biliyor musunuz?
4. Tahirova Tarım İşletmesi'nden alınan tohumlukların beklentileri karşılıyor mu?
5. Tahirova Tarım İşletmesi'nden alınan tohumluklardan elde edilen ürünün satış fiyatı ile sertifikasız tohumluklardan elde edilen ürün satış fiyatı aynı mı?
6. Tahirova Tarım İşletmesi bölgede örnek teşkil ediyor mu?
7. Tahirova Tarım İşletmesi özel sektöre devredilmesi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
8. TİGEM çalışanlarıyla kolayca diyalog kurabiliyor musunuz?
9. TİGEM'in yaptığı çalışmalardan (tohumluk çeşitleri, yeni tarım teknikleri, alet ve ekipman gibi) nasıl haberdar oluyorsunuz?
10. Tahirova Tarım İşletmesi hayvancılık konusunda bölgede örnek bir yere sahip midir?
11. Tahirova Tarım İşletmesi'nden istenildiği zaman damızlık hayvan alabiliyor musunuz?

12. Tahirova Tarım İşletmesi'nde çalışanların hayvancılık konusunda bölge çiftçisine eğitim vermeli midir?
13. Tahirova Tarım İşletmesi'nin hayvan yetiştiriciliği konusunda çiftçileri bilgilendirip yönlendiriyor mu?
14. Tahirova Tarım İşletmesi'nde hangi tür hayvan yetiştirilmesini istersiniz?

1.6. Araştırmanın Tanımları

Araştırma ile ilgili temel kavramları aşağıdaki gibi tanımlayabiliriz.

Ekonomik Coğrafya: Ekonomik coğrafya insanın hayatını devam ettirmek için yürüttüğü faaliyetlerin incelenmesini içerir. Ekonomik coğrafyada dünya üzerinde çok çeşitli doğal kaynakların dağılışını ve bu kaynakların insan tarafından kullanılmasını konu alan bir bilim dalıdır.

Tarım Coğrafyası: Tarım ve coğrafya gibi iki farklı bilimin adları bir araya getirilerek oluşturulmuş bir terimdir. Her iki bilimin birbiriyle olan ilgisi, tarımsal üretimi ortak konu olarak seçmiş olmaları ve bundaki mekansal ortaklıktır denilebilir. (Doğanay, 2012: 5).

TİGEM: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü olarak ifade edilir. Görevi ise; köylerin kalkındırılması, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesini sağlamak, görev alanına giren altyapı tesisleri ile tarımsal, sosyal ve ekonomik kamu hizmetlerinin yürütülmesi için, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir.

Tarım İşletmesi: Yasal durumu ne olursa olsun, sahip olduğu, ortakçılık, yarıcılık ya da kiralama şeklinde işlediği arazinin büyüklüğüne bakılmaksızın kendi adına bitkisel üretim yapan ya da küçükbaş veya büyükbaş hayvan besleyen ayrıca hem bitkisel üretim hem hayvancılık yapan tek yönetim altındaki ekonomik birimdir <<http://www.tuik.gov.tr/arastirmaveprojeler/tikas/tikas.html>> (26.12.2013).

Sertifikalı Tohumluk: Anaç tohumluktan veya kendisinden elde edilmiş çeşitlerin tarla ve laboratuvar muayeneleri yapılarak, yönetmeliğindeki standartlarına uygunluğu belirtilen ambalajlanmış, etiketlenmiş ve lüzumu halinde mühürlenmiş tohumluklardır (Kandemir; Besler, 1999).

1.7. İlgili Araştırmalar

Aydın ve Derinöz'ün (2013) yazdığı “*Balıkesir Merkez İlçede Ticari Süt Hayvancılığın Çevresel Etkileri*” adlı makalede Balıkesir ili ve ilçelerine bağlı olan kırsal yerleşim yerlerindeki ticari süt hayvancılık faaliyetlerinin çevresel etkilerine değinilmiştir.

Dermirtaş'ın (1999) yazdığı “Anadolu Tarım İşletmesi Topraklarının Fiziksel, Kimyasal Analizleri ve Arazi Değerlendirmesi” adlı yüksek lisans tezinde Anadolu Tarım İşletmesi topraklarının oluşumu, önemli fiziksel, kimyasal ve morfolojik özellikleri araştırılarak Toprak Taksonomisi ve FAO / UNESCO sistemlerine göre sınıflandırılmıştır. Ayrıca çalışma alanının arazi değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma alanında 7 ayrı fizyografik ünite üzerinde 19 seri tanımlanmıştır. Çalışma alanı topraklarında kireç içerikleri volkanik ana materyallerde düşük veya hiç yok, diğer ana materyallerde yüksek veya sekonder birikimler şeklinde bulunmuştur. Çalışma alanı toprakları genel olarak tarımsal kullanımlara uygun bulunmuştur. Kullanımları etkileyen sınırlayıcı faktörler, eğimli araziler ve derinliğin az olmasıdır.

Doğaner'in (1992) “Türkiye’de Tarım İşletmeleri ve Faaliyetleri” adlı çalışmasında, tarım işletmelerinin kuruluş amaçları ve görevleri adı altında; tarım ve tarıma dayalı sanayinin ihtiyacı olan temel mal ve hizmetler üretmek, gelişen tarım teknolojisini, yurt çiftçisinin hizmetine değinmektedir. Bölgelere göre dağılım ve faaliyetlerine bakıldığında 1992 yılı itibariyle 38 tarım işletmesi 7 bölgeye dağıtılmış olup, yoğunluğu fazla olan bölgenin İç Anadolu Bölgesi olduğu görülmektedir. Bu işletmelerin Türkiye üzerinde kapladıkları alanlar arazi miktarı (km²) olarak gösterilmiş olup tarım işletmelerinin yaptığı tarımsal faaliyetler, bitkisel üretim, hayvansal üretim ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır.

Kazancı ve arkadaşlarının (1999) yazdığı “Kocasu ve Gönen Çayı Deltalarının Morfolojisi ve Tortul Fasiyesleri” adlı çalışmasında deltanın sulamaya uygunluğu, drenaj özellikleri, aktif fay hatlarının delta üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. İşletmenin de sınırları içinde bulunduğu Gönen Çayı Deltası üzerinde durulmuş, toprak özellikleri, delta alanının morfolojisi hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Okumuş'un (2006) yazdığı “Biga Çayı ile Gönen Çayı Ağzı Arasındaki Kıyının Kullanımı ve Planlaması” adlı yüksek lisans tezinde inceleme alanında olası deniz seviyesi

yükselmelerinin 1 m ile 2,5 m arasında olacağı saptanmıştır. Bu yükselmelerin 5 m olarak ortaya çıkacağını varsaydığımızda özellikle alçak kıyılarda tarım, mera ve sulak alanların boğulmaya uğraması, karayollarında tahribat, tarım topraklarının tuzlanma riski, II. konutların su altında kalması, kumul hareketleri, yeraltı sularında tuzlanma riski, akarsuların boğulması ve kıyı gerilemesi gibi sorunların ortaya çıkması mümkündür. Bu çalışmada olası deniz seviyesi yükselmelerinde ortaya çıkacak olan sorunlar haritalandırılmıştır. Daha sonra kıyının kullanımı ve planlamasıyla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Özşahin'in (2008) yazdığı "*Gönen Ovasında Pirinç Tarımı*" adlı makalesinde, Türkiye'deki iklim ve toprak örtüsüne uygun bir tarım ürünü olan pirincin Türkiye'deki üretim durumu ortaya konulmuş ve ülke çapında önemli bir üretim merkezi olan Gönen Ovası çalışmada temel alınmış, bu ovadaki pirincin yetiştirilmesinden pazarlanmasına kadar olan süreçte yapılanlar açıklanmıştır.

Özşahin'in (2009) yazdığı "*Marmara Denizi Havzası Deltaları*" adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan Marmara Denizi Havzası'nın deltalarının belirlenip, tanıtılması amaçlanmıştır. Türkiye'de deltalar hakkında özgün ve ilk olma özelliği nedeniyle deltalar hakkında ana çizgileriyle bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bunlar deltaların oluşumu ve gelişimi, delta oluşumunu etkileyen faktörler, delta oluşum süreçleri, delta tipleri ve oluşumları, delta depoları, deltaların fizyografik bölümleri ve deltaik şekiller, Dünya'nın ve Türkiye'nin bazı önemli deltaları hakkındadır. Bu temel bilgilerden sonra Marmara Denizi Havzası'nın deltaları tespit edilmiş ve özellikleri ortaya konulmuştur. Bu tespit yapılırken sadece denizel deltalar değil göl sel deltalar da incelenmiştir.

Özşahin'in (2013) yazdığı "*Gönen Çayı Deltası'nın Toprak Özelliklerinin Coğrafi Açıdan Değerlendirilmesi*" adlı makalesinde işletmeninde içinde bulunduğu Gönen Çayı Deltasının toprak özellikleri üzerinde durmaktadır. Çalışma da Özşahin, Gönen Çayı Deltası'ndaki alüvyal toprakların fiziksel ve kimyasal özelliklerini belirleme ve sınıflandırma çalışmaları yapmıştır.

Soykan ve Cürebal'ın (1999) yazdığı "*Gönen Çayı (Tahirova) ile Belkıs Tombolosu Arasının Kıyı Jeomorfolojisi*" adlı çalışmada işletme kıyısının jeomorfolojisi araştırılmış,

üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bunun yanında Gönen Çayı özellikleri üzerinde durulmuş, saplanmış gömük menderesli bir boğazdan çıkıp menderesler çizen Gönen Çayı, iki menderes büklümü oluşturarak kuzeye doğru uzandığından bahsedilmiştir. Çayın oluşturduğu bu mendereslerin her ikisi de doğuya doğru gelişmiş olup, güneyde bulunan kuzeydekine göre daha büyük çapa sahiptir. Ayrıca bu menderes büklümlerinin kenarında yer yer görülen doğal setlerde delta düzlüğü üzerinde belirli bir yükseklik oluşmasına neden olduğu üzerinde durulmuştur.

Yaşar'ın (2010) yazdığı "1909, 1913 ve 1914 Tarım Sayımı İstatistiklerine Göre Osmanlı Devleti Son Döneminde ve Kale-i Sultaniye Sancağı'nda Tarımın Değerlendirilmesi" adlı makalesinde Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, I. Dünya Savaşı öncesinde tarım sayımlarına göre Osmanlı Devleti'nin tarım alt sektörleri itibariyle değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu çalışma Cumhuriyet Dönemi'nde uygulanan tarım yöntemlerine ve günümüzde Marmara ve Ege bölgelerinde tarımın ulaştığı seviyelere ışık tutmaktadır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı kuruluşlardan birisi olan Tahirova Tarım İşletmesi'nin sosyo-ekonomik etkilerinin ekonomik coğrafya prensipleri çerçevesinde değerlendirilmesini, esas almaktadır. Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım; Şimşek, 2006: 39). Değerlendirme yapmak için nicel araştırma modellerinden tarama (survey) modeli ile mevcut durum ortaya konulmuştur. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2009: 77). Tarama modelinde veri toplamak için genellikle anket ve görüşme teknikleri kullanılmaktadır. Bu araştırmada tarama modeli olarak anket ve görüşme modellerinin ikisi de kullanılmıştır. Ele alınan işletmenin kuruluşundan günümüze kadar kat ettiği yol irdelenmiş, diğer işletmeler, devlet kuruluşları ve özel sektör ile olan alışverişi araştırılmış ve analizi yapılmıştır. Bu kapsamda Tahirova Tarım İşletmesi'nin çevre köylere ve ülkeye olan yararları saptanmaya çalışılmıştır. Tez yazım sürecinde işletmenin kiralanma süreci gerçekleşmiş, bu süreç de teze yansıtılmıştır.

İşletme ve çevresindeki arazi gözlemleri yanında çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme metodu ve nicel araştırma yöntemlerinden yapılandırılmış anket metodu kullanılmıştır. Çevre yerleşim yerlerine uygulanan 84 adet anket ile birlikte Tahirova Tarım İşletmesi'nin çevre köylere sağladığı yararları, eksiklikleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra işletmenin kiralanması sonrasında Anadolu Etap Tahirova Çiftliği yetkilisi ile görüşme tekniği çerçevesinde işletmenin çalışmaları ve takip edeceği tarım politikaları ve yatırımları belirlenmiştir.

2.2. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün, ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her türlü elemanı içerebilir. Çoklu elemanlardan oluşan bütünler için kullanılan “evren” terimi, tekli elemanlar (birimler) için “örnekolay”, küçük çokluklar için de “araştırma kümesi” gibi deyimlere bırakır yerini (Karasar, 2009: 109). Bu araştırmanın evrenini, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’na bağlı Tarım İşletmeleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini; Balıkesir ili, Gönen ilçesi sınırları içinde yer alan Tahirova Tarım İşletmesi oluşturmaktadır. İşletmenin sosyo-ekonomik etkilerini belirlemeye yönelik evreni çevre köylerde yaşayan çiftçiler oluştururken, örneklemini Çifteçeşmeler, Denizkent, Misakça, Gebeçınar, Havutça, Kınalar, Ulukır köylerinde yaşayan 84 çiftçi oluşturmuştur. Görüşmenin örneklemini ise Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ziraat mühendisi Hulusi Kıyı’dır.

Tablo 2.1 Anket Yapılan Köyler ve Yapılan Anket Sayıları

Köy Adı	Yapılan Anket Sayısı
Çifteçeşmeler	18
Denizkent	13
Misakça	12
Gebeçınar	11
Havutça	9
Kınalar	10
Ulukır	11

2.3. Verilerin Kaynağı ve Toplanması

Araştırma probleminin ve çözümünün ayrıntılı olarak ortaya konulması için öncelikle literatür taraması (ulusal ve uluslararası) yapılmıştır. Tarama süresince araştırma konusuna benzer konularda daha önceden yapılmış araştırmalar incelenerek problem

şekillendirilmeye çalışılmıştır. Ulaşılan araştırmaların sonuçları ve faydalandıkları kaynak eserler incelenmiştir. Sonrasında çalışma sahasında gezi ve gözlemlerde bulunulmuştur. Bunun yanı sıra araştırmının geçerliğini sağlamak için veri çeşitlemesi yoluna gidilmiş, farklı veri kaynakları olan farklı veri toplama araçları kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Ek-1'de yer alan anket ve Ek-2'de yer alan görüşme formu kullanılmıştır. Bu çalışmalar izin ve işbirliği olanakların sağlanması ile mümkün olmuştur. Anket ve görüşme soruları hazırlanırken, çalışmaya hangi değişkenlerin konu edildiği, toplanmak istenen gözlenebilir verilerin neler olduğu, bu verilerin hangi temel özellikte olacağı, hangi ölçek türü ile sayısallaştırılacağı, her birinin hangi amaca hizmet edeceği ve nasıl değerlendirileceği, verilerin en uygun olarak hangi kaynaktan toplanabileceği gibi sorulara cevap aranmıştır. Çevre köylerde yaşayan çiftçilere uygulanan anketin hazırlanması sürecinde şu aşamalar gerçekleştirilmiştir:

1. Tarım İşletmeleri ile yapılmış olan literatür taranmıştır.
2. Tarım ve Köyişleri Bakanlığında Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile ilgili mevzuat incelenmiştir.
3. Anket soruları hazırlanırken Tahirova Tarım İşletmesi çalışanlarının görüşlerinden yararlanılmış, güncellenerek yeni sorular eklenmiş ve böylece anket soruları hazırlanmıştır.
4. Anket soruları ile ilgili, alanında uzman olan ve aynı zamanda da danışmanım olan Profesör Doktor Okan Yaşar'ın görüşleri alınmıştır.
5. Uzman görüşü alındıktan sonra 10 çiftçiye ön test uygulaması yapılmıştır.
6. Son şekli verilen anket soruları daha sonra örnekleme belirtilen kişilere uygulanmıştır.

Anketin yanında bir de görüşme formu hazırlanıp, uygulanmıştır. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği Ziraat Mühendisi'ne uygulanan görüşme formu hazırlanırken, Tahirova Tarım İşletmesi'nin kiralanma sürecinin gelişim aşamalarının neler olduğu, Tahirova Tarım İşletmesi'nden ayrılan yönlerinin neler olacağı, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin yapacağı tarımsal çalışmaların neler olacağı, bu yeni çiftliğin çevreye ve ülkeye katkısının ne olacağı gibi ucu açık sorular hazırlanmış, veriler hem yazılı olarak hem de ses kaydı alınarak kaydedilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Analizi

Verilerin çözümlemesinde ilk adım olarak ham veriler araştırma problemi ve amaca uygun bir şekilde sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan bağımsız olmasına özen gösterilmiş, her sınıflama ayrı bir değişkene göre yapılmıştır. Çalışmada uygulanan anketler aracılığıyla elde edilen verilerin yorumlanmasında çıkarımsal istatistik tekniği kullanılmış, tekniği kullanırken de tümevarımsal yöntem izlenmiştir.

Çalışmada, anket uygulaması sonrası elde edilen veriler yüzdelerle dilimlere göre değerlendirilmiş ve pasta diyagram olarak teze yansıtılmıştır.

Görüşme modelinde ise ses kaydına alınan görüşme verilerinin üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan, verilerin dökümü yapılmış ve veriler yazılı formata dönüştürülmüş, teze yansıtılmıştır.

Bu araştırmada adı geçen istatistik tekniklerin uygulanmasında ve verilerin düzenlenmesi sürecinde SPSS ve Excel adlı bilgisayar programlarından faydalanılmıştır.

BÖLÜM III

TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ'NİN DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

3.1. Jeolojik Yapı

Gönen Havzasında Paleozoyik'ten günümüze kadar çok çeşitli yaş ve türde kayaç grupları yer almaktadır. Bu kayaçlar, genel hatlarıyla havzanın en dışından ortasına doğru yaşlıdan gence olmak üzere sıralanmış halde bulunurlar. Havza alanının jeomorfolojik açıdan şekillenmesinde son derece önemli bir rol oynamışlardır (Özşahin, 2011).

Gönen Havzası, tektonik açıdan Kuzey Anadolu Fay (KAF) hattının etkisi altında şekillenmiş bir konumda bulunmaktadır. Alanda bu fay hattının güney uzantıları olan orta ve küçük ölçekli faylanmalar mevcuttur. Bu faylanmalara bağlı olarak bu alanda çok sayıda tektonik kırık ve bu kırıkların uzantıları gözlemlenir (Özşahin, 2010).

Tahirova, denize kadar uzanan temel kayaçları ile sınırlanmış bir alanda önce doğu-batı daha sonra güneybatı-kuzeydoğu uzanımlı bir doğrultu atımlı diri fay önünde gelişmiştir. Söz konusu deltanın tamamına yakın güncel kumsalı 13 km kadardır. Gönen Çayı Deltası'nın en geniş yeri 5,5 km'dir. Deltanın su dışı bölümü yoğun bir kültür bitkisi örtüsüyle kaplı olduğundan eski ve yeni alanları ayırt edebilememektedir. Delta çökellerinin 6 m'nin üzerinde kalan kısmı eski alüvyonlara aittir. Denizkent'e giden yolun kuzeydoğu bölümü bu çökeller tarafından kaplanmıştır (Soykan; Cürebal, 1999: 318).

Tahirova Tarım İşletmesi arazisinin büyük bir bölümü akarsular tarafından Holosende depolaşmış, pekişmemiş alüvyal materyallerden oluşmaktadır. Bu depolar, akarsulardan geçtikleri yörelerin jeolojik özelliklerine bağlı olarak, kireçsiz veya az kireçli materyallerdir ve kum, silt ve kilin farklı oranlarda taşınıp depolanmasıyla oluşmuştur. Bigadiç Neojen havzasının karmaşık jeoloji yapısından soyutlanmış ve oldukça homojen bir jeolojik yapıya sahip olan Tahirova Tarım İşletmesi arazisinde alüvyal oluşuklardan başka çiftlik güneyinde, yukarılardan yer çekimi ve diğer taşıyıcı Jeomorfolojik güçler tarafından taşınıp depolanmış taşlı, çakıllı çok genç kolüvyal arazilerde yer almaktadır. Jeomorfolojik güç tarafından oluşturulmuş ve toprak yapan beş faktörün (İklim,

vejetasyon, ana materyal, topografya ve zaman) farklı etkileri ile birlikte yine farklı birkaç ünite toprak kazanmıştır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2010 Yılı Brifing Raporu, 2011: 21). Delta alanı üzerinde eski akarsu mecraları, bataklıklar, serbest menderes şekilleri, leveler, kum sırtları, birikinti yelpazeleri, taraça seviyeleri, göller ve lagünler yer almaktadır (Soykan; Cürebal 1999: 319).

Çevresinden Neojen formasyonları ile sınırlandırılmış olan Gönen Çayı Deltası'nın bu özelliği aynı zamanda tektoniğin delta üzerinde etkili olmasını da beraberinde getirmiştir. Delta alanını güneyden sınırlandıran Kepekli-Çifteçeşmeler ile Edincik-Bandırma fayları bu anlamda belirgin bir rol oynamıştır. Bu durum deltanın aktif fay diklikleri önünde gelişmesine ve yalnız tortul sağlama değil, aynı zamanda deniz seviyesi değişmesini de doğrudan etkilemiştir (Kazancı ve diğ. 1999). Delta jeomorfolojisinin oluşumu, öncelikle tektonik hareketler olmak üzere akarsu ve dalga süreçlerine bağlı olarak gelişen aşındırma ve biriktirme faaliyetlerinin bir eseri olarak açıklanabilir (Okumuş, 2006).

Saplanmış gömük menderesli bir boğazdan çıkıp menderesler çizen Gönen Çayı, iki menderes büklümü oluşturarak kuzeye doğru uzanır. Çayın oluşturduğu bu mendereslerin her ikisi de doğuya doğru gelişmiş olup, güneyde bulunan kuzeydekine göre daha büyük çapa sahiptir. Ayrıca bu menderes büklümlerinin kenarında yer yer görülen doğal setlerde delta düzlüğü üzerinde belirli bir yükseklik oluşmasına neden olmuştur (Özşahin, 2013: 236).

Tahirova olarak adlandırılan Gönen Çayı Deltası, yoğun bir şekilde tarımsal faaliyetlerin yapıldığı bir alandır. Bu alanda başta pirinç olmak üzere buğday ve mısır tarımı da yapılmaktadır. Bu tarımsal kullanımın bilinçsiz bir şekilde yapılması delta alanındaki arazi kullanım değişimini de beraberinde getirmiştir (Özşahin; Ekinci, 2013).

3.2. Jeomorfolojik Özellikler

Gönen Havzası, jeomorfolojik olarak batıdan Armutçuk dağları, doğudan Gönen-Manyas Eşiği, kuzey ve güneyden de platoluk alanlarla kuşatılmış bir konumdadır. Havzanın bu konumu jeomorfolojik şekillenme açısından çeşitlilik göstermesini de beraberinde getirmiştir.

Gönen Havzasında en üst seviyelerdeki dağlık alanları, Alt-Orta Miyosen'e ait aşınım yüzeyleri (DI) meydana getirir. Bu yüzeyler Alt Miyosen'in sonlarına doğru yaygınlaşan bir volkanizma ile belirginleşen göl havzalarının karasal tortullarla dolarak dalgalı ve yassı bir rölyefin ortaya çıkıp Orta Miyosen'de tektonik hareketlerin yavaşlamasıyla beraber nemli-sıcak iklim koşullarının denetiminde gelişen aşınım yüzeylerine karşılık gelmektedir. Bu aşınım yüzeyi, bu bölge için "Armutçuk Sistemi" olarak adlandırılmıştır. Havza alanının güneybatı ve güneyinde yaygın olarak izlenebilen bu yüzeyler 600-800 m yükseltileri arasında yer almakta olup; 73,75 km² ve % 8,07'lik bir oran kaplar (Özşahin, 2011: 194).

Plato alanını oluşturan diğer bir jeomorfolojik birim ise Pliyosen yüzeyleridir. Üst Miyosen-Alt Pliyosen arasında volkanizma etkinlikleri ve tektonik hareketler sonucu dağ blokları yükselmiş, ova alanları ise biraz daha alçalmıştır. Alt Pliyosen'in yarı kurak ve sıcak iklimi Orta Pliyosen'de yerini ılık, daha nemli ve yağışlı bir iklime bırakmıştır. Bu durumun sonucu olarak da akarsuların aşındırma faaliyetleri daha da artmıştır. Üst Pliyosen'de ise iklim yavaş yavaş değişerek, bugünkü iklime benzer bir karakter kazanmıştır. Dönemin sonunda ise açılan vadiler içinde ufak taneli kırmızımsı ve kahverengi akarsu tortulları birikmeye başlamıştır (Özşahin, 2011: 193).

Gönen havzasında 116,12 km² ve % 12,71'lik bir oranda ova ve vadi tabanları yer almaktadır. Özellikle havzanın orta kısmında Sarıköy, Gündoğan, Bostancı, Alaattin, Tütüncü ve asıl Gönen ovası gibi coğrafi ünitelerden meydana gelen ve Gönen Ovası olarak adlandırılan jeomorfolojik birim yer alır (Özşahin, 2008: 50). Gönen Çayı ve kollarının oluşturduğu vadi tabanları ise diğer bir jeomorfolojik birimi meydana getirmektedir.

İşletme iki farklı ana fizyografik üniteye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki işletme güneyinde yer alan "Yüksek Arazilerin Etekleri" diğeri ise kuzeye doğru yayılan "Taban Araziler"dir.

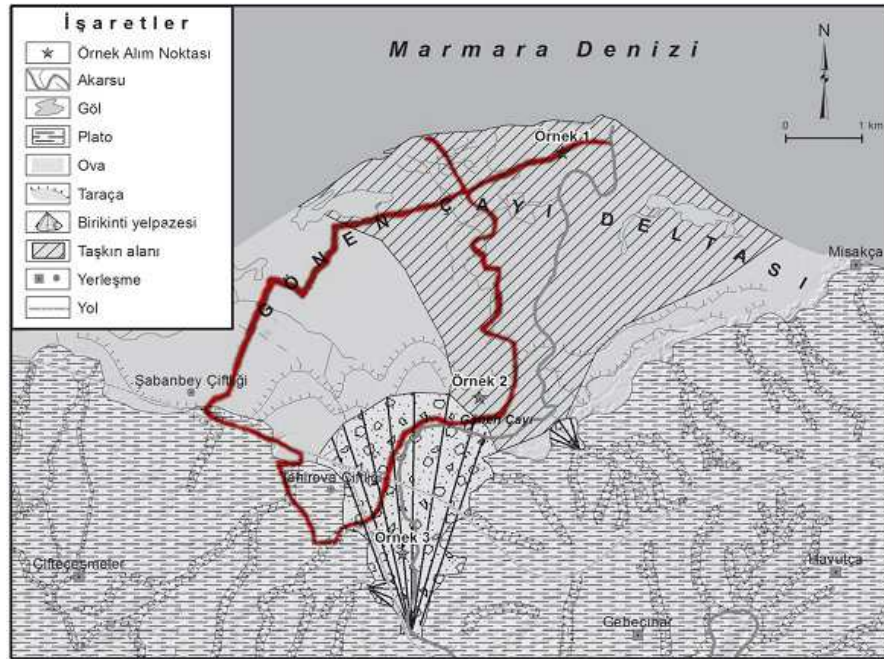
Söz konusu delta alanında toprak oluşumunu etkileyen belki de en önemli faktör ise jeomorfolojidir. İnceleme alanının jeomorfolojik olarak bir delta yereşekline tekabül etmesi ve bu nedenle sürekli tortul birikiminin görülmesi alanda tek tip toprak grubunun gelişmesini beraberinde getirmiştir. Alandaki jeomorfolojik özelliklere bağlı olarak

toprağın fiziksel ve kimyasal özellikleri de değişiklik göstermektedir. Ayrıca bu sahada jeomorfolojik anlamda bir deniz ve akarsu etkileşiminin yaşanması da toprak özelliklerinde belirleyici olmuştur (Özşahin, 2013: 237).

Delta üzerinde eski akarsu mecraları, bataklıklar, serbest menderes şekilleri, leveler, kum sırtları, birikinti yelpazeleri ve taraça seviyeleri yer almaktadır (Soykan; Cürebal, 1999: 327).

Jeomorfolojik anlamda delta olarak şekillenen inceleme alanı, kendi içerisinde de farklı jeomorfolojik alt birimlerden oluşmaktadır. Bu birimler, yeni alüvyonlardan oluşan güncel delta düzlüğü, eski alüvyonlardan meydana gelen taraçalar ve genellikle kaba taneli akarsu materyallerinin oluşturduğu birikinti yelpazesinden meydana gelmektedir. İnceleme alanındaki toprak özellikleri ve türleri de bu birimlere göre karakter kazanmıştır (Özşahin, 2013: 238). Emre Özşahin tarafından inceleme alanındaki toprak özelliklerini ve türlerini ortaya çıkarmak için delta sahasının jeomorfolojik özellikleri ve jeomorfolojik alt birimleri dikkate alınarak üç toprak profili açılmış ve örnek analizi yapılmıştır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 Gönen Çayı Deltası'nın Jeomorfoloji Haritası



Kaynak: Özşahin 2013: 239'den değiştirilerek alınmıştır.

Özşahin (2013) tarafından yapılan analiz sonuçlarına göre; delta alanının suya

doygunluk oranı % 44–51 arasında bir değer göstermektedir. Bu değer alanın suya doygunluk oranının ortalama bir değerlerde olduğunu ifade etmektedir. Bu durum muhtemelen delta sahalarının sahip olduğu hidrografik koşullardan kaynaklanmaktadır. Çünkü deltalar gibi sahalar hidrografik kaynaklar açısından oldukça zengindir. Bu sahalarda gerek akarsu, gerek kaynak ile kuyular ve gerekse deniz gibi birçok hidrografik unsur birliktelik içerisinde yer almaktadır. Yine bu sahalarda yeraltı taban suyu seviyesi de yüksektir. Gönen Çayı Deltası'nda yaptığımız arazi çalışmaları esnasında da durumun bu şekilde olduğu açık bir şekilde görülmüştür. Ancak hidrografik koşulların etkisi mevsimlere bağlı olarak değişmektedir (Özşahin, 2013: 241).

3.3. İklim Özellikleri

3.3.1. Sıcaklık

İnceleme alanı ve çevresinde iklimik verilerin değerlendirilmesi ile elde edilen bulgulara göre Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında geçiş şartlarının yaşandığı gözlenmektedir. Alanın sahip olduğu sıcaklık ve yağış verileri incelendiğinde, Akdeniz ikliminin özelliklerinin daha ağır bastığı anlaşılmaktadır (Efe, 1997).

Tahirova Tarım İşletmesi iklim şartları bakımından Marmara Denizi'nin etkisi altındadır. Marmara'nın etkisi bütün ova üzerinde sürmesinin nedeni denizden buraya kadar doğal bir engelin bulunmamasıdır. Bu nedenle ılıman, yazları sıcak, kışları yağışlı yumuşak Akdeniz iklimi özelliği görülür. Bu özelliğin unsuru olan makilerin işletmenin kuzeyindeki varlığı da bu durumu açıklayan bir örnektir. Ancak belirli ve kararlı bir iklimi olduğu tam olarak söyleme imkanı yoktur. Bu iklim özelliği çevresindeki yüksek yerlerde nispi karasallığa dönüşmektedir (Onat ve diğ. 2005: 384).

Tahirova tarım İşletmesi'nin iklim tipi Akdeniz iklim tipi içerisinde yer almakla beraber, gösterdiği iklim özelliklerine göre "Marmara Geçiş İklimi" tipine dahil edilebilir (Yaşar, 2006: 6).

İşletmenin de yer aldığı Gönen Ovası'nda yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı Akdeniz iklimi ile her mevsim yağışlı bir özellik gösteren Karadeniz ikliminin etkileri hissedilmektedir (Efe, 1995). Yörede iklimin, bir nevi geçiş karakterine sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 3.1 Tahirova Meteoroloji İstasyonunun 2002-2006 Yılı İklim Verileri

YILLAR	İklim Elemanları	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK	YILLIK SICAKLIK
2002	Maksimum Sıcaklık	20	21	28	30	34	42	41	39	33	24	25	15	16,8
	Minumum Sıcaklık	-3	-5	-1	-1	5	13	15	17	10	5	-1	-5	
	Ortalama Sıcaklık	8,5	8	13,5	14,5	19,5	27,5	28	28	21,5	14,5	12	5	
	Nisbi Nem %'si	91,57	83,92	91,87	84,65	87,58	80,9	85,14	83,28	84,6	87,23	91,3	91,83	
2003	Maksimum Sıcaklık	14	21	25	34	36	38	42	43	36	32	28	24	17,5
	Minumum Sıcaklık	-4	-9	1	5	6	13	15	17	4	4	0	-5	
	Ortalama Sıcaklık	5	6	13	19,5	21	25,5	28,5	30	20	18	14	9,5	
	Nisbi Nem %'si	86,89	80,89	85,42	83,05	86,53	87,61	84,49	85,14	89,62	89,5	90,1	91,3	
2004	Maksimum Sıcaklık	20	25	27	27	36	42	43	41	33	28	25	24	16,6
	Minumum Sıcaklık	-4	-5	-5	0	4	7	16	14	7	3	-2	-5	
	Ortalama Sıcaklık	8	10	11	13,5	20	24,5	29,5	27,5	20	15,5	11,5	9	
	Nisbi Nem %'si	86,61	86,12	87,61	86,89	88,74	89,25	85,43	86,69	87,23	86,29	85,61	91,33	
2005	Maksimum Sıcaklık	23	25	26	32	42	43	45	43	34	31	24	23	17,7
	Minumum Sıcaklık	-9	-10	-4	1	3	10	14	15	16	3	2	-5	
	Ortalama Sıcaklık	7	7,5	11	16,5	22,5	26,5	29,5	29	25	17	13	9	
	Nisbi Nem %'si	80,89	85,42	84,48	86,73	80,9	86,02	89,4	91,59	82,79	85,81	81,1	88,2	
2006	Maksimum Sıcaklık	14	18	21	22	27	34	35	33	31	33	19	15	16
	Minumum Sıcaklık	-5	-4	-5	0	4	12	22	21	20	6	-4	-5	
	Ortalama Sıcaklık	4,5	7	8	11	15,5	23	28,5	27	25,5	19,5	7,5	5	
	Nisbi Nem %'si	87,6	81,1	83,87	84,49	80,9	81,07	89,37	85,56	91,33	91,56	89,37	91,3	
2002 - 2006 Yılları Arası Ortalama Sıcaklık														16,8

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 16.

Tablo 3.2 Tahirova Meteoroloji İstasyonunun 2007-2011 Yılı İklim Verileri

YILLAR	İklim Elemanları	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK	YILLIK SICAKLIK
2007	Maksimum Sıcaklık	22	22	30	28	37	43	42	38	31	28	26	18	18,2
	Minumum Sıcaklık	-4	-6	0	-1	4	12	15	16	9	4	-2	-5	
	Ortalama Sıcaklık	10,5	10,4	12,5	14,9	22	28	29,2	28,7	22,3	19	12	9,7	
	Nisbi Nem %'si	87,9	89,6	87,6	82,4	84	80,9	82,5	83,4	84,6	90,8	86,8	93,06	
2008	Maksimum Sıcaklık	16	22	26	31	36	37	41	37	36	30	27	25	18,1
	Minumum Sıcaklık	-6	-9	1	3	6	13	13	16	5	4	0	-7	
	Ortalama Sıcaklık	7,5	7,7	14,4	17,6	21,1	26,7	27,9	27,5	22,5	18,6	15,2	10,5	
	Nisbi Nem %'si	88,2	81,1	85,5	85,81	83,87	82,79	84,09	86,02	89,37	89,4	91,59	91,56	
2009	Maksimum Sıcaklık	20	25	27	27	36	42	43	41	33	28	25	24	18
	Minumum Sıcaklık	-5	-5	-3	0	4	5	16	13	8	2	-1	-4	
	Ortalama Sıcaklık	9,5	9,6	11,4	14,9	21,5	26	28,4	26,1	22,4	19,6	13,9	12,7	
	Nisbi Nem %'si	91,57	91,87	83,92	87,58	84,65	81,07	83,28	86,18	85,56	90,16	91,83	91,3	
2010	Maksimum Sıcaklık	24	26	27	31	43	44	43	42	36	29	29	24	18,4
	Minumum Sıcaklık	-10	-10	-3	1	4	11	13	15	15	3	4	-6	
	Ortalama Sıcaklık	9,1	7	12	16,1	21,9	25,9	27,7	30,5	23,8	16,9	17,8	12,7	
	Nisbi Nem %'si	90,06	89,25	88,74	86,53	84,49	85,61	86,69	85,14	86,29	87,23	85,43	91,33	
2011	Maksimum Sıcaklık	17	19	22	24	28	35	37	33	32	32	18	18	16,2
	Minumum Sıcaklık	-6	-6	-6	1	3	11	21	18	17	5	-3	-4	
	Ortalama Sıcaklık	8,3	7,7	7,1	11,6	19	24,4	28,5	26,2	24,2	16,1	11,5	10,3	
	Nisbi Nem %'si	86,89	86,61	80,89	86,12	85,42	84,48	83,05	86,73	87,61	89,62	90,1	89,5	
2007 - 2011 Yılları Arası Ortalama Sıcaklık														17,7

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 18.

Yıllık ortalama sıcaklık farkı, denizelliğin etkisine bağılı olarak 30 °C'yi aşmamaktadır. 2002-2011 yılları arasındaki sıcaklık ortalamasına baktığımızda, 10 yılın sıcaklık ortalamasının 17,2 °C olduğunu görmekteyiz. 10 yılın sıcaklık ortalamaları değerlendirildiğinde en düşük sıcaklık ortalamasının 16 °C ile 2006 yaşandığını görmekteyiz. Son yıllarda en düşük sıcaklık değerlerini incelediğimizde 2011 yılı Ocak, Şubat ve Mart ayında sıcaklığın -6 °C ye düştüğünü, maksimum sıcaklığın ise 2011 yılı Temmuz ayında 37 °C ye çıktığını görmekteyiz.

3.3.2. Yağış

Marmara geçiş iklim bölgesinde yer alan araştırma alanının 15 yıllık yağış ortalaması 593,82 mm'dir. Genel olarak yılın her ayında yağışın vuku bulabildiği ancak nispi olarak yaz aylarının daha yağışsız geçtiği, yağışların daha çok kış ve ilkbahar aylarında yoğunlaştığı yörede, Thornthwaite iklim sınıflamasına göre kurak, az nemli, mezotermal, yağışın kış mevsiminde yoğunlaştığı iklim tipine girmektedir (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, Kültür Teknik Çalışmaları, 2011 Yılı Meteorolojik Bilgiler Raporu).

Delta alanında yıllık toplam yağışın % 39.17'si kış, % 28.82'si ilkbahar ve % 27.36'sı da sonbahar mevsiminde düşer. Yaz mevsiminde ise toplam yağış % 9.56'dır. sonbahar mevsiminde düşer. Yaz mevsiminde ise toplam yağış % 9.56'dır (Özşahin, 2013: 236).

Yağışın aylara göre düzensiz akması, Gönen Çayı'nın akım grafiğini etkilemiş ve Gönen Çayı'nın akım rejiminin düzensiz akmasına sebep olmuştur. Gönen Çayı'nın ortalama debisi 14.2 m³/s, maksimum ve minimum anlık debisi ise sırasıyla 911 m³/s ve 0.024 m³/s'dir. Gönen Çayı Deltası'nın drenaj alanı aktif tektoniğin etkisinde bulunmaktadır. Bu durum aynı iklim kuşağında bulunan diğer akarsulara oranla oldukça fazla toprak kaybına neden olmaktadır. Bu çayın akım hızı 0.141 ile 0.003 ton/km³/yıl, toplam toprak kaybı ise 306.9 ile 6.3 ton/yıl arasında değişmektedir (Özşahin, 2013: 236).

İşletme arazisinde çok yağışlı geçen yıllarda toprağın su tutma kapasitesi genelde yüksek olduğundan fazla suyun hızla bünyeden uzaklaştırılması için her yıl suyu geçirilmek suretiyle toprağın geçirgenliği ve su boşaltım (drenaj) kapasitesi artırılmalıdır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, Kültür Teknik Çalışmaları, 2011 Yılı Meteorolojik Bilgiler Raporu).

Tablo 3.3 Yıllar İtibariyle Yağışın Aylara Göre Dağılımı (2002-2011)

Yıllar	AYLAR												Yıllık Yağış (mm)
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
2002	32,50	22,50	85,00	44,00	7,00	12,00	-	10,50	74,00	57,00	58,50	44,00	447,00
2003	69,00	90,00	40,00	84,00	2,00	-	1,00	-	40,70	57,70	43,10	48,80	476,30
2004	104,90	29,50	45,60	56,30	14,30	50,60	5,50	54,20	-	46,00	46,80	51,00	504,70
2005	74,00	87,00	36,50	40,30	23,60	19,10	42,50	11,00	16,10	38,00	59,40	66,50	514,00
2006	42,90	65,00	70,20	14,90	7,50	46,50	-	-	100,50	223,50	62,50	12,50	646,00
2007	41,40	30,20	47,50	6,50	59,00	-	-	-	3,00	85,50	94,00	112,50	479,60
2008	39,50	33,50	50,50	17,00	7,00	56,50	12,50	7,50	15,70	39,50	61,00	81,70	421,90
2009	22,50	135,00	126,40	29,00	8,00	25,50	13,00	-	125,50	73,00	63,00	99,50	720,40
2010	116,00	149,00	53,00	40,00	12,00	30,00	21,00	-	37,00	293,00	22,00	150,00	923,00
2011	57,00	51,00	50,00	75,00	52,00	-	15,00	-	123,00	160,00	13,50	119,50	716,00
Ortalama	59,97	69,27	60,47	40,70	19,24	34,31	15,79	20,80	59,50	107,32	52,38	78,60	584,89

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi, 2011 Yılı Meteorolojik Bilgiler Raporu, 2012.

Tablo 3.3'den yola çıkarak araştırma alanı yağış şartlarını, pirinç tarımı açısından değerlendirdiğimizde; pirinç su içinde çimlenebilen ve suda erimiş oksijenden kökleri aracılığıyla yararlanabilen tek tahıl cinsidir (Güngördü, 2006). Ekiminden hasat dönemine kadar su içinde yetişir. Fakat ülkemizde Gönen Ovasında olduğu gibi daha düşük yağış koşullarına sahip alanlarda da bu ürünün su ihtiyacı sulamalı şekilde temin edilmektedir. Bu yüzden ülkemizde bu bitki sulamalı olarak yetiştirilmektedir (Özşahin, 2008).

Buğdayın su ihtiyacı 400-700 mm arasında olduğundan araştırma alanında genellikle sulanmadan yetiştirilmektedir (Aykanat, 2009: 1). Nitekim işletme sınırları içerisinde yıllık ortalama yağış 593,82 mm'dir.

Fiğ tarımında verimin çevre şartlarından etkilendiğini ve yıllık yağış toplamının çok yüksek olmasının, yaz yağışlarının görülmesinin kuru madde verimini de olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. İşletme içerisinde yaz yağışları neredeyse hiç görülmemektedir. Yaz yağışlarının görüldüğü bazı yıllar ise fiğ tarımını olumsuz etkilemiştir.

İşletme içerisinde, yonca tarımında bitki gelişme sürecinin en geniş bölümünü kapsayan Mayıs-Ağustos ayları arasındaki dönemde yağışın çok düşük olduğu görülmektedir. Akdeniz İklimi'nin özelliklerini ifade eden bu durum, yılda ortalama 600 mm yağışa sahip olan yöre şartlarında, mevcut yağış rejiminin düzensizliği nedeniyle, yaz aylarında yetiştirilecek olan yonca bitkisinin sulanmasını zorunlu kılmaktadır. Doğal yağışların kesildiği Nisan ayından sonra parseller düzenli olarak ve 10-15 günde 1 kez sulanmıştır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 24).

Genel olarak değerlendirildiğinde 2002-2011 yılı, yıllık yağış ortalamasının 584,89 mm olması ve Gönen Çayı'ndan sulama suyunun temin edilmesi yıllık su isteklerini karşılamaktadır. Geçiş iklimi sınırları içerisinde bulunmasından dolayı fazla buharlaşma olmayıp, sulama suyu yöntemiyle tarım ürünlerinin ve toprağın su ihtiyacı karşılanabilmektedir. Düşen yağışların büyük bir kısmı yazlık ürünlerin yetiştiği periyotlarda değil kış aylarında gerçekleşmektedir. Buğday gibi günlük ekilişler dahi bazı yıllarda (nisan ve mayıs aylarında) su istemektedir (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 21).

3.3.3. Basınç ve Rüzgarlar

Balıkesir ili genel hatları ile rüzgar bakımından dikkati çeken bir saha olarak ifade edilebilir. Poyraz ve Etesiyen olarak ifade edilen kuzey sektörlü rüzgarlar egemendir. Atmosferdeki genel hava hareketine bağlı olarak şekillenen rüzgar yer şekli özelliklerine göre önemli farklılaşmalar göstermektedir. Rüzgar özellikleri bakımından en fazla dikkati çeken istasyonlar Bandırma'dır. Bandırma istasyon verilerini incelediğimizde bölge 2002-2011 yılları arasında en düşük basınç değerlerini 2004 yılı Şubat ayında 992 mb ile yaşamış, en yüksek basınç değerlerini ise 2002 yılı Ocak ayında 1037 mb ile yaşamıştır <<http://www.weatheronline.co.uk/weather/maps/city>> (27.12.2013).

Dursunbey istasyonunda rüzgarın etkisi hayli azalmış, Edremit istasyonunda ise kuzeyde bulunan dağların engellemesi ile doğudan esen rüzgarlar güçlenmiştir. Hakim rüzgar yönü olarak kuzey-kuzeydoğu dikkati çekmektedir. Yıl içinde değişimler dikkate alındığında yaz döneminde rüzgar kuzey sektörlü olmak üzere daha etkindir. Kış dönemi ise; gezici alçak basınçların devreye girmesi nedeni ile güney sektörlü rüzgarların etkinliği artmaktadır.

Araştırma alanını etkileyen basınç merkezlerinin devamlı etkili olan basınç merkezleri (Azor yüksek basıncı ve orta enlem depresyonları) ve dönemlik etkili olan basınç merkezleri (Sibirya yüksek basıncı, Basra alçak basıncı ve gezici alçak basınçlar) olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Ayrıca uygulanan hava tipi belirleme yöntemi dört kabulden hareket ederek saptanmıştır (Koç, 2001: 113):

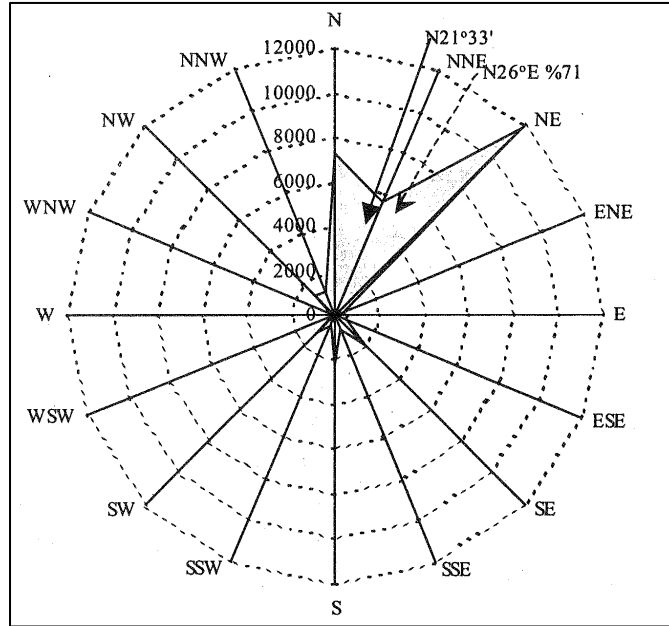
1. Her basınç sisteminin farklı kesimlerinde hızı ve doğrultusu bakımından hava hareketleri farklılaşmaktadır,
2. Basınç sistemlerinin değişik kesimlerinde farklı hava kütleleri etkili olmaktadır,
3. Yüksek atmosfer özellikleri hava tipine özellik kazandırmaktadır,
4. Hava tiplerinin özelliklerinin belirlenmesinde meteoroloji istasyonlarında ölçülen iklim elemanları kullanılmıştır.

Tablo 3.4 Bandırma Meteoroloji İstasyonu Rüzgar Verileri (1975-2003 Yılları Arası)

Enlem : 40.21														
Boylam : 27.58														
Yükseklik : 58 m														
(BALIKESİR) BANDIRMA														
METEOROLOJİK ELEMENLAR	Rasat S.	AYLAR												Yıllık
	(YIL)	I	II	III	IV	V	VI	VI	VIII	IX	X	XI	XII	
Saat 07 deki Ortalama Rüzgar hızı (m/s)	29	3.5	3.8	3.2	2.5	2.7	2.9	3.9	4.1	3.0	3.1	3.0	3.6	3.3
Saat 14 deki Ortalama Rüzgar hızı (m/s)	29	4.7	5.2	5.2	4.6	4.8	5.2	6.0	6.3	5.7	5.5	4.4	4.8	5.2
Saat 21 deki Ortalama Rüzgar hızı (m/s)	29	3.7	4.1	3.8	2.5	2.8	2.8	3.9	4.7	3.8	4.0	3.3	3.8	3.6
Ortalama Rüzgar Hızı (m/s)	29	4.0	4.3	4.1	3.2	3.4	3.6	4.6	5.0	4.2	4.2	3.6	4.1	4.0
En Hızlı Esen Rüzgarın Yönü	29	N	NE	NNE	S	WSW	NNE	NNE	N	NE	NNE	NE	N	N
En Hızlı Esen Rüzgarın Hızı (m/s)	29	32.8	26.7	29.4	29.4	23.6	20.1	21.9	20.0	23.8	27.2	24.0	28.5	32.8
Ort. Fırtınalı Gün Say. (ruz.hız>=17.2 m/s)	29	3.1	3.3	2.6	1.0	1.4	0.6	1.1	1.3	1.5	2.1	2.1	3.8	23.9
Ort. Kuv.Ruz. Gün Say. (ruz.hız 10.8-17.1 m/s)	29	7.9	7.9	8.0	6.5	8.0	7.7	11.9	12.8	8.8	8.7	7.0	8.2	103.4
İstasyonun Çalışma Süresi: 1975-2003							ARAŞTIRMA VE BİLGİ İŞLEM DAİRE BAŞKANLIĞI							

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü 1975-2003 Yılı Verileri

Şekil 3.2 1966-1990 Yılları Arası Verileriyle Bandırma İstasyonu Rüzgar Gülü ve Hakim Yönü (Lambert devamlı, Rubinstein kesik çizgi)



Kaynak: Koç 2001: 127.

Araştırma sahasında hakim rüzgar yönü kış aylarında kuzeybatıdır. Saha Karayel rüzgarının etkisi altındadır. Yaz aylarında ise rüzgar, kuzey ve kuzeydoğudan esmektedir. Rüzgarların esiş yönü üzerinde topografya ve ülkemizi etkileyen basınç merkezleri etkilidir. Özellikle yaz aylarında güneybatı yönlü esen rüzgarların erken başlaması işletmenin tahıl üretiminde önemli kayıplara neden olmaktadır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, Kültür Teknik Çalışmaları, 2011 Yılı Meteorolojik Bilgiler Raporu). Bandırma istasyon verileri ile incelendiğinde 2002-2011 yılları arasında rüzgarın hızının en yüksek olduğu zaman 2004 yılının Şubat ayı 33 km/sa olmakla birlikte, en yavaş estiği dönemde de 2007 yılının Ağustos ayı 4 km/sa hızla estiği görülmektedir <<http://www.weatheronline.co.uk/weather/maps/city>> (27.12.2013).

3.4. Toprak Özellikleri

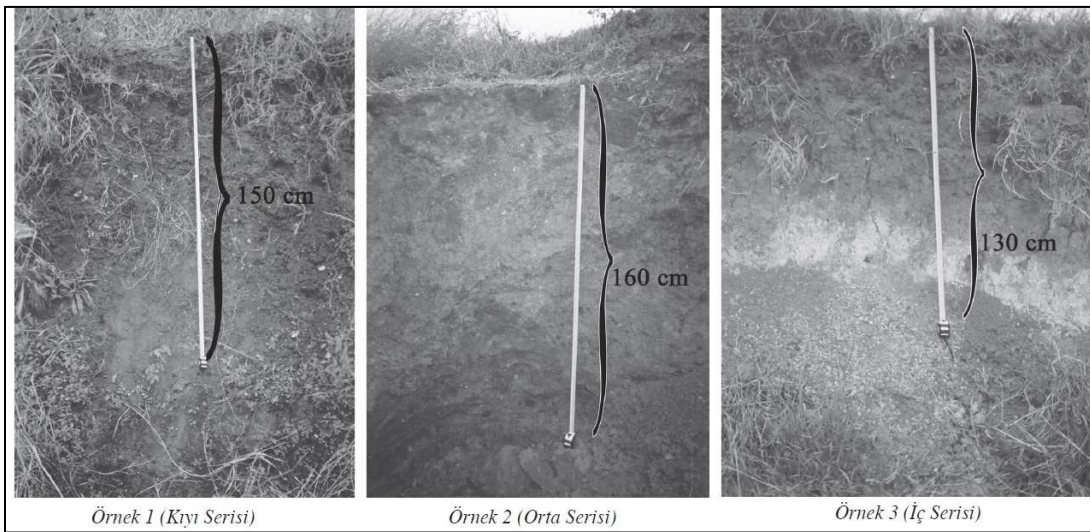
Toprakların karakteristikleri dikkate alınarak gruplandırılması, diğer bir belirleme ile sınıflandırma işleminin uygulanması ve çeşitli amaçlarla yorumlanması toprak etüt ve haritalama çalışmaları ile yapılmaktadır (Dinç; Şenol, 2001). Ayrıca toprakların çeşitli amenajman sistemlerine göre sınıflandırılması ve bitkisel ürün elde edilmesi veya başka amaçla kullanılmaları halinde nasıl tepki vereceklerinin belirlenebilmesi gerekmektedir, bu

da arazi değerlendirme çalışmaları ile mümkündür. Yapılacak toprak etüt haritalama ve arazi değerlendirme çalışmaları ile toprakların çeşitli kullanımlar altında üretkenlikleri araştırılıp bunlar içerisinde en üretken kullanım şekillerinin belirlenmesi ile araziler uygun şekilde değerlendirmesi yapılacaktır (Karaca, 2008).

İşletme arazisi çevresindeki yüksek arazilerin etekleri ve taban araziler olmak üzere iki ayrı parçadan meydana geldiği için lokal olarak farklı toprak tipleri görülmektedir. Yüksek arazilerin etekleri ince, kumlu-tınlı ve engebeli bir yapıya sahiptir. Bu alanlarda eğimler %15'e kadar ulaşabilmektedir. Taban araziler ise Gönen Çayı ve bazı küçük akarsuların etkisiyle oluşmuş alüvyal arazilerdir. Genel olarak bakıldığında işletme arazileri alüvyal ve kolüvyal arazilerden ibaret olup, tarım daha çok bu topraklar üzerinde icra edilmektedir.

İşletme arazisi kendine özel doğal ortam koşullara sahip marjinal bir alandır. Aynı şekilde bu saha toprak özellikleri açısından da oldukça ilginç özellikler gösterir. Burada toprak oluşumunu etkileyen faktörler başta jeomorfoloji olmak üzere anakaya, zaman, hidrografiya ve insandır. Özellikle alanda tek toprak grubu olan Entisol'lerin oluşumu ve gelişimi ile kendine has özellikler kazanarak alt gruplara ayrılmasında bu faktörler önemli derecede etkili bir rol oynamıştır. Toprak özelliklerin farklı olması coğrafi dağılışı da etkilemiş ve tek türde bir toprak grubunun değişik noktalarında fiziksel ve kimyasal özelliklerinde değişmesini beraberinde getirmiştir. Bu durum büyük toprak grubu içerisinde değişik toprak alt gruplarının da oluşmasını tetiklemiştir (Özşahin, 2013: 244).

Fotoğraf 3.1 Toprak Profillerinden Kesitler



Kaynak: Özşahin 2013: 240.

Toprak profillerinden;

Örnek 1 (Kıyı Serisi), otsu türlerin yoğun olarak bulunduğu kıyı kesimindeki güncel delta düzlüğünden,

Örnek 2 (Orta Serisi), bitki örtüsünün daha az yoğunlukta olduğu deltanın orta kesimindeki taraça seviyesinden,

Örnek 3 (İç Serisi) ise bitki örtüsünün olmadığı ve tarım sahalarının yaygın şekilde bulunduğu deltanın karasal yöndeki güney kesimde yer alan birikinti yelpazesinden alınmıştır (Özşahin 2013: 240).

Alanın toprak yapısındaki tekstüre baktığımızda ise, tın (balçıklı) ve killi tın karakterdedir. Bu tekstür yapısı deltadaki toprağın su tutma kapasitesinin ortalama bir yapıda olduğuna delalet etmektedir. Zira tın ve killi tın karakterindeki toprakların su tutma kapasiteleri ortalama miktarda bir özelliğe sahiptir. Ayrıca bu yapıdaki topraklarda bitkilerin su almaları ve faydalı su kapasitesi dikkate alındığında su tutma kapasitesi bitki açısından oldukça elverişli olduğu görülmektedir. Nitekim bu toprakların faydalı su kapasitesi de killi ve kumlu topraklara göre daha çok görüldüğü vurgulanmaktadır (Efe, 2010).

Emre Özşahin'in (2013) yaptığı araştırma sırasında alınan örneklerdeki kireç oranı % 1.5 – 2.5 arasında bir değerde olduğu görülmektedir. Bu oran delta alanında kireçli toprak yapısının hakim olduğunu göstermektedir. Aslında bu durum hem deltanın, hem de havzanın çok yoğun bir şekilde kireçli kayalardan oluşmasından ileri geldiği saptanmıştır (Efe, 1994). Kireçli yapıya sahip olan bu tür toprakların su ekonomileri oldukça iyi olmakla birlikte besin maddesi yönünde de oldukça zengindirler. Alınan örnekler organik madde miktarı bakımından da birbirinden farklı özellikler sunmaktadır. Organik madde miktarının en yüksek olduğu (% 4.19) örnek Kıyı Serisi'dir. Foto 3.1 ve Örnek 1 genellikle tuzcul karakterli otsu türlerin yoğun olarak bulunduğu kıyı kesiminden alınmıştır. Bu nedenle organik madde miktarı yüksek bir değere sahiptir. Organik madde miktarı bakımından orta taraflarda yer alan topraklar ise bitki örtüsünün daha az yoğunlukta olması nedeniyle % 1.25 oranla ikinci sırada yer almaktadır. İç bölgenin yayılış alanında ise bitki örtüsünün olmaması ve tarım sahalarının yaygın şekilde bulunmasından dolayı organik madde miktarı en düşük değere (% 0.55) sahiptir. Örneklerdeki pH oranı ve derecesi örnek 1'de 8.65 değerle hafif alkali, örnek 2'de 6.39 değerle hafif asit, örnek 3'de ise 6.7 değerle

nötr bir yapı gösterir. Örneklerdeki bu değişim, delta alanında kıyıya yaklaştıkça toprakların asit türünde bir karakter kazandığından ileri gelmektedir. Zira kıyı sahasında lagüner ortamların çokça bulunması ve tatlı veya tuzlu suların yoğun olarak karışmasından dolayı topraklar denize yakın kesimde asit karakterli bir yapı kazanmaktadır (Özşahin, 2013: 242).

Deltadaki toprakların ölçülen diğer parametreleri ise fosfor ve potasyum oranlarıdır. Fosfor oranının yüksek değerde olduğu işletme arazisi, potasyum oranı bakımından fosfora nazaran arazinin her kesiminde aynı değeri göstermez. Bu oranlar arazi kullanımı ve sahada yer alan dış etkenlere göre çeşitli değerlere ulaşabilir (Özşahin, 2013: 242).

Alüvyal araziler akarsu aktivitelerine bağlı olarak üç farklı fizyografik üniteler oluşmaktadır. Bunlar “Nehir Sırtları”, “Nehir Terasları” ve “Kumul Artı Bataklığı”dır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2010 Yılı Brifing Raporu, 2011: 25).

Tablo 3.5 İşletme Arazisi İçinde Bulunan Delta Alanından Alınan Toprak Örneklerinin Analiz Sonuçları

Analiz değerleri	Örnek 1 (Kıyı Serisi)	Örnek 2 (Orta Serisi)	Örnek 3 (İç Serisi)
Suya Doygunluk (işba – %)	51	44	46
Tekstür	Killi Tın	Tın	Tın
CACO3 (%)	2.37	1.98	1.98
Organik madde (%)	4.19	1.25	0.55
pH oranı	6.39	8.65	6.7
pH	Hafif Asit	Kuvvetli Alkali	Nötr
Toprakta Fosfor Oranı	77	48	58
Toprakta Fosfor	Fazla	Fazla	Fazla
Toprakta Potasyum Oranı	455	279	162
Toprakta Potasyum	Fazla	Yeterli	Yeterli

Kaynak: Özşahin 2013: 239

Tahirova deltası, DSİ sondajlarına göre en fazla kalınlık 64 m’dir. Bu kalınlığın en üstünde kumlu seviyeler (14 m) bulunur. Alta doğru seviyeler; çakıllı (7,5 m), kumlu-

çakıllı (8,5 m), killi-çakıllı (16 m) ve siltli-çakıllı (18 m) olmak üzere sıralanırlar. Daha altta ise ana kaya yer alır. Bu litoloji ve fasiyesteki deltanın eğimi ise; % 1,6'dır (Soykan; Cürebal, 1999: 327).

Toplam işletme alanı içerisinde çok az bir yer işgal eden yüksek arazilerin eteklerinin tamamı killi ve çakıllı depozitlerden oluşan "Kolüvyaller" dir. Bu alandaki eğim yer yer % 15'e kadar ulaşmaktadır. Taban arazilerinin tamamı ise gerek işletme arazileri içerisinde ve gerekse işletme civarında yer alan birkaç akarsuyun aktivitesi ile oluşmuş alüvyal arazilerdir. İşletme arazilerinin büyük çoğunluğunu alüvyal taban arazi toprakları oluşturmaktadır. Bununla birlikte işletme güneyinde eğimleri % 1-2 ile % 12 arasında değişen kolüvyal etek arazilerde yer almaktadır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2007 Yılı Brifing Raporu, 2008: 10).

3.5. Hidrografik Özellikler

İşletmede hidrografik özelliklerin başında kaynağını Kaz Dağı eteklerinden alan Gönen Çayı ve kolları gelmektedir. Bunun dışında işletme arazisinde sulama ihtiyacına cevap veren 7 adet su kuyusu bulunmaktadır.

İnceleme alanının yarısından fazlasını oluşturan alüvyal ovalarda genellikle sulu tarım etkinlikleri yürütülmektedir. Bu etkinlikler yıldan yıla değişmektedir, ancak aşırı su ihtiyacı olan ürünler tercih edildiğinden su açığının çok fazla olduğu yaz mevsiminde su sağlanamaması gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Çeltik tarımında aşırı su kullanımı yeraltı su seviyesinin düşmesine neden olmaktadır. Bu durum yeraltı suyunun kullanımı zorlaştırdığı gibi diğer tarım ürünlerinde kalite ve verim kaybına da yol açmaktadır. Ayrıca denize yakın bazı alanlarda açılan derin kuyularda tuzlanma sorunu ortaya çıkmıştır. Son yıllarda Eğridere, Kanibey, Sığırcık, Bozlar, Gerlengeç ve Güvemalan köylerinde ise derin kuyular açılmak sureti ile versitoller üzerinde çeltik tarımı yapılmaya başlanmıştır. Bu durum gelecek yıllarda su tablasının aşırı düşmesi sorununun ortaya çıkarabileceği gibi tuzlanmaya da neden olacaktır. İnceleme alanında; eğim değerleri, yanlış arazi kullanımı sonucu oluşan erozyonun, ana kaya özelliklerinin, taşkınların ve makineli tarımın yol açtığı taşlılık, tuzlanma gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca eğim değerlerinin düşük olduğu Tahirova, Çeşmealtı Ovası ile Gümüşçay Ovalarında da taşkın sorunu ortaya çıkmaktadır (Koç; Okumuş, 2008).

3.5.1. Yerüstü Suları

3.5.1.1. Gönen Çayı

Balıkesir ili, Gönen ilçesi sınırları içerisinde kalan Kaz Dağı eteklerinden doğan Gönen Çayı, Bakırçay, Kazak ve Akkayası Çaylarını aldıktan sonra büyük ve güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda dar boğazlar içinde akarak Gönen Ovası'na iner. Burada batıdan Kocadere'yi, doğudan Çakıroba Çayı'nı içine alarak Misakça'nın batısında Marmara Denizi'ne dökülür (Yurt Ansiklopedisi, 1981).

Fotoğraf 3.2 Gönen Çayından Çeltik Tarımı İçin Su Temini



Fotoğraf 3.2'de görüldüğü üzere elektrikli santrifüj pompalarla Gönen Çayı'ndan çekilen 510 lt/sn sulama suyu ile işletmenin çeltik ekili sahaları sulanmaktadır.

Erdek Körfezi'ne dökülen ve Tahirova'yı oluşturan Gönen Çayı; son derece karakteristik bir delta oluşumunu sağlayan bu akarsuyun havza alanı 2174 km²'dir. Kaynaklarını Kalkım (Yenice) kasabası civarında, Kaz Dağları'nın doğuya bakan yamaçlarından (850 m) alan ana kolun uzunluğu 134 km'dir. Bu kollar söz konusu fayların doğrultusu ile uyumlu olarak kuzeydoğu-güneybatı uzanımlıdır. Ana akarsu fay zonlarına açılmış olan çizgisel uzanımlı dar ve derin vadiler içerisine yerleşmiştir. Buna karşılık akarsu alüvyal tabanlarda serbest menderesler resmederek uzanmaktadırlar. Gönen Çayı akarsu vadisindeki ortalama eğimi %0,11'dir (Soykan; Cürebal, 1999: 320).

Gönen Çayı düzensiz bir akış rejimine sahiptir. 20 yıllık gözlem süresince ortalama debisi $14,4 \text{ m}^3/\text{sn}$ olmasına karşın, yağışlı dönem boşalımı $185\text{-}250 \text{ m}^3/\text{sn}$ arasındadır. (Elektrik İşleri Etüt İdaresi, 1996). Gönen Çayı'nın maksimum anlık boşalımı $911 \text{ m}^3/\text{sn}$, minimum anlık boşalımı ise $0,024 \text{ m}^3/\text{sn}$ 'dir. Yapay düzenleme sonucu Gönen Çayı'nın son yıllardaki kurak dönem akımı gittikçe düşmüştür.

Gönen Çayı ve kolları tarafından drene edilen araştırma sahası ve çevresi hidrografik açıdan oldukça zengindir. Bu zenginliğin önemli bir bölümünü, yeraltı su varlığı ve kaynakları oluşturmaktadır. Dağılım bakımından sahadaki fay hatlarıyla paralellik arz eden bu kaynaklar, büyük oranda SW-NE yönünde bir sıralanış gösterirler (Çetin, 2011: 321).

3.5.2. Yeraltı Suları

Yeraltı suyu seviye değişimleri çeşitli nedenlerle olmaktadır. Bunlardan meteorolojik, hidrolojik ve jeolojik nedenler seviye değişimlerini yaratan doğal faktörlerdir. Özellikle tarımsal sulama veya içme suyu ihtiyacı için yeraltından su çekilmesi ise beşeri faktör olarak görülmektedir. Yağışlar ile yeraltı suları arasında doğrudan bir ilişki bulunur. Genellikle yıl içindeki yağışların fazla olduğu kış ve bahar aylarında yeraltı suyu seviyeleri artarken, yağışların çok az olduğu yaz aylarında ise düşmektedir. Son yıllarda su isteği çok olan tarım bitkilerini (şeker pancarı, mısır, ayçiçeği, sebze, yonca vb.) yetiştirmek için büyük çoğunluğu kaçak olan binlerce kuyudan aşırı su çekilmesi ve artan kuraklık sonucunda, su tablasında önemli bir alçalma meydana gelmiştir (Doğdu ve diğ. 2007).

Yapılan analiz sonuçlarına göre; delta alanının suya doygunluk oranı % 44–51 arasında bir değer göstermektedir. Bu değer alanın suya doygunluk oranının ortalama bir değerlerde olduğunu ifade etmektedir. Bu durum muhtemelen delta sahalarının sahip olduğu hidrografik koşullardan kaynaklanmaktadır. Çünkü deltalar gibi sahalar hidrografik kaynaklar açısından oldukça zengindir. Bu sahalarda gerek akarsu, gerek kaynak ile kuyular ve gerekse deniz gibi birçok hidrografik unsur birliktelik içerisinde yer almaktadır. Yine bu sahalarda yeraltı taban suyu seviyesi de yüksektir. İşletme içinde yapılan arazi çalışmaları esnasında da durumun bu şekilde olduğu açık bir şekilde görülmüştür. Ancak hidrografik koşulların etkisi mevsimlere bağlı olarak değişmektedir (Özşahin, 2013: 241).

Tablo 3.6 Pompalarla Çekilen Su Miktarları

KAYNAK	NO	DEBİ (Lt/Sn)	POMPA
	1	30	
	2	38	
DERİN KUYU	3	30	DALGIÇ POMPA
	4	30	
	5	15	
	6	38	
	7	27	
	8	100	
GÖNEN ÇAYI	9	250	ELEKTRİKLİ SANTRİFÜJ
	10	30	
	11	30	
	12	100	
TOPLAM		718	

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 24.

Araştırma alanında, tüm çeltik yetiştiriciliğinin yapıldığı kesimlerde olduğu gibi, son yıllarda su ihtiyacı, ekim alanlarının genişlemesi, küresel ısınmanın getirmiş olduğu aşırı buharlaşma, kuraklık gibi faktörlere bağlı olarak suya olan ihtiyaç daha da artmıştır.

Yeraltı suları veya yerin derinliklerinden gelen sular içerisinde geçtikleri kayalarındaki radyoaktif maddelerin etkisiyle radyoaktif özellik kazandıklarından, doğada mevcut radyoaktivite seviyelerinin incelenmesi ile de çevre ve durum değerlendirmesi konusunda çok önemli bulgular elde edilir (Şahin, 2000; Tuğrul ve diğ. 2001).

İşletmede yeraltı suyu sulama suyu kalitesi 1T_3A_1 sınıfına, Gönen Çayı'nın sulama suyu kalitesi ise 2T_2A_1 sınıfına girdiği görülmektedir. İşletme mevcut 7 adet derin kuyudan sağlanan 208 lt/sn yer altı suları ile 2.229 dekar sahanın yağmurla usulü ile sulaması yapılmaktadır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2010 Yılı Brifing Raporu, 2011: 37).

¹ Drenaj ve geçirgenliği iyi olan topraklarda tuza dayanıklı bitkiler için kontrol altında sulama suyu olarak kullanılabilir (Koç, Kandemir 1996: 22).

² Drenaj ve geçirgenliği iyi olan topraklarda çok az miktarda tuzluluk oluşturma ihtimali ile sulama suyu olarak kullanılabilir (Koç, Kandemir 1996: 22).

BÖLÜM IV

TÜRKİYE'DE TARIM İŞLETMELERİ

4.1. Türkiye'de Tarım İşletmeleri

Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze tarım ve tarıma hizmet götüren kuruluşlar önemini daima korumuştur. Tüm ekonomik faaliyetlerin büyük oranda devletin kontrolünde olduğu Osmanlı İmparatorluğu döneminde, tarım da tamamen devlet kontrolü altında sürdürülmüştür. Kendi içinde otokontrolü olan bu dönem, tarım teşkilatlanmasının başlangıcı olarak kabul edilebilir. Osmanlı Devleti döneminin tarımsal ekonomisini elinde bulunduran “Tımar Sistemi” bir çok eleştirilecek yönleri olmasına rağmen tarımın organizasyon içerisinde yürütüldüğüne dair bir göstergedir.

14. yüzyıl ile birlikte 600 yılı aşkın süre tarihte önemli bir yer almış olan Osmanlı İmparatorluğu'nda tarım ağırlıklı bir iktisadi sektör olarak varlığını sürdürmüştür. Başlangıçta konar göçer bir hayat yaşayan toplum, imparatorluğun gelişmesi ve idari düzenin yerleşmesi ile yerleşik hayata geçmiştir. Tüm sanayi öncesi toplumlarında görülen ortak özellik imparatorlukta da yaşanmıştır. Osmanlı döneminin sosyal, kültürel ve ekonomik tarihi hakkında bilgi veren Tahrir Defterlerindeki kayıtlar nüfusun %80-90'ının tarımsal faaliyetlerden gelir elde ettiğini göstermektedir (Öz, 2000).

1909 yılında Osmanlı Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına tekabül eden bölgelerinde yaşayan nüfus ile bugünkü Türkiye sınırları içinde yaşayan nüfus kıyaslandığında yaklaşık 14.3 milyon nüfus yaşamaktadır. Bununla birlikte tarımla meşgul aile sayısı 1.1 milyonu bir miktar aşmaktadır. Tarımla meşgul hanelerin üretimde bulunduğu arazi miktarı ise 32.3 milyon hektardır. Tarımsal işletmelerin % 48.3'ü 10-50 dönüm arasında büyüklük gösterirken, % 26.3'ü 10 dekardan küçük ve % 25.4'ü de 50 dekardan büyüktür. Ortalama işletme büyüklüğü ise 29.2 dekardır. Tarımla hayatını kazananların ¼'ünün 50 dekardan büyük işletmesi olmakla birlikte, ¼'ten fazlasının 10 dekardan az olması dikkat çekicidir. Tarım topraklarının önemli bir bölümü küçük işletmeler halinde işleniyordu. Küçük işletme sahipleri aynı zamanda büyük işletme sahiplerinden kiraladıkları toprakları işleyerek ortakçılık şeklinde tasarrufta

bulunuyorlardı. Büyük toprak sahipleri, topraklarının işleyemedikleri bölümlerini kiralama ya da ortakçılık şeklinde tasarruf şekilleriyle değerlendirmektedir (Yaşar, 2010: 203).

Osmanlı Devleti'nde tarımda verimlilik, XIX. yüzyıldan XX. yüzyıla gelindiğinde sürekli bir artış göstermiştir. 1897 yılından 1914 yılına buğdayda hektara verimlilik 870 kg'dan 1.715 kg'a ulaşmıştır. Benzer şekilde aynı dönemde arpada verimlilik 783 kg'dan 1.609 kg'a ulaşmıştır. Bu dönemde pirinçte önemli bir artış görülmezken, mısırdaki 456 kg'lık artış olmuştur. Endüstri ürünlerinden pamukta bir artış görülmemektedir. Bu yıllarda tarımda verimlilik doğal koşullara çok bağımlı olduğundan hava koşullarının iyi gittiği ve yeterli yağışın düştüğü yıllarda tarımda verimlilik artmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde tarımda verimliliğin sürekli artmasında beşeri tedbirlerin giderek geliştiği ve yaygınlaştığı fikrini kuvvetlendirmektedir (Yaşar, 2010: 208).

Osmanlı İmparatorluğu'nda en önemli ekonomik faaliyetlerden bir olan hayvancılık, istenilen gelişme çizgisini gösterememişti. Bu durumun birçok nedeni bulunmaktadır. Bunlar arasında; hayvan hastalıklarının üzerine gidecek veterinerlik hizmetlerinin sınırlılığı yanında zaman zaman yaşanan kuraklıklara bağlı ciddi boyutlardaki hayvan ölümleri sayılabilir. Bununla birlikte Cumhuriyet döneminde de devam eden canlı hayvan ihracı ve kuzu kesimleri de yaygındı. Özellikle et ve canlı hayvan fiyatlarının yükseldiği yıllarda hayvan ihracatı popülasyonun küçülmesinde son derece etkiliydi. Hayvancılığın yeterince gelişmemesinde mera hayvancılığının hakimiyeti ve meralarda ot veriminin düşüklüğü de rol oynamaktaydı. Mera hayvancılığında, geniş ve bakımlı mera ve çayırılara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca imparatorluğun son yüzyılında Anadolu'nun aldığı göçler ve göçmenlerin boş alanlara yerleştirilmesi meraların küçülmesinde etkili faktörler arasındaydı. Hayvancılığın gelişmemesinde sektörün vergileme usulleri de çiftçiyi olumsuz yönde etkilemekteydi (Yaşar, 2010: 212).

Osmanlı Devleti döneminde ülkemizin bir çok bölgesinde tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi, hayvan ırklarının ıslahı gibi nedenlerle o günkü adıyla Hara ve İnekhaneler kurulmuştur. Osmanlı Devleti zamanında kurulan Ziraat Meclisi zirai üretimin artırılması, dış ticaret açığının kapatılması ve halkın gelir düzeyinin yükseltilmesi konularında araştırmalar yapmak ve raporlar düzenleyerek önerilerde bulunmak gibi görevleri de bulunmuştur. Bununla birlikte tarım alanında eğitim ve uzmanlığa sahip görevlileri yetiştirmek üzere, İstanbul-Halkalı'da, Bursa'da ve Selanik'te Devlet tarım mektepleri açılmıştır. Ziraat mektepleri yanında çiftçilerin çağdaş tarım uygulamalarını görebilmeleri

amacıyla örnek çiftlikler kurulmuş (Ankara, Konya, Adana, Sivas ve Erzurum), yüksek verimli tohum dağıtım uygulamaları gerçekleştirilmiştir (Yaşar, 2010: 201). Bu tesisler Cumhuriyet döneminde bazı değişikliklerle varlıklarını sürdürmüşler ve Tarım Bakanlığı bünyesinde faaliyetlerine devam etmişlerdir. Hara ve İnekhaneler, 1937 yılında kurulan Zirai Kombinalar, 1938 yılında kurulan Devlet Ziraat İşletmeleri, 1950 yılında kurulan Devlet Üretim Çiftliklerine ait varlıklar 1983 yılında Kanun Hükmünde Kararname ile 38 işletme, bir de Merkez İmalat ve İkmal İşletmesi ile 39 işletme ve Genel Müdürlük olarak Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2006 Yılı Brifing Raporu, 2007: 7).

Tarım Bakanlığı'na bağlı olan bu kuruluş 1994 yılında, iktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) olarak yeni bir statü kazanmıştır. Bu değişiklikle işletmelerin ticari boyutu ön plana çıkmıştır. Yurdun çeşitli yerlerine dağılmış 38 işletmeye sahip olan Tarım İşletmeleri'nin mülkiyetindeki arazi varlığı 3.720.141 dekadır. İşletmelerin sahip olduğu toplam arazilerin %83,8'i kullanılabilir tarım arazisi, %16,7'si ise tarıma uygun olmayan arazilerden meydana gelmektedir. Mevcut kullanılabilir arazilerin ise ancak %6,56'sında (240.870 dekar) sulamalı tarım yapılabilmektedir. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün sahip olduğu arazi Türkiye topraklarının %0,48'ini, tarıma elverişli toprakların ise %0,43'ünü oluşturmaktadır. İşletmelere ait sulanabilir tarım arazisi ise mevcut sulanabilen Türkiye arazisinin %0,3'ünü oluşturmaktadır. Günümüzde işletme arazilerinin 101.869,4 dekarı uzun süreli kiraya verilmiş, 2.980,2 dekar hazineye devredilmiş, 5.245 dekar arazi ise %25 kamu ortaklığıyla iştiraktedir. Günümüzde Tarım İşletmeleri tarafından kullanılan arazi ise 3.410.736 dekadır (TİGEM 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013: 12).

Türkiye tarımında, bitkisel ve hayvansal ürün kalitesini geliştirip, çiftçiye öncülük yapmak Tarım İşletmelerinin faaliyetlerinin başında gelir. Cumhuriyet Döneminin başlarında Türkiye'de devlete ait üç tip üretim ünitesi vardı. Bunlardan en eskisi olan Haralar ve İnekhaneler geniş arazi üzerinde, hayvansal üretimi ön planda tutan kurumlardı. İkincisi Atatürk'ün millete bağışladığı çiftliklerden oluşan Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuydu. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yeni tarım usullerini çiftçiye tanıtmak için numune çiftlikler kurulmuştur (Ankara Gazi Orman Çiftliği, Silifke Numune Çiftliği, Yalova, Tarsus ve Dört Yol'daki çiftlikler) (İzbrak, 1984: 588). Bunlar bitkisel üretimle birlikte, hayvancılığa da yer veren, bulunduğu yörede çiftçilere modern tarım örneklerini gösteren ve öğreten işletmelerdi. 1937'de kurulan Zirai Kombinalar ise hayvancılık

tesisleri olmayan, sadece tarla süren, tohum eken, hasat eden ve bol miktarda buğday ve arpa üreten işletmelerdi. Bunlar daha sonraki dönemlerde özellikle hayvancılık kollarını geliştirerek, tahıl üretiminden, her şubesi olan ziraat işletmesi durumuna geçtiler. 1950 yılında Atatürk'ün çiftlikleriyle (Atatürk Orman Çiftliği, Silifke Çiftlikleri, Yalova ve diğer çiftlikler) Zirai Kombinalar, 01.03.1950'de yürürlüğe giren 5433 sayılı kanunla birleşerek, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğüne bağlandı. 08.06.1984 tarihinde çıkartılan 233 sayılı kanun hükmünde kararname ile Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (TİGEM) kuruluşu yeniden düzenlenerek günümüzdeki şeklini almıştır (Altuntaş, 1999). Bölgelere göre dağılım ve faaliyetlerine baktığımızda, Türkiye'de tarım işletmesinin çoğunlukla İç Anadolu Bölgesinde olduğu görülür. Bu tarım işletmelerinde kuru tarım alanlarında geniş, sulu tarım alanlarında ise daha dar alanlıdır. Tarım sistemiyle tohumluk tahıl çeşitleri (genellikle buğday ve arpa), yem bitkileri üretimi fidancılık ve hayvancılık faaliyetleri yürütülmektedir.

Marmara Bölgesinde yer alan tarım işletmelerinin ürettikleri ürünler, İç Anadolu Bölgesine oranla daha çeşitlidir. Genel olarak tahıllardan buğday, arpa, mısır, çeltik, sanayi bitkilerinden pamuk, ayçiçeği ve baklagiller üretimi, fidancılık, sebzeçilik, hayvancılık (sığırcılık, koyunculuk, atçılık) yapılır. Bunlardan biri olan Tahirova Tarım İşletmesi'nde tahıl ve baklagiller üretimi ile meyvecilik ve sığır yetiştiriciliği yapılmaktadır (Doğaner, 1992).

TİGEM; Hara ve İnekhaner ile Devlet Üretim Çiftliklerine ait varlıkların 1984 yılında bir çatı altında toplanmasıyla Kamu İktisadi Kuruluşu (KİK) olarak kurulmuştur. 1994 yılında ise, İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) olarak yeni bir statü kazanmıştır. TİGEM; ülkemiz tarım sektörünün en önemli girdilerinden olan sertifikalı tohumluk ve üstün vasıflı damızlık gibi materyallerin üretimi ve dağıtımını ana ekseninde faaliyet gösteren, faaliyetlerinde özerk, sorumluluğu sermayesi ile sınırlı, tüzel kişiliğe sahip bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür <<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Tarihce.aspx>> (11.02.2012). Tarım işletmelerinin özelliklerini, genel olarak büyüklükleri ve faaliyetlerinin çeşitleri ortaya koymaktadır (Keskinoglu, 1964). Bu faaliyet çeşitliliğinin belirlenmesinde öncelikli kıstas iklimdir. Tarım işletmelerinin, bulunduğu iklim tipinde üretim yapması ilke edinilmiş, aynı ilke üretilen bitkilerden yem elde edilmesi dolayısıyla hayvancılık faaliyetlerinin belirlenmesinde önemli rol üstlenmiştir. Akdeniz iklimine sahip olan Adana'nın Ceyhan ilçesinde bulunan Çukurova Tarım İşletmesi ziraat

sahalarında, birinci ve ikinci ürün olarak; mısır, pamuk, soya, kanola gibi tarıma dayalı sanayinin ihtiyacı olan ürünlere yer verilmekteyken, Karasal iklime sahip olan Ankara'nın Polatlı ilçesinde bulunan Polatlı Tarım İşletmesi tarım alanlarında buğday-nadas-yem bitkileri münavebe sistemi uygulanmakta olup, tohumluk amaçlı buğday, fiğ ve yonca üretimleri yapılmaktadır.

4.1.1. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Kurumsal Görevleri

TİGEM'in amacı; tarıma dayalı sanayi için tohumluk, damızlık, hammadde üretmek ve gen kaynaklarını korumaktır. Bununla birlikte stratejik önemdeki tohumluk ve damızlıkta öncü, tarıma dayalı sanayi için bitkisel ve hayvansal üretim yapan, gen kaynaklarını koruyan, kalitesiyle rekabeti artıran, dinamizmi ve güvenilirliği yüksek bir kurum olmayı amaçlamaktadır <<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Misyon-ve-Vizyon>> (30.02.2012).

TİGEM'in faaliyet konuları ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir <<http://www.tigem.gov.tr/Pages/İc-Mevzuat>> (09.11.2012).

- a) Ülkenin bitkisel ve hayvansal üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla yetiştirdiği tohumluk, fidan, fide ve benzeri mallar ile ürettiği damızlık hayvan ve spermaları yetiştiricilere intikal ettirmek,
- b) İşletmelerde elde edilecek hayvansal ve bitkisel ürünlerle birlikte çiftçilerden alacağı ürünleri kıymetlendirmek için tesisler kurmak, kurdurmak, kurulanlara iştirak etmek,
- c) Bitkisel ve hayvansal üretim, yetiştirme, ıslah konularında araştırmalar yapmak, yaptırmak ve gerektiğinde diğer ıslah ve araştırma kuruluşları ile işbirliği yapmak,
- d) Ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak çevre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim ve tanıtım amaçlı işbirliğine girmek,
- e) Amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu her türlü mal ve hizmeti yurt içi ve yurt dışından temin etmek,
- f) Yurt içi ve yurt dışındaki kişi ve kuruluşlarla işbirliği yaparak her türlü mal

ve hizmeti temin etmek, bunları pazara hazırlayarak iç ve dış pazarlarda değerlendirmek,

- g) Üretim ve işletme faaliyetlerinde bulunmak ve tesislerini kurmak üzere özel ve tüzel kişilerden yer kiralamak, kiraya vermek,
- h) İşletme ünitelerinde zaman içinde fonksiyonunu yitirmiş kümes, ahır, depo, sundurma ve benzeri binaların yıpranmaya terk edilmemesi ve ekonomiye kazandırılması için, işletme bütünlüğüne zarar vermemek kaydıyla özel veya tüzel kişilere kiraya vermek,
- i) Faaliyet konuları ile ilgili üretim ve işletme tesisleri kurmak üzere yurt içi ve yurt dışı özel ve tüzel kişi ve firmalarla işbirliği yapmak, ortaklık kurmak ve faaliyete geçmesini sağlamak,
- j) Yurt içi ve yurt dışı firmalarla patent, lisans, teknik beceri ve benzeri anlaşmaları yapmak, bilgi ve teknolojiyi mevzuata göre satmak ve satın almak,
- k) İşletme yönetimi, proje araştırma, fizibilite ve benzeri mühendislik hizmetlerini yapmak ve yaptırmak,
- l) Çalışma konuları ile ilgili beceri kazandırma seminerleri ve kursları düzenlemek veya düzenletmek (TİGEM 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013: 15).

4.1.2. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne Bağlı İşletmeler

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğüne bağlı olup aktif olarak devlet adına faaliyet gösteren işletmeler aşağıda belirtilmiştir (İşletmeler ile ilgili bilgiler <http://www.tigem.gov.tr/isletmeler/Pages/Anasayfa> adlı internet uzantısından temin edilmiştir):

- Karacabey Tarım İşletmesi: Güney Marmara Bölgesinde, Bursa ili sınırları içerisinde, Bursa-Balıkesir karayolunun 70. kilometresinde, Karacabey ve Mustafakemalpaşa ilçeleri arasında yer almaktadır. İşletmenin iklimi, Marmara Denizi'nin etkisi altında, Akdeniz iklim tipine büyük benzerlik göstermektedir. Nispi nem oranı düşük, fazla yağışı kış mevsiminde alan

iklim tipine girmektedir. Yazlar genellikle kurak geçmekte ve bu kuraklık çoğu zaman sonbaharın ilk günlerine sarmaktadır. Uzun yıllar yağış ortalaması 514,3 mm'dir. Karacabey Tarım İşletmesi'nde Safkan Arap atı ve Çoban Köpeği yetiştiriciliğinin yapılmaktadır. Bunun yanında İşletmede Karacabey Merinosu, Kıvırcık ve Türktahirova koyunu yetiştiriciliği de yapılmaktadır.

- Koçaş Tarım İşletmesi: Tuz Gölü'nün 30 km güneydoğusunda Konya kapalı havzasında 25.490 dekarlık arazide kurulmuştur. Aksaray iline 22 km, Ankara-Adana karayoluna 5 km, Ankara'ya 205 km, Konya'ya 170 km ve Kayseri'ye 180 km mesafededir. Konya kapalı havzasının küçük bir parçasını oluşturan Aksaray Ovası'nda bulunan işletmede; yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk olan karasal iklim hakimdir. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 307.2 mm'dir. TİGEM işletmeleri içinde tarıma müsait arazi varlığına göre en fazla sulu tarım alanına sahip işletme olan Koçaş Tarım İşletmesi'nde, tarıma müsait arazinin %90'ı (18.854 dekar) sulanmaktadır. İşletmenin sulu tarım alanlarında tohumluk amaçlı yonca, buğday, arpa, korunga ve fiğ üretimleri yapılmakta, 908 dekar kuru tarım alanında ise hububat-nadas münavebe sistemi uygulanmaktadır.
- Konuklar Tarım İşletmesi: Konya ilinden 57 km uzaklıkta bulunan Sarayönü ilçe sınırları içinde yer almaktadır. İşletme, kuzeyinde Gözlü ve Kökez köyleri, batısında Yenicekaya Köyü ve Beşgöz Gölü, doğusunda Sarayönü ilçe merkezi arazileri ile çevrilidir. İklimi yazı kurak karasal iklimidir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçer. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 310.7 mm'dir. İşletmenin mevcut 4.500 dekar sulu tarım arazisinde ayçiçeği silaj mısır, yonca, meyvecilik üretimleri yapılmakta ve üretilen yem bitkileri hayvancılık ünitesinde değerlendirilmektedir. Kuru tarım alanlarında yüksek kaliteli 4 çeşit arpa, 1 çeşit buğday ve nohut üretimi yapılmakta olup bu ürünlerin tümü tohumluk olarak hazırlanmaktadır.
- Malya Tarım İşletmesi: Kırşehir il merkezinin 27 km kuzey doğusunda,

Yerköy ilçesinin 55 km güneyinde, Mucur ilçesinin 25 km kuzeyinde bulunmaktadır. Ankara'ya 200 km mesafededir. İşletme İç Anadolu Bölgesinin Orta Kızılırmak Havzası'nda, etrafı yüksek dağ ve tepelerle çevrili çanak şeklinde 1.100 metre rakımlı Malya Ovası'nda kurulmuştur. Orta Kızılırmak Havzasında yer alan Malya Tarım İşletmesi arazileri karasal iklimin hüküm sürdüğü iklim kuşağına girmekte olup, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı geçmektedir. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 310.6 mm'dir. Sulu alanlarda ağırlıklı olarak hayvancılığın kaba yem ihtiyacının karşılanması amacıyla yem bitkisi olarak yonca ile tohumluk amaçlı buğday ve arpa üretimi yapılmaktadır. Kuru tarım alanlarında hububat-nadas-yem bitkileri münavebe³ sistemi uygulanmakta olup, tohumluk amaçlı buğday ve arpa üretimleri yapılmaktadır. Hayvancılığın kaba yem ihtiyacının (yonca, fiğ ve korunga) tamamı İşletme üretiminden sağlanmaktadır.

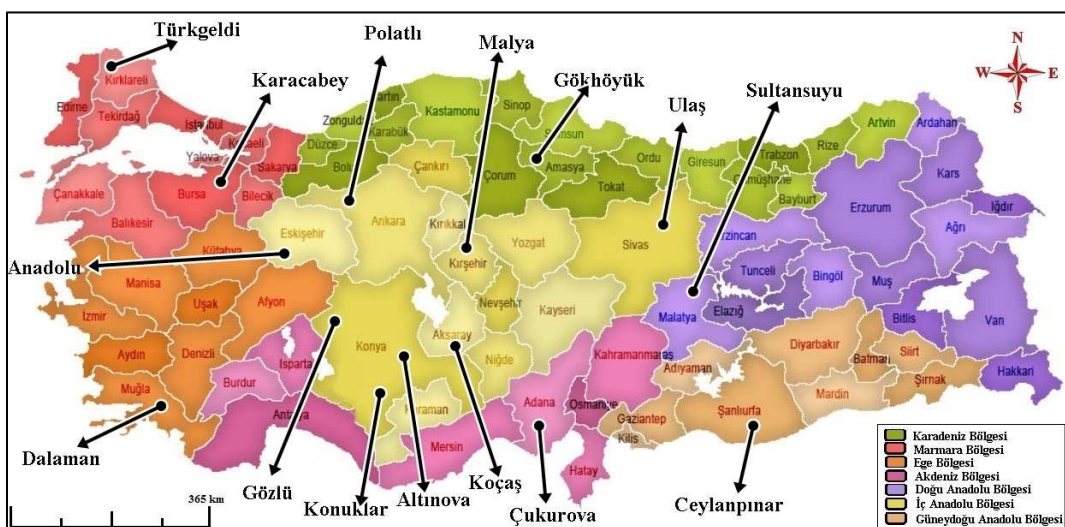
- Polatlı Tarım İşletmesi: İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya kesiminde ve Polatlı ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. Güneyinden Konya il sınırı geçen İşletmenin merkezi, Polatlı ilçesine 54 km Ankara'ya 130 km mesafededir. Polatlı-Konya karayolu işletme arazisi içerisinde geçmektedir. İklimi yazı kurak karasal iklimdir. Yazları sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlıdır. Uzun yıllar yağış ortalaması 305.4 mm'dir. İşletmede bitkisel üretim olarak diğer işletmeler ile aynı tür üretimler yapılmakta olup, hayvancılık konusunda Anadolu Merinos koyunu ve Polatlı koyunu yetiştiriciliği yapılmaktadır. Anadolu Merinosu, kombine (et-yapağı) verimli bir koyun olup, Akkaraman koyunu (% 20) ile Alman Et Merinosunun (% 80) melezlemesiyle elde edilmiş, Orta Anadolu şartlarına iyi uyum sağlamış, hastalıklara karşı dayanıklı, yaşama gücü yüksek, ince kuyruklu bir koyun ırkıdır.

- Sultansuyu Tarım İşletmesi: Doğu Anadolu Bölgesi Malatya ili Akçadağ

³ Tarlanın üzerinde belirli bitkilerin, belirli bir sıraya göre arka arkaya yetiştirilmesine münavebe sistemi denir.

ilçe sınırları içerisinde bulunan işletme, Malatya'nın 27 km batısında, Malatya-Kayseri karayolu üzerinde, Sultansuyu vadisinde bulunmaktadır. Yeniköy mevki ise işletme merkezinin 19 km kuzeyinde ve Malatya Erhaç havaalanı ile Tohma Vadisi arasındadır. Doğu Anadolu Bölgesinin batısında yer alan Malatya ili, diğer Anadolu illerine, hatta birçok İç Anadolu iline kıyasla daha yumuşak bir iklime sahiptir. Bölge, iklim sınıflamasına göre yazları kurak ve sıcak, kışları soğuk olan karasal iklim tipine girmektedir. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 275.5 mm'dir. İşletmenin sulu tarım alanlarında hububat, silaj mısır, yonca ve çayırotu üretimi yapılmaktadır. İşletmede her yıl tohumluk amaçlı buğday ve arpa üretilmektedir. Bölgenin kayısı yetiştiriciliği açısından önemli bir yöre olması nedeni ile 750 dekar kayısı, 425 dekar badem ve 15 dekar ceviz tesisi yapılmıştır. İşletmede Esmer ve Limousin ırkı ile sığırcılık faaliyetleri sürdürülmektedir. Sultansuyu Tarım İşletmesi, mükemmel evsafda Arap atları yetiştirmekle tanınmış ve merkezi 1928 yılında, Güney Doğu Anadolu Bölgelerinin Safkan Arap aygırı ihtiyacını karşılamak amacı ile Sultansuyu kenarındaki Aziziye kışlasında kurulmuştur. İşletmede, yüksek genetik potansiyele sahip sperma üretimi için 2011 yılında Döl Kontrol Laboratuvarı hizmete açılmıştır.

Şekil 4.1 Devlet Eliyle İşletmeleri Yürütülen Tarım İşletmelerinin Coğrafi Dağılımı



Şekil 4.1'den de anlaşılacağı üzere Marmara Bölgesi'nde 2 tane, Karadeniz Bölgesi'nde 1 tane, Ege Bölgesi'nde 1 tane, Akdeniz Bölgesi'nde 1 tane, Güneydoğu

Anadolu Bölgesi'nde 1 tane, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 1 tane, İç Anadolu Bölgesi'nde 8 tane olmak üzere toplam 15 tane tarım işletmesi devlet eliyle faaliyetlerine devam etmektedir.

- **Türkgeldi Tarım İşletmesi:** Kırklareli ili Lüleburgaz ilçesi sınırları içerisinde bulunan İşletmenin il merkezine uzaklığı 65 km, ilçeye uzaklığı 9 km'dir. Arazinin kuzeyinde Lüleburgaz tarafındaki tepelikler hariç büyük bir kısmı Ergene Nehri vadisinde yer almaktadır. İşletmede karasal iklim şartları hakim olup uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 478.6 mm'dir. TİGEM'in Trakya bölgesindeki tek işletmesi olması nedeniyle ağırlıklı olarak bu bölgenin buğday tohumluk ihtiyacını karşılamak amacıyla buğday, münavebe bitkileri olarak ayçiçeği ve tohumluk fiğ, hayvancılığın kaba yem ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak yonca, hasıl fiğ, silaj mısır ve yem bezelyesi üretilmektedir. İşletmenin bitki desenini buğday, ayçiçeği, fiğ, mısır, yonca ve fiğ+hububattan oluşturmaktadır.
- **Ulaş Tarım İşletmesi:** İşletme Sivas ilinin güney doğusunda Sivas–Malatya kara ve demiryolu güzergahında, il merkezine 38 km mesafededir. Bulunduğu rakım ve çevre şartları içerisinde sert karasal bir iklim hüküm sürmektedir. İlkbahar ve Sonbahar ayları kısmen yağışlı, yazları kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır. Yağış rejimi düzenli olmayıp, yıldan yıla büyük değişiklikler göstermektedir. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 353.0 mm'dir. TİGEM'in triticale⁴ tohumculuğu yapan tek işletmesidir. İşletmede son yıllarda özel sektörle işbirliği halinde patates tohumu üretimi yapılmaktadır. İşletmede Kangal Akkaraman koyun ırkı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Karacabey Tarım İşletmesinde olduğu gibi, daha çok Anadolu coğrafyasına ait gen kaynaklarının muhafazası amacıyla yaklaşık 100 baş ile Kangal ırkı çoban köpekçiliği yapılmaktadır
- **Altınova Tarım İşletmesi:** İşletme İç Anadolu bölgesinde, Konya iline bağlı Kadınhanı ilçesinin 60 km kuzeyinde, Ankara'ya 189 km, Konya'ya 120 km

⁴ Triticale, buğday-çavdar melezleşmesinden elde edilmiş bir buğdaygil bitkisidir.

uzaklıktadır. İç Anadolu Bölgesi'nde hakim olan yazları kurak karasal iklime sahiptir. Yağışların yıl içerisindeki dağılımı düzgün değildir ve genel olarak kış, ilkbahar ve sonbahar aylarına yayılmaktadır. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 305 mm'dir. İşletmeye son yıllarda kurulan modern tohum hazırlama tesisleri ve lazer teknolojisi ile çalışan renk ayırıcılı sistemler ile tarımda ileri bir adım atılmıştır. Sulu tarım arazilerinin büyük bir kısmında yem bitkileri (yonca, silaj, mısır) üretimi yapılmaktadır. Hayvancılığın kaba yem ihtiyacının (yonca, fiğ, silaj, mısır) tamamı işletme üretiminden karşılanmaktadır. Altınova Tarım İşletmesi'nde bölgeye adapte olmuş Esmer İrki damızlık süt sığırcılığı yapılmaktadır. İşletmede Anadolu Merinosu ile koyunculuk faaliyeti sürdürülmektedir.

- Anadolu Tarım İşletmesi: İşletme arazisi Esenbel ve Merkez arazileri olmak üzere iki ayrı parçadan meydana gelmekte olup, toplam 45.098 dekadır. Bu arazinin 13.425 dekarı merkezde, 31.673 dekarı ise Esenbel mevkiindedir. İşletme merkez arazisi Eskişehir-Mahmudiye-Çifteler-Afyon karayolu üzerinde Mahmudiye ilçe sınırında, Eskişehir'e 53 km, Ankara'ya ise 214 km mesafede bulunmaktadır. Esenbel arazisi ise Ankara-Eskişehir anayoluna 6 km, işletme merkezine ise 25 km mesafededir. İşletmede yazları genel olarak sıcak ve kurak, kışları yağışlı ve oldukça soğuk geçmektedir. Yağışlar genellikle kış ve ilkbahar aylarında görülmekte olup uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 242.6 mm'dir. Sulu tarım alanlarında tohumluk amaçlı buğday, yonca ve hayvancılığın kaba yem ihtiyacını karşılamak amacıyla yonca ve silaj mısır üretimi yapılmaktadır. Kuru ziraat uygulaması yapılan alanlarda buğday-nadas münavebe sistemi uygulanmaktadır. Bu alanlardaki üretimlerin tamamı tohumluk amaçlı yapılmaktadır. İşletmede günümüzde 1.300 ana olmak üzere toplam 2.700 baş esmer ırkı ile damızlık süt sığırcılığı faaliyeti sürdürülmektedir. İşletmede Ankara keçisi ile keçicilik faaliyeti sürdürülmektedir. İşletmede Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlanılan safkan Arap atı yetiştiriciliğine, günümüzde 118 baş kısarak ve 11 baş aygırla devam edilmektedir.

- Ceylanpınar Tarım İşletmesi: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, Şanlıurfa ili Ceylanpınar ilçe sınırları içindedir. İşletme arazileri doğuda Ceylanpınar ve Kızıltepe arazileri, batıda Akçakale ve Harran ilçeleri, güneyde Suriye Sınırı ve kuzeyde Viranşehir ilçe arazileri ile sınırlıdır. İşletme arazileri TİGEM'in toplam arazi varlığının %51'ini ve Şanlıurfa yüzölçümünün % 9,3'ünü teşkil etmekte birlikte, GAP ile sulanacak arazilerin ise % 4,5'i işletme sınırları içinde yer almaktadır. İşletmede yazlar kurak ve sıcak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Yaz aylarında en yüksek sıcaklık 47,3 °C, kış aylarında ise en düşük sıcaklık -6.0 °C'dir. Uzun yıllar yağış ortalaması 268.1 mm dir. Sulama yatırımları gerçekleştirilmeden önceki yıllarda buğday-mercimek-nadas münavebe sistemi uygulanırken, sulu arazi miktarının son üç yılda yapılan yatırımlarda % 536 artmasıyla birlikte ekim deseni tamamen değiştirilmiştir. Sulanan alanların artışına paralel olarak değişen bitki üretim desenine II . ürün dane mısır, ayçiçeği, soya, muhtelif yem bitkileri, kanola ve domates dahil edilmiştir. İşletmede yıllık ortalama 650 ton civarında Antep fıstığı üretimi yapılmaktadır. Ayrıca, her yıl yaklaşık 40.000 adet aşılı tüplü Antep fıstığı fidanı üretilerek, dağıtımı sağlanmaktadır. İşletmede koyunculuk faaliyeti İvesi ırkı ile ve 11 ayrı mevkide sürdürülmektedir. Adını işletmeye veren ceylanlar, sayılarının giderek azalması nedeniyle 1977 yılından itibaren korumaya alınmışlardır. O dönemde sadece 23 adet olan ceylan sayısı bugün Ceylanpınar Tarım İşletmesi sayesinde 1000'i aşmıştır.
- Çukurova Tarım İşletmesi: 42.830 dekar arazi varlığına sahip olan Çukurova Tarım İşletmesi Adana ili Ceyhan ilçesi sınırları içerisinde, ilçe merkezinin 12 km kuzeyinde, Kadirli –Kozan Karayolu üzerindedir. İşletme Adana iline 50 km, Kozan ve Kadirli ilçelerine 45 km, Ankara'ya ise 541 km uzaklıkta bulunmaktadır. İşletme merkezine bağlı bir ünite olarak Adana İncirlik'te 468,5 dekar arazi mevcuttur. Çukurova Tarım İşletmesinde Akdeniz İklimi etkili olmaktadır. En yağışlı dönem Aralık, Ocak ve Şubat aylarıdır. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 726.3 mm'dir. Kuru tarım sahalarında; buğday, ayçiçeği, fiğ ve kanola ekimi yapılmaktadır. Sulu ziraat sahalarında, birinci ve ikinci ürün olarak; mısır, pamuk, soya, kanola gibi tarıma dayalı

sanayinin ihtiyacı olan ürünlere yer verilmektedir. Mısır ve soyanın aynı zamanda tohumluk üretimi de yapılmaktadır. Yem bitkileri olarak, hayvancılık şubesinin sulu ve kuru kaba yem ihtiyacını karşılamak üzere sulu sahalarda yonca, silajlık mısır, kuru sahalarda ise fiğ üretimi yapılmaktadır.

- Dalaman Tarım İşletmesi: Toplam 34.381 dekar alan üzerine kurulmuş olan ve Muğla ili sınırları dahilinde Dalaman Ovası'nda yer alan işletme, doğuda Fethiye, batıda Marmaris, güneyde Akdeniz ve kuzeyde Köyceğiz ile sınırlanmıştır. İşletme, Fethiye-Muğla Karayolu üzerinde, Köyceğiz'e 40, Muğla'ya 90, Fethiye'ye 55 km mesafededir. Kuzeyde Dalaman ilçe merkezi ve arkasında Sandıras Dağları ile batıda Dalaman Çayı, doğuda Tersakan Deresi arasında, güneyde Akdeniz'e birleşen bu ovanın denize bitişik en güneyinde yer almaktadır. Dalaman Tarım İşletmesi Akdeniz İklimi koşullarına sahiptir. Uzun yıllar yağış ortalaması miktarı 928.1 mm'dir. İşletme kuru tarım alanında buğday-fiğ münavebesi uygulanmaktadır. İşletmenin buğday üretiminin tamamı tohumluk amaçlıdır. Washington, Washington Navel, Valencia portakal çeşitleri ile Greyfurt (Altıntop) ve Limonun önemli bir kısmı ihraç edilmektedir. İşletmede ayçiçeği verimi 402 kg/da olup Türkiye ve dünya ortalamalarının 2 katı verim alınmaktadır. Türkiye de ilk defa çok geniş alanlarda iyi tarım uygulamaları ve EUROGAP sertifikası olan kamu kurumu Dalaman Tarım İşletmesi'dir. Kompozit Arifiye mısır tohumluğu üretimi ülkemizde sadece Dalaman Tarım İşletmesi'nde yapılmakta olup, ülkemizin tüm bölgelerine her yıl ihtiyaca göre buradan dağıtılmaktadır. Özel sektörle işbirliği kapsamında her yıl yaklaşık 1.000 dekar alanda karpuz ve muhtelif sebze ile 370 dekar alanda dış mekan süs bitkisi üretimi yapılmaktadır. İşletmede 2012 yılında 2.000 koloni alınarak arıcılık faaliyeti başlatılmıştır. Koloniler kışın işletmede, yazın ise Gökhöyük, Gözülü, Altınova, Polatlı ve Ulaş İşletmeleri'nde konuşlandırılmaktadır.
- Gökhöyük Tarım İşletmesi: İşletme, Orta Karadeniz Bölümünde yer alan Amasya iline bağlı olup, Amasya-Çorum karayolunun 22. km'si üzerinde ve Ankara'ya 316 km uzaklıktadır. İşletme merkezi söz konusu karayolundan 1

km içeridedir. İşletme, Karadeniz İklimi ile Karasal İklimi arasında geçiş iklimine sahiptir. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 355.2 mm'dir. Sulu tarım alanlarında tohumluk amaçlı buğday, yonca ve fiğ, münavebe amaçlı yağlık ayçiçeği ile hayvancılığın kaba yem ihtiyacını karşılamak amacıyla yonca, silaj mısır ve hasıl fiğ üretimi yapılmaktadır. Münavebeyi sağlamak amacıyla sulu alanların bir kısmında özel sektör firmaları ile sözleşmeli şeker pancarı tohumu-fidesi üretimi ve kiralama yolu ile soğan-patates üretimi mevcuttur. İşletmede Bafra ırkı ile koyunculuk faaliyeti yapılmaktadır.

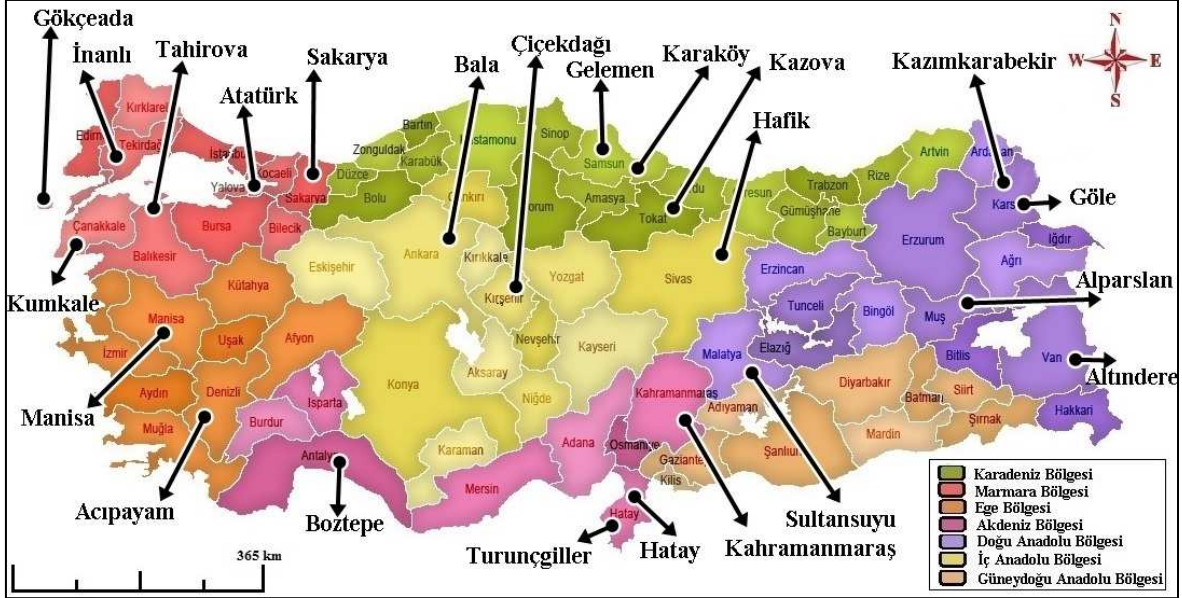
- Gözli Tarım İşletmesi: Konya ili Sarayönü ilçe sınırları içerisinde, Konya'ya 78 km ve Sarayönü'ne 28 km uzaklıkta bulunmaktadır. İşletmenin bulunduğu bölgede yazı kurak karasal iklim hakimdir. Karasal iklimin özelliklerini taşıyan bölgede yağışlar genellikle kış ve ilkbahar aylarında yoğunlaşmaktadır. Uzun yıllar ortalaması yıllık yağış miktarı 321.3 mm'dir. Bölge ekolojisine uygun buğday ve arpa çeşitlerinin üretimi yapılmaktadır. İşletmede sulama imkanlarının gelişmesine bağlı olarak ayçiçeği, yemlik dane mısır, yonca tohum üretimi ve son 2 yılda özel sektörle işbirliği içerisinde patates tohum üretimi konusunda önemli atılımlar yapılmıştır. İşletmede Akkaraman, Acıpayam ve Bafra koyunu yetiştiriciliği yapılmaktadır.

4.1.3. Kiraya Verilen ve İştiraktaki İşletmeler

Kuruluşça, coğrafi konumları, ekolojileri ve üretim potansiyelleri itibarıyla yüksek maliyetli yatırım projelerine ihtiyaç duyan ve rehabilite edilmeleri mümkün görülmeyen bir kısım işletmenin, "TİGEM'in fonksiyonelliğini artırmak, özel sektörün sermaye gücü ve dinamizminden faydalanmak amacıyla bazı işletmelerin uzun süreli olarak kiraya verilmesi konusunda Yüksek Planlama Kurulu (YPK) Kararı" talep edilmiş ve bu konuda 04.07.2003 tarih ve 2003/T-13 sayılı YPK Kararı çıkmıştır. Söz konusu kararla; yapısal sorunlarından dolayı verimli olarak çalıştırılmayan, yüksek maliyetleri nedeniyle TİGEM karlılık yapısını olumsuz yönde etkileyen 22 adet Tarım İşletmesinin tasfiye edilerek

Kuruluşun Ana Statü'sünde belirtilen amaç ve faaliyetleri doğrultusunda kullanılması şartıyla, işletme haklarının devri veya kiralanması hususlarında TİGEM Yönetim Kurulu yetkili kılınmıştır (Sayıştay Başkanlığı 2011 Yılı Raporu, 2012: 32).

Şekil 4.2 Kiraya Verilen ve İştirakteki İşletmelerin Dağılımı



YPK kararına istinaden; TİGEM Yönetim Kurulu'nun 08.08.2003 tarih ve 204 sayılı Kararı ile ilk etapta 12 işletmenin (Acıpayam, Altındere, Boztepe [kısmen], Çiçekdağı, Gelemen, Gökçeada, Göle, Hafik, İnanlı, Kazımkarabekir, Konuklar, Sakarya) 30 yıl süreyle kiraya verilmesi için ilana çıkılması kabul edilmiş, ilan sonucunda alınan 129 başvuru değerlendirilme aşamasında iken, özelleştirme Yüksek Kurulunun 08.09.2003 tarih ve 2003/T-59 sayılı Kararı ile TİGEM'in özelleştirme kapsamına alınması üzerine işletmelerin tasfiye yetkisi, 4046 sayılı Kanun'un 3/e maddesi hükmü ile Özelleştirme Yüksek Kuruluna geçmiş, Özelleştirme İdaresi Başkanlığının 28.01.2004 tarih ve 885 sayılı yazısıyla TİGEM'in özelleştirme kapsamına alınmasının sadece mali ve hukuki yönden hazırlık işlemlerini içerdiği, diğer faaliyetlerin daha önce tabi olunan mevzuat çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Sayıştay Başkanlığı 2011 Yılı Raporu, 2012: 33).

Şekil 4.2'de gösterildiği üzere Yüksek Planlama Kurulu kararı doğrultusunda işletmelerin uzun süreli kiraya verilmesi veya iştirak oluşturulması çalışmalarına kalındığı yerden devam edilmek suretiyle 2008 yılı Ekim ayı sonuna kadar 13 işletmenin (Acıpayam, Boztepe [kısmen], Çiçekdağı, Gelemen, Gökçeada, Göle, Hafik, İnanlı,

Altındere, Kahramanmaraş, Manisa, Turunçgiller ve Kumkale), uzun süreli (30 yıl) kira sözleşmeleri imzalanmıştır. Kazova ve Bala ise TİGEM'in sermayesine katkı sağlamak üzere şirketlere kiralanmıştır (Sayıştay Başkanlığı 2011 Yılı Raporu, 2012: 33).

Yüksek Planlama Kurulunun 12.07.2010 tarih ve 2010/T-8 sayılı Kararında; Tarım İşletmelerinden Alparslan, Kumkale ve Sakarya Tarım İşletmeleri'nin tasfiye edilmesine ve bu tasfiye sonrasında arazilerin Kuruluş Ana Statü'sündeki amaç ve faaliyetler doğrultusunda kullanılması şartıyla kiralanmasına yönelik çalışmaların TİGEM Yönetim Kurulunca gerçekleştirilmesi kabul edilmiştir. Yüksek Planlama Kurulunun 24.12.1999 tarih ve 99/T-46 sayılı kararı çerçevesinde Kazım Karabekir Tarım İşletmesi'nin Dilucu bölgesinde kalan 75 bin dekarlık kısmının iştirak kurulması uygun bulunmuştur. Bu kapsamda;

- Alparslan Tarım İşletmesi'nin 27.10.2010 tarihinde ihalesi yapılmış, Berce-Beraberce Tarımı Geliştiren İşletmeler AŞ'de kalmıştır. İşletme 16.03.2011 tarihinde kiracı şirkete teslim edilmiştir (Şekil 4.2).
- Kumkale Tarım İşletmesi'nin ihalesi 27.10.2010 tarihinde yapılmış, Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri Sanayi Ticaret AŞ'de kalmıştır. İşletme, 17.03.2011 tarihinde kiracı şirkete teslim edilmiştir (Şekil 4.2).
- Sakarya Tarım İşletmesi'nin 27.10.2010 tarihinde yapılan ihalesi İnelsan İnşaat Elektrik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şirketinde kalmıştır. Ancak söz konusu şirket kira sözleşmesi yapmaya gelmemiştir. Şirketin geçici teminatı irat kaydedilmiş, ihale ile ilgili dava açılması yoluna gidilmiştir (Şekil 4.2).
- Kazım Karabekir Tarım İşletmesi'nin Dilucu Bölgesinde bulunan 75.000 dekarlık kısmı, Yüksek Planlama Kurulu Kararı doğrultusunda iştirake açılmıştır. Proje sunan 4 şirketten 3 tanesi yeterli bulunmayarak ortaklık adayı olarak sıralamaya alınmamış, Kumtepeliler Gıda Sanayi Ticaret AŞ'nin 1. sırada ve tek ortaklık adayı olması nedeniyle kendisi ile taslak ana sözleşme ve kira sözleşmesi kapsamında Serhat Tarım Hayvancılık İşletmesi Sanayi ve Ticaret AŞ adı altında iştirak kurulmasına karar verilmiştir (Şekil 4.2).

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yüksek Planlama Kurulu Sekreteryaasının 27.05.2011 tarih ve 2153 sayılı yazısı da dikkate alınarak Yönetim Kurulunun 25.07.2011

tarih ve 267 sayılı Kararında, proje içeriği ve şirketin mali yapısını ilgilendiren konularda bir düzenlemeye gidilmesinin mümkün olmayacağı, şirket yapısı ve proje kalemlerine ilişkin yapılacak muhtemel düzenlemelerin rekabet ve eşitlik ilkesine aykırı olacağı değerlendirildiğinden, Kazım Karabekir Tarım İşletmesinin Dilucu Bölgesinde bulunan 75.000 dekarlık kısmında iştirak kurma çalışmaları sona erdirildiği ve sürecin yeniden başlatılmasının ileri bir tarihe ertelendiği görülmüştür.

2005-2011 dönemi içerisinde yürütülen çalışmalar neticesinde 16 işletme özel sektör yatırımlarına açılmış ve 438 milyon TL'lik bir yatırım gerçekleşmesi sağlanmıştır. Kiraya verilen işletmelerden yıllık 15,4 milyon TL kira geliri elde edilmekte ve 1040 daimi işçi istihdam edilmektedir (Sayıştay Başkanlığı 2011 Yılı Raporu, 2012: 36). TİGEM, ülke kaynaklarının rasyonel kullanılması bağlamında üretim ve hizmet kalitesini yükseltmek, iç ve dış finansman imkanlarını ülke yararına kullanmak ve tarımda ekonomik işletmecilik kültürünü çiftçimize öğretmek adına bu yöndeki çalışmaların yeniden yapılandırma programı çerçevesinde sürdürmektedir.

Yeniden Yapılandırma Programı kapsamında bir tanesi iştirak olmak üzere (Kazım Karabekir – 75.000 dekarlık kısım) 6 işletmenin daha (Sakarya, Hatay, Karaköy, Tahirova ve Atatürk) Yüksek Planlama Kurulu Kararı doğrultusunda özel sektör yatırımlarına açılması planlanmıştır. Bu plan çerçevesinde, yeterlilik alan proje sahibi firmalar 4 işletme (Sakarya, Hatay, Tahirova ve Atatürk) için 23.11.2012 tarihinde ihaleye katılmış, en uygun fiyat teklifini veren özel sektör firmalarına işletmelerin kiraya verilmesi işlemleri 31 Ocak 2013 tarihinde tamamlanmıştır (TİGEM 2013 Bilgi Dosyası, 2014).

Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün 2008 yılında özelleştirilmesinin ardından Ankara Danıştay 13. Dairesi, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne (TİGEM) ait Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün bazı taşınmazlarının özelleştirilme kapsam ve programına alınmasına ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun (ÖYK) 12 Ağustos 2008 tarihli kararının yürütmesini oy birliğiyle 28.05.2010 tarihinde iptal etti. <<http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler>> (05.04.2013). Özelleştirme Kanunu ile birlikte, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri dikkate alındığında, TİGEM bünyesindeki Yalova Atatürk Tarım İşletme Müdürlüğü'nün, sadece işletmesi TİGEM'de bırakılarak, 15 adet parselde 2.796.198.85 m² alanı kapsayan, bir kısmında buğday, elma, kivi üretimi yapılan, bir kısmında ise çayır, orman ve ağaçlandırılmış bölge bulunan taşınmazların satış suretiyle özelleştirilmesine karar verilmesi, TİGEM işletmesini tümüyle işlevsiz kılmaktadır. Bu

husus ise 4046 sayılı kanuna uygun değildir. Çünkü, kanunda “varlıkların” işletmeden veya işletme biriminden ayrı olarak özelleştirilmesi öngörülmemiştir. Yine, üzerinde “Atatürk Müzesinin” de yer aldığı, çeşitli meyve ve tarım ürünlerinin yetiştirildiği, mera ve orman niteliğindeki taşınmazların satış suretiyle özelleştirme programına alınmasına ilişkin dava konusu işlem, kanunda yer alan özelleştirme ilkeleriyle bağdaşmadığı gibi, “kuruluşların nitelikleri ve ülke ekonomisinin gerektirdiği şartlar” da dikkate alınmadan tesis edilmiştir. Dolayısıyla dava konusu kurul kararı hukuka uygun bulunmamaktadır <<http://www.aghukuk.org/onemli-detay>> (12.11.2013).

Kasım 2012 itibariyle Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü 1541 dönümlük arazi ile 30 yıllığına Yalova Garden A.Ş.’ye, Hatay Tarım İşletmesi Müdürlüğü NARPAK Firması’na, Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Anadolu Grubu Firması’na, Sakarya Tarım İşletmesi ÇEKOK Firması’na 30’ar yıl süre ile kiralanmıştır <<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Haberler>> (12.09.2013).

Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Atatürk’ün hediyesidir, özelleştirilmesi mümkün değildir. Özelleştirilmek istenilen tarım işletmesinin kuruluşu 1928 yılına dayanmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk Yalova’ya geldiğinde, Yalova ve çevresinde özellikle hayvancılık ve meyvecilik yönünden potansiyel yaratacağı düşüncesi ile araziler satın almış ve 1929 yılında çiftliğin kuruluşu başlamıştır. 1937 yılına kadar bizzat Atatürk tarafından işletilen çiftlik, Atatürk tarafından hazineye hediye edilmiştir. Dönemin Başbakanı İsmet İnönü tarafından Maliye Bakanlığı’na havale edilen o tarihi mektuptan birkaç alıntı şöyledir:

“Başvekalete,

Malum olduğu üzere ziraat ve iktisat sahasında fenni ve ameli tecrübeler yapmak maksadı ile muhtelif zamanlarda memleketin muhtelif muntıklarında müteaddit çiftlikler tesisi etmiştim.

Müktazi kanun muamelesinin yapılmasını dilerim. 11.06.1937- Mustafa Kemal Atatürk”.

<<http://ziraat.akdeniz.edu.tr/ataturk-ve-tarim>> (12.11.2013).

Bağışlandıktan sonra, 01.01.1938 tarih ve 3308 sayılı yasa ile Devlet Zirai İşletmeleri oluşturulmuş, daha sonra 5433 sayılı yasa ile kurulan Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Yalova DÜÇ olarak işletme devam etmiştir. 14.12.1984

tarikh 18605 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Kamu İktisadi Teşebbüsü Ana Statüsü ile de 233 Sayılı KHK hükümleri gereğince, TİGEM Genel Müdürlüğü oluşturulmuş ve adı geçen işletme Atatürk Tarım İşletmesi olarak faaliyetini sürdürmüş ve bu günlere gelmiştir (Dönmez, 2010). Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu, 14 Mart 2005’te, Atatürk Tarım İşletmeleri’nin tasfiye edilmesine, tasfiyeden sonra, devir esnasında tapu kayıtlarına “halen kullanılmakta olan tarım arazilerinin tarım arazisi olarak korunması” şeklinde bir şerh düşülmesi kaydıyla söz konusu arazinin hazine adına tescil edilmesine ve Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü’ne devredilmesine karar vermiştir. Bu kararın ardından, Yalova Atatürk Tarım İşletmesi’ndeki hayvanlar dahil, taşınır her türlü mal, TİGEM tarafından, gereksinimi olan işletmelere tahsis edilmiş, üretilen fidanların büyük bölümü de satılmış ya da başka işletmelere gönderilmiştir. Ayrıca, yeniden tarım arazisi saptamasına gidilmemiştir. Konumu ve arazisinin niteliği açısından sürekli rant kaynağı olarak görülen çiftliğe ilişkin, Yalova il genel meclisi, 4/10/2004 tarihli toplantısında, çiftliğin çok amaçlı sosyal, kültürel, eğitim ve ekonomik tesisler yapmak üzere belediyeye devredilmesi kararını almıştır. Bu gelişmeler üzerine Atatürk Tarım İşletmelerinin tasfiyesine yönelik Yüksek Planlama Kurulu, kararın iptali ve yürütmenin durdurulmasını istemiş ve işlem yargı kararıyla durdurulabilmiştir <<http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler>> (12.11.2013).

4.1.4. Hazineye Devredilen İşletmeler

Hazineye ait tarım arazilerinin 6292 sayılı Kanununun 12. maddesine göre 31.12.2011 tarihi itibarıyla en az üç yıldan beri tarımsal amaçla kiralayan, kira sözleşmesi halen devam eden kiracıları veya bu arazileri aynı süreyle tarımsal amaçla kullanan ve kullanımlarının halen devam ettiği idarece belirlenen kullanıcıları ya da paydaşlarından; bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde bu arazileri bedeli karşılığında doğrudan satın almak için idareye başvuran ve idarece bu maddede belirtilen şekilde tespit ve tebliğ edilen satış bedelini itiraz etmeksizin kabul edenler bu maddeye göre hak sahibi sayılır <<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04>> (11.10.2013).

Atatürk 1925 yılından başlayarak 13 yıl süre ile çok ciddi ve planlı çalışmalar yaparak ziraata hiç de uygun olmayan topraklarda çiftlikler kurarak ziraata elverişli hale getirdi. Bunun için gerektiğinde yerli ve yabancı uzmanlara yerli ve ithal bitki ve hayvanlar üzerinde çeşitli çalışmalar yaptırarak bu topraklar için en elverişli olanlarını tespit ettirip uygulattı. Çiftliklerde yerine göre araziye ıslah ve tanzim ettirdi, çevresini güzelleştirdi.

Ziraatla ilgili okullar için örnek deney ve staj sahaları oluşturdu. Çiftliklerde halka gezip dolaşabileceği, gerektiğinde bilgi alabileceği yerler sundu. Hilesiz ve nefis gıdalar üretip, sattırarak halkın ziraattan nasıl bir gelir elde edebileceğini gösterdi. Çevre köylerle birlikte kooperatifler kurulmasına öncülük ederek ziraatta işbirliğinin önemini gösterdi. Bu şekilde çiftliklerin kuruluşunun amacına ulaştığını gösterdikten sonra bunları hazineye devretmeye karar verdi. Çünkü ziraatla ilgilenenlerin çiftliklerin devlet elinde olursa buralardan daha rahat ve kolay faydalanacaklarını düşünmüştü (Goloğlu, 1074: 239).

Atatürk 11.06.1937'de Trabzon'dan Başvekalet'e yazdıkları mektupla çiftliklerini millete hediye ettiklerini bildirdi. *“Malum olduğu üzere, ziraat ve zirai iktisat sahasında fennî ve amelî tecrübeler yapmak maksadıyla muhtelif zamanlarda memleketin muhtelif mıntıklarında müteaddit çiftlikler tesis etmişim...”* diye başlayan mektup, *“...Tecrübelerini müsbet iş sahasından alan bu müesseselerin ziraat usullerini düzeltme, istihsalatı arttırma ve köyleri kalkındırma yolunda devletçe alınan ve alınacak olan tedbirlerin hüsnü intihab ve inkişafına çok müsait birer amel mesnet olacaklarına kani bulunuyorum ve bu kanatla, tasarrufum altındaki bu çiftlikleri bütün tesisat, hayvanat ve demirbaşları ile beraber hazineye hediye ediyorum. Çiftliklerin arazisi ile tesisat ve demirbaşını mücmel olarak gösteren bir liste ilişiktedir. Gerekli kanuni muamelenin yapılmasını dilerim”* ifadeleri ile bitiyordu.

Mülkiyeti Atatürk'ün üzerinde olup, Ankara ve Silifke'nin dışında kurduğu Yalova'da 11.895 dönüm arsa üzerinde kurulan Millet ve Baltacı çiftliği, Dört Yol'da 16.500 dönüm arazinin üzerinde portakal bahçesi ve Karabasamak çiftliği Tarsus'ta 8 bin dönüm üzerinde Piloğlu çiftliği hazineye bağışladığı toprakların başında gelmektedir (Semiz, 2009: 165).

Atatürk Tarım İşletmesi Marmara Bölgesi'nde bulunmaktadır. 1928 yılında Yalova'yı ziyaretinde bu bölgede bir zirai işletmenin kurulması hayvancılık ve meyvecilikte bölgeye yarar sağlayacağı düşüncesi ile Baltacı çiftliğini satın alarak 1929 yılında çiftlik kurulmaya başlamıştır. 1937 yılına kadar kendi mülkiyetinde iken bu tarihte çiftliği hazineye bağışlamıştır. 1950 yılına kadar Devlet Ziraat İşletmeleri bünyesinde kalan çiftlik bu tarihten sonra Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'ne bağlanmış ve 1983 yılında da Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü bünyesine katılmıştır. İşletme Yalova ili mücavir alanında bulunmakta olup 2.980 da araziye sahiptir. Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü 1541 dönümlük arazi ile 30 yıllığına Yalova Garden A.Ş.'ne

kiralanmıştır.

4.2. Haralar ve İnekhaneler

Osmanlı Devleti'nde tımar sisteminin çökmesinden sonra kırsal alana yönelik hizmetler filizlenmeye başlamıştır. 18. yüzyılın ortalarına kadar askeri amaçlar için oluşturulmuş olan ve daha sonra da “hara” adını alan “Hayvanat Ocakları”ndan başka resmi bir tarımsal örgütlenme görülmemektedir. Hayvanat Ocakları'nın askeri gereklere yönelik olduğu dikkate alındığında bu oluşumu dahi kamusal tarım örgütü olarak nitelendirmek mümkün değildir (Yavuz, 2005: 6). Osmanlı Devletinin ilk kuruluş yıllarına kadar dayanan, ordunun ve sarayın ihtiyacı olan atlar ile et, süt, yapağı gibi ürünleri karşılamak üzere kurulan “Çiftlikat-ı Hümayun”lardan Cumhuriyet dönemine ulaşan Karacabey ve Çifteler Haraları 1926 yılında 826 sayılı kanunla Ziraat Vekaletine verilerek Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışmaları sağlanmıştır. TİGEM'in bir kolunu oluşturan haralar, ordunun ve sarayın iâşe ihtiyacını karşılamak ve at yetiştirmek üzere Osmanlı Devletinin ilk yıllarında kurulmuştur. O dönemlerde 3-4 Milyon dekarı bulan bir arazi varlığına ulaşmıştır. Osmanlı Devleti güç kaybettiğçe arazilerde küçülmeye başlamıştır. Böylece hara arazileri 450 bin dekara kadar düşmüştür. Hayvan ıslah ve çoğaltılması çalışmaları kapsamında atılan en önemli adımlardan biri olarak ülkede mevcut çiftlik, hara, ağıl ve inekhanelerin modernize edilerek geliştirilmesi ve ülke genelinde mevcut sayılarının artırılması hedeflenmiştir.

Cumhuriyetin kuruluşu sonrasında, 1926 yılında, 904 Sayılı “İslahı Hayvanat Kanunu” çıkarılmış ve bunun sonucunda ülkede bulunan yerli ırkların ıslahı ve yetiştiricilerin damızlık gereksinmesini devlet eliyle karşılamak üzere “Hara ve İnekhaneler” ve “Devlet Üretme Çiftlikleri” kurulmuş ve bu kuruluşlar çevrelerindeki halk sürülerinden toplanan hayvanlarla uzun yıllar saf yetiştirme uğraşlarına devam etmiş ve bazıları hala devam etmektedir (Kaymakçı, 2000). İlgili kanununun 9.cu maddesi ve 16. maddesi ile yurt hayvanlarının ıslah edilmesi görevinin Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilmesi ile damızlıkların yetiştirilip seleksiyonlarını yaparak yetiştiricilere intikalini sağlamak, her türlü araştırmaları yapmak ve hayvan ıslah çalışmalarını yürütmek üzere aygır ve boğa depoları, koç depoları ile 1930-1961 yılları arasında diğer Hara ve İnekhaneler kurulduğu belirtilmektedir (Altuntaş, 1999).

Hara ve İnekhaneler bu çalışmalarını Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü çatısı

altında 1984 yılında birleştirenceye kadar sürdürmüşler, ülkemiz hayvancılığının gelişmesine çok önemli katkı sağlamışlardır. Hara ve İnekhaneler ile Devlet Üretim Çiftlikleri'nin varlıkları 1984 yılında tek çatı altında birleştirilerek Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) kurulmuştur. TİGEM'in en önemli görevlerinden birisi "Ülkenin hayvansal üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla yetiştirdiği damızlık hayvan ve spermaları yetiştiricilere intikal ettirmek" olarak belirlenmiştir. Hara ve İnekhaneler ile Devlet Üretim Çiftlikleri'nden devredilen sığır, koyun, keçi, safkan Arap atı, tavuk ve hindi yetiştiriciliklerine kalınan yerden devam edilmiştir. Hayvancılık faaliyetlerinin tamamı ülkemiz hayvancılık sektörünün ihtiyacı olan üstün vasıflı ve hastalıklardan arı damızlık taleplerinin karşılanmasına yönelik olarak sürdürülmüştür (TİGEM 2011 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu, 2012: 15).

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün diğer kolunu oluşturan ve 1 Mart 1950 tarihli ve 5433 sayılı kanun çerçevesinde kurulan Devlet Üretim Çiftlikleri döneminde yurt dışından ithal edilen Siyah-Alaca, Esmer, Simental, Jersey ve Limuzin ırklarında damızlık sığırlarının yetiştiricilikleri yapılmıştır. Bölge ekolojisine adaptasyonu sağlanan bu hayvanlardan elde edilen damızlıklar ülkemiz hayvan yetiştiricilerine dağıtılmıştır. Ülkemiz sığırlarının kültür ırklarına dönüştürülmesinde bu çiftlikler etkin bir şekilde rol oynamıştır.

Devlet Üretim Çiftlikleri, ülkemiz de mevcut koyun ırklarının geliştirilmesi, melezleme çalışmaları ile yeni ırkların elde edilmesi, damızlık olarak üretimi yapılan bu hayvanların ülkemiz hayvan yetiştiricilerine dağıtımlarının yapılması ve ülkemiz koyunculunun geliştirilmesinde önemli görevler yürütmüş ve başarılı olmuştur. Ülkemiz hayvancılığının 1980'li yıllara kadar önemli bir gelişme göstermesinde en etkin görevi Hara ve İnekhaneler'le birlikte Devlet Üretim Çiftlikleri üstlenmiştir.

4.3. Zirai Kombinalar Dairesi

1937 yılında Zirai Kombinalar İdaresi kuruldu. Bu kuruluşun amacı, tarım aletleri, makineleri ve ilaçlarının satın alınarak halka tanıtımının yapılmasıydı. Zirai Kombinalar İdaresi 1943 yılından itibaren boş hazine toprakları üzerinde devlet çiftlikleri oluşturdu, tarımsal üretimi artırdı, çağdaş tarım teknik ve yöntemlerini köylüye tanıttı ve özellikle sıkıntılı dönemlerde halkın gıda ihtiyacının karşılanması açısından çok büyük katkılarda bulundu (Tarım Bakanlığı, 1957).

Zirai Kombinalar İdaresi ile Devlet Ziraat İşletmeleri Kurum 1 Mart 1950 tarihinde yürürlüğe giren 5433 sayılı yasa ile birleşerek, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'nü oluşturdu. 1983 yılında ise Devlet Üretim Çiftlikleri ile Hara ve İnekhaneler birleştirilerek TİGEM doğdu. TİGEM, Türkiye'de tarımın gelişmesine ve çağdaşlaşmasına olağanüstü büyük katkılarda bulunmuş olmasına rağmen, yıllarca özelleştirmeci bir anlayışla ihmal edildi (Koç, 2000: 2).

4.4. Devlet Ziraat İşletmeleri

Cumhuriyet döneminde Ankara, Eskişehir, Erzurum ve Yeşilköy'de hububat ıslah istasyonları; Adana ve Nazilli'de pamuk ıslah istasyonları; Adapazarı'nda patates ve mısır ıslah istasyonu; Bursa, Antalya, Diyarbakır, Edirne ve Denizli'de ipek böcekçiliği istasyonu, Kayseri'de yonca istasyonu, Antalya'da sıcak iklim nebatları ıslah istasyonu kuruldu. Ülkenin dört bir yanında fidanlıklar oluşturuldu. Bu devlet fidanlıkları sayesinde dut, antepfıstığı, asma, çay, elma, kaysı, fındık, narenciye, vişne, zeytin ve incir fideleri devlet tarafından yetiştirilerek köylüye dağıtıldı. 1937 yılında Zirai Kombinalar İdaresi kuruldu. Bu kuruluşun amacı, tarım aletleri, makineleri ve ilaçlarının satın alınarak halka tanıtımının yapılmasıydı (Koç, 2000: 1).

Devlet Ziraat İşletmeleri ise, modern tarım tekniklerinin uygulanması, tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi ve bu konularda çiftçilere önderlik ve öğreticilik görevi yapması amacıyla Atatürk'ün muhtelif tarihlerde kurduğu çiftlikleri bağışlamasıyla kurulurlar. Bu çiftlikler, 1950 yılında Zirai Kombinalarla, "Devlet Üretim Çiftlikleri" bünyesinde birleşmiştir (TİGEM 2010 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu, 2011: 11).

4.5. Devlet Üretim Çiftlikleri

Yurt çiftçiliğinin zirai verimini artırmak, istihsalini çeşitlendirmek ve mahsulün kalitesini yükseltmek amacı ile iyi tohumluk, damızlık ve fidan ihtiyacını sağlamak, tarım alanında çiftçiye örneklik ve öğreticilik etmek üzere, 07.06.1949 yılında Tarım Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz, katma bütçeli Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur <<http://www.kanunum.com/files/5433-1-1.pdf>> (22.11.2013).

Bu kanunun konusuna giren işlerde Tarım Bakanlığı'nın takip edeceği esaslar dahilinde ve emri altında genel müdürlüğün yapacağı başlıca görevler şunlardır:

- a) Yurt çiftçiliğinin tohum, damızlık, fidan, arıcılık ve kümes hayvancılığı ihtiyacını sağlamak için çeşitli kaynaklardan yüksek vasıflı tohum, damızlık ve fidan tedarik ederek bunları kendi işletme ve müesseselerinde üretmek ve bu işlerin gerektirdiği bütün faaliyetlerde bulunmak,
- b) Üretim ve yetiştirme konusunda Tarım Bakanlığınca belirtilecek esaslar dairesinde bu işleri başarabilecek kurum ve çiftçilerle iş birliği yapmak,
- c) Yüksek vasıflı tohum, damızlık ve fidanları bedeli karşılığında çiftçiye dağıtmak,
- d) İşletme ve müesseselerinde elde edilen mahsullerin kıymetlendirilmesi için gerekli ziraat sanatları ile uğraşmak,
- e) Yapacağı işlerde çevresi çiftçilerine örneklik etmek,
- f) Bu kanun konusuna giren işlerde öğretici mahiyette kurslar açmak ve gereken yayınları yapmak,
- g) Atölye ve tamirhanelerinde, kendi işlerine engel olmamak şartıyla çiftçilerin ziraat alet ve makinelerini bedeli karşılığında onarmak olarak sıralanmaktadır. <<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM>> (05.05.2013).

İlerleyen süreçte Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü ile Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına Bağlı olarak faaliyet gösteren Hara ve İnekhanelerin birleşmesi suretiyle, 11.04.1983 tarih ve 60 sayılı KHK ile Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) kurulmuştur (Sayıştay Başkanlığı 2011 Yılı Raporu, 2012: IX). 1994 yılına kadar Kamu İktisadi Teşekkülü (KİT) olarak faaliyet göstermiş bu yıldan sonra da İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) olarak yeni bir statüye kavuşmuştur (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2004: 49).

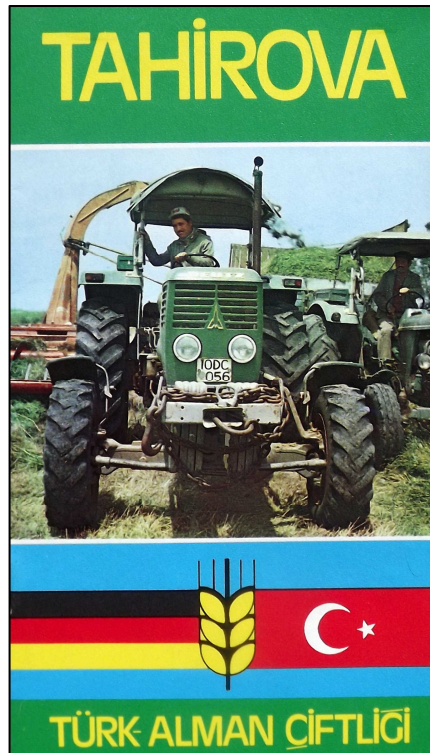
BÖLÜM V

TAHİROVA TARIM İŞLETMESİ VE BU İŞLETMEDE UYGULANAN TARIMSAL SİSTEMLER

5.1 Tahirova Tarım İşletmesi'nin Kuruluşu ve Sonrası

İşletme 1957 yılında 6963 sayılı kanun ve 9252 sayılı yönetmelikle Türk-Alman Hükümetlerinin başarılı tarımsal üretim metotlarını Türk çiftçisine kendi çalıştığı alanda göstermek amacıyla kurulmuştur.

Fotoğraf 5.1 Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği Broşür Kapağından Bir Görünüş



Kuruluş ve geliştirme için gereken masrafların çoğunu Alman Hükümetlerinin geliştirme yardımından ödenmek ve arazisi Türk hükümetince verilmek üzere 20 yıl süreli olarak “Tahirova Türk–Alman Örnek Tatbikat Çiftliği” adı altında 10.012 dekar arazide kurulmuştur (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2006 Yılı Brifing Raporu, 2007: 33).

Fotoğraf 5.2 1963’de Tahirova Meslek Lisesi (Bugünkü Anadolu Etap Tahirova Çiftliği İdari Binası)



Alman Hükümetiyle 20 yıl sürdürülen ortak faaliyetler 1977 yılında son bulmuştur. Bu tarihten itibaren Türk Hükümetine devredilen işletme, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü çatısı altında faaliyetlerine devam etmiştir. 1983 yılından itibaren günümüze kadar Kamu İktisadi Kuruluşu statüsünde Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı “Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü” unvanı ile faaliyet göstermektedir. 1984 yılında Haralar ve İnekhanelerin Devlet Üretim Çiftlikleri ile birleşmesi neticesinde, Kamu İktisadi Kuruluşu olarak, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı “Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü” adı altında faaliyetlerini sürdürmektedir. 1994 yılında İktisadi Devlet Teşekkülü’ne dönüştürülmüş olup, görevini bu statüde devam ettirmiştir. (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2010 Yılı Brifing Raporu, 2011: 41). Tahirova Tarım İşletmesi’nde, istenilen düzeyde kar sağlanamaması nedeniyle, YPK kararı doğrultusunda özel sektöre uzun süreli kiraya verilmesi için 23.11.2012 tarihinde düzenlenen ihalede Tahirova Tarım İşletmesi için ihaleyi kazanan Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri A.Ş. ile kiralama sözleşmesi, 06.02.2013 tarihinde Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünce 30 yıllığına kiraya verilmek üzere imzalanmıştır <<http://www.tigem.gov.tr/pages/anasayfa>> (11.11.2013).

5.2 Tahirova Tarım İşletmesi’nin Görevleri

İşletme, ülkenin ihtiyacı olan sertifikalı çeltik tohumluğu ihtiyacını karşılamak amacıyla ilk olarak 1983 yılında bölge çiftçileri ile sözleşmeli çeltik üretip tohumluk dağıtımını yapmıştır. Devam eden yıllarda işletme kendi arazilerinde de çeltik ekimini üretim desenine koyarak tohumluk üretimini arttırmıştır. Hazırlanan sertifikalı çeltik tohumluğu bölge üreticisinin yanında Trakya ve Karadeniz bölgelerinde çeltik üretimi yapan üreticilere dağıtılmaktadır.

Tarıma müsait arazinin 7.116 dekarı toplam 7 adet derin kuyudan alınan 193 lt/sn ve Gönen Çayından elde edilen 510 lt/sn olmak üzere yaklaşık 703 lt/sn sulama suyu ile sulanmaktadır.

Sulu alanlarda tohumluk amaçlı olarak buğday, çeltik, tohumluk hibrit mısır üretimi yapılmaktadır. Hayvancılık şubesinin yem ihtiyacını karşılamak amacıyla yonca, ikinci ürün silaj mısır ve fiğ yetiştirilmektedir.

Bölge üreticisinin tohumluk ihtiyacını karşılamak amacıyla üretim deseninde yer alan buğday mahsulü selektörde tohumluk olarak hazırlanmakta ve sertifikaları alındıktan sonra ihtiyaç sahiplerine dağıtılmaktadır. Buğday tohumları sıvı tohum ilaçları ile ilaçlanmakta ve çinko ile kaplanmaktadır.

Mısır tohumluğu üretimi yapan özel firmaların ihtiyaçları olan arazi talepleri imkanlar ölçüsünde karşılanarak, sözleşmeli ortak hibrit mısır tohumluğu üretimi yapılmaktadır.

Kuruluşun öncelikli görevlerinden biri olan tohumluk üretimi konusunda işletme çeltik, buğday ve hibrit mısır tohumlarının dışında geçmiş yıllarda ayçiçeği, yonca gibi bitkilerin tohumlarını da üretilen ihtiyaç sahiplerine dağıtımını gerçekleştirmiştir.

İşletme aynı zamanda kuruluşundan günümüze birçok hayvan ırkının yetiştirilmesine ev sahipliği yapmış, çevre yerleşim alanlarına ve ülkeye farklı hayvan ırklarını tanıtmıştır. Son yıllarda Amerika'dan getirilen Simental cinsi sığırlar bunun en güzel örneğidir.

İşletmede, yetiştiriciliği yapılan sığır varlığının kaba yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kuru fiğ otu, silaj mısır, tritikale ve yonca gibi yem bitkilerinin üretimi yapılmaktadır.

İşletmenin bulunduğu il ve bütün ilçelerinde, Sertifikalı Hububat tohumluğu tanıtım kampanyası çerçevesinde her yıl, Tarım İl Müdürlüğü, İlçe müdürlükleri, Tarım Kredi Kooperatifleri, TMO, Panko Birlik, Ziraat Odaları, borsalar, özel TİGEM tohumluk bayileri, tarım gönüllüleri, önder çiftçiler, yazılı ve görsel medya mensuplarının da hazır bulunduğu toplantılarda işletmenin çalışanları tanıtım yapmışlar, Genel Müdürlük tarafından hazırlanan CD'ler gösterilmiş, tanıtım ve promosyon malzemeleri dağıtılmıştır (Tahirova Tarım İşletmesi 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012).

5.3. Tahirova Tarım İşletmesi'nde Uygulanan Tarımsal Sistemler

İşletmenin bulunduğu bölgenin coğrafi özellikleri ürün desenindeki çeşitliliği fazla sınırlamamaktadır. İşletme şartlarında ana ürün olarak çeltik, buğday, tohumluk hibrit mısır, yemlik dane mısır yer almaktadır. Yem bitkisi olarak ana ürün yonca, ikinci ürün hasıl mısır ve fiğ (kuru ot ve silaj amacıyla hasıl) diğer üretim desenini teşkil etmektedir. Meyvecilikte 40 dekar bodur elma, 60 dekar gemlik çeşidi zeytinlik tesisi bulunmaktadır. Özel firmaların arazi talepleri, imkanlar ölçüsünde karşılanmaktadır.

Marmara Bölgesinde yer alan tarım işletmelerinin ürettikleri ürünler, İç Anadolu Bölgesine oranla daha da çeşitlenmektedir. Genel olarak tahıllardan buğday, arpa, mısır, çeltik; yağlı tohumlu bitkilerinden ayçiçeği ve baklagiller üretiminin yanı sıra fidancılık, sebzeçilik, hayvancılık (sığırcılık, koyunculuk, atçılık) yapılır. Bunlardan biri olan Balıkesir'in Gönen ilçesinde, Tahirova Tarım İşletmesinde tahıl, baklagiller yanında meyvecilik, sığırcılık ve koyunculuk faaliyetleri yapılmaktadır (Doğaner, 1992).

Tablo 5.1 İşletmenin Arazi Varlığının Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı (2011)

İşletmenin Genel Arazi Varlığı	10.012	Dekar	
İşletmenin Tarıma Müsait Arazi Varlığı	7.946	Dekar	79.4%
Tarla Arazisi	7.753	Dekar	
Bahçe Arazisi	193	Dekar	
Tesis Elma	40	Dekar	
Karaçam ve Muhtelif Ağaçlar	50	Dekar	
Fıstık Çamı	43	Dekar	
Zeytinlik	60	Dekar	
İşletmenin Tarım Dışı Arazi Varlığı	2.066	Dekar	20.6 %
Merkez	199	Dekar	
Yollar ve Kanallar	434	Dekar	
Koyun Tesisleri	44	Dekar	
Sazlık ve Kumluk Arazi	1.389	Dekar	
Sulanabilir Arazi Varlığı	7.753	Dekar	
Sulanan Arazi Varlığı	7.116	Dekar	63.6 %
Alternatif Sulanan Arazi	939	Dekar	
Yağmurlama	2.150	Dekar	
Damlama	100	Dekar	
Göllendirme ve Cazibe	3.927	Dekar	

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi, 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012.

İşletmenin ekilebilir arazi varlığının TİGEM ölçeklerine göre az olmasına rağmen, polikültür tarım yapılması ve mevcut imkanların en verimli olacak şekilde kullanılması

neticesinde TİGEM ortalamalarının üzerine çıkmaktadır.

TİGEM genelinde tahıl ürünleri üretim miktarı 2013 yılında bir önceki yıla göre %12,3 oranında artarak yaklaşık 37,5 milyon ton olarak gerçekleşti. Bir önceki yıla göre buğday üretimi %9,7 oranında artarak yaklaşık 22,1 milyon ton, arpa üretimi %11,3 oranında artarak 7,9 milyon ton, çeltik üretimi %2,3 oranında artarak 900 bin ton, dane mısır üretimi %28,3 oranında artarak yaklaşık 5,9 milyon ton oldu <<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>> (01.02.2014).

İşletmede tahıllardan çeltik, buğday ve mısır bitkisi yetiştirilmektedir. İşletme toplam arazisinin yaklaşık % 26'sında buğday üretimi yapılmıştır. Bu da tahıllara ayrılan alanın % 65'ine karşılık gelmektedir. Oranın yüksek olması, işletmede tarla bitkileri arasında tahıl tarımı ağırlıklı üretimin yapıldığını göstermektedir (Tahirova Tarım İşletmesi 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012).

5.4. Üretimi Etkileyen Faktörler

Tarım sektörü, gerek gıda maddelerini karşılması, gerekse kırsal kesimde yaşayanların gelir seviyesinin iyileştirilmesi açısından vazgeçilmez öneme sahiptir (Aksoy, 2008). Diğer sektörlerden çok farklı yapıya sahip olan tarım, kendi doğasından kaynaklanan nedenlerle, üretimden pazarlamaya kadar geçen süreçte farklı farklı engellerle karşı karşıya kalmaktadır (Şahin; Miran, 2007). Bunlar üretim, pazar, finansman, teknoloji, politika ve iklim koşullarından kaynaklanan risk ve belirsizlikler olarak nitelendirilmektedir (Akçasöz ve diğ. 2006).

Tarımsal faaliyetin her geçen gün daha fazla sermaye kullanmayı gerektirmesi, işletmelerin pazar koşullarına ayak uydurma zorunluluğu ve teknolojinin hızlı gelişmesi, tarımsal işletmelerin yönetimini daha karmaşık hale getirmektedir. Bu durum tarım işletmelerinin sürekli değişen koşullarda ayakta kalabilmeleri için karşı karşıya buldukları risklerin analiz edilmesini zorunlu hale getirmektedir (Bozoğlu ve diğ. 2001: 37).

Tarımın ekonomik gelişmeye katkısını arttırmak sektörde en uygun teknolojilerin kullanılarak üretimin mümkün olan en üst düzeyde gerçekleştirilmesiyle mümkün olur. Kendine has özellikleri olan tarım sektörünün, sektörler arası ilişkilerdeki etkileşimlere uyum sağlaması buna bağlıdır. Çünkü, verimlilik artışı sağlamak amacıyla oluşan girdi

talebi, tarımın diğer sektörler tarafından teknoloji transferi şeklinde beslenmesini gerektirmektedir. Bu da ekonomik gelişme düzeyi ile çok yakından ilgilidir (Tok: 2008: 3). Tarımda üretim artışını sağlayacak teknolojik ekipman başta sanayi sektörü olmak üzere diğer sektörlerden karşılanmaktadır. O halde, tarımın geliştirilmesi yanında sanayi sektörünün, başka bir ifade ile iktisadi gelişmenin sağlanması gerekmektedir .

Gelişmekte olan ülkelerde tarımsal üretimi arttıracak teknolojileri ülkelerin kendi sanayilerinin karşılayamaması, söz konusu girdilerin ithalat yolu ile elde edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu da tarımda üretim maliyetini arttırdığı gibi, uygun faktör bileşiminin de sağlanamamasına, dolayısıyla tarımsal bilgiler ile ilgili sağlıklı verilerin elde edilememesine neden olmaktadır.

Tarımsal üretim ve verimliliği etkileyen faktörleri iç faktörler ve dış faktörler olarak ayırmak mümkündür. Dış faktörler, büyük ölçüde kontrol dışı durumda olanlar; iç faktörler ise değiştirilebilir ve geliştirilebilir olanlardır. Dış faktörler; toprağın kullanım yeteneği özellikleri, arazinin topografik özellikleri ve iklim koşullarını kapsarken, iç faktörler; verimlilik, üretim artışı için kullanılan teknolojinin düzeyi ve sosyo-ekonomik faktörleri kapsar. Türkiye tarımında temel sorun kaynağı olarak iç faktörler dikkate alındığında, teknolojik düzeyin yetersizliği önem taşımakla beraber, bu olumsuzluğun, özellikle sosyo-ekonomik faktörlerdeki sorunların bir sonucu olarak ortaya çıktığını söylemek gerekmektedir. Sosyo-ekonomik faktörlerde yapılabilecek düzenlemeler, verimlilik üzerinde ve dolayısıyla teknolojik gelişmelerin tarıma aktarılmasında olumlu değişimler sağlayacaktır. Sosyo-ekonomik faktörlerin yarattığı sorunların giderilmesi, ülkenin tarımsal üretim planlamasının varlığı ile yakından ilgilidir (DPT, 2000: 4).

Toprak bakımı ve ıslahı, toprağın sürülmesi, havalandırılması, taşlarından ayıklanması, bataklıkların kurutulması, yabancı otların ayıklanması çalışmalarıdır. Bu çalışmalara işletmede yoğunluk verilmekte, gerekli toprak bakımı, gerekli zamanlarda yapılmaktadır.

Tarım yapabilmek için toprağın nemli olması gereklidir. Kuraklık görülen bölgelerde sulama ile tarım yapılabilir. Sulanan tarım arazilerinde üretim yıllara göre önemli değişimler göstermez. Tarım ürünü çeşitliliği artar. Bakıldığında işletme arazisinde sulamalı tarım yoğun olarak yapılmaktadır. Nedeni ise su kaynaklarının bol olmasıdır. Gönen Çayı başta olmak üzere, yeraltı suları ile de gerekli görüldüğü yerlerde sulamalı

tarım yapılmaktadır.

Gübreleme topraktaki mineral dengesini korumak, toprağı verimli hale getirmek için yapılır. Toprakta gerekli görülen yerlere yapay gübrelerden Alüminyum Nitrat ve Alüminyum Sülfat ile takviye yapılmakta, gerekli yerlere ise doğal gübre olarak hayvan gübresi takviyesi yapılmaktadır.

Tohum ıslahı olarak değerlendirdiğimizde, tarımda yüksek verimli tohum kullanmak verimi arttırmaktadır. İşletmenin amaçlarından birisi de kaliteli tohum üretmek, kullanmak ve bu şekilde alınan verimi desteklemektir.

Makineleşme tarımsal faaliyetlerin kısa sürede tamamlanması toprağın daha iyi işlenmesini sağlar. İşletme içerisinde bulunan makineler ekonomik ömrünü tamamlamış olmakla beraber, tarım için gerekli her makine de bulunmamaktadır. Makine tedariki gerek yakın köylerden gerekse Karacabey Tarım İşletmesi'nden temin edilmektedir. Tablo 5.9'da işletmenin elinde bulunan makineler gösterilmiştir.

Pazarlama tarım üreticisinin ürününü değerlendirmek, zarar etmesini önlemek için devlet bazı ürünlere taban fiyatı vererek destekleme alımları yapar. Ayrıca ürünün depolanması için silolar, hangarlar, depolar kurar (Karbuş ve ark. 2008). İşletmede pazarlama devlet eliyle yapılmakla birlikte, çevre yerleşim yerlerine, başka yerlerden gelecek olanlara da satışlar yapılmakta, var olan ürünler satılmakta, hayvancılıkta ürün satımı sınırlı olduğundan gelecek zaman için randevu verilmektedir.

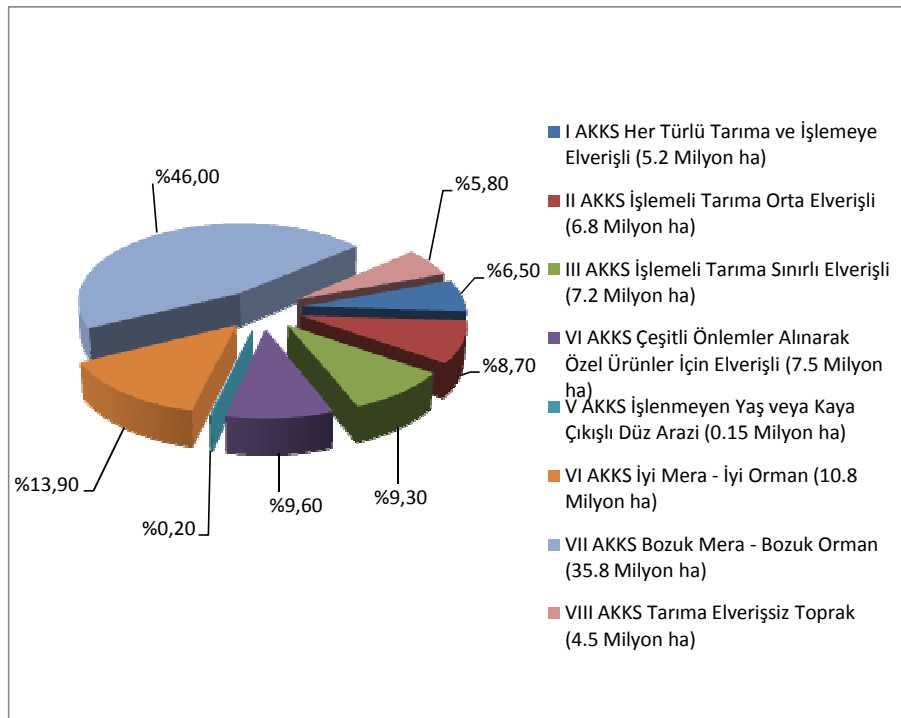
5.4.1. Arazi Yetenek Sınıflaması

Arazi kullanım kabiliyet sınıflaması (AKKS), farklı toprakların, değişik tarımsal kullanımlara nispi uygunluklarını gösteren, teknik bir sınıflama sistemidir (Hızalan, 1969). Böyle bir sınıflama ya doğrudan arazi gözlemlerine dayanılarak ya da detaylı temel toprak haritalarının yorumlanması ile yapılabilir (Anonim, 1992). Arazi kullanım yetenek sınıflaması; yetenek sınıfları, yetenek alt sınıfları ve yetenek birimleri olmak üzere üç kategoriden oluşur. Yetenek sınıfları en geniş kapsamlı kategoriler olup, sınırlayıcı faktörlerin şiddet ve çeşidine göre 8'e ayrılır ve I'den VIII'e kadar Romen rakamları ile gösterilir (Dinç, 1981). Bunlardan ilk dördü tarıma uygun arazi, diğerleri ise tarıma uygun olmayan arazi olarak tanımlanır (Çelebi, 1971).

Arazi yetenek sınıflaması metodu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllara

kadar yaygın olarak kullanılmış ve tüm ülke arazileri bu sistem içerisinde planlamaya alınmıştır. Planlamanın yapıldığı yılların bilimsel ve teknolojik düzeyine göre hazırlanmış olan ve detaylı planlamalara esas oluşturamayacak düzeyde bir haritalama ölçeğinin seçilmiş olması nedeniyle yeterli detaydaki bilgileri kapsamamakla birlikte bu planlama raporları, ülkemizde halen arazi kullanımlarının belirlenmesinde ve topraklara ilişkin her türlü çalışmada yararlanılan tek kaynak niteliğindedir (Sarı, 1998: 9).

Şekil 5.1 Türkiye Tarım Arazilerinin Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıflaması'na (AKKS) Göre Dağılımı



Kaynak: <www.agri.ankara.edu.tr/soil_sciences/1248__akkp_1.doc> (13.04.2013).

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından Sorunlu Tarım Alanlarının Tespiti ve İyileştirilmesi Projesi (STATİP) kapsamında 2006 yılında Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ortamında elde edilen veriler ışığında tarım arazileri sınıflaması yapılmıştır (Onuncu Kalkınma Planı, 2012: 12).

Tablo 5.2 Tarım Arazisi Sınıflaması Kapsamında Türkiye Arazi Varlığının Dağılımı (hektar)

TÜRKİYE	Topografik Sınırlamaları Olmayan Tarım Alanı	Geleneksel Toprak İşlemeli Tarımın Yapıldığı Arazi Alanı	Dikili Tarım Alanı	Özel Ürün Alanı	Genel Toplam
	11.613.090	12.135.961	2.883.105	878.594	27.510.751

Kaynak: Onuncu Kalkınma Planı 2012: 12.

Türkiye'deki tarımsal arazi kullanımında yaşanan değişim incelendiğinde, nüfus artışı ile beraber tarıma açılan arazi miktarında da yıllar itibarıyla önemli artış gerçekleştiği görülmektedir. 1948 yılında 13,9 milyon hektar alanda tarım yapılmakta iken, bu rakam 1978 yılında 24,5 milyon hektara, 1998'de yaklaşık 23,6 milyon hektara, 2012 yılı itibarıyla de 23,7 milyon hektara ulaşmıştır (TUİK, 2012b: 42).

Diğer taraftan, nüfus baskısı ve makineli tarımın etkisiyle açılan arazilerin de tarımsal alanlara dönüştürülmesi ile birlikte tarım arazisi miktarındaki bu artışa karşın, 1990'lı yılların başından itibaren tarım alanlarında daralma meydana geldiği görülmektedir. Bu durumun temel nedenleri ise, tarım arazilerinin tarım dışı amaçlarla kullanıma tahsis edilmesi, sektörden tasfiye olan küçük ölçekli işletmelerin arazilerinin bir kısmının tarım dışı kalması ve yanlış tarımsal faaliyetler ile yanlış arazi kullanımı sonucu karşılaşılan toprak bozunumudur (Onuncu Kalkınma Planı, 2012: 13).

Tahirova Tarım İşletmesi'nin sahip olduğu arazilerin nitelikleri AKKS çerçevesinde incelendiğinde; % 6,5'ini tarla tarımı ve bahçe tarımı yapılmasına elverişli araziler olduğu görülmektedir. Öte yandan, toplam arazi varlığının % 0,2'sini işlenemeyen düz arazileri, % 13,9'unu iyi nitelikli mera ve orman arazileri, % 46,0'sını bozuk mera ve orman arazileri oluşturmaktadır. Geriye kalan % 5,8 oranındaki arazilerde ise hiçbir şekilde tarımsal üretim yapılamamaktadır (Tahirova Tarım İşletmesi 2012 Yılı Brifing Raporu, 2013). Bu kapsamda tarım yapılmayan arazi olarak nitelendirilen ve VIII AKKS kapsamında yer alan, deniz kenarındaki parseller; Gönen Çayı ve deniz taşkınlarına maruz, tuzlu toprak yapısına sahip, taban suyu seviyesi çok yüksek, bitki örtüsü olarak çalı ve çorak arazi bitkileri ile kaplı 1389 dekar arazi bulunmaktadır ve % 5.8'lik orana dahil olmaktadır. Bu arazilerin de tarım arazisi olarak kullanılabilmesi için; tuzlu taban suyunun drenaj ile uzaklaştırılması, bir takım toprak ıslah çalışmalarının yapılması gereklidir.

5.4.2. Sulama

Sulama şebekelerinin yönetiminde temel amaç, çiftçilerin gelirinin yükseltilmesi, dolayısıyla su kaynaklarının en yüksek faydayı sağlayacak şekilde etkin dağıtım ve kullanımının gerçekleştirilmesidir. Sulama yönetimi ise tarımda sulama amaçlarını gerçekleştirmek için suyun dağıtım ve kullanımını sağlayan bir organizasyon olarak tanımlanabilir. Ülkemizde tarımsal sulama yönetimi çalışmaları; sulama mevsiminden önce genel sulama planlaması yapılmasını, sulama mevsiminde su dağıtım programlarının hazırlanması, uygulanması ve izlenmesini, sulama mevsimi sonunda da değerlendirme çalışmalarını kapsamaktadır (Eminoğlu, 2007: 8).

Klasik sulama sistemlerinde, sulama parsellerinin küçük olması, karık veya tava boyutlarının uygun seçilememesi su yönetimi güçleştirmekte, sulama randımanı düşmekte ve tarla içi su kayıplarının da fazla olmasına neden olmaktadır. Tava veya karık sulama yöntemleri kullanıldığında ideal koşullarda tarla su uygulama randımanı % 60 civarında olup, şebekedeki sızma, buharlaşma ve işletme kayıpları da ilave edilirse randıman yaklaşık % 50 olmaktadır. Bitkiye ihtiyacı olan 1 m³ suyu verebilmek için 2 m³ su kullanılmaktadır (Çakmak; Gökalp: 2011: 93).

Ülkemizde sulamada gereğinden fazla su kullanılmaktadır. Sulama şebekelerinde suyun fazla kullanılmasının başlıca nedenlerinden biri, şebekelerde su kayıplarının çok yüksek olmasıdır. Örneğin, 2005 yılı rakamlarına göre, DSİ'ce işletilen ve devredilen sulamalarda net sulama suyu ihtiyacı 4589 m³/ha olmasına karşın, verilen su 10553 m³/ha'dır (Anonim, 2006). Türkiye'de sulanan alan 4.9 milyon ha olup, tarımsal alanın (26 milyon ha) yaklaşık %19'nu oluşturmaktadır (Kanber, 2006). Bu durumda Türkiye'nin mevcut su kaynaklarının 8.5 milyon ha alanın sulanması için yeterli olduğu görülmektedir. Bugün kaynakların tümü kullanılmadığı için tüm sektörlerde yeterli ve zamanında su bulunabilmektedir. Ülkemizi yakın bir periyotta su sıkıntılarının beklediği bir gerçektir (Çakmak ve diğ. 2007).

Tahirova Tarım İşletmesi'nde uygulanan sulama sistemlerinde genel olarak yağmurlama yöntemi uygulanmış olup, çeltik tarımında kullanılan sulama yöntemi farklıdır. Sulama, zaman olarak değerlendirildiğinde, yetişme döneminde su ihtiyacı en fazla olanın çeltik olduğu ve çeltik tarımı için tavaların tamamının su ile doldurulması gerektiği ve bunun için en fazla sulama modülünü çeltiğin aldığı göze çarpmaktadır.

Tablo 5.3 Tahirova Tarım İşletmesi, Sulanan Bitkilerin Sulama Yöntemine Göre Su Tüketimi, Sulama Süresi ve Sulama Modülü 2011 Yılı Sulamaya Başlama ve Bitiş Tarihleri

Bitki Çeşidi	Sulama Süresi (h.)	Sulama Modülü (Lt/Sn/ha.)	Sulama Yöntemi	SULAMAYA BAŞLAMA TARİHİ	SULAMANIN BİTİŞ TARİHİ
Hasıl Mısır	24	1,81	Yağmurlama	10.06.2011	25.08.2011
Yem. Dane Mısır	24	1,81	Yağmurlama	03.07.2011	09.09.2011
Yonca	13	1,88	Yağmurlama	01.06.2011	05.09.2011
Çeltik	24	3,40	Göllendirme	01.06.2011	15.09.2011

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Yılı Brifing Raporu, 2013: 26.

İşletme arazisine Gönen Çayı'ndan su alınmasıyla, işletme arazisinden geçen su ile tavalarda sulama imkanına kavuşmuştur. Bu arazilere çeltik ekimi yapılmaktadır. Çeltik Tahirova Tarım İşletmesi için önemli bir tarım ürünü olmakla birlikte, yetiştirme döneminde su isteği fazlalığı sebebiyle ve sıtma hastalığına yol açma ihtimali nedeniyle üretimin sınırlandırıcı faktörler arasındadır. 2007 yılı kurak geçen bir yıl olması nedeniyle bazı üretim bölgelerinde çeltik ekimi kısıtlanmış veya tamamen yasaklanmıştır (Trakya, Biga, Karacabey, Manyas) İşletmenin yoğun olarak tohumluk satışı yaptığı ve sertifikalı tohumluk kullanımının yaygın olduğu Trakya ve Marmara bölgesindeki su temini sıkıntılarına bağlı ekim alanlarının daralması çeltik arzını olumsuz etkilemiştir.

Düzensiz bir akış rejimine sahip olan Gönen Çayı'nın ortalama debisi 14.2 m³/s, maksimum ve minimum anlık debisi ise sırasıyla 911 m³/s ve 0.024 m³/s'dir (Elektrik İşleri Etüt İdaresi, 1996). Sulama yöntemleri olarak değerlendirdiğimizde, Gönen Çayı ile işletme üzerinde sulanabilir arazi varlığı 7.753 dekar, sulanan arazi varlığı 7.246 dekar, kuyudan sağlanan yeraltı suları ile 2.229 dekar, damlama yöntemiyle sulanan arazi 100 dekar, göllendirme yöntemiyle sulanan arazi 4.917 dekadır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2010 Yılı Brifing Raporu, 2011: 20).

5.4.2.1. Toprakların Sulamaya Uygunluğu

Sulu tarıma uygunluk yağış yetersizliği görülen alanlarda toprakların fiziksel, kimyasal ve morfolojik özellikleri ile ekonomik faktörlere bağlı olarak toprakları değişik kategorilerde yorumlayan teknik bir sınıflamadır (Ogan ve diğ. 2005).

İşletme topraklarının drenaj alanı aktif tektoniğin etkisinde bulunmaktadır. Bu durum aynı iklim kuşağında bulunan diğer akarsulara oranla oldukça yüksek bir denüdasyon ve toprak kaybına neden olmaktadır (Kazancı ve diğ. 1997). Bu çayın denüdasyon hızı 0.141 ile 0.003 ton/km³/yıl, toplam toprak kaybı ise 306.9 ile 6.3 ton/yıl arasında değişmektedir (Özşahin, 2013: 236).

Fotoğraf 5.3 Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Toprak Bakım ve Tarıma Uygunluk Çalışmaları



Emre Özşahin (2013) tarafından yapılan analiz sonuçlarına göre; işletme arazisinin suya doygunluk oranı % 44–51 arasında bir değer göstermektedir. Bu değer alanın suya doygunluk oranının ortalama bir değerlerde olduğunu ifade etmektedir. Bu durum muhtemelen delta sahalarının sahip olduğu hidrografik koşullardan kaynaklanmaktadır. Çünkü deltalar gibi sahalar hidrografik kaynaklar açısından oldukça zengindir. Bu sahalarda gerek akarsu ile kuyular ve gerekse deniz gibi birçok hidrografik unsur birliktelik içerisinde yer almaktadır. Yine bu sahalarda yeraltı taban suyu seviyesi de yüksektir. Ancak hidrografik koşulların etkisi mevsimlere bağlı olarak değişmektedir (Özşahin, 2013: 241).

5.4.3. Zirai Mücadele

İşletmede zirai mücadelede öncelikli amaç yabancı otlardır (Özer, 1993). Zirai mücadele, tarım ürünlerinde verimi etkileyen faktörlerden biridir. İşletmede zararlılarla mücadele tamamen modern yöntemlerle ve uzmanlar yardımıyla yürütülmektedir. Zirai mücadelede amaç zararlı bitki, canlılar ve hastalıkların tamamen yok edilmesi ya da etkisinin en aza indirgenmesidir. Bitkisel hastalıkların tespiti, tarımsal ilaç seçimi, ilaç miktarı ve kullanım zamanı önemlidir. Zirai mücadele ilacı kullanımı çeltikte, en yoğun olarak yabancı ot kontrolü için kullanılmaktadır. İlaçlar uygun zamanda ve dozda kullanılmalıdır. Aksi takdirde aşırı dozda ilaç kullanmak zorunda kalınır, yüksek dozda zirai mücadele ilacı kullanımı yabancı otlarla birlikte çeltik bitkisine de zarar verir. Çeltik yanıklık hastalığına daha kolay yakalanır, kök gelişmesini engeller verimi düşürür. İşletmede yetişen çoğu çeltik çeşidi kök boğazı çürüklüğü ve yanıklık hastalıklarına hassastır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2011: 22).

Fotoğraf 5.4 Çeltik Yetiştirilen Alanlarda Görülen Yabancı Otlar



Etkili bir çalışma yapabilmek için Zirai Mücadele Enstitülerince türlere bağlı olmaksızın m²'de ortalama 10 adet zararlı bitki olması gerekmektedir. Türlerine bağlı olarak ise Sarıot (*Boreva Orientalis*), Peygamber Çiçeği (*Centeurea Depressa*) m²'de bir adet olması zirai mücadele için yeterlidir. Tarım bitkilerine zarar veren yaklaşık 500 çeşit böcek

ve bakteri bulunmaktadır. Bunlardan özellikle süne zararlısı buğdayın olgunlaşma döneminde % 30-% 50 arasında ürün kaybına neden olmaktadır ve doğal afetler kadar etkili olmaktadır (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013: 19).

Fotoğraf 5.5 İşletmede Düzenli Bir Şekilde Yabancı Ot İlaçlaması Yapılmaktadır



Tahıllara zarar veren bitkiler içerisinde geniş yapraklılar ilk sırada yer almaktadır. Kimyasal mücadele, bitkilerin toprağın yüzeyine çıktuktan basak tutmasına kadar olan zamanda yapılabilir. Kullanılan ilaçlarının dozu m^2/da olarak kullanılmaktadır. İlaçlama sırasında rüzgar hızının 16 km/s'den fazla olmaması gerekmektedir (TAGEM, 2008).

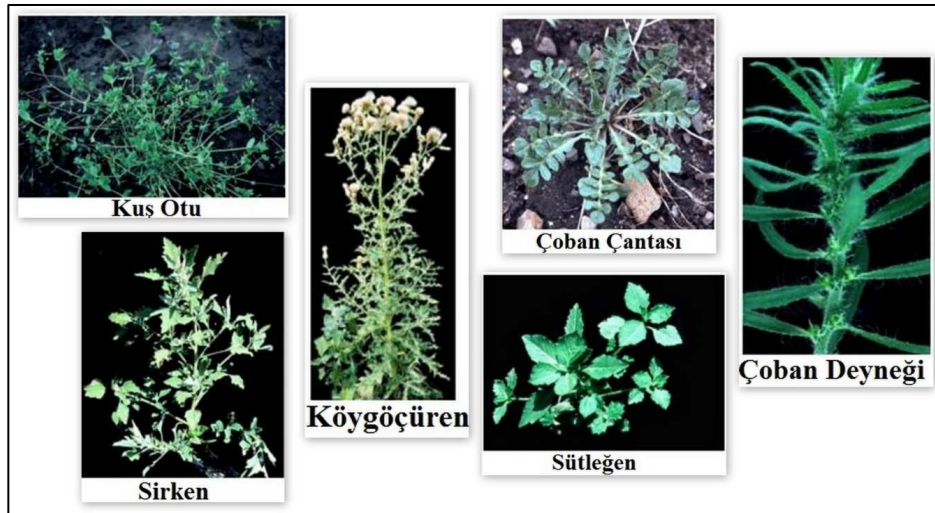
Tahirova Tarım İşletmesi içindeki zirai mücadele Tablo 5.4'de belirtilmiştir. 2011 yılı verilerinden hareketle en fazla kullanılan 3 çeşit zirai mücadele ilacı katı ve sıvı yollarla bitkiler üzerine atılmaktadır. Fungusit ilacı daha çok bitkilerde hastalık yapan mantarların kontrolünde kullanılmıştır. İnsektisit ilacı böceklere karşı kullanılan bir çeşit pestisittir. Bitkiler üzerinden beslenen böcekler insektisiti yutar ve ölürlür, bu şekilde zirai mücadelede ilerleme kaydedilmiş olur. Son olarak en fazla kullanılan zirai mücadele ilacı olan Herbisit genel olarak yabancı otları öldürmede veya normal gelişimini önlemede kullanılan kimyasal maddelere karşı direnci sağlamada kullanılmaktadır (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013: 21).

Tablo 5.4 Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2011 Yılında Kullanılan Zirai Mücadele İlaçları

İLAÇ GRUBUNUN İSMİ	FORMÜLASYON ŞEKLİ		TUTARI		TOPLAM TUTAR (TL)
	SIVI (LT)	KATI (KG)	SIVI (TL)	KATI (TL)	
İnsektisit	59,5	250	1.092,96	1.674,30	2.767,26
Fungusit	365	31,75	2.343,70	7.391,46	9.735,16
Akarisit					
Herbisit	680,6	20,5	43.847,61	4.926,20	48.773,81
Rodendisit					
Fumigant		18,8		682,4	682,40
Defoliant-Bakteri					
Kültürü Bitki Büyüme Düzenleyicisi Yapıştırıcı	55		95,25		95,25
TOPLAM	1.160,10	321,05	47.379,52	14.674,36	62.053,88

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 52.

Fotoğraf 5.6 Hububat Yetiştirilen Alanlarda Görülen Yabancı Otlar



Yabancı otların kültür bitkilerinin yetiştikleri alanlar içerisinde çok sayıda farklı türlerden oluştuğu dikkate alındığında, yabancı otlarla ilgili çalışmaların sağlıklı, inandır ve doğru olması için onların bilimsel adlarının, sistematik yerlerinin, popülasyonlarının ve yaygınlık düzeylerinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir (Ekim; Yıldırım, 1993). Bu nedenle

işletme ve çevresindeki tarım alanlarında yayılış gösteren yabancı otların yapısını ve ilaçlamaları Tablo 5.4’de gösterilmiştir.

5.4.4 Gübreleme

Kültür topraklarının verim gücünü yükseltmek, ürünün verim ve kalitesini arttırmak amacıyla herhangi bir maddenin toprağa verilmesine gübreleme denir (Özkan, 2007).

Kimyasal gübreler, bitkilerin besin ihtiyacını karşılamak amacıyla mevsimsel olarak kullanılan, tarımsal üretimde tek başına % 40'a kadar verim artışı sağlayarak gıda güvenliğine çok önemli katkıda bulunan tarım girdileridir. Başlangıç hammaddeleri doğal gaz, fosfat kayası ve potas tuzu; ara maddeleri amonyak, nitrik asit, sülfürik asit, fosforik asit; gübre cinsleri üre, amonyum nitratlar, amonyum sülfat sadece azot içeren gübreler; tekli ve üçlü süper fosfatlar sadece fosfor içeren gübreler; potasyum sülfatlar ve sadece potas içeren gübreler; azot, fosfor ve potasdan iki veya üçünü içeren farklı desenlerde kompoze gübrelerdir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007).

Ülkemizde ilk defa 1939 yılında başlayan gübre üretimi özellikle 1970’lerden sonra yatırımların artmasıyla gelişmiş daha sonra yeni yatırımlar yerine modernizasyon çalışmalarlarıyla Türkiye gübre sanayi üretim kapasitesi açısından iyi duruma gelmiştir. Buna karşılık son yıllarda hammaddenin dışarıdan karşılanması, döviz fiyatlarının artışı gibi bazı sebeplerle fabrikalar üretimlerini azaltıp ana ve ara maddelerle birlikte özellikle gübre ithal etmeye başlamışlardır. Bu durum gübre fiyatlarını yükseltmekte ve Türk çiftçisini mağdur etmektedir (Taşlıgil; Şahin, 2012: 1).

Tablo 5.5 Kimyasal Gübre Tüketiminde İthalatın Payı

Yıllar	Üretim (Bin ton)	Tüketim (Bin ton)	İthalat	
			Miktar (Bin ton)	Payı (%)
1998	3.820	5.465	1.744	31,9
2000	3.163	5.294	2.408	45,5
2005	3.158	5.199	2.478	47,7
2006	3.133	5.367	2.661	49,6
2007	3.114	5.148	2.377	46,2
2008	2.961	4.129	2.078	50,3
2009	2.878	5.276	3.007	57,0
2010	3.447	4.968	2.284	46,0
2011	3.750	4.766	2.242	47,0
2012	3.661	5.340	2.086	39,0

Kaynak: <<http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler>> (19.09.2013).

Kimyasal gübre üretimi için gerekli temel girdilerin yaklaşık yüzde 95'i ithalatla temin edilmektedir. Sektörde kapasite fazlası olmasına rağmen iç talebi karşılayacak düzeyde üretim yapılmamakta; ihtiyacın yarısı ithalatla karşılanmaktadır. 2011 yılında gübre üretimi 3.8 milyon ton iken, 2012 yılında 3.7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5.6 Tahirova Tarım İşletmesi'nin 2011 Yılı Güzlük Ekilişlerinin Gübre İhtiyacı

Gübrenin Cinsi	Toplam İhtiyaç (kg)	Ambardaki Stok (kg)	Talep Edilen Miktar (kg)
DAP	11.000	-	11.000
A. Nitrat (%33)	87.000	59.000	28.000

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012.

DAP (Diamonyum Fosfat) gübresi özellikle bitkilerin ilk gelişme dönemlerinde etkilidir. Yapısındaki azot miktarı taban (toprakaltı) gübresi olarak kullanıldığında bitkinin tüm ihtiyacını karşılamayabilir. Bunun için DAP kullanımında üst gübrelemede bitkinin diğer azotlu gübrelerle desteklenmesi gerekir. Amonyum Nitrat gübresi işletme içerisinde çeltik tarımı hariç, tüm tarla bitkilerinde ve tüm meyve ağaçlarında gelişme dönemlerine göre 2 ila 5 kez uygulanmaktadır.

İşletme içinde toprak gübrelemede kullanılacak gübrenin çeşidi ve miktarı parsellere göre, yaptırılan toprak analizlerin sonucuna göre belirlenmekte, fosfatlı gübreler ekimle birlikte (Pnomatik mibzerle), azot gübresinin yarısı ekimde, yarısı da üst gübre olarak ilkbaharda verilmektedir.

Fotoğraf 5.7 Çeltik Üretiminde Taban Gübreleme Çalışmaları



İşletmede gerekli görülen parsellere hayvan gübresi sığırcılık biriminden tedarik edilerek toprak yapısının iyileştirilmesi yoluna gidilmektedir. Tohum hazırlamada sıvı ilaçlama sistemine geçilerek tohumlar çinko ile kaplanmaktadır. Zabrus zararlısına karşı tohumluklar ekim öncesi ilaçlanmaktadır.

Fotoğraf 5.8 Çeltik Üretiminde Üst Gübreleme Çalışmaları



Tablo 5.7 İşletmede 2011 Yılında Kullanılan Kimyevi Gübre Miktarları

ÜRÜNÜN CİNSİ	Kompoze 20-20-0	Potasyum Nitrat	%33 Amonyum Nitrat	%21 Amonyum Sülfat	%48 Üre	Zn Sülfat
	Miktarı (ton)	Miktarı (ton)	Miktarı (ton)	Miktarı (ton)	Miktarı (ton)	Miktarı (ton)
Buğday	-	-	72,50	-	-	1,45
Hasıl Fiğ	-	-	17,50	-	-	-
Çeltik	12,00	9,50	-	47,50	-	-
Yemlik Dane Mısır	5,65	-	-	-	10,00	-
Hasıl Mısır	12,35	5,00	-	-	36,00	-
TOPLAM	30,00	14,50	90,00	47,50	46,00	1,45

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012.

Mart ayında bitki vejetasyona başladığı dönemde yapılan gübrelemede, gübre seperatörle bitkinin üzerine saçılmaktadır. Bu gübre çeşidine halk arasında “Çimen Gübre” de denilmektedir. İşletmede üst gübrelemede azotlu gübrelerden bünyesinde saf azot bulunan Amonyum Nitrat tercih edilmektedir.

Fotoğraf 5.9 Buğday Tarlalarında Modern Makinelerle Üst Gübreleme Çalışmaları



Gübreleme yağışta hemen önce ya da sonra yapılarak gübrenin bir an önce eriyip toprağa karışımı sağlanmaktadır. İşletmede buğday bitkisinde mart ayında üst gübresi atılarak uyuma devresinden sonra yeniden başlayan vejetasyon, bu gübreleme sayesinde hızlandırılmaktadır. Mısır bitkisinin geç ekilmesinden dolayı üst gübresinin atılması haziran ayı başlarına kadar gecikmektedir. İşletmede yem bitkilerinden fiğ ve korunga haricinde diğerlerinde üst gübrelemenin yapılmamaktadır.

İşletmede üste atılan gübre türü diğerlerinde olduğu gibi Amonyum Nitrattır. Bundan da anlaşılıyor ki işletme topraklarında en fazla ihtiyaç duyulan bitki besin elementi azottur. Yem bitkilerinde üste atılan gübre miktarı diğerlerine göre daha az olup, gübreleme zamanı da diğerlerine göre daha geç yapılmaktadır.

5.4.5. Tarım Alet ve Makineleri

Tarım alet ve makineleri imalat sanayi, tarımsal üretimin tohum, gübre, su v.b. girdileri arasında yer alan ve uygulanan üretim teknolojisinin düzeyi oranında önemi artan tarımsal mekanizasyon girdisi için gerekli güç kaynağı, makine ve ekipmanların üretildiği bir sektördür. Bu sektörün sınırları içinde yer alan ürünler şunlardır: Tarım traktörleri, tek akslı motorlu çapalar (motokültörler), motorlu biçme makineleri, toprak işleme ve tohum yatağı hazırlama makine ve ekipmanları, ekim, dikim makine ve ekipmanları, gübreleme makineleri, bitki koruma ve sulama için araç ve donanımlar, hasat makineleri ve ekipmanları, ürün harmanlama, kurutma, savurma, temizleme, sınıflandırma, işleme için makine ve ekipmanlar, hayvansal üretim için makine ve ekipmanlar, tarla ve bahçe üretimi

için diğer makine ve ekipmanlar (Çakır, 2005: 6).

Günümüzde tarımsal girdilerden mekanizasyon alanında hızlı teknolojik gelişmeler yaşanmaktadır. Kıt olan toprak ve su gibi doğal kaynakların doğru kullanılması ve korunması, aşırı ve gereksiz gübre ve ilaç kullanılarak çevrenin kirletilmemesi, tarım faaliyetlerinde çalışanların sağlıklarının korunarak daha kolay ve güvenli iş yapabilmeleri, küçük arazilerden daha kısa sürede daha fazla ürün elde edilmesi, büyük arazilerde daha ekonomik çalışmalar yapılabilmesi, ancak tarımda makine ve teknoloji kullanımı sayesinde gerçekleştirilebilir. Bu nedenle tarımda kullanılan teknolojisi yüksek mekanizasyon araçlarının ve sistemlerin tasarımı, imalatı ve çiftçilerin kullanımına sunulması çok önemlidir (Acar; Öztürk; Metin, 2011: ix).

Tarım işletmeleri, köylü ve çiftçilere, makine barem fiyatı üzerinden, ihtiyaç duydukları traktör, alet ve makineleri kiralamak, tarımsal faaliyetlerini zamanında en uygun aletle ve makineyle yerine getirme imkanları sağlanmaktadır. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü de bu ilke doğrultusunda hareket etmiştir. Tahirova Tarım İşletmesi'nin sahip olduğu tarım alet makine varlığı Tablo 5.8'de görülmektedir.

Fotoğraf 5.10 Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün Vitrine Kaldırdığı Araçlardan Birisi; 4 Koltuklu, 4 Direksiyonlu, 1968 Model Çapa Traktörü



Tarımsal faaliyetlerde toprak işlenmesinde çeşitli aletlere ihtiyaç duyulmasından dolayı tarım alet ve makinelerinin içinde sayısal olarak en fazla toprak işleme aletlerinin varlığı göze çarpmaktadır. Tarım alet ve makinelerinin arasında önemli ölçüde traktör varlığı mevcut olup bu da işletmenin geniş arazilerinde tarımsal faaliyetlerin sürdürülmesinden kaynaklanmaktadır. İşletmede 2000 yılından önce genelde Zirai

Donatım Kurumu tarafından üretilen 75HP'den küçük olan traktörler daha fazla iken bu yıldan sonra 75HP'den büyük olan traktörler satın alınarak traktörlerde modernleşme sağlanmıştır. Böylece iş gücü ve bakım maliyetinden tasarruf sağlanmaya çalışılmıştır. İşletme envanterinde biçerdöver bulunmamaktadır. Bunun için de ekili alanların biçilmesi ihale ile özel sektöre yaptırılmaktadır.

Tablo 5.8 2011 Yılı Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün Sahip Olduğu Tarım Alet Makine Parkı

Makine Cinsi	Adet
1. TRAKTÖRLER	
100 HP den Büyük Traktör	3
75-100 HP Traktör	13
75 HP den Küçük Traktör	10
2. BİÇERDÖVERLER	
3. OTO KAMYONLAR	
a) Binek Aracı	
1- Otomobil	3
2- Pick-up	2
b) Otobüs – Kamyon	
1- Servis Aracı (Otobüs –Otoyol – Minibüs)	2
2- Kasalı Kamyon (Bir Adedi Seyyar Atölye)	2
3- Damperli Kamyon (BMC- Fort Cargo-Ford Damp.)	2
4. İŞ MAKİNELERİ	
a- Dozer Deuz	1
b- Traktör Kepçe	4
5. EKİM MAKİNELERİ	
a- Hububat Ekim Makineler	
1- Klasik Ekim Makinesi	1
2- Pnömatik Ekim Makinesi (Accord)	2
b- Endüstri Bitkileri Ekim Makinesi	
1- Pnömatik Ekim Makinesi (Hassa-Olt-Sönmezler)	3
2- Pamuk Mibzeri (Klasik)	
6. TOPRAK İŞLEME ALETLERİ	
a) Birleme Aletleri	
1- Döner Kulaklı Pulluk (4x2)	3
2- Çekili Pulluk (6 Seklu)	2
3- Goble Disk	5
4- Diğer Kulaklı Pulluklar	12
b) İkileme Aletleri	
1- Alet Kombinasyonu (Krone)	2
2 Alet Kombinasyonu (Parmiter)	2
3- Alet Kombinasyonu (Aysan)	2
4- Diğer İkileme Aletleri	14
7. ÇAYIR MERA MAKİNELERİ	
a) Çayır Biçme Makineleri	4
b) Silaj Makineleri	1
c) Balya Makineleri	3
1- Rulo Balya Makinesi	3
e) Yemleme Vagonu (Delewal 8 m3)	1
8. GÜBRE ve ÇAPA MAKİNESİ	
a) Suni Gübre Atma Makinesi	2
b) Çapa Makinesi (Sönmezler - Yurdusar)	6
9. MÜCADELE MAKİNELERİ	
a) Askılı	1
b) Tekerli	2
c) Atomizer Sisleyici Siwing – Pos)	1

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012.

İşletme verilerinden yola çıkarak Tahirova'da bulunan makine ve aletlerin önemli bir kısmının metal yorgunluğu olan eski araçlar olduğu anlaşılmaktadır. Bunların çoğu Zirai Donatım Kurumu tarafından üretilmiştir. Günümüzde bunların bakımı ve yedek parça temininde önemli sorunlar meydana gelmektedir. Ayrıca bazı ekipmanların özellikle de eski römorkların kapasitesi oldukça yetersizdir.

İşletmede, hayvancılığın önemli bir faaliyet alanı olmasından dolayı arazilerin belirli bir kısmı çayır ve mera olarak kullanılmaktadır. Bu da çayır ve mera makineleri ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu tür makineler işletme tarım alet ve makineleri arasında sayısal olarak 3.sırada yer almaktadır. Bunların içinde en fazla çayır biçme makinelerine ihtiyaç duyulmaktadır. İş makineleri ile her türlü kazı, dolgu, yükleme, boşaltma ve yol bakım işleri yapılmaktadır. Ekim makineleri ve zirai mücadele makineleri ile yılın belli zamanlarında ürün ekimi ve zirai mücadele yapılmakta, bunlara olan ihtiyacın mevsimsel olmasından dolayı bu makineler sayısal olarak daha azdır. İşletmede en çok ihtiyaç duyulan tarımsal makine traktörlerdir. Traktörle yapılan iş saatinde sürekli bir artış olmasına karşın son yıllarda traktör sayısı artışı sabit kalmıştır.

5.4.6. Ulaşım

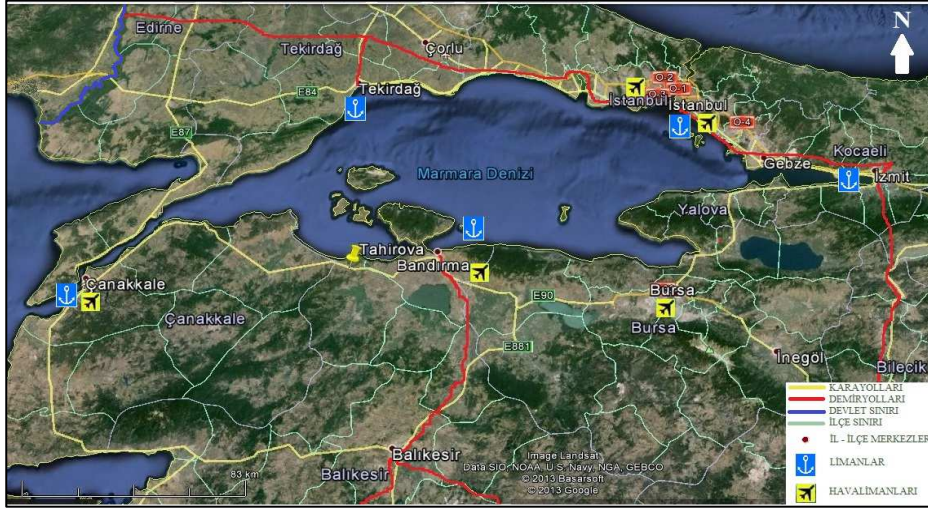
İşletme merkezi Gönen ilçe merkezine 23 km uzaklıkta, Biga ilçe merkezine 28 km uzaklıkta bulunmaktadır. Bandırma-Çanakkale yolunun işletme arazisinden geçmesi nedeniyle ulaşım bakımından herhangi bir sorun yaşanmamaktadır.

Fotoğraf 5.11 Çanakkale-Bandırma-Bursa/Gönen Yol Ayrımı



Çevre yerleşim yerlerinde ikamet edip, işletmede çalışan personel için her sabah ve akşam servis çalışmaktadır. İşletme merkezinin şehir merkezine (Balıkesir'e) uzaklığı 141 km, Bandırma'ya uzaklığı ortalama 40 km, Biga'ya olan uzaklığı 28 km, Çanakkale'ye olan uzaklığı ortalama 126 km, Ankara'ya olan uzaklığı 540 km olup ulaşım asfalt yol ile sağlanmaktadır (Google Earth'den yararlanılarak hesaplanmıştır).

Şekil 5.2 Tahirova Tarım İşletmesi Ulaşım Haritası



İşletme Şekil 5.12'da gösterilen Çanakkale-Bursa yolu üzerinde yer almaktadır. İşletmeye en yakın havalimanı Balıkesir iline bağlı işletmeye 44 km uzaklıktaki Bandırma ilçesi sınırları içindedir. En yakın tren istasyonu yine Bandırma sınırları içinde yer alan Bandırma Tren Garı olup, en yakın liman da Bandırma ilçesi sınırları içinde yer alan ve şu an Çelebi Bandırma Uluslararası Liman İşletmeciliği A.Ş. adı altında faaliyet gösteren Bandırma Limanıdır <<http://www.tcdd.gov.tr/home>> (16.11.2013).

5.4.7. Pazarlama

Tahirova Tarım İşletmesin'de üretilen buğday, yonca, korunga, fiğ, hasıl mısır, çayır otu, damızlık, süt ve sığır ürünleri yerel ve ulusal pazarlara sunulmaktadır. Bu üretimlerin dışında selektör altı buğday, sap, deri, et, gübre ve yapağı pazarlanan diğer ürünler arasındadır. İşletmede tohumluk olarak buğday, korunga, kışlık fiğ, tohumluk mahsul olarak yonca, hasıl mısır, yonca, damızlık, süt sığırını ve bunların tali ürünleri satışı yapılmaktadır. İşletmenin tohumluk ve damızlık satışları, Genel Müdürlük Yönetim Kurulu'nun tespit ettiği fiyatlara göre yapılmaktadır. Tohumluk ve damızlık dışı mahsul ürünleri ise Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü alım-satım ihale yönetmeliğine göre işletme ve borsalarda satılmaktadır. Ayrıca işletme alım satım ve ihale komisyonlarınınca

yetki limitleri içerisinde alım ve satışlarda yapılabilmektedir. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü mallarını pazarlayan bayilerin ürün tanıtımı ve çiftçi bilgilendirme çalışmalarının yetersiz olduğu bilinmektedir.

Tahirova Tarım İşletmesi'nde üretilen tarımsal ürünler, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü şubeleri, il ve ilçe tarım müdürlükleri, Tarım Kredi Kooperatifleri, Ziraat Odaları, Toprak Mahsulleri Ofisi, Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, Çiftçi Birlikleri, Yetiştirici Birlikleri, İl Özel İdare Müdürlükleri, Ticaret Borsaları, Zahiracı ve Tüccarlar, Bayilikler, Sözleşmeli Firmalar ve Üniversitelerin ilgili merkezlerinde satışa sunulmaktadır.

5.5. İşletmenin Yapı ve Tesis Varlığı

İşletmede idare binası, lojmanlar, santral, sosyal hizmet binası, garaj, spor tesisleri, çamlık, büyükbaş hayvan ağılları merkez işletme üzerinde, ana yolun güney tarafında yer almaktadır.

Atölye, tamirhane, ambarlar, hangarlar işletmenin merkezinde yer almayıp, işletme karşısında, Biga-Gönen yolunun diğer tarafında yer almaktadır. Lojmanlar işletme binaları etrafında geniş bir alanda mevcut olan tek katlı müstakil ve apartman şeklindeki yapılardır. İşletmede çalışan memurların ikamet ihtiyacını karşılayacak kapasiteye sahiptir. Dışarıdan gelecek görevli ya da araştırmacıların barınma sorununu gidermek için idare binası içinde 13 yataklı bir misafirhane bulunmaktadır.

Fotoğraf 5.12 İşletmede Yer Alan Tahıl Ambarları



Tablo 5.9 Tahirova Tarım İşletmesi'nin Yapı ve Tesis Varlıkları (2011)

BİNALAR	Adet	Birimi
İdare Binası	1	1720 m ²
Memur Lojmanı	26	2667 m ²
Ziraat Sanatları Binası	1	357 m ²
İşçi Lokali ve Sendika Odası	1	83,74 m ²
Sabit Selektör	1	129 m ²
Yedek Parça Ambarı	1	198,24 m ²
Atölye Binası	1	550 m ²
Ziraat Aletleri Sundurması	6	465 m ²
İmam Lojmanı	1	160 m ²
TESİSLER		
Mutfak	1	
Soğuk Hava Deposu	2	234 m ³
Yemek Salonu	1	100 Kişilik
İşçi Koğuşu		4 Oda 12 Yataklı
Bayan Yatakhane		1 Oda 6 Yataklı
Kütüphane	1	
Memur Lokali	1	
Toplantı Salonu	1	36 Kişilik
Yatakhane		7 Oda 41 Yatak.
Misafirhane		6 Oda 13 Yatak.
Marangozhane		1 Ad. Hızır, 2 Adet Planya
Kapalı Hangar (A-B ve C hangarı)	3	Her biri 1000 Tonluk
Elektrikhane – Jeneratör	1	70 Kw.
Hububat Siloları (Çelik Konstrüksiyon)	5	500 Tonluk
Akaryakıt İstasyonu	1	20 Tonluk Mazot 8,5 Tonluk Benzin
Çelik Konstrüksiyon Sundurma	3	
Spor Tesisleri		Futbol, Basketbol, Voleybol Sahası
Çocuk Bahçesi	1	
Su Deposu (Ayaklı)	1	50 Ton
Su Deposu (Gömme)	1	200 Ton
Su Tesisatı ve Şebekesi		4000 Metre Yeraltı
Derin Kuyu Su Pompası	7	

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012.

Fotoğraf 5.13 İşletme Merkezinin Kuşbakışı Görünümü



İşletme alanında binalar düzenli dağıtılmış olup, kullanım yerleri ve şekilleri göz önüne alınarak düzenlenmiştir. Lojmanlar ve atölye aynı yere inşa edilmemiş, lojmanlar daha çok idari bina çevresinde konuşlandırılmıştır. Hayvancılık ünitesi, hayvanların hastalık kapmamaları için insanların sürekli geçtiği yerden uzağa yapılmıştır. Yem bitkilerinin bir kısmı silindir balya yapılarak sundurmalarda muhafaza edilmekte ve hayvancılık ünitesinin yanında yer almaktadır.

BÖLÜM VI

TAHIROVA TARIM İŞLETMESİNDE TARIM VE TARIMSAL FAALİYETLER

6.1. Tarım ve Tarımsal Faaliyetler

Tarım İşletmelerinin amacı, tarım ve tarıma dayalı sanayinin ihtiyacı olan temel mal ve hizmetleri üretmek, gelişen tarım teknolojisini, yurt çiftçisinin hizmetine sunmaktır. Bu amaçla çeşitli görevler yüklenmiştir. Ülkenin bitkisel ve hayvansal üretimini arttırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek için yetiştirdiği damızlık hayvan, tohum ve fideleri yetiştiricilere ulaştırır. İşletmelerden elde edilecek hayvansal ve bitkisel ürünlerle birlikte, çiftçilerden alacağı ürünleri kıymetlendirmek için tesis kurar ve kurulanlara iştirak eder. Bitkisel ve hayvansal ürünler yetiştirme, ıslah konularında araştırmalar yapar. Çevre çiftçilere tarımsal teknoloji konusunda öğreticilik ve öncülük yapar. İşletmelerde kullanılmak üzere, her çeşit bitkisel ve hayvansal damızlık temin eder ve bunların satışı için pazar hazırlar (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2006 Yılı Brifing Raporu, 2007: 7).

Türkiye tarım ve hayvancılığında çiftçiye öğreticilik yapan üretim kurumları Cumhuriyetin ilk yıllarında faaliyete başlamışlar, daha sonraki yıllarda tarımın her kolunda üretim yapan tarım işletmelerine dönüşmüşlerdir. Tarım işletmeleri buldukları bölgelerin tarımsal ürünlerine önem vermektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde buğday, arpa; Marmara Bölgesi'nde ayçiçeği; Akdeniz Bölgesi'nde turunçgiller, soya fasulyesi, pamuk, yer fıstığı, zeytin; Ege Bölgesi'nde dikili alanlarda bağlar; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Antep fıstığı; Karadeniz Bölgesi'nde mısır tarım ürünleri arasında önem kazanmakta Doğu Anadolu Bölgesi'nde daha çok büyükbaş hayvancılık ön plana çıkmaktadır.

Tahirova Tarım İşletmesi bulunduğu yöre itibariyle çeltik tarımına öncelik verilmiştir. Hem çok verimli alüvyal topraklara sahip olması hem de sulama imkanlarının bulunması işletmede bu ürünün yetiştiriciliğini kolaylaştırmıştır. Tarımsal faaliyetlerde toprak işlenmesinde ihtiyaç duyulan neredeyse tüm alet ve makineler işletmede mevcut olup, olmayanlar da kiralama yolu ile ya da diğer işletmelerden temin edilmektedir.

İşletme arazisinin tamamına yakını sulanabilir arazi durumundadır. Bundan dolayı işletme genelinde nadaslı tarım uygulanmamaktadır. Çeltik dışında buğday, arpa, mısır, ayçiçeği, yonca, fiğ, meyvecilik, zeytin, fiğ, silaj mısır; hayvan olarak da boğa, inek, düve, dana, buzağı üretimi yapılmaktadır.

6.2. Üretim ve Verim

Son yirmi yılda ülkemiz ekonomisinde yaşanan sıkıntılardan dolayı tarım ve tarıma dayalı sanayide ortaya çıkan gelişmelerden, ülkemiz yeterli seviyede yararlanamamıştır. Geçmiş dönemler itibarıyla farklı politikalar geliştirilse de, tarımda bir yapısal dönüşüm gerçekleşmemiştir ya da dönüşüm süreci arzu edildiği gibi olamamıştır. Bugün bu dönüşümün toplumsal maliyeti daha da ağırlaşmıştır. Zira, gelecek 10 yılda, ülke tarımını kendi dışımızda etkileyecek iki büyük olgu bulunmaktadır: Biri Avrupa Birliği (AB) diğeri ise Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ). Bunlardan her ikisinin de etkileri gelecek yıllarda kuvvetle hissedilecek ve birbirlerini de etkileyecektir. Her etkinin öncelikli değerlendirilmesi, karşı tedbirlerin geliştirilmesi ve gerekli uyumun bir an önce sağlanması gerekmektedir. Uluslararası ölçekte karşı tedbir geliştirme şansını yükseltmek için, mukayeseli avantaja sahip olduğumuz alanları tespit ederek, hem AB'ye uyum sürecini, hem de DTÖ kararlarını ülke tarımı için avantaja dönüştürmenin yolları aranmalıdır. Bu açıdan bakıldığında teknoloji üretim oranını yükseltmek için tarımsal AR-GE'ye, dünyada avantajlı konuma gelmek için tohumculuğa ve AB'de avantaj sağlamak için de yaş sebze-meyve üretimi ile organik üretime öncelik verilmelidir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007: 1).

İşletme içindeki üretim ve verim durumu incelendiğinde ekili arazilerden daima verim sağlanmış, hatta yağışın olduğu zamanlar durağan zamanlara oranla daha verimli geçmiştir. Bunun yanında bazı yıllarda ekili arazi üzerine düşen toplam yağış miktarı diğer yıllara göre daha fazla olmasına rağmen verimin düşük olması yağışların düştüğü mevsime ve zamana bağlanabilir. Çünkü bitki vejetasyon devresinin dışında düşen yağışların bitki gelişimi ve verimi üzerinde çok fazla olumlu etkisi olmamaktadır. Tarımda sulama sorunu çözüldükten sonra üretimi daha da arttırmak için gübre kullanımı gerekmektedir. Gübre, kimyasal yollarla veya doğal yolla oluşan, içersinde bitki gelişimi için gerekli olan bileşiklerin bulunduğu maddedir. Yetiştireceğimiz bitkinin ihtiyaç duyduğu bileşikler toprakta az olarak bulunuyorsa gübre vasıtasıyla toprağı gübreleyerek bitkinin gereksinim

duyduğu mineral ihtiyacı karşılanır <<http://www.gubreler.com/sigir-gubresi>> (30.05.2012). İşletme içerisinde toprak analizleri neticesinde gübre kullanım yoluna gidilmekte, suni (yapay) gübre ve hayvan gübresi kullanımı yapılmaktadır. Suni gübre dış alımla karşılanmakla beraber toprağın ihtiyaç duyduğu amonyum nitrat ve amonyum sülfat gübreleri kullanılmaktadır. Hayvan gübreleri ise işletmenin hayvancılık ünitesinden karşılanmakta, gerekli görülen yerlere doğal gübre ile gübreleme yapılmaktadır. Sulama ve gübre sorunu çözüldükten sonra üretim ve verimi etkileyen en önemli etmenlerden birisi de tohum ıslahıdır. İşletmenin tarımda önder kuruluşlardan biri olması nedeniyle kullandığı sertifikalı tohum ile hep olumlu dönüt almıştır. İşletme içindeki üretim ve verim durumu incelendiğinde göze çarpan bir başka durum da zirai mücadelenin zamanında ve uygun ilaçlarla yapılıyor olmasıdır. Bitki üstüne atılan ilaçlar zamansız ve bilinçsiz yapıldığı takdirde bitkiye zarar verecek ve üretimi olumsuz etkileyecekken, zamanında ve uygun yöntemlerle verilen ilaçlar da verimi olumlu yönde arttıracaktır. Gerek zirai mücadelenin yapılabilmesi, gerek toprağın bakımının yapılabilmesi için çeşitli makinelere gerek duyulmaktadır. İşletme içerisinde olan tarım makineleriyle gerekli işlemler yapılmakta, makinelerin yetersiz kalması durumunda dışarıdan tedarik etme yoluna gidilmektedir.

6.2.1. Bitkisel Üretim

Ülkemizdeki tarımsal üretim özellikle 1950’li yıllardan sonra önemli ölçüde artmıştır. Bu artış girdi ve teknoloji kullanımının yanı sıra tarımsal üretim yapılan alanların artışından da kaynaklanmıştır. Tarımsal üretim artışının temel öğeleri incelendiğinde; 1950’lerden itibaren mekanizasyonun artmasıyla mera alanlarının bozularak tarlaya dönüştürüldüğü, aynı şekilde ormanların tahribiyle tarıma müsait olmayan alanların ekilmeye başlandığı, özellikle 1960’lardan itibaren göllerin ve sulak alanların kurutulmasıyla yeni tarım arazilerinin yaratıldığı, sulama veya elektrik üretimi amaçlı göl ve göletler oluşturularak vadi içi habitatların tahrip edildiği ve geniş alanlarda sulu tarıma geçilerek tarıma elverişli alanlar yaklaşık 27,5 milyon hektara ulaşmıştır. Son 25 yılda toplam tarıma elverişli alan miktarlarında kayda değer bir değişiklik olmamıştır. Ancak tarım alanı içinde orman alanlarında 500 bin hektarlık, çayır mera alanlarında ise 400 bin hektarlık bir artış olmuştur (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007: 4).

TİGEM’in asıl amaçlarından olan sertifikalı tohumluk, verimliliğin ve üretimin artırılmasında, üretim maliyetinin düşürülmesinde tarım sektörünün en temel ve en önemli

girdisi durumundadır. Üretim ve verimin artırılması için yetiştirme tekniği metotları, arazi ıslahı, sulama, mekanizasyon, gübreleme, mücadele tekniklerinin uygulanmasıyla birlikte bölgeye uyumlu kaliteli tohum çeşitlerinin kullanılması gerekmektedir. Kaliteli bir sertifikalı tohumluğun verimi artırmadaki payının buğday ve fasulye gibi kendine döllen bitkilerde % 20-30 seviyesinde, mısır ve ayçiçeği gibi yabancı döllen bitkilerde ise % 100'lerin üzerinde olduğu bilimsel araştırmalarla ortaya konulan bir gerçektir (TİGEM 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013: 5). Geçen 25 yıllık süre içerisinde Türkiye'nin yurt içi tohumluk ticareti her yıl artış göstermiştir. Tahminler bu artış trendinin önümüzdeki yıllarda da devam edeceği yönündedir. Hükümet politikalarına bağlı olarak, tohumluk pazarımızda önümüzdeki yıllarda özellikle yem bitkileri ve serin iklim tahıllarında artışlar görülecektir. Türkiye tohumluk pazarını oluşturan en önemli ürün bileşenleri tahıllar, endüstri ve yem bitkileri ile sebzelerdir (TİGEM 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013: 9).

İşletmede, yetiştiriciliği yapılan sığır varlığının kaba yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kuru fiğ otu, silaj mısır, yonca gibi yem bitkilerinin üretimi yapılmaktadır. Bu ürünler daha çok hayvan yemi temininde kullanılmaktadır. Çeltik tarımından daha az zahmete sebep olması ve herhangi bir olumsuzluk teşkil etmemesi bakımından hibrit mısır ve yonca bitkilerinden istenilen düzeyin üstünde ürün alınmıştır.

Buğday; tohumluk ve mahsul olarak, mısır ise önceleri mahsul olarak yetiştirilirken son yıllarda silajlık olarak yetiştirilmektedir. Mısır silajı ülkemizde son yıllarda hayvancılık alanında yaygın olarak kullanılmaya başlayan besin değeri oldukça yüksek yem çeşididir. Mısır silajı bol sulu kapsamı ve tatlı lezzeti nedeniyle özellikle sığırlar tarafından istekle yenmektedir. Bu durum besi hayvanlarına kilo aldırma ve süt hayvanlarının süt miktarını ve kalitesini yükseltmektedir. Silajlık mısırın yem değeri kesim zamanına göre değişmektedir.

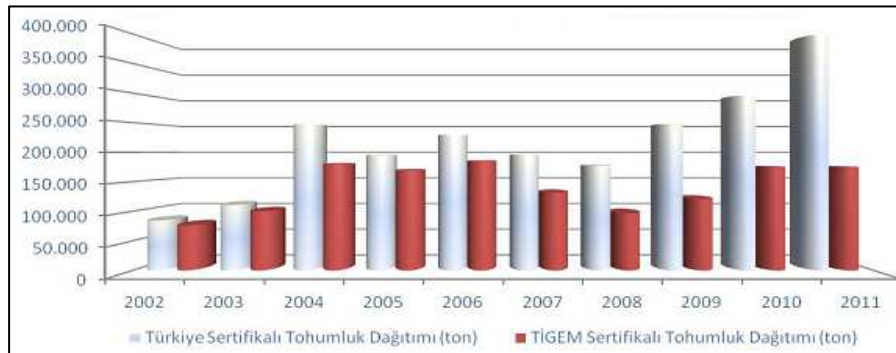
Yem bitkileri, yaprak ve filizlerini üzerinde bulunduran, genellikle otlatılarak veya biçilerek hayvanlara yedirilen tüm bitkilere verilen isimdir <http://tr.wikipedia.org/wiki/Yem_bitkileri> (12.11.2013). İşletmede yem bitkileri olarak yonca, fiğ, korunga ve çayır otu yetiştirilmektedir. Bunlardan yonca, korunga ve fiğ tohumluk ve hayvan yemi olarak kullanmak amacıyla üretilmektedir. Tohumluk üretimleri Tarım İşletmeleri tarafından tahmini taleplere göre üretilmektedir. Bu da tohumluk üretimi ve satışlarında fiyat istikrarsızlığına sebep olmaktadır. İşletmede üretilen tohumluk ürün

işletme içerisinde selektörleme ve ilaçlamaları yapılarak tüketime hazır hale getirilmektedir. Tahirova Tarım İşletmesi hayvan yemi ihtiyacının da önemli bir bölümünü kendi ürettiği ürünlerden karşılamaktadır.

TİGEM, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en fazla ekimi yapılan, beslenmede öncelikli ve özellikle Türk beslenme kültürünün vazgeçilmezi; ekmeğin hammaddesi olan buğday tohumculuğuna önem vermiş ve üretimlerini ağırlıklı olarak bu ürünün tohumluğuna yoğunlaştırmıştır. Serin iklim tahılları olarak buğdayın yanında arpa, yulaf, çavdar ve tritikale tohumluklarının üretimlerini yapmıştır. Buğday, arpa ve tritikale tohumluk üretimleri devam etmektedir.

TİGEM’in 2002 yılında yurtiçi sertifikalı tohumluk dağıtımındaki payı buğday tohumluğunda % 90 ve arpa tohumluğunda % 91 iken, dağıtımındaki artışa rağmen 2011 yılında buğday tohumluğunda % 43,1 ve arpa tohumluğunda % 49,6’ya düştüğü görülmektedir. Bu durum, sertifikalı hububat tohumluğunun üretim ve dağıtımına özel sektör tohumculuk firmalarının ilgilerinin sürekli arttığını göstermektedir. Özel sektör firmalarının bu alana ilgisinin artması, ülkemizin önemli açığı bulunan sertifikalı serin iklim tahılları tohumluk ihtiyacının tamamına yakınının önümüzdeki yıllarda karşılanabileceğini göstermektedir.

Şekil 6.1 Türkiye’nin Sertifikalı Hububat Tohumluğu Dağıtımında TİGEM’in Yeri

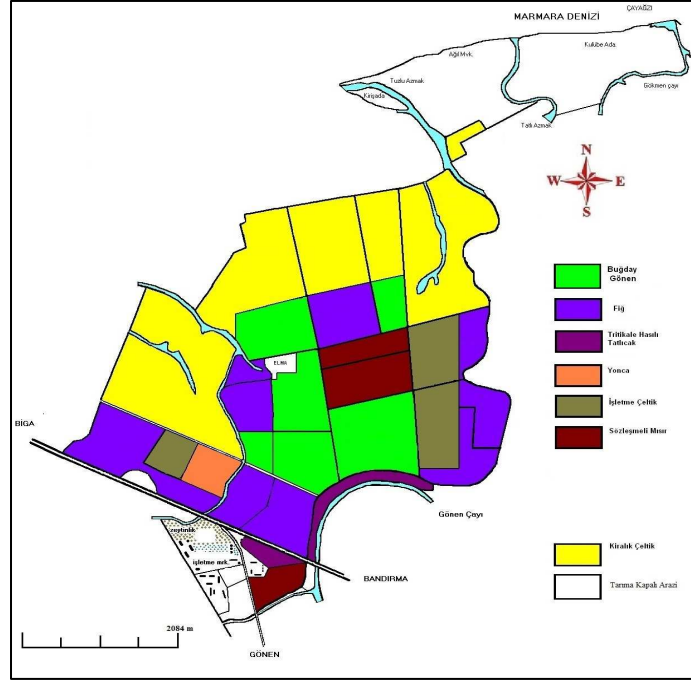


Kaynak: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 21.

TİGEM kuruluşlarından birisi olan Tahirova Tarım İşletmesi'nde tarım yapılabilen arazinin 7.116 dekarı toplam 7 adet derin kuyudan alınan 193 lt/sn ve Gönen Çayından elde edilen 510 lt/sn olmak üzere yaklaşık 703 lt/sn sulama suyu ile sulanmaktadır. Sulu tarım alanlarında tohumluk amaçlı olarak buğday, çeltik, tohumluk hibrit mısır üretimi yapılmaktadır. Hayvancılık ünitesinin yem ihtiyacını karşılamak amacıyla yonca, 2. ürün silaj mısır ve fiğ yetiştirilmektedir. Bölge üreticisinin tohumluk ihtiyacını karşılamak amacıyla üretim deseninde yer alan buğday mahsulü selektörde tohumluk olarak

hazırlanmakta ve sertifikaları alındıktan sonra ihtiyaç sahiplerine dağıtılmaktadır. Buğday tohumları sıvı tohum ilaçları ile ilaçlanmakta ve çinko ile kaplanmaktadır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 47).

Şekil 6.2 2011-2012 Sezonunda İşletme Arazisi Üzerinde Bitki Deseni



Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2012 Brifing Raporu, 2013.

İşletme, ülkenin ihtiyacı olan sertifikalı çeltik tohumluğu ihtiyacını karşılamak amacıyla ilk olarak 1983 yılında bölge çiftçileri ile sözleşmeli çeltik üretip tohumluk dağıtımını yapmıştır. Devam eden yıllarda İşletme kendi arazilerinde de çeltik ekimini üretim desenine koyarak tohumluk üretimini arttırmıştır. Hazırlanan sertifikalı çeltik tohumluğu bölge üreticisinin yanında Trakya ve Karadeniz gibi çeltik üretimi yapılan diğer bölgelerdeki üreticilere de dağıtılmaktadır. İşletmede, yetiştiriciliği yapılan sığır varlığının kaba yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kuru fiğ otu, silaj mısır, tritikale ve yonca gibi yem bitkilerinin üretimi yapılmaktadır. Mısır tohumluğu üretimi yapan özel firmaların ihtiyaçları olan arazi talepleri imkanlar ölçüsünde karşılanarak, sözleşmeli ortak hibrit mısır tohumluğu üretimi yapılmaktadır. Kuruluşun ana statüsünde belirtilen görevlerinden biri olan tohumluk üretimi konusunda İşletme çeltik, buğday ve hibrit mısır tohumlarının dışında geçmiş yıllarda ayçiçeği, fasulye, karpuz, domates ve yonca gibi bitkilerin tohumlarını da üretip ihtiyaç sahiplerine dağıtımını gerçekleştirmiştir (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 36).

Tablo 6.1 Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2007-2011 Yılı Bitkisel Üretim Verileri

Yıllar	2007		2008		2009		2010		2011		Ortalama	
	Alanı (da)	Verim (kg/da)	Alanı (da)	Verim (kg/da)	Alanı (da)	Verim (kg/da)	Alanı (da)	Verim (kg/da)	Alanı (da)	Verim (kg/da)	Alanı (da)	Verim (kg/da)
Buğday	1.820	532,9	1.490	536	1.722	525	1.723	459	1.630	565	1.677	523,58
Çeltik	869	688	884	857	773	758	939	564	1.157	644	924	702,2
Hibrit Mısır	633	284	876	288	700	250	440	250	-----	-----	662	268
Silaj Mısır	1.007	5.000	850	3.941	1.028	4.864	900	3.600	1.200	3.004	997	4081,8
Fiğ kuru ot	1.961	362	1.371	459	1.680	625	1.688	518	1.965	559	1.733	504,6
Yonca	160	1.312	160	1.049	320	760	160	1.413	160	1.583	192	1223,4
Sorgun	-----	-----	300	750	-----	-----	-----	-----	-----	-----	300	750
Dane Mısır	-----	-----	-----	-----	-----	-----	100	286,6	400	597	250	441,8

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 14.

Tablo 6.1 incelendiğinde bitkisel üretimin 5 yıllık alan-verim durumlarında çok büyük anlamda verimler alınmadığı, yıllar arasında fazla iyileştirme yapılmadığından verimde artışın sağlanmadığı, son yıllarda çeltik tarımı için ayrılan arazinin artmasına bağlı olarak buğdaya ayrılan arazinin daraldığı ve bu durumun hem verimi hem de hayvansal yeme duyulan ihtiyacı olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Buğday üretiminde ekim alanı 2007-2011 yılları arasında giderek düştüğü görülmektedir. Buğday üretiminde sadece 2010 yılında dekar başına verimin önceki yıllara oranla düştüğü görülmektedir. Sorgun bitkisini 2008 yılı itibariyle 300 dekarlık bir alanda deneme amacıyla ekilmiş, dekar başına verim 750 kg alınca üretiminden vazgeçilmiştir. Hibrit mısır üretiminde ekilen alanın her yıl değişmesine rağmen, birim alandan alınan verimde çok büyük değişiklikler olmamıştır. Yonca üretimi hayvan yemleri arasında önemli paya sahiptir. Tablo 6.1'den de anlaşıldığı üzere yonca bitkisinin verimi diğer ürünlerin verimine oranla fazla olmuş ve olumlu dönütler alınmıştır. Bitkisel üretimde verimliliğin artırılması, sorunların çözülmesine bağlı olarak artacaktır. Ancak bu sorunların çözülmesi yolunda çok büyük girişimlerin olmadığı bir gerçektir.

6.2.1.1. Buğday

Beslenmemizde en ön sırada gelen bitkilerden birisi buğdaydır. Buğday ürününden elde edilen un, bulgur, makarna, nişasta insan beslenmesinde; buğday bitkisinin sapları ise kağıt-karton sanayinde ve hayvan beslenmesinde kullanılmaktadır. Bu nedenle gerek dünyada ve gerekse ülkemizde özellikle buğday üretiminde herhangi bir nedenle azalma olduğunda gerek ekmek fiyatları veya gerekse undan yapılan gıda maddelerinin fiyatları yükselerek doğrudan herkesi etkilemektedir. Bu nedenle her ülke için buğday üretimi açısından kendi kendine yetmek ve stoklarında yeterince buğday ürünü bulundurmak stratejik bir önem arz etmektedir.

Sertifikalı tohumun üretim ve dağıtımında 2011 yılında 154 kurum ve kuruluş faaliyette bulunmuş, yurt içinde toplam 356.328 ton buğday dağıtmıştır. Dağıtılan her kurum ve kuruluşa ortalama 2.314 ton dağıtım miktarı düşerken, TİGEM ortalama miktarının 66 katını geçerek 153.513 ton dağıtım gerçekleştirmiştir (TİGEM 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 26). 2011 yılında dağıtılan buğday tohumu miktarlarına baktığımızda genel olarak yakın çevreye sevkiyatlar gerçekleşmiş olup, en uzak sevkiyatın İzmir iline olduğu gözlemlenmektedir. Toplam 485 ton dağıtılan buğday miktarının 311 binlik kısmı

Balıkesir iline dağıtılmış iken, geri kalan 174 binlik kısmı çevre illere (Çanakkale ve Bursa'ya) dağıtılmıştır.

Tablo 6.2 Türkiye'de Buğday Üretimi (1995-2012)

Yıllar	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg / Dekar)
1995	94 000 000	18 000 000	191
1996	93 500 000	18 500 000	198
1997	93 400 000	18 650 000	200
1998	94 000 000	21 000 000	223
1999	93 800 000	18 000 000	192
2000	94 000 000	21 000 000	223
2001	93 500 000	19 000 000	203
2002	93 000 000	19 500 000	210
2003	91 000 000	19 000 000	209
2004	93 000 000	21 000 000	226
2005	92 500 000	21 500 000	232
2006	84 900 000	20 010 000	236
2007	80 977 000	17 234 000	213
2008	80 900 000	17 782 000	220
2009	81 000 000	20 600 000	254
2010	81 034 000	19 674 000	243
2011	80 960 000	21 800 000	269
2012	75 296 394	20 100 000	267

Kaynak: <<http://www.tuik.gov.tr>> (05.01.2014).

TUİK verilerine göre 2010 yılında ülkemizde 19.674 bin ton buğday üretilmiştir. 2011 yılında ise 21.800 bin ton buğday üretilmiştir. 2012 yılında ise üretim, buğday'da 20.100 bin ton olarak açıklamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde İç Anadolu Bölgesi "tahıl ambarı" olarak bilinir (Arısoy; Oğuz, 2005: 36). Tahirova Tarım İşletmesi'nin öncelikli görevleri arasında buğday üretimi yapmak, ekilen alandan alınan verimi en yüksek seviyelere taşımak, ülkeye sertifikalı buğday tohum imkanı sağlamak gelmektedir.

Fotoğraf 6.1 İşletme Arazisinde Biçerdöver ile Buğday Hasadı



İşletme bulunduğu bölge itibariyle yağışları daha çok kış mevsiminde almakta, bu durumda yaz kuraklığı isteyen ürünler için verimi arttırmaktadır. İşletmede buğday üretimine gereken önem verilmekte, buğdayı sertifikalı tohum olarak satmak dışında sapları da işletme içindeki sığırcılık ünitesinde kullanılmaktadır. İşletmede son yıllarda çeltik ekim alanlarının artması ile buğday ekim alanları azalmış, bu da özellikle kış aylarında sığırcılıkta ihtiyaç duyulan yataklık sap temininde problem yaratmıştır.

Tablo 6.3 Tahirova Tarım İşletmesi'nin 2011 Yılında Dağıttığı Buğday Tohumu Miktarları

FİRMA ADI	İLİ	Buğday Tohumluğu
		Çeşidi Gönen
Tarım Kredi Kooperatifi	Balıkesir	62.000
Pankobirlik	Balıkesir	49.000
Pankobirlik	Bursa	151.000
Bayiler	Balıkesir	197.400
Bayiler	İzmir	20.000
Peşin Satış	Balıkesir	3.600
Peşin Satış	Çanakkale	2.000
TOPLAM		485.000

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012.

İşletmede 2005 yılı öncesi buğday ve çeltik tohumlukları seyyar selektörler kullanılmak suretiyle hazırlanmaktaydı. Ancak 2005 yılında işletmede önceden bulunmakta olan elekli tohum temizleme makinesinin eksiklerinin giderilerek faaliyete geçirilmesi, genel müdürlük tarafından Gravite tablası tahsisi ve geriye kalan Triyör'ünde piyasadan alınması ile sabit selektör kurulmuş, bu durum tohum kalitesinin artması yanında, kapasite artışına ve işçilikten tasarrufu sağlamıştır. Bununla beraber önceden uygulanan toz tohum ilaçlaması terk edilerek, genel müdürlük tarafından tahsis edilen sıvı ilaçlama ve çinko kaplama makinesi sisteme dahil edilmiş, homojen bir ilaçlama ve çinko kaplama ile tohumluk kalitesi çok ileri bir seviyeye ulaştırılmıştır (TİGEM 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 17).

Fotoğraf 6.2 Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Selektör Binasında Buğday Çuvallama İşlemi



İşletme içerisinde maliyetlerdeki artışa paralel olarak devletin uygulamış olduğu destekleme alımları ile satış tutarlarında da yıllara göre sürekli bir artış olmuştur.

6.2.1.2. Çeltik

Çeltik oldukça eski bir kültür bitkisidir. Gen merkezinin Güneydoğu Asya'da Hindistan ve Çin olduğu tahmin edilmektedir. Çeltik tarımının MÖ 3000'li yıllarda yapılmaya başlaması ile yayıldığı, Avrupa'ya MÖ 300, Amerika kıtasına 17'nci yüzyıl sonlarında, Türkiye'ye ise yaklaşık olarak 500 yıl önce girdiği tahmin edilmektedir (Elçi ve diğ. 1994).

Fotoğraf 6.3 İşletme Arazisinde Lazerle Tesviye Yapılmış Çeltik Tavaları



Çeltik su içerisinde çimlenebilen tek tahıl cinsi olup suda erimiş oksijeni kullanarak gelişmektedir. Çeltik tuzlu ve alkali arazilerde yetişebilmesi, bu arazilerin ıslahında etkili olması ve bu topraklardan ekonomik verim alınması açısından Türkiye tarımında da önemli rol oynamaktadır. Dünya’da daha çok tropik ve ılıman bölgelerde tarımı yapılmaktadır (Gül, 2003).

Fotoğraf 6.4 İşletme Arazisinde Çeltik Ekimi Yapılırken



Hasadın ardından elde edilen kavuzlu ürüne çeltik denilmektedir. Çiçek kavuzları soyulmuş ancak pirince işleme ve parlatma işlemi görmemiş taneye de kargo ya da kahverengi pirinç adı verilmektedir. Kabukları soyulmuş ve cilalanıp parlatılmış, sert plastik ya da kauçuk zeminden geçirilerek pürüzleri giderilmiş nihai ürüne de pirinç adı verilmektedir. Çeltik pirince işlendiğinde; 100 kg çeltikten 48 kg sağlam pirinç, 16 kg kırık pirinç, 13 kg pirinç kepeği, 3 kg pirinç cila unu ve 20 kg kavuz elde edilir <<http://www.tgdf.org.tr/turkce>>. Sağlam ve kırık pirinç toplamına ise pirinç ya da çeltik randımanı denilir. Tanelerin görünümünü düzeltmek amacıyla yapılan bu parlatma işlemi, aslında ürünün besleyici değerinin büyük ölçüde yitirilmesine neden olur. Bu işlem sırasında tanelerin yüzeyini çevreleyen protein, yağ, B vitamini, demir, kalsiyumca zengin dış katman kaybolur. Geriye yalnızca nişastaca zengin bir ürün kalır (Gül, 2003: 1).

Tablo 6.4 Türkiye'de Çeltik Üretimi (1995-2012)

Yıllar	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg / Dekar)
1995	500 000	250 000	500
1996	548 500	280 000	510
1997	550 000	275 000	500
1998	600 000	315 000	525
1999	650 000	340 000	523
2000	580 000	350 000	603
2001	590 000	360 000	610
2002	600 000	360 000	600
2003	650 000	372 000	572
2004	700 000	490 000	700
2005	850 000	600 000	706
2006	991 000	696 000	702
2007	939 000	648 000	690
2008	995 000	753 325	757
2009	967 541	750 000	775
2010	990 000	860 000	869
2011	994 000	900 000	905
2012	1 197 247	880 000	735

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001> (05.01.2014).

1990 ve 2025 yılları arasında, dünya çeltik üretiminin, artan dünya nüfusunu besleyebilmesi için yılda %1,7 oranında artması gerekmektedir. Çeltik dünyada, gıda güvenliği, fakirlikle mücadele, uzun yıllardır yetiştirilmesi nedeniyle kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanması açısından çok önem taşımaktadır (Sürek, 2005). Ancak son 5 yıldaki dünya çeltik üretim ve verimindeki gelişmeler incelendiğinde üretim ve verimdeki artışın gelişmesinde giderek bir azalış olduğu gözlenmektedir. Artan dünya nüfusunun ihtiyacının stoklardan karşılandığı gözlenmektedir. Bu durumun devam etmesi durumunda pirinç üretimi tüketimi karşılayamaz duruma geleceği ve pirinç tüketimi açısından önemli sıkıntılar yaşanacağı tahmin edilmektedir. Sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımı giderek artmasına karşın henüz istenen düzeye ulaşamadığı ve bu durumun kalite ve hastalık yönünden sakıncalar

yarattığı görülmektedir. Çeltik veriminin dünya ortalamasının üzerinde olmasına rağmen sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımının artırılması ile daha da artabileceği öngörülmektedir <<http://www.tgdf.org.tr/turkce/tgdfraporlari/4pirinc.pdf>> (05.01.2014).

Çeltiğin sertifikalı tohumluğu üretiminde 2011 yılında 23 kurum ve kuruluş faaliyette bulunmuştur. Yurt içinde toplam 2.881 ton dağıtılan tohumluk için her kurum ve kuruluşa ortalama 125 ton dağıtım miktarı düşerken; 245 ton üretim ve dağıtım ile TİGEM, 23 kurumun dağıttığı ortalama miktarın yaklaşık 2 katını gerçekleştirmiştir (TİGEM Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 27).

TUİK verilerine göre 2010 yılında 860 bin ton olarak gerçekleşen çeltik üretimi 2011 yılında % 4,7 artışla 900 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında ise TUİK, çeltik üretim tahminini 880 bin ton olarak açıklamıştır. Türkiye çeltik üretiminin pirinç eşdeğeri yaklaşık olarak 528 bin tondur. Ülkemiz yıllık pirinç tüketimi ise 600 bin ton civarındadır.

İşletmede yaklaşık 1.157 dekar alanda çeltik ekimi yapılmaktadır. Çeltik ekili alanlarda hasat eylül-ekim aylarında yapılmakta olup, çoğu yıllarda hasat zamanında yağışlar artmaktadır. Mahsul nemi hasat esnasında çok yüksek olması nedeniyle depolama şartlarına uygun olmadığı için hasat yapılmamaktadır. Mevcut durumda işletme hasadı yağış olmayan ve havanın açık olduğu günlerde biçerdöver ile yapılıp beton platformlar üzerine serilerek depolamaya uygun hale gelinceye kadar karıştırılarak kurutulmaktadır. Tahirova Tarım İşletmesi'nde üretilen iki çeşit çeltik ürününden Edirne cinsi hem kalitesi hem de verimin düşüklüğü sebebiyle Osmancık-97'ye göre daha az üretilmektedir. Ürünlerin üretim aşamasında çokça su ihtiyacı genel olarak Gönen Çayı'ndan sağlanmaktadır. Devlet kontrolüyle yapılan tarım ürünlerinden olan çeltik tohumu ihtiyacını büyük ölçüde üretmekte ve dağıtımını yapmaktadır. Satışı yapılan çeltik tohumları daha çok bayilere satılmaktadır. Bunun başlıca sebepleri arasında tohum satış fiyatlarının yüksek oluşu gelmektedir.

Tablo 6.5 Tahirova Tarım İşletmesi'nde 2011 Yılı Çeltik Tohumu Tahsis ve Hareket Cetveli

TOHURLUĞU TALEP EDEN KURULUŞ	EDİRNE	OSMANCIK-97	TOPLAM	
TARIM KREDİ KOOPERATİFİ	Gen.Müd.Tah.	0	2.000	2.000
	Kesin Talep	0	2.000	2.000
	Giden	0	2.000	2.000
	Kalan	0	0	0
	Gen.Müd.Tah.	0	58.000	58.000
TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ	Kesin Talep	0	58.000	58.000
	Giden	0	58.000	58.000
	Kalan	0	0	0
	Gen.Müd.Tah.	12.000	66.000	78.000
BAYİLER	Kesin Talep	12.000	66.000	78.000
	Giden	12.000	66.000	78.000
	Kalan	0	0	0
	Çiftçi Tahsisi	4.600	5.800	10.400
PEŞİN SATIŞ (ÇİFTÇİLER)	Kesin Talep	4.300	5.800	10.400
	Giden	4.600	5.800	10.400
	Kalan	0	0	0
	Gen.Müd.Tah.	16.600	131.800	148.400
GENEL TOPLAM	Kesin Talep	16.600	131.800	148.400
	Giden	16.600	131.800	148.400
	Kalan	0	0	0

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü, 2012 Brifing Raporu, 2013.

2011 yılı itibariyle Tahirova Tarım İşletmesi'nde 3.103 dekarlık alan ihale usulü ile çiftçilere kiralanmakta, işletme bu topraklardan sadece dekar başına kira bedeli alınmaktadır. İşletme bu topraklar üzerinde sadece çeltik tarımına izin vermekte ve kiralanen sahada herhangi bir iş girişiminde bulunmamaktadır.

6.2.1.3. Mısır

Buğdaygiller (Poaceae) familyasının Maydeae oymağına giren mısır, dünyada tüm serin iklim ve sıcak iklim tahılları içinde en yüksek verimi sağlayan, güneş enerjisini en iyi kullanan (C4 bitkisi) ve birim alandan en fazla kuru madde üreten bir bitkidir (Emekler, 1990). Ülkemiz tarımında önemli bir yere sahiptir. Sulu koşullarda her türlü bitki ile ekim

nöbetine girebilir. Kendisinden sonra ekilen bitkinin verimi, genellikle ekim nöbetine alınan diğer tahıllara göre daha yüksektir. Ana ürün ve ikinci ürün olarak ülkemizde birçok yörede yetiştirilebilir (Vartanlı; Emeklier, 2007: 195).

Fotoğraf 6.5 İşletme Arazisinde Hibrit Mısır Hasadı (2011)



TİGEM, ülkemizde hibrit mısır tohumluğu ekiminin yaygınlaşmasından önceki süreçte melez çeşitlerdeki tohumluk üretimini yaygın olarak sürdürmüş, daha sonra özel sektör tohumculuk firmalarının hibrit tohumluğu yaygın bir şekilde üretmesi sonucu bu alandaki faaliyet sahasını küçültmüştür. Ancak TİGEM, özel sektör tohumculuk firmalarının hibrit tohum üretimi için ihtiyaç duyduğu izolasyon mesafesini sağlayan büyük boyutlu sulu tarım arazi taleplerinin karşılanması için her yıl ortalama 40 bin dekar sulu tarım arazisini ortak üretime açmış, bundan sonraki süreçte ise bu alanın 60 bin dekara çıkarılmasını hedeflemiştir. Sertifikalı tohumlukların, ekim arazisinin temiz olması ve fiziksel karışımın önlenmesi şartıyla buğday, fasulye, fiğ gibi kendine döllen bitkilerde 3 yılda bir, ayçiçeği ve mısır gibi yabancı dölenen bitkilerde ise her yıl yenilenmesi gerekir (TİGEM 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 3).

Tablo 6.6 Türkiye Mısır Üretimi (1995-2012)

Yıllar	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg / Dekar)
1995	5 150 000	1 900 000	369
1996	5 500 000	2 000 000	364
1997	5 450 000	2 080 000	382
1998	5 500 000	2 300 000	418
1999	5 180 000	2 297 000	443
2000	5 550 000	2 300 000	414
2001	5 500 000	2 200 000	400
2002	5 000 000	2 100 000	420
2003	5 600 000	2 800 000	500
2004	5 450 000	3 000 000	550
2005	6 000 000	4 200 000	700
2006	5 360 000	3 811 000	711
2007	5 175 000	3 535 000	683
2008	5 950 000	4 274 000	718
2009	5 920 000	4 250 000	718
2010	5 940 000	4 310 000	726
2011	5 890 000	4 200 000	713
2012	6 226 094	4 600 000	739

Kaynak: <<http://www.tuik.gov.tr>> (05.01.2014).

Türkiye'nin tohumluk ihracatı daha ziyade mısır, ayçiçeği, pamuk ve sebze türlerinde yoğunlaşmıştır. Hibrit mısır, ayçiçeği ve pamukta sözleşmeli olarak üretilen sertifikalı tohumluklar yüksek kalite özelliklerine sahiptir ve yabancı alıcılar tarafından tercih edilmektedir (TİGEM 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 9).

Tablo 6.7 Tahirova Tarım İşletmesi'nde Mısır Üretimi (2005-2011)

ÜRETİM ÇEŞİDİ	YILLAR	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
MISIR SİLAJI	Üret.Aln.(Da)	873	1016	1000	1000	1000	1000	1000
	Üretim (Ton)	3150	3556	3500	3500	3500	3500	3500
HİBRİT MISIR	Üret.Aln.(Da)	499	500	500	500	500	500

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Yılı Brifing Raporu, 2013: 15

İşletmede 2005 yılında üretimi olmayan hibrit mısır, 2006 yılı ile üretilmeye başlanmıştır. Silajlık mısır ve hibrit mısırın üretim alanı ve alınan verim yıllara göre fazla değişmemektedir. Mısır tahılının 80-130 gün arasında yetişen türleri vardır. Çimlenme sürecinde minimum sıcaklık isteği 8 °C-10 °C, optimum sıcaklık isteği 20 °C-30 °C'dir. Yetiştirme devresi boyunca güneşli bir devrenin yaşanması gerekir. Yağışın düzenli olmadığı

dönemlerde sulamaya ihtiyaç duyulmaktadır. İşletmede kuraklığa dayanıklı hasıl mısır türü olan Ada ve Arifiye çeşitleri yetiştirilmektedir. Mısır ekim alanlarında iki yılda bir yem bitkileri ile münavebe yapılmaktadır. İşletmede hayvancılığın yem ihtiyacını karşılamada önemli bir bitki olarak göze çarpmaktadır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Brifing Raporu, 2013).

6.2.1.4. Yonca

Yonca otu diğer yem bitkilerine oranla protein, vitamin ve mineral maddece zengindir. Değerli bir yem bitkisi olan yoncadan ot, silo yemi, palet yem, yonca unu, yer örtüsü (erozyona karşı) ve yeşil gübre olarak yararlanılır. Yonca en fazla tınlı, kumu çok olmayan, yeterli derecede kireç içeren toprakları sever. Yoncalık kurulacak alan drenajlı ve tesviyeli olmalıdır. Çünkü yüksek taban suyu ve durgun su yoncada verim düşüklüğüne ve giderek de seyrekleşmeye neden olmaktadır. Bunun için yüzey drenajına önem verilmelidir. Bu nedenle 90-100 metrede bir meyil istikametine dik hendekler açılarak tahliye edilmelidir. Yonca kökleri 2-3 m kadar derine indiği için besin maddelerinden daha fazla yararlanmaktadır.

Yem bitkileri içerisinde yonca; verimi, kalitesi, içeriğindeki besini, vitamin ve mineral değerleri yönüyle ayrı bir öneme sahiptir. Ülkemizde yem bitkileri içerisinde en fazla ekim alanına sahip olup, 4 yılda bir yenileme hesabına göre her yıl 3.371 ton sertifikalı yonca tohumluğuna ihtiyaç bulunmaktadır. 2012 yılında sertifikalı yonca tohumunun 349 tonu yerli üretiminden, yaklaşık 1.000 tonu ithalattan ve diğer kalan miktarı ise çiftçilerin kendi üretimi olan mahsul üründen karşılanmıştır. 2002 yılına göre ülkemiz sertifikalı yonca tohumluğu üretimi artmış olmasına rağmen önemli bir tohumluk açığı bulunmaktadır. 2012 yılı TÜİK verilerine göre ülkemizde yer alan 19,5 milyon dekar yem bitkileri arazisi içerisinde 6,7 milyon dekar yonca yer almaktadır. TİGEM, 2012 yılında yem bitkilerinden; yonca tohumluğu üretiminin tamamını sertifikalı olarak üreterek, 80 ton dağıtım gerçekleştirmiştir. Bunun yanı sıra ülkemizin önemli açığı bulunan sertifikalı yonca tohumluğu üretimini önümüzdeki yıllarda artırmayı hedeflemiştir (TİGEM 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 24).

İşletme üretilen yonca tohumu satışlarından genelde zarar etmiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere işletmelerde yonca tohumu maliyeti yüksek olmasına karşın elde edilen gelir düşüktür. Bu duruma son yıllarda yem bitkilerine uygulanan tarım politikaları da

etkili olmuştur. Tahirova Tarım İşletmesi 2007-2011 yılı bitkisel üretim verilerine baktığımızda birim alana ekilen yoncadan her yıl fazlasıyla ürün alınmıştır (Tablo 6.2). Alınan yoncalar işletmede kuru ot olarak hayvanların beslenmesinde kullanılmaktadır.

6.2.1.5. Fiğ

Tarla tarımı içerisinde yetiştirilen fiğin, yeşil ve kuru ot verimi, hayvan beslenmesindeki değeri ve tarla toprağına yaptığı olumlu etkiler değerlendirildiğinde, yem bitkileri üretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Fiğ bitkisi tek başına ekilebildiği gibi, tahıllarla birlikte karışım olarak da ekilebilir. Ancak, bazı fiğ türleri önce dik gelişen ve daha sonra yatan saplara sahip olmasından dolayı kaba yem üretiminde ortaya çıkan bazı olumsuz etkilere sahiptir. Bu olumsuzluk bir kısım bitkilerle karışık ekilmek suretiyle giderilebilir. 2012 TÜİK verilerine göre ülkemizde 19,5 milyon dekar yem bitkileri arazisi içerisinde 5,7 milyon dekarı fiğ üretimine ayrılmıştır (TİGEM 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012: 24).

Fotoğraf 6.6 İşletme Arazisinde Fiğ Otu Hasatı



İşletmede fiğ bitkisi genelde hayvan yemi olarak kullanılmak üzere yetiştirilmektedir. Bu bitkiden hayvan yemi elde etmek için çiçeklenme başlangıcında, tohum elde etmek için ise alt dalları kurumaya başladığında biçerdöverle biçilmektedir (Harmansah, 1996). Ülkemizde fiğ, sulama imkanı olmayan arazilerde tarımı yapılan kaba yem bitkilerindedir. Bu bitkinin tohumluklarının ülkemizdeki üretimleri genelde sertifikasız, seleksiyon sistemine dayalı olarak yapılmaktadır. Ülkemizde son yıllarda üretimi yapılan çeşitlerin tescil çalışmalarına ağırlık verilmiş ve sertifikalı üretim miktarlarında her yıl artış görülmektedir. TİGEM, 2012 yılında yem bitkilerinden; fiğ

tohumluğunda, sertifikalı 1.311 ton dağıtım gerçekleştirilmiş, önümüzdeki yıllarda bu miktarın artırılması hedeflenmektedir (TİGEM 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013: 24).

Fotoğraf 6.7 İşletme Arazisinde Kuruyan Fiğ Otu Balyaları Traktörlere Yüklenmesi



Özellikle hayvan besiciliğinde aranan bir yem bitkisi olan fiğ, işletmede hayvan yemi üretiminde ilk sıralarda yer almaktadır. Hayvan yemi olarak kullanılmasının yanından fiğ bitkisi işletmede yeşil gübre olarak da organik maddece fakir toprakların iyileştirilmesinde kullanılmaktadır. Ayrıca toprağı azotça zenginleştirdiği için, kendisinden sonra ekilen ürünün verimini artırır. Fiğ bitkisinin soğuğa ve kurağa dayanıklı olması, tahıl üretimi yapılan topraklarda rahatça yetişebilmesi, köklerinde bol miktarda azot yumrucukları bulundurması nedeniyle azotlu gübreye ihtiyaç duymamaktadır. Bu durum işletmede fiğ ekiminin maliyetsiz olarak yapımını sağlamıştır.

6.2.2. Meyvecilik Faaliyetleri

İşletme Güney Marmara Bölümü'nde bulunmasından dolayı Marmara Geçiş İklim tipi görülmektedir. İşletmede bitkisel üretime öncelik verilmesinin yanında aynı zamanda az miktarlarda meyvecilik faaliyetleri de yapılmaktadır. İşletme arazisi üzerinde 60 dekarlık bir alanda Gemlik çeşidi zeytin tarımı yapılmaktadır. Elma yetişme koşulu itibari ile işletme arazisi üzerinde 40 dekar bodur-yarı bodur elma bahçeleri mevcuttur. Ayrıca işletme arazisi içinde 93 dekar alanda çam fıstığı arazisi mevcuttur. Akdeniz iklimi etkisi altındaki bölgelerde yetişen çam fıstığı, en önemli odun dışı orman ürünlerindedir (Bilgin, 2012: 1).

Tablo: 6.8 Tahirova Tarım İşletmesi'nin 2006-2011 Yılları Arasında Meyveciliğe İlişkin Hasat-Üretim ve Verim Değerleri

Çeşidi	2006			2007			2008			2009			2010			2011		
	Hasat	Üretim	Verim	Hasat	Üretim	Verim	Hasat	Üretim	Verim	Hasat	Üretim	Verim	Hasat	Üretim	Verim	Hasat	Üretim	Verim
	(da.)	(Kg.)	(Kg./da.)	(da.)	(Kg.)	(Kg./da.)	(da.)	(Kg.)	(Kg./da.)	da	(Kg.)	(Kg./da.)	da	(Kg.)	(Kg./da.)	da	(Kg.)	(Kg./da.)
1 Zeytin	46	11480	250	46	11954	260	46	10084	220	60	10988	184	60	12532	209	60	10235	171
2 Elma	40	71234	1780	40	85526	2139	40	86235	2156	40	83325	2083	40	83523	2089	40	135215	3381
3 Fıstık Çamı	13	-	-	43	3240	76	58	4502	78	93	9834	106	93	9135	99	93	9142	99

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 16

İşletmede üretilen zeytin ve elma direkt dalından satışa sunulmaktadır. Çok büyük üretimlerin yapılmamasından dolayı genel olarak yakın çevreye ve işletme personeline satılmaktadır.

6.2.3. Hayvansal Üretim

Gelişen ve değişen dünyada insanoğlunun geçmişte var olan, bugün yaşanan ve gelecekte de hissedilecek önemli ve değişmez sorunlarının başında yeterli ve dengeli beslenme gelmektedir. Bu olgu söz konusu olduğunda, hayvansal ürünler taşıdıkları protein özellikleri nedeniyle vazgeçilmez ve diğer besin maddeleri ile ikame edilemez bir konumdadır.

İnsan beslenmesinde en değerli ürün grubunu hayvansal kökenli ürünler (et, süt, yumurta, bal ve bunların ürünleri) oluşturmaktadır. Bu ürünlerden elde edilen hayvansal proteinlerin yerini başka bir madde dolduramamaktadır. İnsanın büyümesi, gelişmesi ve sağlıklı kalabilmesinin yanı sıra, beyin gelişimi bakımından da önemli olan sekiz adet aminoasit, sadece hayvansal kökenli proteinlerde yeterli miktarda bulunmaktadır. Sağlıklı bir insanın vücut ağırlığının her kilogramı için günde 1 gr protein tüketmesi ve bunun da % 42'sinin, yani 30–35 gramının hayvansal kökenli olması gerekmektedir (Saçlı, 2007:2).

6.2.3.1. Sığır Yetiştiriciliği

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sığırcılık önemli bir üretim kolu olarak algılanmış ve hemen her zaman diğer hayvansal üretim kollarına göre daha fazla ilgi görmüştür. Öyle ki, özellikle son yıllarda, hayvancılık denildiğinde hemen her zaman sığır yetiştiriciliği anlaşılır hale gelmiştir. Bunda, sığırın sağladığı avantajları kadar sığır ticaretinin, gelişmiş kabul edilen ülkeler için de daha önemli olmasının büyük payı vardır (TİGEM 2010 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu, 2011: 10).

Ülkemiz sığır yetiştiriciliği ağırlıklı olarak aile işletmeciliği şeklinde yürütülmüştür. Ancak, son yıllarda sağlanan devlet desteklerinin de artmasıyla büyük kapasiteli modern sığırcılık işletmeleri de kurulmaya başlanılmıştır. GAP ve DAP kapsamında yer alan illerde 50 baş ve üzeri sığırcılık yatırımlarının desteklenmesine 2010 yılından itibaren başlanıldı.

Türkiye'de yetiştirilen kültür ırkı sığırların önemli bir bölümünü sütçü özelliği ile ön

plana çıkan Siyah-Alaca ırkı sığırlar oluşturmaktadır. Siyah-Alaca ırkını Esmer, Jersey ve Simental ırkı sığırlar takip etmekte ve son yıllarda etçi özelliği ile ön plana çıkan Hereford ve Angus ırklarında da önemli artış olduğu görülmektedir.

Hara ve inekhaneler ile Devlet Üretme Çiftlikleri'nin varlıkları 1984 yılında tek çatı altında birleştirilerek Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) kurulmuştur. TİGEM'in en önemli görevlerinden birisi "Ülkenin hayvansal üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla yetiştirdiği damızlık hayvan ve spermaları yetiştiricilere intikal ettirmek" olarak belirlenmiştir. Hara ve İnekhaneler ile Devlet Üretme Çiftlikleri'nden devredilen sığır, koyun, keçi, Safkan Arap atı, tavuk ve hindi yetiştiriciliklerine kalınan yerden devam edilmiştir. Hayvancılık faaliyetlerinin tamamı ülkemiz hayvancılık sektörünün ihtiyacı olan üstün vasıflı ve hastalıklardan arı damızlık taleplerinin karşılanmasına yönelik olarak sürdürülmüştür (TİGEM 2010 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu, 2011:16).

Sığırcılık ıslahı çalışmaları Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanmaktadır. Ancak sığır ıslah çalışmaları ve melezlemelerle hayvan başına verimin istenen oranda arttırılamamasından dolayı yurtdışından kültür ırkları ithal edilmesini zorunlu kılmıştır.

Türkiye'nin 1991 yılında toplam 11 milyon 973 bin olan sığır varlığının %11'i kültür ırkı, %34'ü Melez ırkı, %55'inide yerli ırklar oluşturur iken 2012 yılında toplam 13,9 milyon baş sığır varlığının %41'ini kültür ırkı, %41'sini melez ırkı ve %18'sini yerli ırk oluşturmaktadır (TİGEM 2012 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu, 2013: 11).

Foto 6.9'da görülen Simental ırkı sığırlar ilk olarak 1925 yılında Macaristan'dan Türkiye'ye ithal edilmiştir (Alpan, 2004). Ancak ırkın yetiştiriciliğine uzun süre ara verilmiştir. Batı ve Doğu Avrupa'da hem saf yetiştirme hem de melezleme çalışmalarında ırkın öneminin artmasıyla Türkiye'de bu ırka ilgi artmıştır. İkinci kapsamlı Simental ithali 1970 yılında Almanya'dan yapılmıştır (Alpan, 1994). Önce Batı Anadolu'da daha sonra Orta ve Doğu Anadolu'da ırkın yetiştiriciliğine hız verilmiştir. Araştırmacılar ırkın et verim yeteneğini dikkate alarak Türkiye'de hem saf hem de melezleme çalışmalarında başarı ile kullanılabileceğini bildirmişlerdir. 1990'lı yıllarda kamu ve özel sektör tarafından özellikle Almanya'dan çok sayıda gebe düve ithal edilmiştir. Ayrıca çoğu yerli 33.000 inek Simental sperması ile tohumlanmıştır (Deliömeroğlu ve diğ. 1996).

Ülkemizde, 1991 yılında toplam 8,6 milyon ton olan süt üretimi ile birim hayvan

başına süt verimi 1.400 kg olarak gerçekleşmiş, bu miktar kültür ırkında 2.940 kg, melez ırkında 2.006 kg, yerli ırkta 743 kg'dır. 2012 yılında ise toplam 15,9 milyon ton Türkiye süt üretiminin birim hayvan başına verimi 2.942 kg olarak gerçekleşmiş, bu miktar kültür ırkında 3.868 kg, melez ırkında 2.724 kg ve yerli ırkta 1.313 kg olarak belirlenmiştir.

TİGEM, Cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne kadar, damızlık hayvan sektöründe etkili kuruluş olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Bundan sonraki dönemde de etkinliğini daha da artırarak sürdürmeyi hedeflemiştir. Tahirova Tarım İşletmesi de kendi bünyesinde hayvansal faaliyetleri kapsamında 2010 yılında ithal edilen Simental cinsi ineklerle hayvancılık faaliyetine bir yenisini eklemiş ve 2010 yılından sonra çalışmalarını Simental cinsi ineklerle sürdürmüştür.

Tablo 6.9 Türkiye Sığır Varlığı (baş)

Yıllar	Sığır-Kültür	Sığır-Kültür Melezi	Sığır-Yerli	Toplam
1991	1.253.865	4.033.375	6.685.683	11.972.923
1995	1.702.000	4.776.000	5.311.000	11.789.000
2000	1.806.000	4.738.000	4.217.000	10.761.000
2005	2.354.957	4.537.998	3.633.485	10.526.440
2010	4.197.890	4.707.188	2.464.722	11.369.800
2011	4.836.547	5.120.621	2.429.169	12.386.337
2012	5.679.484	5.776.028	2.459.400	13.914.912

Kaynak: <<http://www.tuik.gov.tr>> (18.04.2013).

2012 TUİK verilerine göre; ülkemizde yaklaşık olarak et üretiminin %87'si, süt üretiminin ise %92'si sığırlardan karşılanmaktadır. Ülkemizde sığırları ıslahı konusunda yapılan çalışmaların yanında, hayvan besleme ve işletmecilik alanında sağlanan gelişmeler 1991 yılında ortalama 143 kg/baş olan karkas ağırlığını 2012 yılında 286 kg/baş'a ulaştırmıştır.

İşletmede sadece sığır yetiştiriciliği olmak üzere hayvancılık alanında tek ünite çalışmaları yapılmaktadır. Sığırcılık birimlerindeki faaliyetler damızlık ve süt amaçlı olarak sürdürülmektedir. İşletmenin 700 baş hayvanı barındırabilecek kapasitede hayvan barınağı bulunmaktadır. Ana kadro artırma çalışmalarına istinaden yapımına 2006'de başlanan ve ilk aşaması 2007'de biten 200 başlık serbest duraklı ahırın⁵ inşası 2010 yılı itibariyle

⁵ Hayvanların doğal yaşamlarını sürdürebilmekte zorlanmadığı modern ahır tipidir. Fotoğraf 5.13'de

tamamlanmış ve faaliyete geçmiştir.

Fotoğraf 6.8 Sığırcılık Ünitesi Girişi



07.03.2003 tarihinde Westfalia marka 20 başlık merkezi sağım sistemine geçilmiştir. 20 başlık sağım sistemi 400 ana kadroyu sağabilecek kapasitededir. İşletmede hayvanların kaba yem olarak kuru yonca otu, kuru fiğ otu ve mısır silajı ile konsantre kesif yem ile besleme yapılmaktadır. 8 m³'lük yemleme vagonu ile önce kesif yemleri el ile ilave etmekte sonrasında ise mısır silajı ve kaba yemleri otomatik olarak kendisi alarak karışım yapmakta ve gruplara dağıtımını sağlanmaktadır. Kaba yemin, bitki üretim şubesi tarafından karşılanmasında bir sıkıntı bulunmamaktadır.

Fotoğraf 6.9 Sığırcılık Ünitesinde, Serbest Duraklı Ahırda Yemlenen Simental Cinsi İneklerden Bir Görünüm



İşletmenin bitki üretim şubesi tarafından sağlanan fiğ kuru otu ve mısır silajını

gösterilmiştir.

depolamak için 5 adet ot sundurması ve 8 adet silaj çukuru bulunmaktadır. İşletmenin bulunduğu bölgede yıllık ortalama yağışın 600 mm civarında olması sebebi ile fiğ ve yoncanın birinci ve son hasatlarında yağışa maruz kalınmakta bu da kaba yem üretiminde kalite sorunlarına yol açmaktadır.

Fotoğraf 6.10 İnek Sağım Odası



Sığırcılık şubesinde bilgisayar kontrollü merkezi sağım sistemi ile sağım yapılmakta, sütler el değmeden 7,5 ton kapasiteli soğutma tanklarına aktarılarak +4 °C'de muhafaza altına alınmaktadır. İşletmenin sığırcılık şubesinde herhangi bir sürü sağlığı problemi bulunmamakta olup, tüberküloz ve brucelloz hastalıklarından ari belgeye sahiptir.

Fotoğraf 6.11 Saman Balyalarının Muhafaza Edildiği Sundurmalar



Hayvancılık şubesinde çalışan işçi sayısındaki azalmaya bağlı olarak sığır bakım, besleme ve sürücülük hizmetlerinin bir kısmı 2003 tarihinden itibaren dışarıdan hizmet alımı yolu ile yaptırılmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 6.12 Buzağı Barınaklarından Bir Görünüm



İşletme içerisinde damızlık ayırımı yapılırken hayvanlar öncelikle dış görünüşlerine göre değerlendirmeye tabi tutulmakta, düzeltilmesi gereken öncelikler tespit edilerek; yaşam gücü yüksek, meme kapasitesi iyi, güçlü memelere sahip, bacakları, tırnakları sağlam ve kuvvetli olanlar tercih edilmektedirler. Bunun için de birçok katalog taranmakta sürümümüze olumlu yönde, genetik kapasitesini yükseltecek boğa adayları seçilerek yeni gen katımı sağlanmış olmaktadır.

İşletmede veteriner hekimler ve yanlarından çalışan işçiler sağlık hizmetleri işlerini yürütmekte ve sığırcılık ünitesine yeterli olabilmektedirler. Sürdürülen faaliyetler esnasında hayvanın ölmesine neden olabilecek olası bir hastalık anından, zamanında müdahale edilebilen sığırın eti kurtarılarak yenmek üzere yemekhaneye taşınmaktadır. Bu işlemler dışında işletme içindeki et ihtiyacını gidermek üzere belli aralıklarla hayvan kesimi yapılmakta, kesilen hayvan eti cüzi miktarda bir değer ile işletme içindeki çalışanlara satılmaktadır.

Tablo 6.10 Tahirova Tarım İşletmesi'ne Ait Hayvan Sayıları ve Süt Üretim Durumları (2005-2012)

Sıra No		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 ithal düve	2011	2012
	Toplam Barınak Kapasitesi	720	720	720	720	720	760	-	700	700
1	Ana Barınak Kapasitesi	260	260	260	260	260	350	-	-	-
2	İnek Mevcudu (Yıl Sonu)	303	309	342	346	347	343	-	460	-
3	Düve Mevcudu (Yıl Sonu)	144	153	163	158	161	159	787	126	-
4	G.Boğa Mevcudu (Yıl Sonu)	21	-	1	-	-	-	-	-	-
5	Erkek Dana Mevcudu (Yıl Sonu)	21	7	11	24	1	2	-	-	-
6	Dişi Dana Mevcudu (Yıl Sonu)	96	91	69	64	48	58	-	-	-
7	Erkek Buzağı Mevcudu (Yıl Sonu)	44	33	60	45	28	14	-	63	-
8	Dişi Buzağı Mevcudu (Yıl Sonu)	37	59	84	86	69	102	-	50	-
9	Reforme Sığır Mevcudu (Yıl Sonu)	10	8	7	9	7	7	-	-	-
10	Yıl Sonu (Toplam) Sığır Mevcudu	676	660	737	732	661	685	787	699	-
11	Yıl Sonu (Damızlık) Sığır Mevcudu	666	652	730	723	654	678	787	699	-
12	Ortalama Ana Mevcudu	300	315	327	359	341	358	-	-	-
13	Ortalama Sağmal Mevcudu	242	253	262	288	276	283	-	-	-
14	Sağmal % si (21/20*100)	80,7	80,3	80,1	80,2	80,9	79,1	-	-	-
15	Yıllık Toplam Süt Üretimi	2.028.059	2.100.045	2.137.617	2.511.778	2.365.038	1.876.202	36.573	852.665	-
16	Satılan Süt Miktarı	1.925.629	1.993.225	2.030.937	2.418.863	2.288.138	1.798.637	24.073	773.415	-
17	Buzağılara İçirilen Süt Miktarı	102.430	106.820	106.680	92.915	76.900	77.565	12.500	79.250	-
18	Doğan Buzağı Sayısı	314	315	332	312	270	313	107	471	-
19	Buzağı Başına İçirilen Süt Miktarı	326	339	321	298	285	248	117	168	-

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Ankara Hayvancılık Şube Şefleri Toplantısı 2012 Verileri, 2013: 6.

Tablo 6.11 Tahirova Tarım İşletmesi'nde Satılan-Ölen-Kesilen Hayvan Sayıları (2005-2012)

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 ithal düve	2011	2012
1	Satılan Damızlık Düve Sayısı	-	25	15	40	50	-	457	1.891	-
2	Satılan Damızlık Dişi Dana S. (İthal d. Buzağı)	-	-	-	-	-	-	63	102	İthal
3	Satılan Damızlık Genç Boğa Sayısı	-	2	1	-	1	-	-	-	-
4	Satılan Damızlık Erkek Dana Sayısı	1	21	15	1	1	13	-	-	-
5	Satılan Damızlık Erkek Buzağı Sayısı	1	112	36	10	1	134	21	44	İthal
6	Satılan Toplam Dam. Sığır Sayısı	4	160	67	51	63	147	560	2128	-
7	Ölen Damızlık Sığır Sayısı	9	6	9	12	10	9	2	32	-
8	Ölen Buzağı Miktarı	8	6	9	12	10	8	1	22	-
9	Kesilen Buzağı Miktarı	5	4	-	1	3	1	-	2	-
10	Ölüm Oranı (50/26*100)	2,5	1,9	2,7	3,8	3,7	2,6	0,9	4,7	-
11	Kesim Oranı (51/26*100)	1,6	1,3	0,0	0,3	1,1	0,3	0,0	0,4	-
12	Yıllık Normal Doğum Yapan İnek ve Düve Top.	314	315	332	312	270	313	-	-	-

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü Ankara Hayvancılık Şube Şefleri Toplantısı 2012 Verileri, 2013: 8.

İşletmede sığırcılık ünitesine giriş-çıkışların kontrolü yapılmakta, araçlar siteye tek kapıdan, dezenfektanlı sudan geçirilerek girmektedir. Ziyaretçilerin girişleri ise ayaklarına galoş giydirilerek yapılmaktadır. Site ziyaretçilere dolaştırıldığında mutlaka sorumlu bir kişi tarafından kontrollü bir şekilde gezdirilmektedir. Bu çalışmalarının yapılmasındaki temel amaç hayvanların hastalıktan uzak tutmak ve ölümlerin sayısını azaltmaktır.

İşletmede mevcut inek sayısı ve yıllık toplam süt üretimine baktığımızda yıllar itibariyle hayvan sayıları 2010'a kadar artış göstermiş fakat süt üretimi sürekli azalma göstermiştir. Üretilen toplam sütün buzağılara içirildikten sonra kalanı ihale ile satışa sunulmuş, işletme içerisinde gerek peynir ve yoğurt yapımı ve gerekse ayran yapımında kullanılmamıştır. İşletme 2011 yılının sonralarına doğru özelleşme kararı ile birlikte sığırcılık faaliyetlerini sonlandırmaya başlamıştır. Mevcut hayvanlar genel olarak satışa sunulmuş, 2012 yılı itibariyle eldeki hayvanlar Bursa ilinin, Karacabey ilçesi sınırlarında faaliyet gösteren Karacabey Tarım İşletmesi'ne gönderilmiştir.

BÖLÜM VII

İSTİHDAM DURUMU

7.1. Teknik Eleman ve Memurların İstihdam Durumu

İşletmede 2012 tarihi itibarıyla 1 Müdür, 1 Müdür Yardımcısı, 2 Baş Uzman, 3 Ziraat Mühendisi, 1 Makine Teknikeri, 1 Veteriner Hekim, 1 Veteriner Sağlık Teknisyeni, 1 İnşaat Teknikeri, 1 Elektrik Teknisyeni, 2 İdari Şef, 2 İdari Şef Yardımcısı, 1 Veznedar, 2 Ambar Memuru, 1 Satın Alma Memuru, 1 Puantör, 4 Güvenlik Görevlisi ile faaliyetlerini yürütmüştür (Tablo 7.1).

Tablo 7.1 Teknik Eleman ve Memurların İstihdam Durumu (1998-2012)

	Müdür	Müdür Yard.	Başuzman	Teknik Eleman	Memur	Güvenlik Görevlisi	Toplam
1998	1	1	...	9	9	...	19
1999	1	1	...	9	9	...	21
2000	1	1	...	9	9	...	19
2001	1	1	...	8	9	...	19
2002	1	1	...	8	9	...	20
2003	1	1	...	8	9	...	20
2004	1	1	...	8	9	...	20
2005	1	1	...	7	10	...	19
2006	1	1	1	8	10	4	25
2007	1	1	1	11	10	4	28
2008	1	1	2	8	10	4	26
2009	1	1	2	8	9	4	25
2010	1	1	2	8	9	4	25
2011	1	1	2	8	9	4	25
2012	1	1	2	8	9	4	25

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Brifing Raporu, 2013.

Anadolu Etap Tahirova Çiftliği personeli (24 Kasım 2013 tarihi itibarıyla); 1 Çiftlik Müdürü, 1 Teknik Koordinasyon Sorumlusu Mühendisi, 3 Ziraat Mühendisi, 1 İdari İşler Müdürü, 1 Operasyon Destek Uzmanı, 2 Tekniker, 3 Operatör ve 1 kazancıdan oluşmaktaydı (Anadolu Etap Tahirova Çiftliği Verileri, 2013).

7.2. İşçi İstihdam Durumu

İşletme 2011 yılı itibariyle 51 işçi mevcudu ile faaliyetlerini yürütmüştür. Son 10 yıldır emekli olan işçilerin yerine kanun gereği yeni işçi alımının yapılamaması nedeniyle eksik olan iş gücü hizmet satın alınarak giderilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle tarımsal ve hayvansal üretimler için gerekli olan eksik iş gücü, muhtelif hizmet alımı kapsamında ihale yolu ile dışarıdan karşılanmaktadır (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Brifing Raporu, 2012: 56).

Tablo 7.2 İşçi İstihdam Durumu (1998-2011)

	Daimi	Geçici	Hizmet Alımı	Daimi ve Geçici İşçi Toplamı
1998	48	22	...	70
1999	45	24	...	69
2000	44	22	1	66
2001	39	22	3	61
2002	37	18	5	55
2003	47	...	7	47
2004	47	...	8	47
2005	55	2	10	57
2006	46	2	19	48
2007	40	2	30	42
2008	31	...	29	31
2009	20	...	32	20
2010	14	...	27	14
2011	18	...	27	18

Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Brifing Raporu, 2013.

Tahirova Tarım İşletmesi çalışanları işletmenin kiralama sürecine girmesiyle birlikte, işçi statüsünde olan personelin büyük çoğunluğu, başta Karacabey Tarım İşletmesi olmak üzere, yakın işletmelere tayin edilirken, memur statüsünde olan personel çalışmalarını sürdüren 15 işletmeye tayin edilmiştir.

BÖLÜM VIII

TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ'NİN SOSYAL VE EKONOMİK ETKİLERİ

8.1. Yöre Çiftçisine Yönelik Eğitim Çalışmaları

Sertifikalı Hububat Tohumluğu tanıtım kampanyası çerçevesinde Tarım İl Müdürlüğü ve İlçe Müdürlüklerinde; Tarım Kredi Kooperatifleri, TMO, Panko Birlik, Ziraat Odaları, Borsalar, özel TİGEM tohumluk bayileri, tarım gönüllüleri, önder çiftçiler, yazılı ve görsel medya mensuplarının da hazır bulunduğu toplantılarda işletmenin elemanları tanıtım yapmışlar, Genel Müdürlük tarafından hazırlanan CD'ler gösterilmiş, tanıtım ve promosyon malzemeleri dağıtılmıştır. İşletmece tarla günü düzenlenmekte, gerekli bilgilendirmeler, alanında uzman kişilerce yapılmaktadır. 21 Eylül 2011 Çarşamba günü, saat 13.00'de Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksek Okulu'nda Tarımsal İşletmecilik Programı'na uygulama alanı olarak seçilen arazide, 15 ayrı örnek ve deneme amaçlı çeltik ekimi yapılan parseller tek tek ziyaretçiler tarafından gezilmiş ve uzmanlar tarafından çeşitler hakkında bilgilendirme çalışması yapılmıştır.

Fotoğraf 8.1 2011 Yılı Tarla Günü Çalışmaları



Kaynak: <<http://www.gonen.gov.tr>> sitesinden alınmıştır.

02 Haziran 2011 Perşembe günü 15 çeltik çeşidi ekilişi yapılmış, 21 Eylül 2011 Çarşamba günü ise bu çeşitlerin gelişimi, hastalıklara karşı toleransları, verimi, kalitesi, fiziki çeşit özellikleri vb. konularda gözlemler yapılmıştır ve bu gözlemler ziyaretçilere aktarılmıştır.

8.2. Bakanlık Mensuplarına Yönelik Eğitim Çalışmaları

Bakanlık mensuplarının hizmet içi eğitimleri ile ilgili olarak işletmede mesleki ve sosyal açıdan her türlü imkan vardır. Ülkemize hizmet edecek Bakanlık mensupları, teknik elemanlar hiçbir sıkıntı çekmeden eğitimlerini tamamlayarak işletmeden ayrılmaktadır.

8.3. İşletmece Sertifikalı Tohum Tedariki Faaliyetleri

İşletme tarafından üretilen tarımsal ürünler, artık herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu ürünler ticari ürün olmayıp, stratejik ürün özelliğindedir. Bu itibarla işletmelerden faaliyetlerini tamamen ticari koşullarda sürdürmesi beklenmemelidir. İşletmelerin ülkemiz genelinde birim alandan ve birim hayvandan verimin artırılması hususlarında stratejik bir önem arz ettiği de göz önüne alınmalıdır.

Gönen Ovası'nda yoğun bir şekilde çeltik ziraatı yapılmakta olup ülkemizde ari sertifikalı çeltik tohumluğuna şiddetle ihtiyaç olmasına karşılık, iç ve dış piyasalardan ihtiyacın ancak %23'ü karşılanabilmektedir. Buradan da gereken önemin verilmediği anlaşılmaktadır. İşletme sadece kendi imkanları ile Türkiye çeltik tohumu ihtiyacının %50'sini sağlayacak potansiyele sahiptir.

Buğday ekilişlerinde bölge çiftçilerinin ve un fabrikalarının tercih ettiği çok kaliteli ve verimi yüksek çeşitlerin üretimine devam edilmiş ve bunların tohumlukları dağıtılmıştır. Ayrıca bölgedeki Tarımsal Araştırma Enstitüleri ile sürekli temas ve işbirliği ile yeni ümit veren çeşitlerde denenerek devreye sokulmaktadır.

İşletmenin ekilebilir arazi varlığının TİGEM ölçeklerine göre az olmasına rağmen, bulunduğu Güney Marmara Bölümü'nün iklim özelliklerinin çeşitli olması, toprakların daha çok alüvyal özellik taşıması polikültür tarım yapılmasını sağlamıştır. İşletmenin bulunduğu Güney Marmara Bölümü'nün ekolojisi hibrit dane mısır tohumluğu üretimi bakımından çok elverişlidir. Avrupa ülkelerinde üretimi yapılamayan uzun periyotlu çeşitlerin üretimi rahatlıkla gerçekleştirilebilmekte, bu da ihracatta büyük bir avantaj

sağlamaktadır.

Sertifikalı tarım işçisi yetiştirme kursları ile işletmede hizmet alımı ile çalışacak işçilerin teorik ve pratik eğitime tutulmasına imkan sağlanarak, bu işçilerin işbaşına geldiklerinde doğabilecek maddi kayıplar, kalite bozuklukları ve gecikmelerin en aza indirilmesi amaçlanmıştır. Bir devlet kuruluşu olan işletmede bahsedilen amacın gerçekleştirilmesi yanında; çoğunlukla ihtiyaç sahibi insanlarımızın kısa süreli de olsa misafir edilmesi, işletme ile yöre sakinleri arasında kaynaşma ve yakınlaşma sağlanmıştır. Çiftçiye yönelik bu tür faaliyetlerin, onların tarıma, hayvancılığa bakış açılarının gelişmesi, daha kısa sürede istenilen verimi alabilmeleri, hangi koşulda hangi tarım aletleri kullanılacağı konusunda fayda sağlanmıştır.

8.4. Damızlık Hayvan Temini Çalışmaları

Bölüm VI'daki Tablo 6.9 incelendiğinde 2005-2012 yılları arasında toplam sığır mevcudu 5637'dir. 7 yıllık toplam satılan sığır sayısı 3180 tane olduğu görülmektedir. İşletme elindeki sığırların yarısına yakınına satış amacı ile dolaylı istihdamda yaratmaktadır.

8.5. İşletmenin İstihdama Katkısı

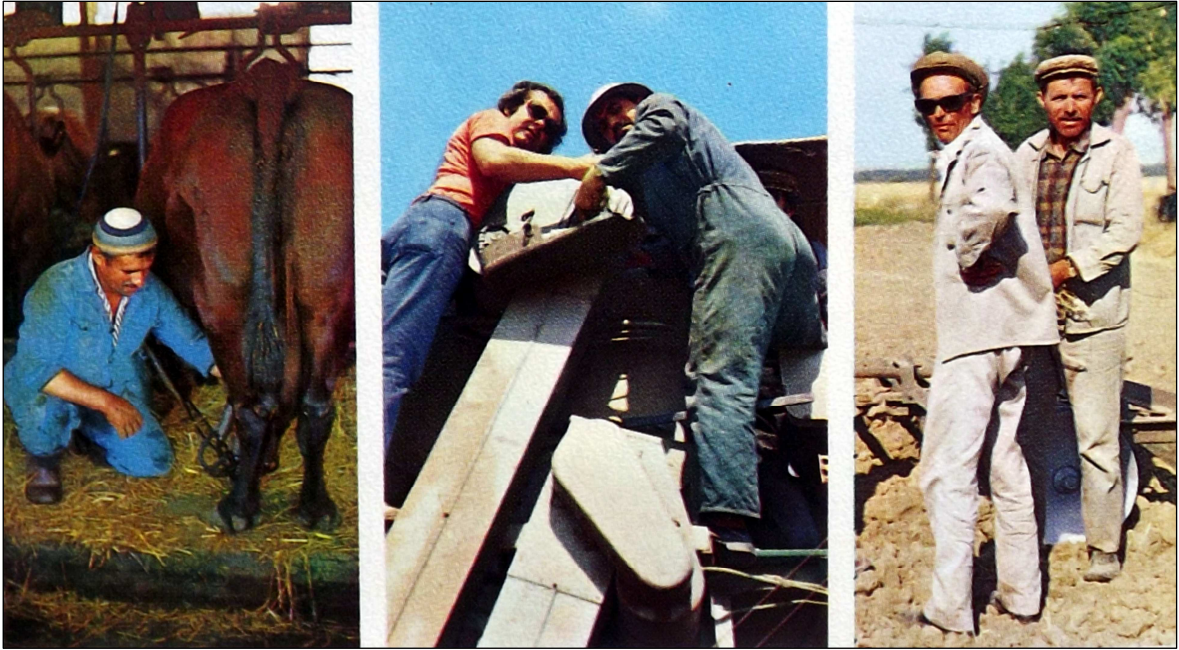
İşletmede 18 daimi işçi ve 25'i memur olmak üzere toplam 43 kişi istihdam edilmiştir (2011 yılı). Ortalama 5 nüfuslu aile olarak düşünülürse 215 kadar insanında geçim kaynağıdır. (dışarıdan alım yapılarak çalıştırılan işçiler hariç) İşletme çevresinden aldığı ve sattığı ürünler ile bu ürünlerin sanayine ve ticaretine dayanan istihdamlarda katma değer oluşturmaktadır.

8.6. İşletmenin Yöre ve Ülke Ekonomisine Etkileri

İşletmenin Türk tarımı ve ekonomisine katkıları 1950'li yıllarda başlamış ve Türk-Alman dostluğu çerçevesinde çalışmalar yapmıştır. İşletmede bitkisel üretime dönük tarla tarımı ve çayır mera şubelerinde hayvansal üretim için gerekli olan çayır otu, yonca ve silajlık mısır üretimi yapılmaktaydı. İşletme TİGEM'e intikal ettikten sonra hayvancılık çalışmaları yanında çevre ve bölge şartlarına uygun hububat, mısır, ayçiçeği ve yem bitkileri tohumluğu yetiştirerek ülke çiftçisinin hizmetine sunmaya başlamıştır. İşletme tohumculuk ve damızlık hayvan yetiştirerek ülke çiftçisinin istifadesine sunmaktaydı.

İşletme; “Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği” döneminde Türk çiftçisi ve köylüsü ile her zaman diyalog halinde bulunmuştur. Alman hükümetiyle işbirliği bittiğinde işletme, yavaş yavaş işlerini sadece devlet eliyle yapmaya başlamış, halka sunulan hizmetler azalmış, kalan hizmetler de halkı maddi yönden tatmin etmeyecek düzeyde kalmıştır. Yapılan anketler göstermektedir ki işletmenin “ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak çevre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim ve tanıtım amaçlı işbirliğine girmek, yurt içi ve yurt dışındaki kişi ve kuruluşlarla işbirliği yaparak her türlü mal ve hizmeti temin etmek, bunları pazara hazırlayarak iç ve dış pazarlarda değerlendirmek” gibi görevleri tam olarak yerine getirmediği anlaşılmaktadır. İşletmenin çevre köylerde yaşayan halka fazla iş imkanlarını sunmadığı; işletmeden iş makinesi kiralaması yapılması halinde çok büyük fiyatlar talep edildiği; işçi statüsünde çalışmak için gelenlerin genel olarak reddedildiği; daha çok ihale usulü ile gelen kişilerin, ihaleyi kazandığı takdirde getireceği işçilerle işlerin yürütüldüğü açıkça görülmektedir. Çevre köylerde yaşayan çiftçilerin, Tahirova Tarım İşletmesi hakkında, işletmenin özel sektöre devredilmesi halinde çevre köylerde yaşayan çiftçiler için daha fazla iş sahası açacağı görüşündedir.

Fotoğraf 8.2 1964 Yılında Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği'nde Yürütülen Çalışmalardan Örnekler



Kaynak: Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2012 Brifing Raporu, 2013.

İşletmenin tohumluk ve damızlık dağıtımları haricinde çevreye ve ülkeye katkılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- İşletme ana yolların kenarında olduğu için her zaman bir vitrin gibidir. Burada bitki yetiştirme tekniklerindeki yeni uygulamalar, demonstratif mahiyetteki denemeler, her çeşit sulama metotları, bitki korumada kullanılan yeni ilaçlar, tekniğe uygun ilaçlama, gübreleme konularında önemli bilgiler çiftçilere verilmektedir.
- Tarımsal ürünlerde yeni çeşitler denenerek bunların tanıtımı çiftçilere yerinde yapılmaktadır.
- Üniversiteler ve Tarımsal Araştırma Kuruluşları İşletme arazilerinde deneme ekilişlerini yapabilmektedir.
- Köylü ve çiftçilere, makine barem fiyatı üzerinden, ihtiyaç duydukları traktör, alet ve makineleri kiralayarak, tarımsal faaliyetlerini zamanında en uygun aletle ve makineyle yerine getirme imkanları sağlanmaktadır.
- İşletme arazisine Gönen Çayı'ndan su alınmasıyla, sulama imkanı olmayan komşu çiftçi arazilerinden 2000 dekar kadar arazi işletme arazisinden geçen su ile sulama imkanına kavuşmuştur. Bu arazilere çeltik ekimi yapılmaktadır.
- Meslek liseleri öğrencileri okul döneminde, Ziraat ve Veteriner Fakültesi öğrencileri de yaz döneminde stajlarını işletmede yaparak önemli tatbiki bilgiler edinmektedir.
- İşletmede; müteahhit aracılığı ile çalışacak işçilerin eğitime tabi tutularak, başarılı olanlara verilen Sertifikalı Tarım İşçisi İşgücü Yetiştirme Projesi belgesi ile yoksul ve işsiz kesim için istihdam imkanları oluşturulmaya çalışılmaktadır.
- İşletmede; Tarım Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarına atanan veteriner, ziraat mühendisi ve teknisyenlerinin, meslekleriyle ilgili konularda iki ay süreli uygulamalı hizmet içi eğitime alınarak bilgi ve becerilerinin artırılmasına çalışılmaktadır.

BÖLÜM IX

ÇEVRE YERLEŞİM YERLERİNE UYGULANAN “TAHIROVA TARIM İŞLETMESİ’NİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ” ADLI ANKET FORMUNUN SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

9.1. Anket Soruları

Çifteçeşmeler, Denizkent, Misakça, Gebeçınar, Havutça, Kınalar, Ulukır köylerinde yaşayan 84 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen, kapalı uçlu soru yöntemiyle hazırlanan, karşılıklı görüşme yöntemiyle uygulanan anket ile birlikte, halkın Tahirova Tarım İşletmesi’ne bakışı, işletme ile olan tarımsal işbirliği, işletmenin etkileri, çiftçilerin TİGEM’i ne kadar tanıyıp tanımadıkları, herhangi bir alışveriş yapılmak istenirse izlenilecek yolun ne olduğu gibi bilgilerini ölçmeye dayanan görüşmeler yapılmıştır.

Ankette likert tipi ölçek kullanılmış ve yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak uygulanmıştır (Ek-1).

Fotoğraf 9.1 Anket Yapılan Köylerin Coğrafi Dağılışı



9.2. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Araştırma örneklemini oluşturan çevre köylerdeki çiftçilerin demografik özellikleri Tablo 9.1’de verilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda çiftçilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır;

Ankete katılan çiftçilerin % 90.4'ü erkek ve % 9.6'sı da kadın çiftçilerden oluşmaktadır.

Ankete katılan çiftçilerin eğitim durumlarına baktığımızda; % 19.04'ünün okuryazar olmadığı, % 34.52'sinin ilkökul mezunu, % 25'inin ortaokul mezunu, % 17.87'sinin lise ve dengi okul mezunu, % 2.38'inin ön lisans mezunu, % 1.19'unun da lisans mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 9.1). Oranların dağılımına gözden geçirdiğimizde; çiftçilerin eğitim düzeyinin daha çok ilkökul mezunu seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların % 9.53'ü 18–25 yaş grubunda, % 27.38'i 26–34 yaş grubunda, % 26.19'u 35-44 yaş grubunda ve % 36.90'ı 45 ve üzeri grubunda bulunmaktadır.

Tablo 9.1 Çevre Köylerde Ankete Katılan Çiftçilerin Demografik Özellikleri

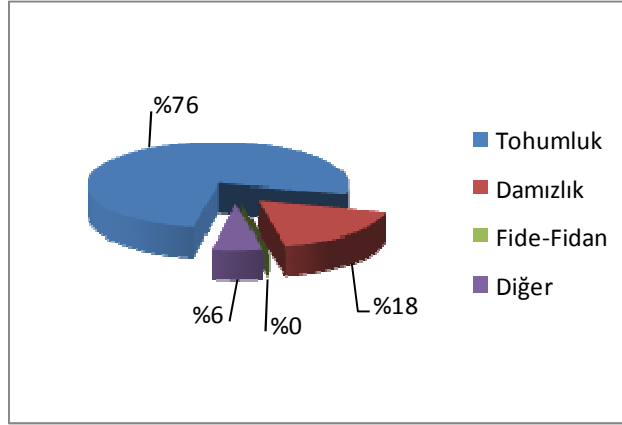
Demografik Göstergeler	Sayı	Oran(%)
<i>Cinsiyet</i>		
Bay	76	90.4
Bayan	8	9.6
<i>Eğitim Durumu</i>		
Okur-yazar değil	16	19.04
İlkokul mezunu	29	34.52
Ortaokul mezunu	21	25
Lise ve dengi okul mezunu	15	17.87
Ön lisans mezunu	2	2.38
Lisans mezunu	1	1.19
<i>Yaş</i>		
18-25	8	9.53
26-34	23	27.38
35-44	22	26.19
45 ve üzeri	31	36.90
<i>Aylık Gelir(TL)</i>		
1-499	3	3.57
500-999	17	20.24
1000-1499	47	55.95
1500-1999	9	10.72
2000+	8	9.52

Araştırma örneklemini oluşturan çiftçilerin aylık kazancını ele aldığımızda çiftçilerin sadece % 9.52'sinin aylık gelirinin 2000 TL ve üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Çiftçilerin % 66,67'sinin aylık gelirleri 1000-1999 TL olarak belirlenmiştir. Çiftçilerin % 23,81'inin aylık gelirleri 1000 TL'nin altında olarak belirlenmiştir (Tablo 9.1).

9.3. Anket ile Elde Edilen Bulguların Yorumlanması

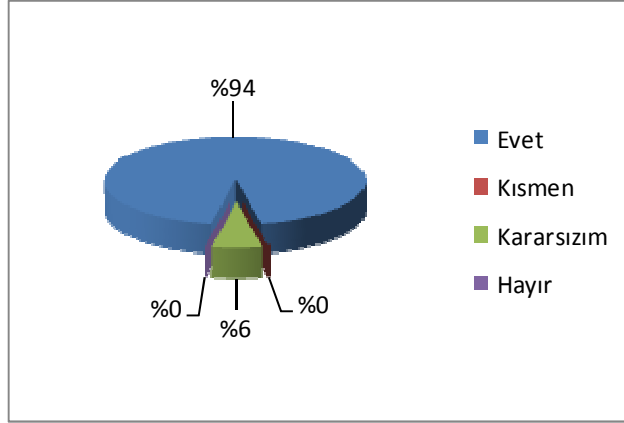
Ankete katılanların “Tahirova Tarım İşletmesi’nin hangi mal ve hizmetlerinden yararlanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, çiftçilerin %76.19’unun Tahirova Tarım İşletmesi’nin “Tohumluk” hizmetlerinden yararlandıkları ortaya çıkmaktadır. Ankete katılanların %17.85’lik kısmı da “Damızlık” faaliyetlerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir. İşletmeden “Fide-Fidan” satımı olmadığından çiftçiler bu hizmetten yararlanamamaktadırlar. Çiftçilerin %5.95’lik kısmı da “Diğer” seçeneğini işaretlemişlerdir (Şekil 9.1).

Şekil 9.1 Tahirova Tarım İşletmesi’nin Mal ve Hizmetlerinden Yararlanma Durumunun Oransal Dağılımı



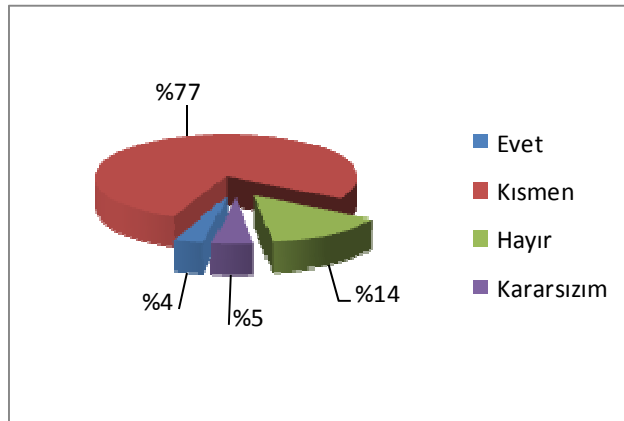
Ankete katılanların “Tahirova Tarım İşletmesi’nden aldığınız tohumluklar beklentilerinizi karşılıyor mu?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, Tahirova Tarım İşletmesi’nden alınan tohumların beklentileri karşıladıkları açık olarak ortaya çıkmaktadır. Genel amacı tohumluk ve damızlık yetiştiriciliği olan işletmelerde sertifikalı tohum üretimi çiftçilerin isteklerini karşılamakta, verimi arttırmaktadır. Bu soruya %94.04’lük bir oranla “Evet” cevabı verilmiş, %5.95’lik kısmı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir (Şekil 9.2).

Şekil 9.2 Tahirova Tarım İşletmesi'nden Alınan Tohumlukların Beklentileri Karşılama Durumunun Oransal Dağılımı



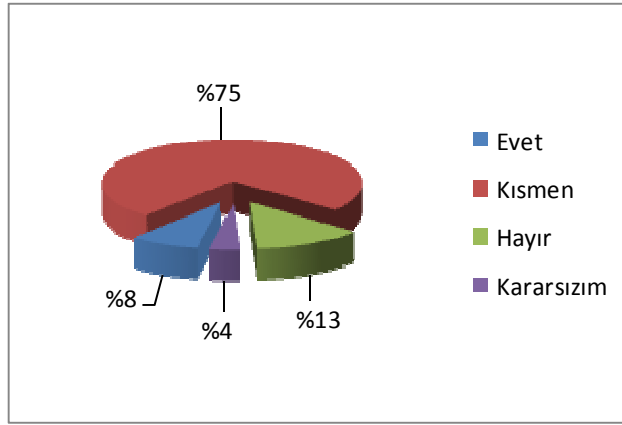
Ankete katılanların “*Dağıtılan sertifikalı tohumluk fiyatları piyasaya göre uygun mu?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, tohumların piyasa fiyatlarına göre uygunluğu hakkında çiftçilerden olumlu cevaplar alınamamıştır. Çiftçilerin verdikleri cevaplar arasında %77.38’lik oranla “Kısmen” ilk sırada yer almıştır. Ayrıca çiftçiler dışarıdan daha makul fiyatlarda tohum bulabildiklerini, fakat işletme tohumlarının hem sertifikalı oluşu ve fiyatın yüksekliğine rağmen cazip edici olduğunu belirtilmiştir. Tahirova Tarım İşletmesi’nden aldığı tohumların beklentilerini karşıladığını söyleyenlerin oranı %3.57 iken, %14.28 oranla “Hayır” cevabı alınmıştır. “Kararsızım” diyenlerin oranı ise %4.76’dır (Şekil 9.3).

Şekil 9.3 Dağıtılan Sertifikalı Tohumluk Fiyatlarının Piyasaya Göre Uygunluk Durumunun Oransal Dağılımı



Ankete katılanların, “Tahirova Tarım İşletmesi’nden aldığınız tohumluklardan elde ettiğiniz ürünün satış fiyatı ile sertifikasız tohumluklardan elde edilen ürün satış fiyatı farklı mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, %75’lik oranla evet lehine “Kısmen” cevabı alınmıştır. Çevre yerleşim yerlerindeki çiftçiler, ürettikleri ürünleri almaya gelenlerin kaliteden çok fiyatı öncelik olarak gördüklerini, bundan dolayı üretilen malın kalitesinin fiyatını çok değiştirmedeği görüşünü savunmuşlardır. Bu soruya “Evet” cevabını verenler %8.33, “Hayır” cevabını %13.09, “Kararsızım” cevabını verenler de %3.57 oranında olmuştur (Şekil 9.4).

Şekil 9.4 Tahirova Tarım İşletmesi’nden Alınan Tohumluklardan Elde Edilen Ürün Satış Fiyatı ile Sertifikasız Tohumluklardan Elde Edilen Ürünün Satış Fiyatı Arasındaki Farka İlişkin Görüşler

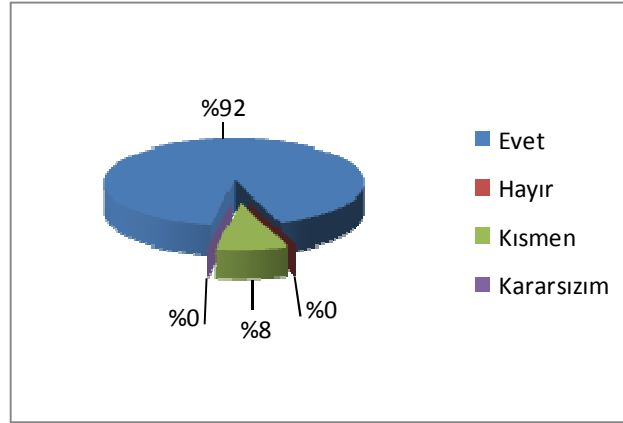


Fotoğraf 9.2 Çifteçesmeler Köyü'nde Anket Uygulamasından Bir Görünüm (Haziran 2013)



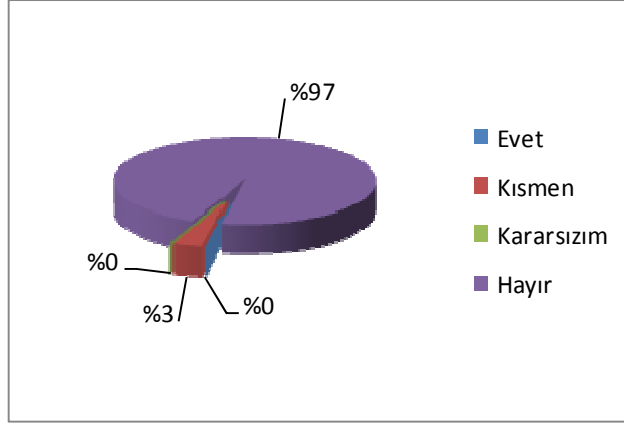
Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi’nin bölgede örnek teşkil ettiğini düşünüyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, Tahirova Tarım İşletmesi’nin tarımsal uygulamalar bakımından yörede örnek teşkil ettiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere Tahirova Tarım İşletmesi yörede, devlet eliyle, sertifikalı tohum ve damızlık üretimi yapan tek kuruluştur. En yakın tarım işletmesi müdürlüğü Çanakkale ilinde Ezine yolu üzerinde yer almaktadır. Bundan dolayı ankete katılanların %91.66’lık oranı bu soruya “Evet” cevabı verdiği, %8.33’ünün ise “Kısmen” cevabını verdiği görülmüştür (Şekil 9.5).

Şekil 9.5 Tahirova Tarım İşletmesi’nin Yörede Örnek Teşkil Etme Durumunun Oransal Dağılımı



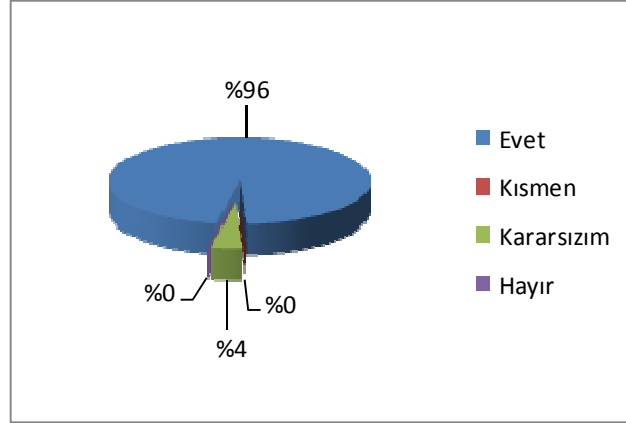
Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi tanıtım faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, Tahirova Tarım İşletmesi tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılanların %94.66’lık oranla “Hayır” cevabı verilmiştir. Cevaplardan anlaşıldığı üzere, uzak mesafelere hitap etmesi bir yana, çevre yerleşim yerlerine dahi bilgilendirme çalışmaları son yıllarda azalma gösterdiği, bu sebeple bilgilendirme çalışmalarının amacına ulaşamamış olduğu ortaya çıkmaktadır. Tahirova Tarım İşletmesi tanıtım faaliyetleri 2011 yılında, Gönen Tarım Fuarı’nda son kez yapılmıştır. Bunun yanında bu maddeye %3.34’lük bir kesim de “Kısmen” cevabını vermiştir (Şekil 9.6).

Şekil 9.6 Tahirova Tarım İşletmesi Tanıtım Faaliyetlerinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Oransal Dağılımı



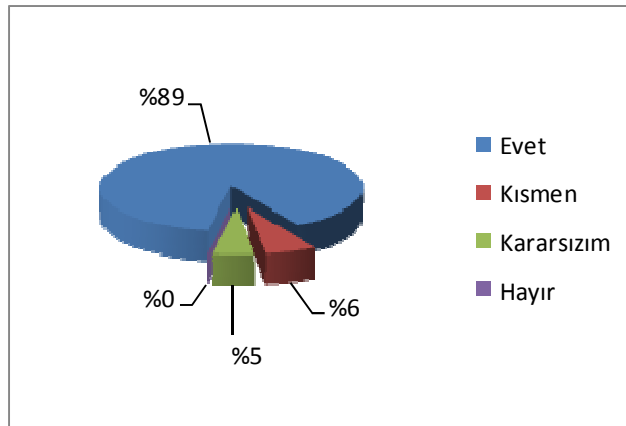
Ankete katılanların “Size göre, Tahirova Tarım İşletmesi özel sektöre devredilmeli midir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, “Tahirova Tarım İşletmesi özel sektöre devredilmesi gerektiği söylenmiş, ankete katılanlardan alınan cevap %96.42’lik bir oranla “Evet” seçeneği olmuştur. İşletme; “Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği” döneminde Türk çiftçisine ve köylüsüne 20 yıl süresince yapılan fayda ve hizmetleri kendisine daima vizyon edinmiştir. İş ahengi ve çalışma prensipleri bakımından o dönemin izleri hem İşletmede hem de çevremizde hala devam etmektedir. Çevre yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar 1960’lı yıllarda ve sonrasında işletmenin çok fazla iş imkanı sunduğunu, Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği ile birlikte çok fazla işe birlikte giriştiklerini, çok cüzi rakamlarla araç kiraladıklarını, Tahirova Türk-Alman Örnek ve Tatbikat Çiftliği zamanında tohumluk ve damızlık fiyatların çok makul olduğunu vurgulamışlardır. Bugünle kıyaslanamayacak değerde eskiden halkın yararına çalışan bir kuruluş olduğunu vurgulamışlardır. Ankete katılanlardan alınan cevaplar neticesinde bu maddeye %3.57’lik bir kesim de “Kararsızım” seçeneğiyle cevap vermiştir (Şekil 9.7).

Şekil 9.7 Tahirova Tarım İşletmesi'nin Özel Sektöre Devredilmesini İsteyenlerin Oransal Dağılımı



Ankete katılanların “*TİGEM çalışanlarıyla kolayca diyalog kurabiliyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, %86.90’lık bir oranla “Evet” cevabı verilmiştir. Ankete katılan kişiler telefon üzerinden mesai saatlerinde yapılan görüşmeler ile ve yine mesai saatlerinde idari binaya giderek istedikler diyalogu kolayca kurabilmişlerdir. Bununla birlikte ankete katılanların bu maddeye %5.95’lik oran ile “Kısmen” cevabını vermişken, %7.14’lük kesim de “Kararsızım” cevabını vermiştir (Şekil 9.8).

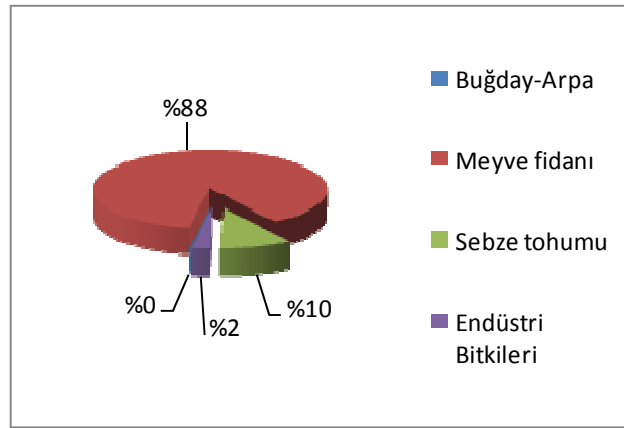
Şekil 9.8 TİGEM Çalışanlarıyla Kolayca Diyalog Kurabilme Durumuyla İlgili Görüşlerin Oransal Dağılımı



Ankete katılanların “*TİGEM bayilerinde hangi tür tohumlukları bulmak istersiniz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, çevre yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar Tahirova Tarım İşletmesi’nden endüstri bitkileri (mısır, ayçiçeği) ve buğday-arpa

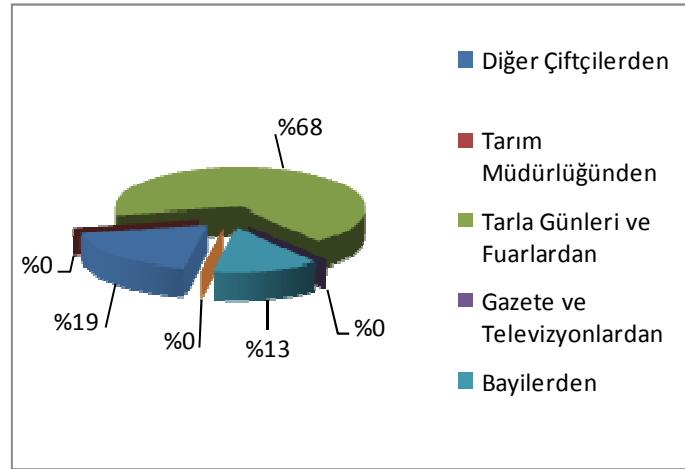
tohumlarını kolayca bulurken, işletme içinde meyve fidanı ve sebze tohumu üretiminin yapılmamasından dolayı bu tarım ürünlerini bulamadıklarını belirttiler. Halbuki bulunduğu iklim koşulları ve sulama olanakları sayesinde sebze tohumu ve meyve fidanı yetiştiriciliğinin yapılmasına oldukça elverişli olduğu vurgulandı. Anket verilerinden elde edilen bulgular ışığında bu maddeye, %88.09'luk kesim "Meyve Fidanı" bulmak istediklerini beyan etmiş, %9.52'lik kesim "Sebze Tohumu" bulmak istediklerini vurgulamış ve %2.38'lik kesim de "Endüstri Bitkileri" bulmak istediklerini söylemişlerdir (Şekil 9.9).

Şekil 9.9 TİGEM Bayilerinde Hangi Tür Tohumlukları Bulmak İsteyenlerin Oransal Dağılımı



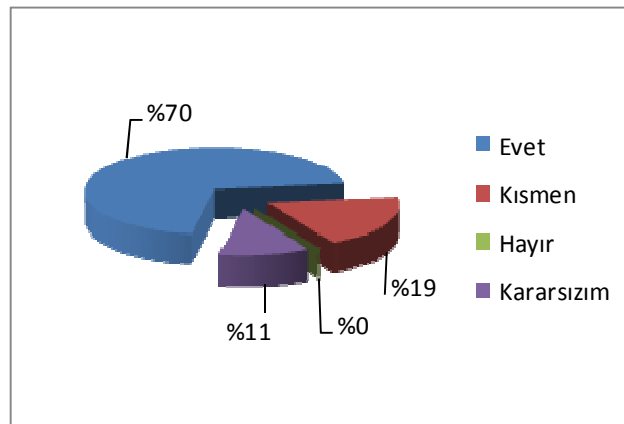
Ankete katılanların "TİGEM'in yaptığı çalışmalardan (tohumluk çeşitleri, yeni tarım teknikleri, alet ve ekipman gibi) nasıl haberdar oluyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, %67.85'lik oranla "Tarla Günleri ve Fuarlardan", %19.09 oranı ile "Diğer Çiftçilerden", %13.06'lık oranla "Bayilerden" cevapları alınırken, "Gazete ve Televizyonlardan", "Tarım Müdürlüğünden", "Diğer Tarım Kuruluşlarından" cevapları hiç alınmadı. Buradan da TİGEM'in yaptığı çalışmalarla çiftçiler arasında sağlam bir bağ kuramadığını, çiftçiler için çalışmaktan çok ticari amaçlı çalıştığını göstermektedir. Yapılması gerekenler ürünlerin tanıtımlarını yapmak, halk ile devlet üretim çiftlikleri arasında 1960'larda olduğu gibi bağ kurabilmektedir. TİGEM'in görevleri arasında yer alan, ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak çevre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim ve tanıtım amaçlı işbirliğine girmek, eski önemini kaybetmiştir. Çevre köylerde yaşayanlar TİGEM'in hizmetlerinden eskisi kadar haberdar olamamaktadır (Şekil 9.10).

Şekil 9.10 TİGEM'in Yaptığı Çalışmalardan Haberdar Olanların Oransal Dağılımı



Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi hayvancılık konusunda bölgede örnek bir yere sahip midir?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, %70.23’lük oranla “Evet” denilmiştir. Tarım işletmelerinin asıl amaçlarının başında gelen hayvancılık faaliyetleri yılların vermiş olduğu tecrübe, kullanılan son teknoloji ve yapılan harcamalar neticesinde hayvan kalitesini oldukça üst düzeye çıkarmıştır. Günümüzde de ideal hayvancılık olarak nitelendirilen, mera hayvancılığından uzak, doğaya fazla gereksinim duymayan besi ve ahır hayvancılığını Tarım İşletmeleri en güzel örnekleri ile sunmaktadır. Bunun yanında ankete katılanların bu maddeye %19.04’lük oranla “Kısmen”, %10.71’lik oranla da “Kararsızım” cevapları alınmıştır (Şekil 9.11).

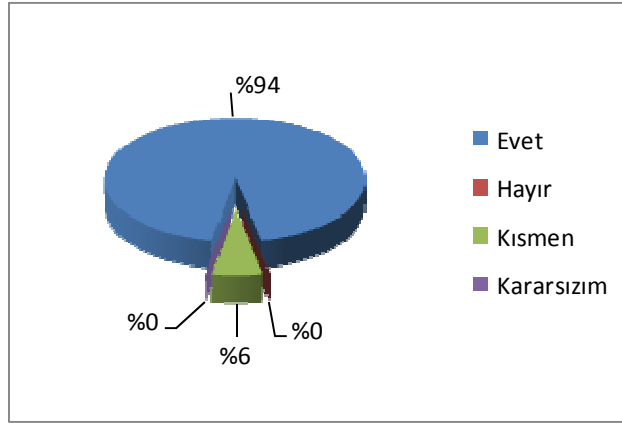
Şekil 9.11 Tahirova Tarım İşletmesi Hayvancılık Konusunda Bölgede Örnek Teşkil Ettiğini Düşünenlerin Oransal Dağılımı



Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi’nin ürettiği damızlık ve hayvansal ürünleri sağlık açısından güvenli buluyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, ankete katılanların %94.04’lük oranla “Evet” cevabı verildiği

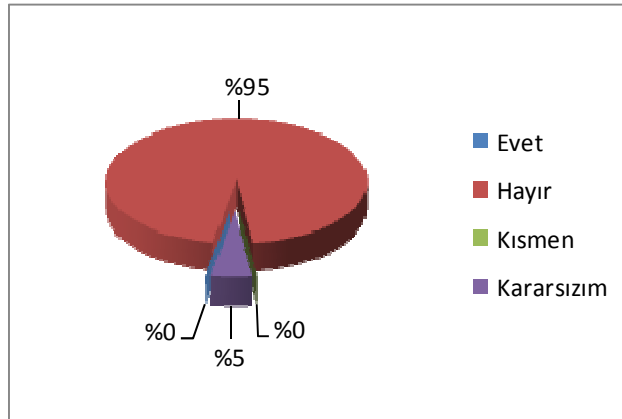
görülmektedir. Hayvancılık ünitesi girişindeki ilaçlı su, damızlık alım-satımı yapılan bölgede galoşuz gezilmemesi, ünite içindeki temizlik, veterinerler eşliğinde düzenli kontrol ve zamanında verilen ilaçlarla hayvanların son derece sağlıklı yapıda oldukları ve üretilen malların kuşkusuz hijyenik ortamda oluşturulduğu kanısına varıldı. Ankete katılanların %5.95’lik kesim ise “Kısmen” seçeneğini işaretledi (Şekil 9.12).

Şekil 9.12 Tahirova Tarım İşletmesi’nin Ürettiği Damızlık ve Hayvansal Ürünleri Sağlık Açısından Güvenli Bulanların Oransal Dağılımı



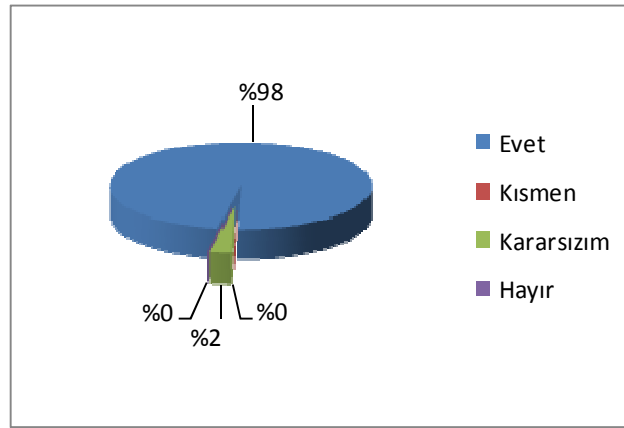
Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi’nden istediğiniz zaman damızlık hayvan alabiliyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, bu maddeye %95.23’lük oranla “Hayır” cevabı verdiği görülmektedir. Hayvancılık ünitesinde yetiştirilen hayvanların her zaman satışı olmamakla beraber, satış açıldığında da satış listesinde adınızın bulunması gerektiği vurgulandı. Satış için genelde sıra listesinde adınız olması gerektiği, zaman zaman bu alışveriş tamamlanmasının 3 yılı bulabildiği belirtildi. Ayrıca bu soru için %4.77’lik bir kesim de “Kararsızım” cevabını işaretledi (Şekil 9.13).

Şekil 9.13 Tahirova Tarım İşletmesi’nden İsteddiği Zaman Damızlık Hayvan Alabilenlerin Oransal Dağılımı



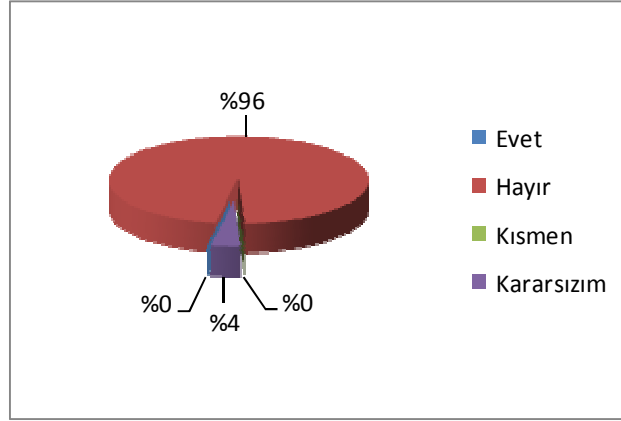
Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi’nde çalışanlar hayvancılık konusunda bölge çiftçisine eğitim vermeli midir?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde soruya %97.61’lik oranla “Evet” cevabı verilmiştir. Bilindiği üzere TİGEM’in görevlerinin başında, çalışma konuları ile ilgili beceri kazandırma seminerleri ve kursları düzenlemek veya düzenlemek gelmektedir. Çevre yerleşim yerlerinde yaşayanların bilgi ve beceri kazandırma kurslarına çok olumlu yaklaşım sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca bu soru için %2.38’lik bir kesim de “Kararsızım” cevabını vermiştir (Şekil 9.14).

Şekil 9.14 Tahirova Tarım İşletmesi’nde Çalışanların Hayvancılık Konusunda Bölge Çiftçisine Eğitim Vermesini İsteyenlerin Oransal Dağılımı



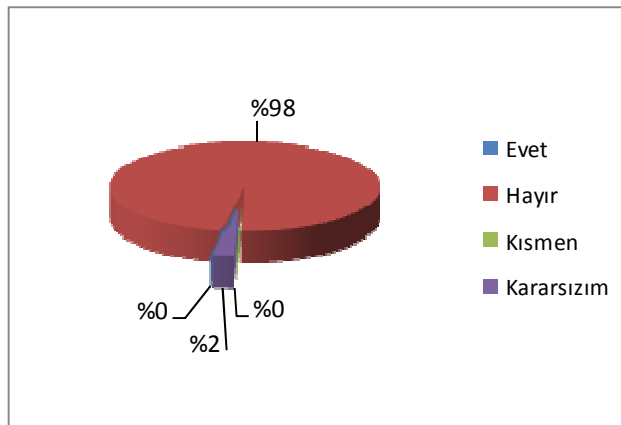
Ankete katılanların “*Tahirova Tarım İşletmesi’nde satılan damızlık hayvan fiyatları uygun mudur?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, %95.23’lük oranla “Hayır” cevabı verilmiştir. Olası bir damızlık alımı yapabilmek için öncelikli olarak satış listesinde adımızın olması gerekmektedir. İkinci olarak dışarıda aynı yaş aynı ağırlıktaki bir sığır ortalama 5000-5500 Türk lirası iken işletmede bu fiyatın 7500 Türk lirası civarında seyrettiği vurgulanmaktadır. TİGEM’in zaman zaman yaptığı kampanyalar ile toplu satışlar düzenlenmekte, bu zamanlarda alınan damızlıklarda indirim olmaktadır. Örneğin çiftçilere 2010-2011 yılında 50 adet sığır satışı yapıldığı takdirde sığır başına fiyatın 5000 Türk lirası civarında olacağı bilgisi verilmiştir. Ancak toplu alımlar çiftçiler için maddi anlamda ağır bir yük anlamına gelmektedir ve genellikle toplu alımlar çiftçiler tarafından pek tercih edilmemektedir. Bunun yanında bu soruya %1.19’luk bir kesim “Kısmen”, %3.57’lik bir kesim de “Kararsızım” seçenekleriyle cevap vermiştir (Şekil 9.15).

Şekil 9.15 Tahirova Tarım İşletmesi'nde Satılan Damızlık Hayvan Fiyatlarının Uygun Bulanların Oransal Dağılımı



Ankete katılanların “Tahirova Tarım İşletmesi’nden aldığınız tohumluklar beklentilerinizi karşılıyor mu?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, “Tahirova Tarım İşletmesi hayvan yetiştiriciliği konusunda sizi bilgilendirip, yönlendirebiliyor mu?” sorusuna %97.61’lik oranla “Hayır” cevabı alınmıştır. Halk ile tanıtım günleri hariç fazla diyaloga girmediği, bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmaları yapmadığı vurgulanmıştır. Bunun yanında çiftçiler arasından %2.38’lik bir kesim de “Kararsızım” seçeneği ile cevap vermişlerdir (Şekil 9.16).

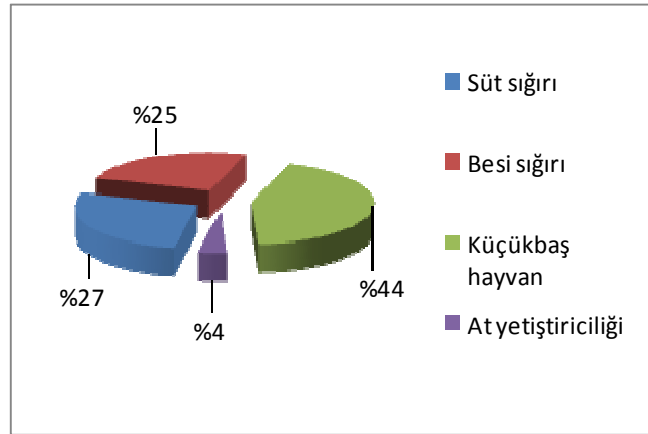
Şekil 9.16 Tahirova Tarım İşletmesi’nin Hayvan Yetiştiriciliği Konusunda Çiftçileri Bilgilendirme Durumunun Oransal Dağılımı



Ankete katılanların “Tahirova Tarım İşletmesi’nde hangi tür hayvan yetiştirilip dağıtılmasını istiyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, %27.38’lik oranla fiyatlar makul olduğu sürece “Süt sığırdı”, %25’lik oranla “Besi sığırdı”, %44.04’lük oranla

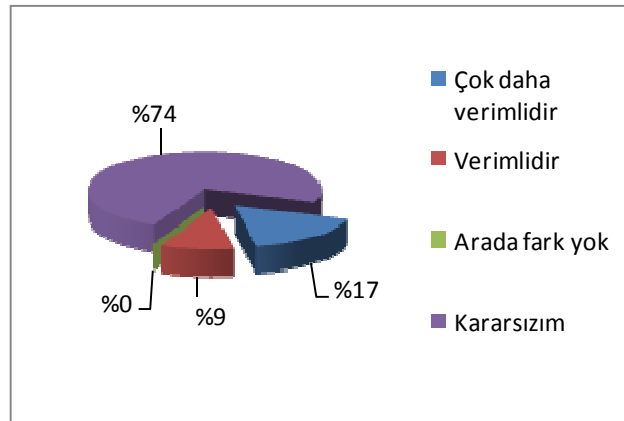
“Küçükbaş hayvan” cevabı alınmıştır. Süt ve besi sığırı yetiştiriciliği zaten yapılmakta ve yeterli olmakta, bunun yanında küçükbaş hayvan üretimi artık yapılmamakta ama olması durumunda çiftçileri memnun edeceği kanısına varılmaktadır. At yetiştiriciliği ise fiyatlarının çok pahalı ve kullanım alanının da dar olması sebebiyle %3.57’lik oranla cevap bulmuştur (Şekil 9.17).

Şekil 9.17 Tahirova Tarım İşletmesi’nde Hangi Tür Hayvanın Yetiştirilip Dağıtılmasını İsteyenlerin Oransal Dağılımı



Ankete katılanların “Tahirova Tarım İşletmesi’nden aldığımız damızlıkların verimi, piyasadakilere göre nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde %73.80’lik oranla “Kararsızım”, %16.67’lik oranla “Çok daha verimlidir”, %9,52’lik oranla “Verimlidir” seçenekleri işaretlenmiştir. Alınan cevaplardan yola çıkarak TİGEM’in hayvancılık konusunda ileri düzey bir yapıya sahip olduğu, ürettiği ve ithal ettiği damızlıkların veriminin çok yüksek olacağı tespitini yapmışlardır (Şekil 9.18).

Şekil 9.18 Tahirova Tarım İşletmesi’nden Alınan Damızlıkların Verimi ile Piyasadaki Damızlıkların Verimine İlişkin Görüşlerin Oransal Dağılımı



Yapılan anketler neticesinde çevre yerleşim yerlerinde yaşayan halkın Tahirova Tarım İşletmesinden tam olarak yararlanamadıkları bir gerçek olup, işletmenin bu insanlarla olan bilgi alışverişinin zayıf olduğu; çiftçilerden alacağı ürünleri kıymetlendirmek için tesisler kurmak, kurdurmak, kurulanlara iştirak etmek gibi girişimlerinin olmadığı; ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak çevre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim ve tanıtım amaçlı işbirliğine girmediği; çalışma konuları ile ilgili beceri kazandırma seminerleri ve kursları düzenlemek veya düzenletmek gibi girişimlerinin fazla yapılmadığı ortadadır. Bunun yanında anketin 7. sorusundan yola çıkarak yapılan görüşmelerde, özelleştirme kapsamında olan Tahirova Tarım İşletmesi'nin özel sektör ile birlikte halk ve devlet için daha avantajlı hale geleceğini, bu bağlamda çevre köylerde yaşayan halkın hem tarım aletlerini işletmeye kiralama fırsatı bulacaklarını hem de işletmede işçi statüsünde iş bulabileceklerini vurgulamışlardır. Özel sektöre kiralanın işletme ile birlikte, halk istediği iş imkanına kavuşmuş, işletmede onlarca köylü tarlalarda iş imkanı bulabilmiş, araçlarını kiralayarak maddi gelirlerini arttırabilmişlerdir.

BÖLÜM X

ANADOLU ETAP YETKİLİSİYLE YAPILAN GÖRÜŞME İLE İLGİLİ BULGU VE YORUMLAR

10.1. Görüşme Soruları

Araştırma kapsamında, kiralanın önceki adı Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü olan, kiralandıktan sonra Anadolu Etap Tahirova Çiftliği adını alan işletme çalışanlarından Ziraat Mühendisi Hulusi Kıyılı ile karşılıklı görüşme yapılmıştır. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'ne ilişkin görüşlerini almak üzere nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerde, görüşme formunda yer alan sorular sırasıyla katılımcıya yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde dijital ses kayıt cihazı kullanılmış, daha sonra bu veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşmenin analizi yapılırken, kaydedilen ses dosyaları çözümlenmiş ve görüşmelerin dökümü çıkartılmıştır. İşletmenin özelleşmesini takip eden üç buçuk aylık bir süre sonrasında uygulanan görüşme 12 sorudan oluşmakta ve "Anadolu Etap Tahirova Çiftliği" adı altında yapılacak tarımsal ve ekonomik faaliyetlerin mevcut durumu, etkileri, sorunları ve çözüm önerilerini kapsamaktadır.

10.2. Görüşme Soruları ile Elde Edilen Bulguların Yorumlanması

Görüşme neticesine göre, Tahirova Tarım İşletmesi, Anadolu Grup tarafından 30 yıllığına, yıllığı 7 milyona kiralandı. İkinci yıldan başlamak üzere, bir önceki yılın toplam kira bedeline göre yüzdelik artışlarla beraber, kiranın her yıl artacağı anlaşılmıştır.

Görüşme neticesinde, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi'nin faaliyet halindeki ekonomik ve sosyal etkilerini devam ettirilecek, hatta bunları katlayarak, çevre köylere yararlı olacağı belirlenmiştir. Kiralama süreci ve bugüne bakıldığında üç buçuk aylık bir süre geride kalmasına rağmen süreç kurulum aşamasını kapsadığı için, çevre köylerle tam olarak bir bağ kurulamadığı belirtilmiştir. "Çevreyi, ortamı tanımaya çalışıyoruz, ilerleyen süreçte çevre yerleşim yerlerinde yaşayan halk ile temasa girmek gerekecektir tabii" şeklinde ifadelerde bulundu.

Görüşme yapılan Hulusi Kıyı, “Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi’nin faaliyet halindeki ekonomik etkilerini tam olarak devam ettirmeyecek, bakıldığında şu an için çevre köylerden çok fazla işçi ile birlikte çalışıyoruz. Tahirova Tarım İşletmesi’nin önceden yapmış olduğu tohumsal ve hayvansal üretim bizde olmayacak. Sadece meyve üzerine çalışan bir işletme konumunda olacağız. Şuan hala arazi tesviye çalışmalarımız son hızla devam ediyor. Aynı anda 45 traktör tesviye çalışmalarında görev almış bir şekilde çeltik tavalarını tesviye etme çalışmalarına devam ediyor” dedi.

“Çanakkale’de 6 bin dönümlük Kumkale Tarım İşletmesi’nin arazisi de bizim elimizde bu bağlamda iki işletme arasına ilerleyen süreçte bir fabrika yapılması planlanmaktadır. Bu fabrikadan çevredeki insanların istihdam anlamında yararlanması öncelikli amacımız olmakla beraber bu fabrika küçük bir işletme olmayacak. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği 10 bin dönüm, Çanakkale Kumkale Tarım İşletmesi 6 bin dönüm toplamda 16 bin dönüm meyveciliğin işlendiği bir fabrika konumunda olacak. Fabrika meyve suyu konsantresi üzerine kurulmuş olacak. Biz aynı zamanda Anadolu Grubu şirketiyiz, şirket üç ortak. Ortaklardan birisi Brezilya’nın köklü kuruluşlarından Cutrale’dır. Cutrale ana alıcısı Coca-Cola olmak üzere, Türkiye ve dünya pazarlarına işlenmiş meyve sunuyor. Cutrale dünya meyve suyu pazarlarının % 30’unu elinde tutan bir şirket. Anadolu Grubu olarak Coca-Cola, Nestle, Cappy meyve sularının % 70’lik bir kısmını kendimiz üretip kendimiz konsantreye dönüştüreceğiz. Üretmeyi düşündüğümüz meyveler; şeftali, kiraz, elma, erik, armut, vişne olacaktır” dedi.

Görüşme neticesinde, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi’nin tarım ve tarımsal faaliyetlerini, bunun yanında hayvancılık faaliyetlerini de devam ettirmeyeceğini, sadece meyve suyu konsantresi üzerine bir çalışma sürdüreceğini vurguladı.

Yapılan görüşme neticesinde, “Tahirova Tarım İşletmesi’nde uygulanan tarımsal alet ve makinelerden Tahirova Tarım İşletmesi mülk defterinde kayıtlı olanları hariç geri kalan aletler bizde. Bunlara ek olarak çevre köylerden kiraladığımız 45 adet traktör şuan için faaliyet halinde, bizim kendi ekipmanımız, alet ve makinelerimiz de ayrıca mevcut” ifadelerinde bulunuldu. Tahirova Tarım İşletmesi’nden kalan makineler çok değerli olmamakla birlikte, oldukça eski haldedir. Bundan dolayı Anadolu Grubu’nun kendi ekipmanları ile Anadolu Etap Tahirova Çiftliği’nde düzenli bir sistem içerisinde işleyişlerine devam ederse araziden olumlu dönüt alacağı bir gerçektir. Bununla birlikte

“Anadolu Grup olarak meyveleri, yumuşak çekirdekli ve sert çekirdekli olarak ayırıyoruz. Yumuşak çekirdekli İtalyan danışmanlarımız aracılığıyla yetiştirirken, sert çekirdekli ürünlerimizin danışmanı İspanyol. Danışmanlarımız yabancı olduğu için Türkiye’de olmayan, yurt dışında faaliyet gösteren bazı sistemleri ülkemize getiriyoruz. Mesela Protector denilen, fidanın çevresine yerleştirilen bir malzeme var. Türkiye’de ilk defa biz kullandık bu malzemeyi. Güneş ışınlarından sadece yararlı olanları bitkinin gölgesine veriyor, ot ilaçlamasında bize yardımcı oluyor vs. Onun haricinde kullandığımız damlama sistemleri, İsrail’den, İspanya’dan getirdiğimiz bazı makinelerimiz var. Şu an için Anadolu Etap Tahirova Çiftliği olarak dört dörtlük çalışmamız mümkün değil. Kurulum aşamasından geçiyoruz ama Çanakkale Ezine’deki işletmemize baktığımızda sadece bilgisayar sistemi üzerinden gübre, su miktarları ve verileceği saat girildiğinde istenilen parsellerde, istenilen yöntemlerle tarım gerçekleşiyor. Oradaki düzen yerine oturdu, zamanla buradaki düzen de her yönüyle yerine oturacaktır” denildi.

Görüşme yapılan Hulusi Kıyı, “Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ile bitkisel ve hayvansal üretiminde değişikliğe gidecek, söylediğimiz gibi sadece meyvecilik sektörü ile ilgili çalışmalar sürdüreceğiz” dedi.

Yapılan görüşme neticesinde “Sulama faaliyetlerinde kullanılan yöntemler, kullanılan su kaynakları aynen kalacak bunlara ilaveten, damlama sistemi getirilecek, bilgisayar sistemli uzaktan yönetim panelleri bu işletmeye de uygulanacak. Bizim bu işletmede önemli sorunlarımızdan birisi daha önce burada çeltik tarımının yapıyor olmasıdır. Damlama sistemi bu yüzden tam olarak isteklerimize karşılık vermeyecek gibi duruyor” denildi.

Görüşme neticesinde, “Anadolu Etap Tahirova Çiftliği’nin çevreye katkısı ilk olarak iki işletme arasına kurulacak olan fabrika ile sağlanacaktır. Bunun dışında şuanda da faaliyet halinde olan 45 traktör gibi her zaman için çevre yerleşim yerlerinde yaşayan halk ile işbirliği içinde olunacak, hem onların para kazanmış olması sağlanacak hem bizim işlerimizin yürütülmesi sağlanacak. Çevre yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar, daha önceden bu çevrede meyve üretimi yapan çiftçiler olmadığı için, meyveciliğe yabancı olduklarını, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ile birlikte meyvecilikte girişimde bulunacaklarını söylüyorlar. Bunun dışında hem ülkeye katkısı hem de çevreye sağladığı katkı ile değerlendirildiğinde farklı tarımsal sistemleri ülkemize getiriyoruz. Bu da

modernizasyonu doğuruyor. Anadolu Grup'un hedefleri sadece Coca-cola ile sınırlı kalmayıp, yurt dışına açılmak var. Yurt içinde toplam 22 bin dönüm arazimiz mevcut, bu arazinin 60-70 bin dönümlük arazilere çıkartılması planlanıyor. Eğer bu planlar gerçekleşirse tabi ki ihracata gireceğiz, bu da maddi yönden ülkemize bir katkı sağlayacaktır” denildi.

Yapılan görüşme neticesinde, “Tahirova Tarım İşletmesi'nin kiralanmadan önce etki alanı içinde yer alan köylere (Çifteçeşmeler, Denizkent, Misakça, Gebeçınar, Havutça, Kınalar, Ulukır) yönelik iş sahası açma, elindeki traktörleri mazot ve para karşılığında kiralama gibi girişimlerde bulunuldu, bulunulmaya devam da edilecek” dedi.

Görüşme neticesinde, “Bundan sonra yapacağınız çalışmalara yönelik çevreyi bilgilendirme işlemine köy köy gezip, tam olarak giremedik. Bunun nedeni de daha tam olarak kurulamamış olmamızdan kaynaklanıyor. Bunun dışında yoğun çalışmamızı görüp gelenlere bilgi aktarımı yapılıyor, çalışmaların ne olduğunu, Anadolu Etap Tahirova Tarım İşletmesi'nin nereye gittiği hakkında bilgilendirme yapılıyor” denildi.

Görüşme yapılan Hulusi Kıyı, “Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin şu anki sorunları olarak baktığımızda ilk problemimiz traktör ve işçi bulma adına olmuştu. Hatta Çanakkale'deki işletmemizde bulunan traktörlerden buraya sevkiyat yaptık ama ilerleyen zamanlarda insanlar burada yapılan işin ciddiyetini anlayınca, güvensizliği üstlerinden atınca fazlasıyla yığılma dahi oldu. Şuan için baktığımızda Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin bize sorun çıkartacağı başka bir durum söz konusu değildir” dedi.

Görüşme sonucunda Hulusi Kıyı, “İşletmenin yapı ve tesis varlığında farklılaşmaya gidilecek. Mevcut olan lojmanların restorasyonu, çevre düzenlemesi üzerine yoğunlaşılacak. Şuan için dikili olan arazi 800 dönüm arazi, ilerleyen dönemlerde 10 bin dönüme çıktığında mühendis ihtiyacımız artacak, çalışan işçi sayımız artacak, belki onlara uygun 1+1 prefabrik daireler yapılabilir” dedi.

Anadolu Etap Tahirova Çiftliği Ziraat Mühendisi Hulusi Kıyı ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkarak; devlet eliyle işletilen Tahirova Tarım İşletmesi'ne nazaran çevre köylere daha fazla yararlı olacak bir sistem içinde buldukları anlaşılmaktadır. Tahirova Tarım İşletmesi'nde yürütülen hayvancılık faaliyetleri ve tahıl tarımı gibi ekonomik etkiler yapılmayacak, sadece meyve üretimi üzerine ekonomik

faaliyette yoğunlaşılağı sonucuna varılmaktadır. Yapılan görüşme sonucunda, ilerleyen süreçte Çanakkale ili, Ezine ilçesi sınırlarında olan ve işletmesi Anadolu Grubu'nun elinde bulunan Anadolu Etap Kumkale iftliği ile Anadolu Etap Tahirova iftliği arasında kurulacak meyve suyu fabrikasının büyük istihdam sağlayacağı, ülkeye ve çevresine yararlı olacağı sonucuna varılmaktadır.

BÖLÜM XI

YAŞANAN SORUNLAR

11.1. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin Sorunları

Ülkemizde 2013 yılına kadar Tarım Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı işletmelerden biri olan Tahirova Tarım İşletmesi önemli miktarda arazi varlığına sahiptir. İşletmenin kiralaması ile birlikte yeni bir sürece girmesiyle meyvecilik yapılmak üzere adımlar atılmaktadır. Anadolu Grubu tarafından kiralanan işletmede modern yöntemlerle meyve üretimine başlanmıştır. Faaliyetler yapılırken sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlara baktığımızda;

- İşletmenin yeniden yapılanmasının verdiği olumsuz durumlar neticesinde kalite kavramı, altyapı, ekipman ve projelendirme noksanlığı göze çarpmaktadır.
- İşletme, Tahirova Tarım İşletmesi adı altında devlet eliyle üretim yaptığı sırada, yetiştirme döneminde oldukça çok su ihtiyacı olan ve 3500 dekarlık arazide üretimi yapılan çeltik ile çoğu araziye bataklık haline çevirmiştir.
- Tahirova Tarım İşletmesi'nin çevresinde büyük çapta meyvecilik faaliyetlerini yürüten, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin örnek alabileceği, meyvecilikte verimi ve karlılığı kıyaslayabileceği bir kuruluş ya da aile şirketleri bulunmamaktadır. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği kendi analiz ve raporları doğrultusunda meyvecilik faaliyetlerini yürütecektir.
- Meyve bahçelerinin beslenme programları bilimsel esaslara göre yapılmalıdır. Bölgede yaprak ve toprak analizlerinin yapılacağı mevcut laboratuvarlar yoktur. Dolayısıyla bu amaçlar yetersiz kalmaktadır.
- Yaprak analizlerinin doğru yorumlara dayandırılması en az analizler kadar önemlidir. Bilgi eksikliği ile verilecek raporlar işletmeye yarardan çok zarar verecektir.
- Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nde tarım faaliyetleriyle uğraşan personel 1

ziraat mühendisi ile sınırlı tutulmuştur. Bu durum arazi bakımından büyük olan ve hala arazi ıslah çalışmaları devam eden işletme için olumsuz bir durum yaratmakta, işleri geciktirmektedir.

- Hizmet alımlarında yaşanan sıkıntılar vasıflı işçi sıkıntısı ve SSK ile ilgili sorunlar olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir.
- İşletme arazisinde elektrik enerjisi altyapısının yeterli olmaması bahçelerde yeni kurulacak modern teknolojilerin kullanımı engellemekte ve sorunlar yaratmaktadır.
- İşçilerin daimi işçi statüsünde olmamaları, genel olarak çalışanların yaş ortalamalarının yüksekliği verimli çalışmalarını olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda bu kişilerin bilgi ve eğitim eksikliği gibi sorunlarının olması verim çalışmalarını ayrıca düşürecek başlıklar altındadır.
- İşletme güneyinde bulunan ve çevresine göre yüksekte yer alan topraklarda; budama, bahçe tekniği, uygun anaç ve tozlayıcı kullanımı gibi faaliyetlerin uygulamasında sorunlara neden olacaktır.
- İşletmenin en kuzeyinde, deniz kenarında bulunan 1389 dekar alana sahip Şaban Ada ve Kulübe Ada Parselleri, Gönen Çayı ve deniz taşkınlarına maruz kalmakta bundan dolayı tuzlu toprak yapısına sahip olmaktadır. Bu arazide taban suyu seviyesi çok yüksek olmakla birlikte bitki örtüsü olarak çalı ve çorak arazi bitkileri ile kaplı haldedir.
- İşletmede yetiştirilecek meyvelerin muhafaza edileceği doğal depolar ya da soğuk hava depoları mevcut değildir. Bu durum büyük anlamda ürün kayıplarına yol açacaktır.
- Sulama imkanlarında sıkıntı olmamakla beraber, Anadolu Etap Tahirova Çiftliği yetkililerinin kendi sulama sistemi olarak bahsettikleri, bilgisayar kontrollü damlama sistemi henüz kurulmamıştır. Bu sistemin kurulması ve faaliyete geçmesi de sorun sayılabilecek niteliktedir.
- Sadece meyvecilik faaliyetleri ile uğraşacak olan Anadolu Etap Tahirova

Çiftliği, meyve bahçeleri kurulumu için gerekli olan tesviye çalışmaları bitimi sonrasında fidan ekimine geçecek ve fidanların ağaç haline alması ve bu ağaçlardan meyve alımının beklenmesi ortalama 2-3 yılı bulacaktır. Bu durumda işletme için en büyük sorunların başında gelmektedir.

- Anadolu Etap Tahirova Çiftliği arazisinde mevcut olan hastalık ve zararlılar ile ilgili çalışmalar yetersizdir. Bir an önce bu doğrultuda çalışmaların başlatılması, yeni ekilecek fidanlar için olumlu bir durum teşkil edecektir.
- Anadolu Etap Tahirova Çiftliği yetkilileri bu eksikliklerin tamamlanması için gerekli çalışmaları sürdürmektedir. Bu çalışmaların bir kısmını çevre yerleşim yerlerinde yaşayan çiftçiler ve bu çiftçilerin sahip olduğu makineler ile karşılamakta, ayrıca Çanakkale ili, Ezine ilçesi sınırlarında yer alan Anadolu Etap Kumkale Çiftliği'nden de gerekli ekipman tedarik edilmektedir.
- Meyveciliğin uzun vadeli bir faaliyet olduğu düşünülürse başlangıçta yapılacak yanlışlıklar işletme ve ülke ekonomisini ve gelişmesini de uzun süreli olarak olumsuz yönde etkileyeceği açıktır. Bunun için seçilecek personelin ihtisaslarına önem vardır.

BÖLÜM XII

SONUÇ VE ÖNERİLER

12.1. Sonuç ve Öneriler

“Kuruluşundan Günümüze Tahirova Tarım İşletmesi'nin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ekonomik Coğrafya Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi” konulu bu çalışmanın kapsamı sadece Tahirova Tarım İşletmesi ile sınırlanmamıştır. İşletmenin tarım ve tarımsal kuruluşları ile olan tüm bağlantıları irdelenmiş, tez yazım aşamasında işletmenin kiralama süreci gerçekleşmiş, işletmenin kiralamasından sonraki statüsü olan Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ve faaliyetleri de çalışmaya yansıtılmıştır. Bu konuda yapılmış benzer tezler yanında diğer Tarım İşletmeleri için yapılmış çalışmalar da dikkatle incelenmiştir. Aynı zamanda bu çalışma Tahirova Tarım İşletmesi'nin ekonomik etkilerinin değerlendirilmesi adı altında bir ilk olma özelliğine sahiptir. Bu çalışma ileride yapılacak çalışmalara bir veri tabanı niteliğindedir.

Türkiye bulunduğu Orta Kuşak ve sahip olduğu iklim çeşitliliğinin etkisiyle çok sayıda tarımsal ürünün yetiştirildiği bir coğrafyadır. Buradan hareketle tarım ve tarıma dayalı sanayinin ihtiyacı olan temel malları üretmek TİGEM'in başlıca görevleri arasındadır. Ekonomik amaçlara uygun olarak verimlilik ve karlılık doğrultusunda çalışarak daha fazla katma değer yaratmak amacı ile teşkil olunan TİGEM'in, Türkiye adına devlet eliyle sertifikalı tohumluk ve damızlık üretimi yapan ender kuruluşlar arasında yer aldığı bir gerçektir. Çiftçilerin, hayvan üretimi yapan vatandaşların ve yurt dışındaki firmaların Tarım İşletmeleriyle olan bağlantıları bu kişilere olumlu dönütler vermiştir. Gerek üretim, gerekse alınan verim açısından TİGEM'den alınan sertifikalı tohumlar ve damızlıklar her zaman için çiftçilerin öncelikli seçimi olmuştur.

TİGEM'in şimdiki durumunu incelediğimizde, oluşumuna dahil olan kurumların hizmetini veremediği gibi faaliyet alanı ve tarımın gerekleri ile siyasi talepler karşısında ticari esaslara göre faaliyet imkanı da bulamamıştır. TİGEM kamu hizmeti yönü ağır basan nitelikteki “Kamu İktisadi Kuruluşu” (KİK) statüsünden, iktisadi alanda ticari esaslara göre

faaliyet gösterme niteliği olan “İktisadi Devlet Teşekkülü” statüsüne alınmıştır. Ancak bu değişiklik ana statüsüne yansımadağı gibi uygulamada da geçerli bir değişiklik yaşanmamıştır. TİGEM faaliyet alanındaki üretim ve verimlerde sahip olduğı imkanlar düzeyinde genelde iyi denilecek durumdadır. Temel üretimi olan hububatta her ne kadar yağışa bağımlı olursa da verim dünya verim ortalamaları düzeyindedir. Damızlık sığır kadrosunda 1/3 oranındaki azalmaya karşılık süt verimleri %50'nin üzerinde artış göstermiştir. TİGEM sertifikalı hububat tohumluğu konusunda tekel sayılabilecek etkisi yanında yem bitkileri, pamuk, ayçiçeğı, çeltik ve baklagiller tohumu üretiminde önemli etki ve paya sahiptir. Piyasaya sunulan tohumlar büyük ölçüde TİGEM işletmelerinde sözleşmeli olarak yetiştirilmektedir (Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü 2011 Yılı Yaz Brifing Raporu, 2012: 10).

TİGEM'de yetiştirilen kültür ırkı damızlık yetiştiriciliğinde de henüz istenilen seviyeye gelememiştir. TİGEM mevcut alet ve makine çeşitlerine göre büyük bir kısmı teknolojik olarak eskimiş ve ekonomik ömrünü tamamlamış durumdadır. Devletin ticari maksatlı tarım ve hayvancılıkla uğraşması düşünülemez. TİGEM İktisadi Devlet Teşekkülü statüsü ile bunu yapmaya çalışmaktadır. TİGEM kuruluş aşamasındaki zorluk ve adaptasyon dönemini atlarmaya fırsat bulmadan son on yıldır sektör bilgisi ve kurum tecrübesi olmayan ve politik atamalarla göreve gelen yönetimler ile sevk ve idare edilmektedir. Bu yönetimler işletmelerin ihtiyaç duyduğı desteğı sağlayamadıkları gibi çoğı zaman çalışmalara gölge olmuş, kuruluşun çıkmaza girmesine neden olmuşlardır. Ancak çalışanlarının çaba ve gayreti ile düşe kalka yoluna devam etmektedir.

TİGEM'in geleceğine baktığımızda; TİGEM Kamu İktisadi Kuruluşundan İktisadi Devlet Teşekkülü statüsüne alınmakla özelleştirilmesi ve elden çıkartılması yönünde en önemli adım atılmıştır. Ekonomisi zarar gösteren ancak konumu iyi arazisi küçük işletmelerle ilgili kiralama talepleri başlamıştır. Bu işletmelerin zarar ettikleri gerekçesiyle devre dışı bırakılması için çaba sarf edilmiş, uygulama yönünde kararlar alınmıştır. Bu yönde en uygun yol olarak, özel sektörle ortak şirketler kurma formülü keşfedilmiştir.

Özelleştirme çabaları içinde Tahirova Tarım İşletmesi Kasım 2012 tarihi itibarıyla Anadolu Grubu Firması'na 30 yıllığına kiralanmış durumdadır <<http://www.tigem.gov.tr/Pages/Haberler.aspx?DetayID=305>> (12.09.2013). Tahirova Tarım İşletmesi'nin gerek kuruluşunda kendisini oluşturan kurumlar gerekse kurulduktan sonraki Tarımsal Kamu İktisadi Kuruluş yapısı ve görevleri ile Türk yetiştirici ve

üreticisine hizmet için var olmuştur. Devlet ya kendi eliyle bu hizmeti yerine getirecek ya da gerekli yasal yapı ve organizasyonları oluşturmak suretiyle kendi hizmetini kendi görmesi için üretici ve yetiştiricilere ait olacak organizasyonlara devredecektir.

Zarar edildiği varsayılan ve evraklarla zarar ettiği ispatlanan Tahirova Tarım İşletmesi, Anadolu Grubu Firması tarafından 30 yıllığına, yıllığı 7 milyona, her yıl yüzdelik artışlarla kiralanmıştır. Topraktaki verimin çok cazip olması, su imkanlarının gelişmiş olması, iklimin tarım için uygun olması, ulaşım için önemli yollar üzerinde bulunması buradaki tarımsal ve hayvansal üretim gelirlerini arttırması kaçınılmaz iken, devlet eliyle işletildiği anda Tahirova Tarım İşletmesi'nin yaptığı zarar ve yapabileceği kar ortadır. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, ziraat mühendisi ile yapılan görüşme sonrası elde edilen bilgiler neticesinde, Anadolu Grubunun tarım arazileri üzerinde sadece meyve üretimi yapacağı, hayvansal ve tohumsal üretim yapılmayacağı bilgisine ulaşılmıştır. Meyve ağaçları için ekilen fidanların büyümesi, bu fidanların ağaç haline döndükten sonraki dönemde dikilen ağaçlardan ne kadar zaman sonra meyvelerin alınacağı ve ödenmesi gereken yıllık 7 milyon kira gideri düşünüldüğünde, kiralanana toprağın Anadolu Firması için çok değerli olduğu bir gerçektir. Ayrıca çevre köylere yapılan anketler sonucunda elde edilen bulgular neticesinde çiftçilerin dahi Tahirova Tarım İşletmesi'nin özelleşmesini istemesi hayli ilginçtir. Kiralama süreci ile başlayan ve çevre köydeki çiftçilere iş imkanı sağlayan Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin yaptığı bu çalışmaları Tahirova Tarım İşletmesi, devlet eliyle yapıyor, çiftçisine sahip çıkıyor, üstüne düşen görevleri yerine getiriyor olsaydı işletmenin günümüzdeki durumu çok daha farklı olacaktı. Kiralanma sürecine girmek bir yana, belki de bulunduğu geçiş iklim bölgesinin ve elindeki su kaynaklarının bol olmasının getirdiği avantajlarla, Türkiye'nin çeltik üretiminde %50'den fazlasını üreten, hayvancılık konusunda yeni ırklar oluşturan, üretimde hedeflenenenden fazlasını yapan bir işletme olarak karşımıza çıkacaktı.

Bu çalışma ışığında çeşitli önerilere ulaşılmaktadır. Bu önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Türkiye'nin her geçen gün gıda tüketiminde dışa bağımlılığı artmaktadır. Gıdada bağımlılık artıkça damızlık ve tohumlukta bağımlılık katlamalı artış göstermekte olup ihtiyacın karşılanması için alternatif yapı oluşturulması gerekmektedir. Türkiye'nin tohumluk ve damızlığa ihtiyacı olduğu sürece TİGEM'e de hizmet ve fonksiyonları için ihtiyacı vardır. Tahirova Tarım

İşletmesi gibi diğer işletmelerin de ticari maksatlı faaliyet gösteren işletmeler değil, tarım ve hayvancılık için ihtiyaç duyulan temel mal ve hizmetlerin üretimi için gereklidir.

2. Çanakkale ili, Ezine ilçesinde bulunan ve kiralanmadan önceki süreçte devlet eliyle Kumkale Tarım İşletmesi Müdürlüğü adı altında üretim yapan, Anadolu Grubu tarafından kiralama sonrası Anadolu Etap Kumkale Çiftliği adını alan işletme ile tez konusu olan Anadolu Etap Tahirova Çiftliği çok değerli topraklara sahip olması Anadolu Grubu tarafından kiralanmasında etkindir. Anadolu Grubu'nun çalışmaları arasında meyve suyu üretiminin de bulunmasından dolayı meyve üretimine yönelik bu işletmelerde, toprak analizleri ve değerlendirmelerini incelediğimizde, geçmişten günümüze tohumculuk faaliyetlerine uygun olarak verilen gübre ve takviyelerle topraklarda tahıl tarımı yapabilmek için gerekli humus sağlanmıştır. Ayrıca bunca yıl boyunca çeltik tavalarında çeltik tarımı yapılmıştır. O toprakların meyve tarımına dönüştürülmesi için çok uzun uğraşlara gerek olacak, bundan dolayı toprak istenilen özelliği sağlanıncaya kadar alınan verimi hep düşük olacaktır. Anadolu Grubu'nun bu işletmeleri çok uzun yıllar kiralamasından dolayı, işletme topraklarını kendi istediği doğrultuda geliştirebilecektir. Ancak gerek çevre köylerde yaşayan insanlar ve gerekse Tahirova Tarım İşletmesi'nden yararlanan kesimlere yönelik sosyal ve ekonomik fayda ilkelerinden uzaklaşılmalıdır.
3. Bölgedeki meyve tür ve çeşitlerinin bugünkü durumu, alan, yaş, verimlilik ve benzeri özelliklerini (her yıl) düzenli olarak belirleyecek çalışma ve örgütlemenin çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.
4. Yörenin ekolojik haritaları (don, tuzluluk, toprak tipleri, rüzgar vb.) çeşitli konular bakımından yapılmalıdır. Bu şekilde modern yöntemlerle yapılacak "don ve arazi kullanım haritaları" işletmede meyveciliğin planlanmasına yardımcı olacaktır.
5. İşletme deniz kıyısında ve Gönen Çayı Delta Ovası'nda bulunmasından dolayı kuzey rüzgarlarını almaya müsait bir konumdadır. Kuzeyden gelebilecek soğuk rüzgarların don etkisi yaratmasının önüne geçebilmek için

gerekli bölgelere rüzgar kıranların kurulması gerekmektedir.

6. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği için üst düzeyde yetişmiş, alanında uzman ve yeterli sayıda personel ile çalışmak başlıca politika olmalıdır. Bu şekilde işletmenin sosyal ve ekonomik faydası artacaktır. Ayrıca işçi sorununun giderilmesi için Sertifikalı Tarım İşçileri Projesini (SETİP) gibi kurslardan sertifika almış işçi alımı yapılmalı ve çalışanların sigortalanması ile ilgili problemler giderilmesi gerekmektedir.
7. İşletmede gübreleme programları mutlaka yaprak analizlerine dayandırılmalıdır. Bunun sağlanması için yaprak ve toprak analizlerinin yapılacağı özel bir kuruluş veya şirketin oluşturulması işletmeye büyük hizmetler sağlayacaktır.
8. İşletmede hastalıkların ve özellikle zararlıların izlenmesi, mücadelenin zamanında yapılabilmesi amacıyla bir ikaz kuruluşunun yapılandırılması ve bunun işletme bahçelerini sürekli olarak izlemesi işletme açısından yararlı olacaktır.
9. İşletmede çok erkenci ve taşınmaya dayanıksız meyve çeşitlerinin yetiştiriciliğinden kaçınmalıdır. Bunun yerine yola dayanıklı çeşitlerle uluslararası pazarlarda yer alma çabası içine girilmelidir.
10. İşletme içi mevcut drenaj sistemleri yetersiz ve bakımsızdır. İşletme kurulu drenaj sistemlerinin bir proje çerçevesinde inceleyip modernizasyonu yoluna gitmelidir.
11. İşletme içinde toplanan meyvelerin depolanabileceği ve uzun süreli saklanabileceği doğal depolar ve soğuk hava depoları inşa edilmelidir.
12. Deniz kenarında bulunan 1389 dekar arazi tarımsal faaliyetlerde kullanılamamakta olup, ıslaha muhtaçtır. Tarımsal olarak kullanabilmek için; tuzlu taban suyunun drenaj ile uzaklaştırılması ve gerekli toprak ıslah çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
13. Bölgede üreticiler, pazarlamacılar ve ihracatçılar arasında veya içinde güncel gelişmeler hakkında zamanında bilgi akışı sağlanmalıdır.
14. Meyvecilikte bölgenin özelliklerini ve kalite garantisini sağlayacak ve

tüketicilere güven garantisi verecek coğrafi işaretlerin alınması gerekmektedir.

15. İşletmede meyveciliğin, Güney Marmara Bölümü meyveciliğine katkı sağlayacak tür ve teknikleriyle örnek bir işletme olarak yapılandırılması yöre ve ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, A.İ., Öztürk, R. ve Metin, G. (2011). Tarım Alet ve Makineleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Akçaöz, H., Özkan, B., Karadeniz, C.F. ve Fert, C. (2006). Tarımsal Üretimde Risk Kaynakları ve Risk Stratejileri: Antalya İli Örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi No:19 (1), 89-97, Antalya.
- Aksoy, A. (2008). Doğu Anadolu Hayvancılığının Avrupa Birliğine Uyum ve Rekabet Edebilirliğinin Analizi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Doktora Tezi), Erzurum.
- Altuntaş, M. (1999). TİGEM; Dünü, Bugünü ve Geleceği, Türk Veteriner Hekimliği Dergisi, 11, 3-4. Web: <http://www.tigem.gov.tr/Pages/İc-Mevzuat.aspx> adresinden 09.11.2012'de alınmıştır.
- Alpan, O.(1994). Sığır Yetiştiriciliği ve Besiciliği. Ankara: Medisan.
- Alpan, O. (2004). Türkiye'ye İthal Edilen Esmer, Holstayn ve Simental Sığırlar Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Adaptasyon Çalışması. Lalahan Hayvancılık Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 3-18.
Anadolu Etap Tahirova Çiftliği Verileri, 2013
- Anonim 2006. DSİ ile İşletilen ve Devredilen Sulama Tesisleri 2005 Yılı Değerlendirme Raporu, DSİ Genel Müdürlüğü, İşletme ve Bakım Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Arısoy, H. ve Oğuz, C. (2005). Tarımsal Araştırma Enstitüleri Tarafından Yeni Geliştirilen Buğday Çeşitlerinin Tarım İşletmelerinde Kullanım Düzeyi ve Geleneksel Çeşitler İle Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi–Konya İli Örneği, T.C. Tarım ve Köyışleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomik Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 130, ISBN: 975-407-174-8, Ankara.
- Atalay, İ. (2001). Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. İzmir: Meta.
- Avcıoğlu, Rıza. (1982). Değişik Karışım Oranları ile Biçim Zamanlarının Adi Fiğ+Yulaf Hasıllarının Verim ve Diğer Bazı Özelliklerine Etkisi Üzerinde Araştırmalar. Ege Only Ziraat Fakültesi Dergisi, 123-136.
- Aydın, İ. ve Derinöz, B. (2013). Balıkesir Merkez İlçede Ticari Süt Hayvancılığın Çevresel Etkileri. Marmara Coğrafya Dergisi, 28.
- Aykanat, S. (2009). Buğday Tarımında Farklı Toprak İşleme ve Ekim Yöntemlerinin Teknik ve Ekonomik Yönden Karşılaştırılması, Tarım Makineleri Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Adana.

- Bilgin, S. (2012). Fıstıkçamı Yetiştiriciliği, Bahçe Bitkileri Grubu Bölge Bilgi Alış Veriş Toplantısı Bildirileri. Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Dergisi, 151, 41-47.
- Bozoğlu, M., Ceyhan V. ve Cinemre, A. (2001). Tonya İlçesinde Süt İşletmelerinin Ekonomik Yapısı ve Karşılaştıkları Riskler: Risk Ölçümü ve Uygun Risk Yönetim Stratejileri. Ankara: TZOB.
- Çakır, E. (2005). Tarımsal Aletler ve Makineler Sektör Profil Araştırması. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Çakmak, B., Gökalp, Z. (2011). İklim Değişikliği ve Etkin Su Kullanımı. Ankara. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 4 (1): 93.
- Çakmak, B., Yıldırım M. ve Aküzüm, T. (2007). Türkiye’de Tarımsal Sulama Yönetimi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi, 867-880.
- Çelebi, H. (1971). Malya Devlet Üretme Çiftliği Topraklarının Arazi Kullanma Kabiliyeti Yönünden Tasnifi ve Haritalanması. Ankara: Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi.
- Çetin, B. (2011). Turizm ve Mekansal Değişime Etkileri Yönüyle Gönen (Balıkesir) Termal Kaynakları. Turkish Studies, 6 (2), 317-340.
- Deliömeroğlu, Y., Alpan, O. ve Bakır, A. (1996). İthal Simental Sığırların Kazova Tarım İşletmesi Şartlarında Büyüme ve Yaşama Gücü. Lalahan Hayvancılık Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 1-15.
- Demirtaş, D. (1999). Anadolu Tarım işletmesi Topraklarının Önemli Fiziksel, Kimyasal Özellikleri ve Arazi Değerlendirmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005: Harita, Tapu Kadastro, Coğrafi Bilgi ve Uzaktan Algılama Sistemleri, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayın, Ankara.
- Dinç, U. (1981). Toprak Etüt ve Haritalama Ders Notları. Adana: Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi.
- Dinç, U. ve Şenol, S. (2001). Toprak etüd ve haritalama ders kitabı. Ç. Ü. Ziraat Fakültesi, Adana.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü. ve Şahin, F. (2003). Coğrafya’ya Giriş 2, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Erzurum: Aktif Yayınları.
- Doğanay, H. ve Coşkun, O. (2012). Tarım Coğrafyası. İkinci Basım, Pegem.
- Doğaner, S. (1992). Türkiye’de Tarım İşletmeleri ve Faaliyetleri. İstanbul Üniversitesi,

Coğrafya Dergisi, 162.

- Doğdu, M. Ş., Toklu, M. M. ve Sağanak, C. (2007). Konya Kapalı Havzası'nda Yağış ve Yeraltı Suyu Seviye Değerlerinin İrdelenmesi, I. Türkiye İklim Değişikliği Kongresi, Bildiri Kitabı, İstanbul.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı. (2007). Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara..
- Dönmez, D. (Haziran, 2007). Pirinç. Web: <http://www.tgdf.org.tr/turkce/tgdfraporlari/4pirinc.pdf> adresinden 05.01.2014'de alınmıştır.
- Dönmez, Z. (2010) Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 12.08.2008 Tarih 2008/51 Sayılı Kararının Yürütülmesinin Durdurulması ve İptali Talebi, Davacı, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Vekili, Avukat Zühal Dönmez.
- Efe, R. (1994). Biga Yarımadasında Neotektoniğin Jeomorfolojik İzleri. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 29, 209-242.
- Efe, R. (1995) Gönen Dolayında Gözlenen Çevre Sorunlarına Coğrafi Bir Yaklaşım. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "Öneri" Dergisi, Sayı 2, 97-101, İstanbul.
- Efe, R. (1997) Gönen ve Çevresinde Coğrafi Şartların Gönen Çayı Rejimine Etkisi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "Öneri" Dergisi, Sayı 6, 119-127, İstanbul.
- Efe, R. (2010). Biyocoğrafya (2. Basım). İstanbul: MKM.
- Ekim, T. ve Yıldırım, A. (1993).Yabancı Otlarda Teşhis Problemleri. I.Herboloji Kongresi Bildirileri, Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Yayınları, Adana. Web: [http://www.turkiyeherboloji.org.tr/dosya/T%C3%BCrkiye_I.Herboloji_Kongresi_\(A_DANA,1993\).pdf](http://www.turkiyeherboloji.org.tr/dosya/T%C3%BCrkiye_I.Herboloji_Kongresi_(A_DANA,1993).pdf) adresinden 04.04.2013'de alınmıştır.
- Elektrik İşleri Etüt İdaresi. (1996). 1992 Su Yılı Akım Değerleri. Ankara: Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü.
- Elçi, Ş., Geçit, H. ve Kolsarıcı, Ö. (1994). Tarla Bitkileri Ders Kitabı. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Emekliler, Y. (1990).Yabancı Menşeli Erkenci Mısır Çeşitlerinin Dane Verimi ve Diğer Özellikleri Üzerinde Araştırmalar. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yıllığı, 107-119.
- Eminoğlu, E. (2007).Türkiye'de Su Yönetimi ve Sulama İşletmeciliği. Orta Asya Sulama

Suyu Yönetimi Çalıştay1, Toprak Gübre ve Su Kaynakları Merkez Araştırma Enstitüsü, Ankara.

From Character to Personality. (2008, Haziran). Türkiye Tahıl Üretimi. Web: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001 adresinden 05.01.2014'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2011). Gönen Tarla Günü. Web: http://www.gonen.gov.tr/default_B0.aspx?id=688#.UxXaqPl_scU adresinden 09.12.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2012, Kasım). Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Taslak Raporu www.agri.ankara.edu.tr/soil_sciences/1248__akgp_1.doc adresinden 13.04.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. Tarım Komisyonunun Değiştirilişi Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü Görev ve Kuruluş Kanunu Tasarısı <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c020/b103/tbmm080201030532.pdf> adresinden 05.05.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. Aktif Halde Devlet Eliyle Yürütülen İşletmeler. Web: <http://www.tigem.gov.tr/isletmeler/Pages/Anasayfa.aspx> adresinden 03.12.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2009, Temmuz). Tigem Dergisi, Sayı:1. Web: <http://www.tigem.gov.tr/files/Yayinlar/Dergiler/tigemdergisayil.pdf> adresinden 07.10.2012 'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2010, Aralık). Tarımsal İşletme Kayıt Sistemi. Web: <http://www.tuik.gov.tr/arastirmaveprojeler/tikas/tikas.html> adresinden 26.12.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2010, Ekim). Atatürk'ün Kurduğu Yalova Tarım İletmesini Tasfiye Etmeyi Amaçlayan Ypk Kararının Yürütmesi Durduruldu. Web: http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/4ec8468b67314c2_ek.pdf?dergi=137 adresinden 12.11.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2010, Ekim). Sığır Gübresi ve Faydaları. Web: <http://www.gubreler.com/sigir-gubresi> adresinden 30.05.2012'de alınmıştır.

From Character to Personality. (1949, Ekim). Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü Görev ve Kuruluş Kanunu. Web: <http://www.kanunum.com/files/5433-1-1.pdf> adresinden 22.11.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2011, Temmuz). Yem Bitkileri. Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/Yem_bitkileri adresinden 12.11.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2012, Aralık). Türkiye Sığır Varlığı. Web:

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=46 adresinden 18.04.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2012, Nisan). Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Işına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun Web: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120426-1.htm> adresinden 11.10.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2012, Mayıs). Tarım ve Hayvancılık. Web: http://www.etimesguttarim.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=151 adresinden 11.05.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2013, Mart). Türkiye demografisi. Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_demografisi adresinden 25.12.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2013, Şubat). Danıştay İdare ve Vergi Daireleri Kararları. Web: <http://www.aghukuk.org/onemli-detay.php?id=430> adresinden 12.11.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2013, Nisan). Atatürk, Sakarya Ve Hatay İşletmelerimizin Kiralama Sözleşmeleri İmzalandı. Web: <http://www.tigem.gov.tr/Pages/Haberler.aspx?DetayID=305> adresinden 12.09.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2013, Aralık). Bitkisel Üretim İstatistikleri. Web: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13656> adresinden 01.02.2014'de alınmıştır.

From Character to Personality. (2013, Eylül). Bandırma Liman İşletmesi Kontrol Müdürlüğü. Web: <http://www.tcdd.gov.tr/home/detail/?id=271> adresinden 16.11.2013'de alınmıştır.

From Character to Personality. Bandırma Hava Durumu. Web: <http://www.weatheronline.co.uk/weather/maps/city> adresinden 27.12.2013'de alınmıştır.

Goloğlu, M. (1974). Tek Partili Cumhuriyet. Ankara: Kalite.

Gül, U. (2003). Çeltik. Ankara: Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, 3, 7-13.

Güneş, E. (2004). Tarım İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi, Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü.

Güngördü, E. (2006). Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Günlü, H. (2012). Arazi Topplulaştırma Uygulamaları: Türkiye, (Yayınlanmamış Planlama

- Uzmanlık Tezi), Ankara.
- Harmansah, F. (1996). Mikrofonda Tarım Radyo Konuşmaları. Ankara: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü.
- Hızalan, E. (1969). Toprak Etüt ve Haritalama 1. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- İzbırak, R. (1984). Türkiye. İstanbul: İstanbul Milli Eğitim.
- Kanber, R. (2005). Sulama, Drenaj ve Tuzluluk, Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi Bildirileri, Milli Kütüphane, Ankara.
- Kanber, R. (2006). Türkiye’de Su Kaynakları Potansiyeli: Kullanımı, Sorunları ve Çözüm Önerileri, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Su Politikaları Kongresi, Ankara.
- Kandemir, A. ve Besler, N. (1999). Tohumluk Sektörü. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası.
- Karaca, S. (2008). Amasya - Doğantepe Beldesi ve Yakın Çevresinin Kırsal Arazi Değerlendirmesi, Toprak Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (20. Baskı). Ankara: Nobel.
- Karbuç, F., Öztürk, İ. ve Savaş, D. O. (2008). Türkiye’de Üretilen Tarım Ürünleri ve Ekonomideki Yeri. İstanbul Ticaret Odası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Şubesi, İstanbul, 5. Web: <http://www.ito.org.tr/Dokuman/Sektor/1-99.pdf> adresinden 22.06.2013’de alınmıştır.
- Kaymakçı, M., Eliçin, A., Tunçe, E., Pekel, E., Karaca, O., Işın, F., Taşkın, T., Aşkın, Y., Emsen, H., Özder, M., Şelçuk, E. ve Sönmez, R. (2000). Türkiye’de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği, Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi, Ankara. Web: http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/etkinlik_detay.php?kod=8889 adresinden 03.03.2012’de alınmıştır.
- Kazancı, N., Emre, Ö., Erkal, T., Görür, N., Ergin, M. ve İleri, Ö. (1999). Güney Marmara Deltaları: Kocasu ve Gönen Çayı Deltalarının Morfolojisi ve Tortul Yapısı Güney Marmara Bölgesinin Neojen ve Kuaterner Evrimi. MTA Dergisi, 33-50.
- Keskinoğlu, S. (1964). Genel İşletme Ekonomisi Dersleri. İstanbul: Orhan Mete ve Ortağı Kollektif Şirketleri Matbaası.
- Koç, T. (2001). Kuzeybatı Anadolu’da İklim ve Ortam. İstanbul: Çantay.
- Koç, H. ve Kandemir, N. (1996). Yeşilirmak’ın Almus-Erbaa Kolu Üzerinde Bulunan Yerleşim Yeri ve Sanayiye Ait Sıvı Atıkların Bazı Kültür Bitkilerinde Çimlenme, Bitki Boyu ve Bitki Ağırlığına Etkisi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 20.

- Koç, T. ve Okumuş, A. (2008). Biga Kocaçay ile Gönen Çayı Arasında Kıyı Kullanımı, Biga Değerleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, 317-337, Çanakkale.
- Koç, Y. (2000). TİGEM'in Özelleştirilmesi ve Atatürk. Aydınlık Dergisi, 682.
- Ogan, G., Tatar, K. ve Akbaş, B. (2005). Anadolu Tarım İşletmesi Master Planı, Ankara.
- Okumuş, A. (2006). Biga Çayı ile Gönen Çayı Ağzı Arasındaki Kıyının Kullanımı ve Planlaması, Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.
- Onat, A; Mollahüseyinoğlu, Ö; Onar, İ, F ve Okuyan, C. (2005). Gönen ve Simav Jeotermal Isıtma Sistemlerinin Karşılaştırılması, Jeotermal Enerji Semineri, İzmir, 383-392.
- Onuncu Kalkınma Planı. (2012). Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Taslak Raporu, Dr. Bülent Sönmez Çalışma Grubu Raportörü, Ankara.
- Oral, N. (2013, Mart). 2012 Yılı Tarım Değerlendirmesi Web: http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/739a7427d8e9e5e_ek.pdf?dergi=139 adresinden 19.09.2013'de alınmıştır.
- Öz, M. (2000). Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler, Osmanlılarda Bilgi ve İstatistik. Ankara: DİE Yayınları.
- Özer, Z. (1993). Niçin Yabancı Ot Bilimi (Herboloji), Türkiye I. Herboloji Kongresi Bildirileri, Zırai Mücadele Araştırma Enstitüsü Yayınları, Adana, 1-7.
- Özkan, C. F. (2007). Örtü Altı Sebze Yetiştiriciliğinde Gübreleme, Antalya: Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü.
- Özşahin, E. (2008). Gönen Ovasında Pirinç Tarımı. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(2), 49-191.
- Özşahin, E. (2009). Marmara Denizi Havzası Deltaları, Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul.
- Özşahin, E. (2010). Komşu Akarsu Havzalarının Morfometrik Analizi: Sarıköy ve Kocakıran Dereleri Üzerine Temel Bir Çalışma (Gönen Havzası, Güney Marmara). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(1), 139-155.
- Özşahin, E. (2011). Gönen Havzasında Jeomorfolojik Birimlerle Arazi Kullanımı Arasındaki İlişki (Balıkesir). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4.
- Özşahin, E. (2013). Gönen Çayı Deltası'nın Toprak Özelliklerinin Coğrafi Açından Değerlendirilmesi. EKEV Akademi Dergisi, 57, 233-244.

- Özşahin, Emre; Ekinci, Deniz. (2013). Marmara Denizi Deltaları. III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Color Ofset, Hatay, 26-37.
- Saçlı, Y. (2007). AB'ye Uyum Sürecinde Hayvancılık Sektörünün Dönüşüm İhtiyacı. DPT. Uzmanlık Tezi. Yayın No: DPT: 2707, Ankara.
- Sarı, M. (1998). Türkiye'deki Arazi Varlığı ve Bu Arazilerin Erozyona Olan Duyarlılığı. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi.
- Sayıştay Başkanlığı, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) 2011 Yılı Raporu, 2012, 32.
- Semiz, Y. (2009). Atatürk Çiftlikleri ve Bunların Hazineye Devri. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı: 26, 155-192, Konya.
- Şahin, A. ve Miran, B. (2007). Çiftçi Algularına Göre Bitkisel Ürünlerin Risk Haritası: Bayındır İlçesi Örneği. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 44 (3), 59-74
- Şahin, S. (2000). Radyoaktivite Seviye Tayini ile Kuvaterner İstifi İncelemesi ve Yeni Bir Değerlendirme, İstanbul Teknik Üniversitesi, Nükleer Enerji Enstitüsü, Nükleer Uygulamalar Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Şaroğlu, F., Emre, Ö. ve Kuşçu, İ. (1992). Türkiye Diri Fay Haritası, Ankara: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü,
- Soykan, A. ve Cürebal, İ. (1999). Gönen Çayı (Tahirova) ile Belkıs Tombolosu Arasının Kıyı Jeomorfolojisi. Türk Coğrafya Dergisi, 34, 313-329.
- Sürek, H. (2005). Çeltik Ürün Raporu. Edirne: Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü.
- TAGEM Bitki Hastalıkları Ziraî Mücadele Teknik Talimatları. (2008). Bitki Sağlığı Araştırmaları Daire Başkanlığı, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, 29.
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü 2006 Brifing Raporu, 2007.
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü 2007 Brifing Raporu, 2008.
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü 2010 Brifing Raporu, 2011.
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü, 2011 Brifing Raporu, 2012.
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü, 2011 Yaz Brifing Raporu, 2012.
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü 2012 Brifing Raporu, 2013.
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü Ankara Hayvancılık Şube Şefleri Toplantısı 2012 Verileri, 2013
- Tahirova, Tarım İşletmesi Genel Müdürlüğü, Kültür Teknik Çalışmaları, 2011 Meteorolojik Bilgiler Raporu, 2012

- Tarım Bakanlığı, Devlet Üretim Çiftlikleri, Umum Müdürlüğü, Orman Umum Müdürlüğü, Ankara, 1957.
- TİGEM, 2010 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu, 2011.
- TİGEM, 2011 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2012.
- TİGEM, 2012 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu, 2013.
- TİGEM, 2012 Yılı Tohumculuk Sektör Raporu, 2013.
- TİGEM, Temmuz 2013 Bilgi Dosyası, 2014.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Osmanlı'dan Günümüze Tarım ve Tarıma Hizmet Veren Kurumların Teşkilatlanma Süreçleri, 2004: 49.
- Taşlıgil, N. ve Şahin, G. (2012). Türkiye'de Gübre Sanayi. Akademik Bakış Dergisi, 29, 12.
- Thompson, L. (1986). Climatic Change, Weather Variability and Corn Production, 649-653.
- Tuğrul, B., Meriç, E., Avşar, N., Baytaş, F. ve Altınsoy, N. (2001). Haliç Geç Kuvaterner (Holosen) İstifinin Radyoaktivite Seviyesi Tayini İle Değerlendirilmesi ve Diğer Değerlendirme Teknikleri ile Karşılaştırılması, Haliç 2001 Sempozyumu, Bildiri Kitabı, İstanbul.
- Tok, N. (2008). Adana İli Yüreğir Ovasındaki Değişik İşletme Tiplerinde Verimlilik Analizi, TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI, Adana.
- TUİK, Tarım İstatistikleri, Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi - 5, 2008: 5.
- TUİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2011.
- TUİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2012a: 200.
- TUİK, İstatistik Göstergeler 1923-2011, 2012b: 177.
- TUİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2013.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi 79'uncu Birleşim. (2008). <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil2/bas/b079m.htm> adresinden 23.02.2013'de alınmıştır.
- Vartanlı, S. ve Emeklier, Y. (2007). Ankara Koşullarında Hibrit Mısır Çeşitlerinin Verim ve Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, 195-202. Web: <http://www.tigem.gov.tr/pages/anasayfa.aspx?DetayID=324> adresinden 11.11.2013'de alınmıştır.
- Yaşar, O. (2006). Turizm Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Gökçeada(İmroz). Fırat

Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 1-32.

Yaşar, O. (2010). 1909, 1913 ve 1914 Tarım Sayımı İstatistiklerine Göre Osmanlı Devleti Son Döneminde ve Kale-i Sultaniye Sancağı'nda Tarımın Değerlendirilmesi.

Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi, 8-9, 195-232.

Yavuz, F. (2005) Türkiye'de Tarım. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yurt Ansiklopedisi, (1981). Anadolu Yayıncılık, Cilt 7 1105, İstanbul.

Ek-1- İşletme Çevresi Yerleşim Birimlerine Uygulanan Tahirova Tarım İşletmesine Dair Anket

ANKET

<i>Cinsiyet</i>	
Bay	
Bayan	
<i>Eğitim Durumu</i>	
Okur-yazar değil	
İlkokul mezunu	
Ortaokul mezunu	
Lise ve dengi okul mezunu	
Ön lisans mezunu	
Lisans mezunu	
<i>Yaş</i>	
18-25	
26-34	
35-44	
45 ve üzeri	
<i>Aylık Gelir(TL)</i>	
1-499	
500-999	
1000-1499	
1500-1999	
2000+	

1. Tahirova Tarım İşletmesi'nin hangi mal ve hizmetlerinden faydalaniyorsunuz?

Tohumluk Fide-Fidan Damızlık Diğer

2. Tahirova Tarım İşletmesi'nden aldığınız tohumluklar beklentilerinizi karşılıyor mu?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

3. Dağıtılan sertifikalı tohumluk fiyatları piyasaya göre uygun mu?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

4. Tahirova Tarım İşletmesi'nden aldığımız tohumluklardan elde ettiğiniz ürünün satış fiyatı ile sertifikasız tohumluklardan elde edilen ürün satış fiyatı farklı mıdır?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

5. Tahirova Tarım İşletmesi'nin bölgede örnek teşkil ettiğini düşünüyor musunuz?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

6. Tahirova Tarım İşletmesi tanıtım faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

7 Size göre, Tahirova Tarım İşletmesi özel sektöre devredilmeli midir?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

8. TİGEM çalışanlarıyla kolayca diyalog kurabiliyor musunuz?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

9. TİGEM bayilerinde hangi tür tohumlukları bulmak istersiniz?

Buğday-Arpa Meyve fidanı Sebze tohumu Endüstri Bitkileri (mısır, pamuk, ayçiçeği)

10. TİGEM'in yaptığı çalışmalardan (tohumluk çeşitleri, yeni tarım teknikleri, alet ve ekipman gibi) nasıl haberdar oluyorsunuz?

Diğer Çiftçilerden Tarım Müdürlüğünden
 Diğer Tarım Kuruluşlarından Tarla Günleri ve Fuarlardan
 Gazete ve Televizyonlardan Bayilerden

11. Tahirova Tarım İşletmesi hayvancılık konusunda bölgede örnek bir yere sahip midir?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

12. Tahirova Tarım İşletmesi'nin ürettiği damızlık ve hayvansal ürünleri sağlık açısından güvenli buluyor musunuz?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

13. Tahirova Tarım İşletmesi'nden istediğiniz zaman damızlık hayvan alabiliyor musunuz?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

14. Tahirova Tarım İşletmesi'nde çalışanlar hayvancılık konusunda bölge çiftçisine eğitim vermeli midir?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

15. Tahirova Tarım İşletmesi'nde satılan damızlık hayvan fiyatları uygun mudur?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

16. Tahirova Tarım İşletmesi hayvan yetiştiriciliği konusunda sizi bilgilendirip yönlendirebiliyor mu?

Evet Kısmen Hayır Kararsızım

17. Tahirova Tarım İşletmesi'nde hangi tür hayvan yetiştirilip dağıtılmı istiyorsunuz?

Süt sığırı Besi sığırı Küçükbaş hayvan At

18. Tahirova Tarım İşletmesi'nden aldığımız damızlıkların verimi, piyasadakilere göre nedir?

Çok daha verimlidir Verimlidir
 Arada fark yok Kararsızım

Ek-2- Anadolu Etap Yetkilisine Uygulanan Görüşme Formu**ANKET**

1. Tahirova Tarım İşletmesi kaç yıllığına kiralandı?
2. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi'nin faaliyet halindeki sosyal etkilerini devam ettirecek mi? Ettirecekse hangi şekillerde devam ettirecek?
3. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi'nin faaliyet halindeki ekonomik etkilerini devam ettirecek mi? Ettirecekse hangi alt sektörlerde devam ettirecek?
4. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği, Tahirova Tarım İşletmesi'nin tarım ve tarımsal faaliyetlerini devam ettirecek mi?
5. Tahirova Tarım İşletmesi'nde uygulanan tarımsal sistemler aynen kullanılmaya devam edilecek mi?
6. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ile bitkisel ve hayvansal üretiminde değişikliğe gidilecek mi?
7. Sulama faaliyetlerinde kullanılan yöntemler, kullanılan su kaynakları aynı kalacak mı?
8. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin çevreye ve ülkeye katkısı ne olacak?
9. Tahirova Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün özelleştirilmesinden önce etki alanı içinde yer alan köylere (Çifteçeşmeler, Denizkent, Misakça, Gebeçınar, Havutça, Kınalar, Ulukır) yönelik ne gibi çalışmalar düşünüyorsunuz?
10. Bundan sonra yapacağınız çalışmalara yönelik çevreyi bilgilendirdiniz mi?
11. Anadolu Etap Tahirova Çiftliği'nin şu anki sorunları nelerdir? Sorunları varsa giderilmeye yönelik düşünülen çözümler neler?
12. İşletmenin yapı ve tesis varlığında farklılaşmaya gidilecek mi?

Ek-3-Anadolu Etap Yetkilisine Uygulanan Görüşme Formu İzin Yazısı

SAYI : 68203582/903.07-243
KONU: Hakan İNAN

T. C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI

ÇANAKKALE
24.07.2013

SAYIN YETKİLİ,

Anabilim Dalımız Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Hakan İNAN'ın yaptığı tez çalışmalarında kendisine gerekli kolaylığın sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.


Doç. Dr. Nuri KAVAK
Anabilim Dalı Başkan V.

Ek-4- Anadolu Etap Yetkilisine Uygulanan, Görüşme Formunda Yer Alan Sorulara Alınan Cevapların Tezde Kullanılabilmesine İlişkin İzin Yazısı

İlgili Makama,

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi Hakan İnan'ın "Kuruluşundan Günümüze Tahirova Tarım İşletmesi'nin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ekonomik Coğrafya Prensipleri Çerçevesinde İncelenmesi" adlı tez çalışması kapsamında benimle görüşme yapmıştır. Bu görüşme çerçevesinde Anadolu Etap Tahirova Çiftliği ve yaptığı çalışmalar ile ilgili bilgileri ve adımı tezinde kullanmasına tarafımdan izin verilmiştir.

Bilgilerinizi arz/rica ederim.

14/07/2013

Hulusi KIYI

Anadolu Etap Tahirova Çiftliği

Ziraat Mühendisi

